

Llenguatge jurídic català: estat de la qüestió i propostes de futur

Estudis sobre la variació terminològica, la història, els recursos, el model lingüístic i l'ús del LJC

Anna Arnall Duch

TESI DOCTORAL UPF / ANY 2019

DIRECTORA DE LA TESI

Dra. Cristina Gelpí Arroyo

DEPARTAMENT DE TRADUCCIÓ I CIÈNCIES DEL LLENGUATGE



Als meus pares, Ricard i Elvira.

Agraïments

La realització d'aquesta tesi no hagués estat possible sense el suport, els consells i els coneixements de moltes persones. És per això que vull dedicar un agraïment especial:

- a la meva família (pares, germans, nebots i l'Oriol) per tot el suport que m'han donat. En particular, als pares, perquè sense el que m'han donat no hagués arribat aquí; i a l'Oriol, per tot el temps que aquest treball ens ha robat.
- a la directora de tesi, la Cristina Gelpí, per tota l'energia que m'ha transmès i la paciència que ha tingut amb mi durant aquests anys de doctorat. I també li vull agrair la passió que em va transmetre, ara fa uns quinze anys, pel món del llenguatge jurídic. Una passió que va resultar ser la llavor que em va portar a dedicar-me a aquest món.
- al Consell de l'Advocacia Catalana per l'entorn professional que m'ha aportat, un entorn en què he conegut professionals del dret i he viscut experiències que han sigut les inspiradores d'aquest treball. En especial, vull agrair a l'Anna Valera i l'Albert Conesa l'acompanyament professional durant tots aquests anys i la col·laboració en un dels apartats d'aquest treball.
- als participants, anònims però presents, que m'han facilitat dades per al corpus textual necessari per a l'estudi de la implantació del model lingüístic del LJC. Gràcies per facilitar-me textos tan personals i tan privats sense els quals hagués sigut impossible fer un dels estudis programats.
- a Anna Marull Arnall, filla de Maria Josepa Arnall i Juan, que em va dur a les mans l'obra de la seva mare, una obra de la qual desconeixia el lligam amb el llenguatge jurídic català abans d'iniciar aquesta tesi.
- a l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, en concret, al Servei de Recerca, Documentació i Publicació, per totes les facilitats que m'han donat perquè aquest treball arribi a veure la llum.
- al personal del Centre de Documentació de la Direcció General de Política Lingüística, per l'amabilitat amb què sempre m'han atès.
- i finalment a totes les persones que m'han ajudat i escoltat en parlant d'aquest treball. Amics, amigues, documentalistes, bibliotecaris, familiars, companys de feina i professionals de la llengua i del dret. A tots ells, moltes gràcies per haver-me escoltat i ajudat.

Resum

El llenguatge jurídic català (LJC) viu una etapa d'estancament a causa del poc ús que se'n fa, el retrocés en el marc jurídic i la perduració dels obstacles que n'impedeixen el desenvolupament. La finalitat que persegueix aquest treball és millorar la situació actual del LJC, i per això duem a terme una recerca aplicada que aborda el LJC des de perspectives diferents. En primer lloc, formulem una nomenclatura per designar el LJC i fem una descripció de la història d'aquest tecnolecte des del segle XI fins a l'actualitat. En segon lloc, examinem l'stat quo dels recursos del LJC, la codificació del seu model lingüístic i la implantació del LJC en l'àmbit privat. I en tercer lloc, a partir dels resultats científics obtinguts, elaborarem una bateria de propostes que busquen millorar la situació del LJC. Així doncs, aquesta tesi té un triple interès: un interès lingüístic, per totes les aportacions que fa als estudis del LJC i a la jurilingüística en general, però també a la lexicografia, la terminologia i la sociolingüística; un interès polític, perquè permet avaluar les polítiques lingüístiques fetes en relació amb el LJC, i un interès social, perquè aporta una sèrie d'actuacions que es poden implementar en la societat i que busquen incidir favorablement en la normalització del LJC.

Abstract

Catalan legal language (also known by its acronym in Catalan, LJC) is undergoing a period of stagnation due to its infrequent use, setbacks in the legal framework and the persistence of obstacles that impede its development. This dissertation aims to improve the current situation of LJC and conducts applied research approaching it from different perspectives. Firstly, we propose a nomenclature to designate LJC and we describe its history from the 11th century to the present. Secondly, we examine the status quo of LJC in relation to its resources, the codification of its linguistic model and its implementation in the private sector. Thirdly, we draw up a set of proposals to improve the situation of LJC based on our academic findings. As a result, this thesis has a threefold interest: linguistic, because of its contributions not only to the study of LJC and to jurilinguistics in general, but also to the lexicography, terminology and sociolinguistics; political, because it assesses existing linguistic policies in connection with LJC; and social, because it offers a set of approaches that seek to encourage the normalisation of LJC and that can be implemented in society.

Índex

Agraïments	v
Resum.....	vii
Llista de figures.....	xiii
Llista de taules.....	xv
Introducció.....	3
Part I. Nomenclatura i història.....	9
Capítol 1. Delimitació terminològica: llenguatge jurídic català.....	11
1.1 Comunitat de veïns i fonts d'extracció dels veïns.....	12
1.2 Identificació dels veïns i configuració de la comunitat de veïns	14
1.3 Anàlisi semàntica dels veïns de comunitat.....	20
1.4 Càlcul de la freqüència d'ús dels veïns.....	26
1.5 Càlcul del grau de consens dels veïns.....	27
1.6 Selecció de la nomenclatura adequada	28
Síntesi.....	30
Capítol 2. El llenguatge jurídic català: des del seu naixement fins a l'actualitat	31
2.1 Etapa de gènesi (segle XI - segona meitat del segle XIII).....	32
2.2 Etapa de creixement (segona meitat del segle XIII - segona meitat del segle XIV).....	33
2.3 Etapa de maduresa (segona meitat del segle XIV - segona meitat del segle XV).....	35
2.4 Etapa de recessió (segona meitat del segle XV - segle XVII)	36
2.5 Primera etapa d'opressió legal (segle XVIII – finals del segle XIX).....	39
2.6 Etapa de reviscolament (finals del XIX – 1939).....	41
2.7 Segona etapa d'opressió legal (1939-1975)	44
2.8 Etapa de restabliment: de la normalització lingüística a la política lingüística (1975-2001).....	44
a) De la normalització lingüística a la política lingüística.....	44
b) La creació d'un nou marc jurídic i institucional	45
c) La creació d'un nou model lingüístic.....	47
d) Actuacions i eines de foment per al LJC	48
e) Estadístiques de l'ús del LJC	51
2.9 Etapa d'estancament del LJC (2001-2018)	53
a) Marc jurídic	53
b) La codificació del LJC.....	54
c) Actuacions de foment del LJC	54

d) Estadístiques de l'ús del LJC	56
Síntesi.....	60
 Part II. Situació del LJC 2000-2018.....	61
Capítol 3: Catàleg de recursos de LJC 2000-2018	63
3.1 Estudis sobre el panorama documental del LJC.....	64
3.2 Les ciències de la documentació com a marc metodològic.....	67
3.3 Disseny i desenvolupament del Catàleg de recursos de LJC 2000-2018.....	68
a) Perfil del Catàleg de recursos.....	69
b) Disseny de la base de dades i de la interfície	71
c) Cerca de recursos i extracció de la informació	78
d) Implantació del Catàleg.....	80
3.4 El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018	80
a) Accés i característiques del Catàleg.....	81
b) Descripció del panorama documental	82
Síntesi.....	91
 Capítol 4. Seguiment bibliogràfic de la codificació del model lingüístic del LJC	93
4.1 Contribucions sobre la codificació del model lingüístic del LJC.....	94
4.2 Delimitació del model lingüístic de referència	95
4.3 Selecció dels elements representatius del model de referència.....	98
4.4 Constitució del corpus bibliogràfic de seguiment.....	99
4.5 Buidatge, representació i interpretació de les dades.....	102
4.6 Seguiment del model de referència del LJC.....	102
a) Seguiment dels principis rectors.....	103
b) Seguiment dels criteris lingüístics	107
c) Resultats.....	115
Síntesi.....	117
 Capítol 5. La implantació del model lingüístic del LJC en textos redactats en l'àmbit privat ..	118
5.1 Estudis sobre la implantació del model lingüístic del LJC	119
5.2 El corpus de textos jurídics produïts per advocats.....	121
a) El corpus textual com a eina d'anàlisi	121
b) Criteris per a la constitució del corpus	122
c) La recopilació de les dades.....	124
d) El processament de les dades.....	125
e) La protecció de les dades de caràcter personal.....	127

f) El corpus de textos jurídics produïts per advocats.....	128
g) Caracterització sociolingüística dels participants.....	130
5.3 Anàlisi de la implantació del model del LJC.....	131
a) Selecció de les unitats d'anàlisi	131
b) Selecció dels textos del corpus.....	134
c) Selecció dels elements objecte de cerca	135
d) Càlcul del grau d'implantació de les unitats d'anàlisi.....	135
5.4 La implantació del model.....	138
a) Criteris d'estil	138
b) Convencions formals.....	147
c) Terminologia.....	151
d) Aspectes morfosintàctics	156
e) Càlcul de les mitjanes de la implantació del model	160
Síntesi.....	162
 Part III. Propostes de futur	164
Capítol 6. Actuacions per millorar la situació del LJC.....	167
6.1 Anàlisi DAFO	168
6.2 Propostes de millora.....	171
a) Línia 1. Codificació	172
b) Línia 2. Difusió.....	174
c) Línia 3. Ús	179
Síntesi.....	182
 Conclusions	183
Conclusions del treball	183
Línies de futur.....	195
 Bibliografia	197
Annex.....	219
Annex 1: Full de càlcul del Catàleg de recursos de LJC 2000-2018	220
Annex 2: Buidatge dels recursos codificadors	221
Annex 3: Qüestionari i respostes dels participants del corpus textual.....	222
Annex 4: Consentiment informat.....	226
Annex 5: Corpus textual	229

Llista de figures

Figura 1. Representació gràfica de la comunitat de veïns al voltant de la noció <i>varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret</i>	20
Figura 2. Fragment de <i>Pràctica, forma y estil de celebrar corts generals en Cathalunya</i> (1702).....	39
Figura 3.ús del català en les demandes civils als jutjats de primera instància de Girona (1996-1999)	52
Figura 4. Ús del català en les demandes socials als jutjats de Girona (1996-1999).....	52
Figura 5. Nombre de sentències dictades en català en el període 2001-2017 (en percentatge).....	57
Figura 6. Nombre de documents notariais redactats en català en el període 2008-2017 (en percentatge).....	57
Figura 7. Apartat Dades del Catàleg de recursos.....	81
Figura 8. Apartat Consultes del Catàleg de recursos	81
Figura 9. Apartat Gràfics del Catàleg de recursos.....	82
Figura 10. Nombre de recursos de LJC publicats en el període 2000-2018.....	82
Figura 11. Nombre de recursos de LJC per zona geogràfica	83
Figura 12. Nombre de recursos de LJC per sector	83
Figura 13. Nombre de recursos de LJC segons la relació entre la zona geogràfica i el sector.....	83
Figura 14. Nombre de recursos de LJC segons el mitjà	85
Figura 15. Nombre de recursos de LJC segons el tipus de font d'informació.....	86
Figura 16. Nombre de recursos de LJC segons el tipus de recurs	86
Figura 17. Nombre de fonts terminològiques segons les seves característiques	88
Figura 18. Quadre sinòptic de les característiques del model lingüístics del LJC.....	98
Figura 19. Nombre de textos que componen el corpus textual classificats per gènere discursiu.....	128
Figura 20. Barem d'implantació del model lingüístic del LJC	138

Llista de taules

Taula 1. Denominacions de referència detectades a partir de la definició.....	15
Taula 2. Denominacions alternatives detectades a partir dels criteris de sinònima.....	16
Taula 3. Resultats del càlcul del nombre d'ocurrències de les DR i DA.....	27
Taula 4. Grau de consens entre els experts.....	27
Taula 5. Nomenclatura per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret	29
Taula 6. Percentatge d'ús de les llengües de docència al grau de dret de la UPF (anys acadèmics 2016-2017 i 2017-2018)	58
Taula 7. Percentatge d'ús de les llengües de docència al grau de dret de la UB (any acadèmic 2015-2016).....	58
Taula 8. Camps d'informació dels registres de la base de dades documental	72
Taula 9. Funcions dels atributs formals i semàntics de la base de dades documental	73
Taula 10. Relació de manuals de redacció i estil de LJC publicats en el sector acadèmic en el període 2000-2018.....	84
Taula 11. Relació de materials didàctics sobre LJC publicats en el període 2000-2018	87
Taula 12. Relació de formularis jurídics publicats en el període 2000-2018.....	89
Taula 13. Conjunt dels elements seleccionats per representar el model lingüístic del LJC..	99
Taula 14. Recursos d'organismes del sector de l'Administració pública que formen part del corpus bibliogràfic.....	100
Taula 15. Recursos d'organismes del sector acadèmic que formen part del corpus bibliogràfic.....	101
Taula 16. Recursos dels organismes del sector professional que formen part del corpus bibliogràfic.....	101
Taula 17. Recursos dels organismes del sector sindical que formen part del corpus bibliogràfic.....	101
Taula 18. El principi d'identitat.....	103
Taula 19. El principi de claredat	104
Taula 20. El principi de respecte.....	105
Taula 21. El principi d'igualtat	105
Taula 22. El principi d'homogeneïtat.....	107
Taula 23. El <i>vós</i> com a forma de tractament preferent	108
Taula 24. L'ús de minúscula en la denominació dels càrrecs.....	109
Taula 25. L'ús de la majúscula i la minúscula en les denominacions dels títols de textos oficials	110
Taula 26. El masculí plural com a forma no marcada	111
Taula 27. La redacció de frases breus.....	113
Taula 28. L'expressió de la data	113
Taula 29. L'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics.....	114
Taula 30. Seguiment de la codificació dels principis rectors del model lingüístic del LJC en termes de continuïtat, vacil·lació o discrepància	115
Taula 31. Seguiment de la codificació dels criteris lingüístics del model lingüístic del LJC en termes de continuïtat, vacil·lació o discrepància	115
Taula 32. Freqüència d'ús de diversos termes jurídics en dos cercadors diferents (Pou, 2011: 101).....	120
Taula 33. Relació dels textos que constitueixen el corpus general.....	129
Taula 34. Relació entre unitats d'anàlisi i principis rectors	132
Taula 35. Assignació de les unitats d'anàlisi als corpus i subcorpus corresponents.....	134
Taula 36. Eines de càlcul emprades en l'anàlisi de la implantació del model lingüístic	136
Taula 37. Fórmula de càlcul del percentatge d'implantació de cada unitat d'anàlisi	137

Taula 38. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús dels tractaments <i>senyor i senyora</i>	139
Taula 39. Càlcul del percentatge d'implantació de la restricció dels tractaments protocol·laris.....	140
Taula 40. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de la primera persona per a l'emissor.....	141
Taula 41. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús moderat de les expressions llatinas	143
Taula 42. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús del tractament de <i>vós</i>	145
Taula 43. Càlcul del percentatge d'implantació de la supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac.....	146
Taula 44. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de les xifres aràbigues.....	146
Taula 45. Càlcul del percentatge d'implantació de la supressió del punt en les sigles	147
Taula 46. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de minúscules en càrrecs i denominacions de professionals	148
Taula 47. Càlcul del percentatge d'implantació de la restricció de l'ús abusiu de la majúscula	149
Taula 48. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de la majúscula inicial en denominacions de textos legislatius.....	150
Taula 49. Càlcul del percentatge d'implantació de les convencions en l'expressió de la data	151
Taula 50. Càlcul del percentatge d'implantació del terme <i>interlocutòria</i>	152
Taula 51. Càlcul del percentatge d'implantació del terme <i>actuacions</i>	153
Taula 52. Càlcul del percentatge d'implantació del terme <i>certificat</i>	153
Taula 53. Càlcul del percentatge d'implantació de les UCE sintagmàtiques <i>si escau i si és procedent</i>	154
Taula 54. Càlcul del percentatge d'implantació de l'UCE sintagmàtica <i>com correspongui en dret</i>	155
Taula 55. Càlcul del percentatge d'implantació de l'UCE sintagmàtica <i>dins el termini (establert) i la forma escaient</i>	156
Taula 56. Càlcul del percentatge d'implantació del règim verbal d' <i>acompanyar</i>	157
Taula 57. Càlcul del percentatge d'implantació del règim verbal de <i>notificar</i>	157
Taula 58. Càlcul del percentatge d'implantació del règim verbal de <i>recórrer</i>	158
Taula 59. Càlcul del percentatge d'implantació de l'estructura <i>el</i> (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu	159
Taula 60. Càlcul del percentatge d'implantació de la conjunció <i>doncs</i> (amb valor consecutiu)	160
Taula 61. Càlcul de la mitjana d'implantació segons els tipus d'unitat d'anàlisi.....	161

Introducció

El llenguatge jurídic català (LJC) va ser objecte d'especial atenció en el procés de normalització lingüística¹ de la llengua catalana que la Generalitat de Catalunya va endegar els anys vuitanta. L'article 1 del primerenc Decret 90/1980, de 27 de juny, va establir que els òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya havien d'emprar el català com a “vehicle normal d'expressió en llurs documents, actes públics i en els de l'administració ordinària”. La transcendència d'aquest nou ús encomanat al català, juntament amb l'estat precari en què es troava el LJC, van comportar que les actuacions de normalització lingüística en l'àmbit jurídic no només anessin encaminades a generalitzar el coneixement i l'ús del LJC, sinó també a codificar-lo.²

Amb aquests objectius la Generalitat de Catalunya va posar en marxa un procés d'intervenció conscient sobre el corpus i l'estatus del LJC. D'una banda, va teixir una xarxa d'equips humans que tenia l'encàrrec d'elaborar de forma coordinada un nou model lingüístic per al LJC, en especial, el seu registre administratiu; la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu (CALA), l'Institut d'Estudis Catalans (IEC) i el TERMCAT hi van jugar un paper clau. De l'altra, va posar en marxa múltiples plans de normalització lingüística amb els objectius de difondre i implantar el LJC, sensibilitzar la ciutadania i desenvolupar un marc legal favorable, en definitiva, fer tot el necessari per recuperar els usos lingüístics perduts en l'àmbit jurídic. I en relació amb els plans esmentats, cal destacar les iniciatives endegades per la Direcció General de Política Lingüística (DGPL), el Departament de Justícia, l'Escola d'Administració Pública de Catalunya i el Consorci per a la Normalització Lingüística, entre molts altres agents que hi van col·laborar. El marc jurídic que emparava l'execució de totes aquestes actuacions l'encapçalava l'Estatut d'autonomia del 1979, que reinstaurava l'oficialitat de la llengua catalana, i l'integrava la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística, que va ser substituïda posteriorment per la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística (encara vigent), i els consegüents decrets i reglaments que les desplegaven.

Ja en el segle XXI, en concret, el febrer de 2001 es va dissoldre la CALA en considerar-se consolidat el nou model lingüístic del LJC. L'assoliment d'aquesta fita constitueix l'inici de l'etapa en què emmarquem aquesta tesi, una etapa que anomenem *d'estancament* i que entenem que encara no ha finalitzat. El seu nom es deu al fet que, per bé que el model lingüístic es troba completat i han reeixit els esforços per restablir el LJC en l'àmbit de l'Administració pública, els recursos que es destinen per a la normalització del LJC en altres sectors com la justícia i l'àmbit privat no són proporcionals als resultats que es registren.³ Els indicadors sobre l'ús quantitatius del LJC en els sectors esmentats constaten els escassos resultats de les actuacions de normalització lingüística que duen a terme organismes com la DGPL o el Departament de Justícia: el 2008 només el 8,2% dels jutjats empren el català per defecte; el 2011 es va emprar el LJC en només el 8% dels documents (demandes o recursos) que inician el procediment en la jurisdicció civil de Catalunya, i el 2016

¹ La noció que designa *normalització lingüística* fluctua segons si s'empra en l'àmbit de la filologia, la política, la terminologia o la sociolingüística. En el marc d'aquesta tesi, concebem la normalització lingüística com un procés que “implica l'adopció d'un conjunt de mesures aplicables en diversos moments temporals, tendents a la potenciació d'una determinada llengua que es considera discriminada o necessitada d'especial protecció, en qualsevol cas, que es troba en una situació de desavantatge no volguda pel legislador” (Vernet, 2005: 257). La normalització lingüística s'inscriu dins un marc més ampli de planificació lingüística que respon a unes polítiques lingüístiques concretes estableties prèviament.

² Entenem per *codificació* la fase de la planificació lingüística que consisteix en la constitució del llenguatge d'especialitat, és a dir, en la fixació sistematitzada i explícitament formalitzada de la varietat destinada a convertir-se en llenguatge d'especialitat. La codificació opera per la via de la reforma i l'ajustament, per tal de transformar la varietat prèvia en una varietat apta per als usos necessaris. El resultat de la codificació es materialitza en manuals d'estil (definició adaptada del concepte *codificació* aplicat per Ginebra, 2012, a la planificació lingüística de la varietat estàndard).

³ Val a dir que aquesta situació ja s'apuntava a finals de la dècada dels anys noranta. En la Jornada sobre el Llenguatge Jurídic celebrada l'any 1998 ja es denunciava aquest escenari: “En els darrers anys s'ha avançat molt en l'elaboració del llenguatge jurídic i d'eines per difondre'l; en canvi, l'ús real del català en l'àmbit jurídic no es correspon amb aquest progrés tan significatiu” (Casals et al., 1999).

només un 8,4% de les sentències judicials i un 9,6% dels documents notarials es redacten en català.⁴ Aquestes xifres són massa semblants —i fins i tot algunes són inferiors— respecte de les registrades els anys vuitanta i noranta. I les causes que expliquen aquests baixos índexs també són coincidents, a pesar de la distància temporal, amb les que obstaculitzaven l'ús del català els anys vuitanta. Expressions com “la inèrcia a emprar el castellà” i la “por a emprar el català” no abandonen el debat sociolingüístic. A més, en aquesta etapa també es produeix un retrocés en les regulacions dels usos lingüístics a partir de la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny, la qual reinterpretà i anul·là articles de l'Estatut del 2006 que fixen un tractament preferent per a la llengua catalana i conceptes jurídics tan crucials per a la normalització lingüística com el de *llengua propia*.

Davant d'aquest panorama, la normalització lingüística a l'àmbit jurídic es preveu llarga i requereix perseverança i actuacions constants, i des de la nostra posició de lingüista, ens preguntarem què hi podem aportar. Una revisió dels estudis que s'han fet del LJC durant aquest període ens fa adonar de les mancances i els problemes existents. En primer lloc, en la bibliografia sobre el LJC hi ha molta vacil·lació denominativa i també nocional al voltant de la noció ‘la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp del dret’. Amb només una primera aproximació identifiquem denominacions com *llenguatge administratiu*, *llenguatge juridicoadministratiu*, *llenguatge legal* i *català jurídic*, que hi fan referència. En els estudis terminològics actuals no es considera aquest tipus de diversitat denominativa un fenomen que calgui erradicar, però sí que es creu que en contextos amb una voluntat prescriptiva —com és el nostre— es pot gestionar i, si cal, reduir;⁵ atès que si la diversitat denominativa no està controlada, es converteix en una font d'ambigüïtats que perjudica la comunicació entre els especialistes i, a més, la mateixa bibliografia especialitzada es converteix en una caixa de ressonància de denominacions poc delimitades que arriben a altres camps del saber en què probablement adquiriran noves connotacions, la qual cosa perjudicaria encara més el panorama denominatiu.

En segon lloc, el panorama documental del període 2000-2018 destaca per una gran proliferació de treballs en què trobem recursos denominats de manera diferent però amb continguts semblants; recursos pensats per a lingüistes però utilitzats per juristes; recursos que apareixen i desapareixen de la xarxa sense previ avís, i recursos que inclouen —i sovint invisibilitzen— altres recursos. En definitiva, la redundància, la disfuncionalitat, la inestabilitat i la dispersió tipològica caracteritzen el panorama documental de recursos de LJC 2000-2018 i dificulten l'accés a la informació que contenen. No abordar aquests problemes afavoreix la publicació d'informació lingüística poc accessible, l'elaboració de recursos duplicats i la inversió en recursos que acaben essent infrautilitzats, la qual cosa entrebaixa la difusió del LJC.

En tercer lloc, sobre la codificació del model lingüístic del LJC —que es considera finalitzada l'any 2001, tal com apuntàvem més amunt—, una de les preguntes que ens planteuem és si ha tingut continuïtat en els manuals codificadors del LJC que s'han anat publicant en altres zones del domini lingüístic català i en altres sectors diferents de l'Administració pública. No hi ha estudis que facin un seguiment de la codificació del model lingüístic, i una codificació no homogènia atempta directament contra la unitat del model. A més, és necessari fer aquest seguiment per identificar si hi ha hagut dispersió de criteris, la qual cosa conduiria, si fos convenient, a una revisió de qüestions lingüístiques. Antics membres de la Comissió Assessora del Llenguatge Administratiu, com Xirinachs (2012), ja constaten aquesta necessitat, i Gelpí (2008b) també apunta al fet que la diversitat d'aproximacions que han rebut els recursos del LJC han generat productes diferents i solucions diferents per a una mateixa qüestió lingüística. Igualment, el llenguatge jurídic ha d'estar atent als canvis que es produeixin en la societat i emmotillar el seu model lingüístic si es creu necessari (Duarte, 2009).

⁴ Dades extretes de l'*Enquesta d'usos lingüístics a l'Administració de justícia 2008* (s. d.), l'*Informe de Política Lingüística, 2016* (2017) i l'*Observatori Català de la Justícia* (2012).

⁵ Si bé la terminologia va néixer amb l'objectiu de garantir una comunicació especialitzada precisa i amb el màxim de garanties d'univocitat, actualment, atesa l'expansió del pensament científic més enllà de les esferes restringides dels especialistes, la terminologia, com a llenguatge que és, també està subjecta a variació (Cabré, 1999). Actualment, la biunivocitat dels termes ja no és defensable i la negació de la variació es limita a certes activitats prescriptives (Freixa, 2005).

En quart lloc, quant a l'ús qualitatiu del LJC, no es documenten estudis d'implantació⁶ del LJC en l'àmbit privat. La manca de dades que mesurin l'ús del LJC impedeix valorar l'eficàcia de les polítiques lingüístiques i de les decisions preses en relació amb el model lingüístic del LJC. I atès que tota proposta prescriptiva ha de passar la prova de l'ús, cal emprendre estudis d'aquesta índole per valorar si el procés de codificació o difusió del model lingüístic ha tingut èxit en aquest àmbit.

Totes aquestes circumstàncies justifiquen la necessitat d'emprendre una recerca sobre el LJC. Així mateix, la nostra trajectòria professional com a lingüista —sia com a correctora, traductora o docent— ens ha portat sovint a reflexionar sobre la relació entre llenguatge jurídic i el registre administratiu, a interessar-nos per la història d'aquestes varietats, a ser una usuària assídua dels recursos lingüístics de LJC, a dirimir casos de dispersió de criteris lingüístics, a coneixer de primera mà els usos lingüístics de textos jurídics de la pràctica professional, i també a emprendre accions per contribuir a revertir la situació del LJC actual. Tot plegat, ens ha suscitat l'interès per portar a cap aquesta investigació.

Tenint en compte l'estat en què es troba el LJC i les mancances que presenten els estudis sobre aquest tecnolecte, aquesta recerca té com a finalitat contribuir a millorar la situació del LJC i, per això, duem a terme una recerca aplicada, la qual, lluny de voler crear o desenvolupar una teoria, busca, a partir de l'estudi de la realitat, contribuir a la societat mitjançant la proposta de solucions. Per assolir aquesta finalitat establím els objectius següents:

1. Proposar una nomenclatura que superi la dispersió existent per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret.
2. Documentar la història del LJC i el context en què s'emmarquen els estudis d'aquesta tesi.
3. Crear una eina que reculli els recursos de LJC del panorama documental actual i contribueixi alhora a millorar aquest panorama.
4. Detectar si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada.
5. Mesurar el grau d'implantació del model lingüístic del LJC en textos representatius de l'àmbit privat.
6. Transformar els resultats de la recerca científica en propostes d'acció tangibles implementables en la societat.

Dividim el treball en sis capítols, cada un dels quals correspon a un dels sis objectius marcats, i distribuïm aquests capítols en les tres parts següents:

Part I. Nomenclatura i història

El primer capítol aborda l'objectiu de proposar una nomenclatura que superi la dispersió existent per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret. Per a la consecució d'aquest primer objectiu, dibuixem la comunitat de veïns (Cornu, 2000) que gira al voltant de la noció de la varietat esmentada, i analitzem des d'un punt de vista semàntic i d'ús els veïns d'aquesta comunitat. La informació obtinguda de les analisis és la base per a la configuració d'un conjunt de criteris a partir dels quals formulem una nomenclatura formada per una denominació principal i denominacions sinònimes.

El segon capítol té com a objectiu documentar la història del LJC i el context en què s'emmarquen els estudis d'aquesta tesi, i per això reunim els diversos estudis de lingüística històrica sobre el LJC que s'han publicat de forma individual, i complementem la informació d'aquests amb la d'altres obres especialitzades i la documentació oficial emesa pel Govern de la Generalitat. Així, donem compte de la història del LJC des del segle XI fins a l'actualitat, posant èmfasi en el procés de

⁶ *Implantació* és un terme que s'empra en el camp de la terminologia i es pot entendre en dos sentits: com un procés que, a partir d'una sèrie d'accions, busca promoure la difusió i l'ús de la terminologia, o com el resultat d'aquest procés, el qual es pot mesurar en termes d'èxit o fracàs (Cabré, 2010; Montané, 2012). Aquest segon sentit és el que prenem en el marc de la nostra tesi, en què no només l'aplicarem a la terminologia sinó a altres aspectes de caire estilístic, convencional i morfosintàctic.

normalització lingüística desplegat a Catalunya des de l'any 1980 fins a l'actualitat, la qual cosa ens serveix, entre d'altres, per emmarcar els estudis que duem a terme a la segona part d'aquest treball i veure l'evolució d'aquest llenguatge, la situació actual del qual s'explica per la història que ha viscut.

Part II. Situació del LJC 2000-2018

La segona part conté tres estudis que examinen aspectes de la difusió, la codificació i la implantació del LJC. El tercer capítol d'aquesta tesi, que enceta aquesta part del treball, busca crear una eina que reculli els recursos de LJC del panorama documental actual i contribueixi alhora a millorar-lo, i per això creem una base de dades documental que anomenem Catàleg de recursos de LJC 2000-2018, el qual recull 232 recursos sobre el LJC, els ordena a partir de diversos paràmetres i projecta informació sobre el panorama documental. Aquesta eina en si mateixa contribueix a pal·liar alguns dels problemes que presenta el panorama documental, com la dispersió i la disfuncionalitat, i en fa visibles les redundàncies i les mancances.

El quart capítol compleix l'objectiu de detectar si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada. I per això, comparem un conjunt representatiu de pautes del model lingüístic codificat per la CALA amb les pautes que difonen altres organismes mitjançant els seus respectius manuals de redacció i estil, i valorem si s'han adoptat, si vacil·len o si discrepen. Per fer-ho, partim d'un corpus de fonts d'informació gramatical, discursiva i convencional publicades per diversos organismes que operen en sectors variats i pertanyents a zones geogràfiques també varies.

En el cinquè capítol ens proposem mesurar la implantació del model lingüístic del LJC en textos de l'àmbit privat, i calculem el grau d'implantació de fins a 23 elements representatius del model lingüístic i també la mitjana global d'implantació del model en un corpus textual constituït ad hoc compost per 118 textos redactats per advocats. Les dades obtingudes les avaluem segons un barem dividit en quatre graus: grau d'implantació elevat, mitjà, baix, i nul o pràcticament nul.

Part III. Propostes de futur

La tercera part conté el capítol 6, que materialitza la dimensió aplicada de la tesi. Amb l'objectiu de transformar els resultats de la recerca científica en propostes d'acció tangibles implementables en la societat, analitzem els resultats dels nostres estudis mitjançant una matriu DAFO i, a partir de les dades obtingudes, dissenyem una bateria d'actuacions que busquen contribuir a millorar la situació del LJC en la societat.

Arribant al final de la tesi, sintetitzem els resultats, exposem les conclusions i deixem constància de les noves línies de treball que s'obren en un únic apartat. Clou la tesi l'apartat de bibliografia, que conté les referències bibliogràfiques de les obres emprades per a la realització d'aquest treball ordenades alfabèticament.

L'annex està dividit en cinc parts i conté el full de càlcul emprat per recollir les dades extretes dels recursos inventariats en el Catàleg de recursos de llenguatge jurídic 2000-2018 (annex 1), el buidatge d'informació dels recursos codificadors del model lingüístic del LJC, que ha sigut necessari per dur a terme el seguiment bibliogràfic del capítol 4 (annex 2), i en relació amb el capítol 5, el qüestionari adreçat als participants del corpus textual, així com les respostes obtingudes (annex 3), el model de consentiment informat signat pels participants del corpus textual (annex 4) i el conjunt de 118 textos que componen el corpus textual per a l'anàlisi de la implantació del model lingüístic en textos redactats per advocats (annex 5).

Aquest treball representa una contribució als estudis del LJC i a la jurilingüística en general, però també a la lexicografia, la terminologia, la sociolingüística i la política i planificació lingüístiques, en analitzar el LJC des de cinc perspectives diferents: la denominativa, la històrica, la documental, la lingüística i la sociolingüística. Aconsegueix la seva dimensió aplicada gràcies a la bateria de propostes de millora que ofereix, dissenyada sobre la base dels resultats obtinguts i pensada per ser útil per a organismes amb competències en la planificació lingüística i la normalització del LJC, però

també gràcies al Catàleg de recursos de LJC 2000-2018, creat i desenvolupat en el marc d'aquest projecte i que aspira a ser posat a la disposició del públic.

Així doncs, aquesta tesi té un triple interès: un interès lingüístic, per totes les aportacions que fa al camp de la lingüística aplicada en general; un interès polític, per l'avaluació que fa de polítiques públiques, la qual contribueix a ratificar, revisar i reorientar noves polítiques i actuacions de planificació lingüística, i un interès social, perquè ofereix una sèrie de propostes de millora que es poden implementar en la societat i que busquen incidir favorablement en la situació del LJC.

PART I
NOMENCLATURA I HISTÒRIA

CAPÍTOL 1. DELIMITACIÓ TERMINOLÒGICA: LLENGUATGE JURÍDIC CATALÀ

L'any 1988 es va publicar la segona edició revisada del manual *Introducció al llenguatge jurídic*, de Pilar de Broto i Carles Duarte. Un dels canvis va tenir lloc en el títol de l'apartat 1.4, el qual en la primera edició de 1986 s'intitulava “Les tendències actuals del llenguatge administratiu”, i en l'edició posterior es va convertir, sense afegir cap canvi de contingut, en “Les tendències actuals del llenguatge jurídic”. Dotze anys més tard, el 2002, el tècnic lingüístic Manel Riera va encetar el debat de la tercera jornada de la CILAJ amb les paraules següents: “El tema de la taula rodona, com sabeu, és establir els reptes de l'estandardització del llenguatge administratiu i jurídic, o bé jurídic i administratiu, o bé juridicoadministratiu, com vulgueu, perquè sembla que ningú no acaba de veure prou clar si és el mateix o no, o si estan relativament diferenciats, l'un i l'altre” (*Taula rodona: Reptes de l'estandardització del llenguatge jurídic i administratiu*, s. d.: 1). Tant un fet com l'altre constaten la vacil·lació i la dispersió nocial i denominativa al voltant del nostre objecte d'estudi, la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret, i que encara, abans d'emprendre aquest treball, no ha trobat cap solució.

En els àmbits especialitzats la dispersió nocial i la denominativa no són convenient, ja que obliguen els experts a delimitar els conceptes en cada estudi, la qual cosa afavoreix la proliferació de denominacions amb nous matisos que es van propagant a altres camps del saber i que pot acabar generant ambigüïtats en la comunicació especialitzada. Igualment, la dispersió denominativa multiplica el nombre de paraules clau associades a un concepte, cosa que perjudica l'accés a la informació.

Per tot això, el primer capítol de la tesi té com a objectiu proposar una nomenclatura que superi la dispersió existent per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret. Per assolir aquest objectiu, dibuixem la comunitat de veïns que gira al voltant de la noció esmentada, i analitzem des d'un punt de vista semàntic els veïns d'aquesta comunitat. Seguidament, calculem la freqüència d'ús dels veïns i el consens que generen entre els experts, ja que són indicadors que aporten dades sobre el seu ús real. Finalment, a partir d'un conjunt de criteris que tenen en compte tant les relacions semàntiques com les dades d'ús d'aquests veïns, formulem una nomenclatura per designar la varietat objecte d'estudi, que està formada per una denominació principal i denominacions sinònimes. Tot això ho fem a partir d'un estudi que combina les aportacions de Cornu (2000), Domènech (1998), Freixa (2002), Sarcevic (1997) i Montané (2012).

Amb la formulació d'una nomenclatura no busquem eliminar la dispersió present en els estudis del LJC, però sí que volem reduir-la o, si més no, gestionar-la. Entenem que disposar d'una terminologia precisa afavoreix la comunicació especialitzada i l'ordenació del pensament i és necessari per evitar ambigüïtats. La nomenclatura resultant la utilitzem per designar el nostre objecte d'estudi en el marc d'aquesta tesi i la proposem com a referència per a futurs estudis sobre el LJC. Així mateix, aquesta anàlisi permet detectar les relacions que s'estableixen entre els diferents llenguatges d'especialitat que són propers al LJC.

Estructurem aquest capítol en sis apartats: en el primer, expliquem el concepte de comunitat de veïns i seleccionem les fonts d'extracció dels veïns; en el segon, expliquem els criteris d'identificació dels veïns, els identifiquem i dibuixem la comunitat; en el tercer, fem l'anàlisi semàntica dels veïns, en què establim les equivalències i relacions semàntiques entre els veïns; en el quart i cinquè, calculem la freqüència d'ús i el grau de consens dels veïns en la bibliografia especialitzada, i en el sisè, formulem la nomenclatura atenent un conjunt de criteris explícitament.

1.1 Comunitat de veïns i fonts d'extracció dels veïns

La comunitat de veïns (Cornu, 2000)⁷ és un conjunt de termes propers semànticament que giren al voltant d'una noció central que tots comparteixen almenys parcialment. Segons Cornu, el fet d'agrupar-los facilita la tasca d'anàlisi i comparació semàntiques dels veïns, i és que cada terme expressa un aspecte concret de la noció central i aquest és justament el tret que permet distingir els termes semànticament propers. La comunitat de veïns, doncs, és útil per trobar el terme més adequat per a les necessitats de l'usuari. En paraules de Cornu (2000: 207): “la reconstitution des communautés de voisinage apparaît donc comme un exercice capital dans le discernement du mot juste”.

En el nostre cas, la noció central és la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret, però no disposem d'una llista de veïns ja definida i tancada per designar aquesta varietat, i per això, abans de dibuixar la comunitat de veïns, seleccionem les fonts d'on extraiem els veïns, per després identificar-los (vegeu apartat 1.2). Entenem que l'ideal és poder extreure els termes semànticament propers de dos tipus de fonts: les fonts lexicogràfiques i les fonts textuais, per així poder documentar tant els termes que estan codificats com els que estan en ús, els quals poden coincidir o no. En tots dos casos, les fonts han de ser pertinents a la realitat central de la comunitat de veïns.

Amb relació a les fonts lexicogràfiques, han de ser fonts fiables elaborades per experts, entre les quals hi hagi, en la mesura possible, obres de caràcter normatiu. És important que hi hagi obres normatives perquè les denominacions que s'hi trobin recollides tenen un pes especial en els criteris de selecció de la nomenclatura adequada que apliquem posteriorment. Així, hem escollit fins a quatre fonts lexicogràfiques, que són:

1. el *Diccionari de la llengua catalana* (2a edició) (DIEC2), de l'Institut d'Estudis Catalans, com a obra normativa de lèxic general;
2. el *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC), com un diccionari de referència de la llengua general que inclou tecnicismes;
3. el *Diccionari jurídic*, de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics (SCEJ), filial de l'IEC, com a obra especialitzada de referència actual en el camp jurídic, i
4. la base de dades terminològica Cercaterm del TERMCAT, la qual ens proporciona informació tant de caràcter normatiu com no, perquè inclou els termes normalitzats pel Consell Supervisor del TERMCAT i d'altres que no ho estan.⁸

Quant a les fonts textuais —que en el nostre cas han esdevingut la font principal d'on extreure denominacions en vista dels resultats mésos de la consulta d'obres lexicogràfiques—, hem constituït un corpus format per tretze textos amb l'objectiu que sigui representatiu de les diverses denominacions que hi pugui haver en la bibliografia especialitzada. Per a la tria de textos, hem tingut en compte quatre criteris: el tema, l'emissor, la funció del text i la data de publicació:

- Tema: els textos pertanyen a l'àrea temàtica de la noció central de la comunitat de veïns, això és, la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret i, en la mesura que sigui possible, tracten específicament la delimitació terminològica.

⁷ Cornu proposa la comunitat de veïns en l'àmbit de la jurilingüística com un instrument per distingir els termes jurídics, atès que en el món del dret a cada noció pot correspondre un règim jurídic diferent, i com que és important poder instaurar i preservar la seguretat jurídica, és cabdal saber diferenciar amb precisió les nociions que hi ha rere les denominacions jurídiques.

⁸ Els termes que recull el Cercaterm procedeixen de diverses fonts: de la Neoloteca (els quals són els normalitzats i pertanyen al lèxic normatiu); de productes terminològics elaborats pel TERMCAT o que han rebut el seu assessorament; de recerques puntuals dutes a terme per les diferents àrees de treball del TERMCAT, i de fitxes terminològiques elaborades per altres organismes i professionals, entre d'altres. En tot cas, el Cercaterm informa de la procedència del terme i també destaca els termes que no disposen d'una font documentada i poden requerir una revisió.

- Emissor: els textos estan firmats per un expert lingüista que té una trajectòria professional reconeguda dins l'àmbit dels estudis del llenguatge jurídic català. Això explica l'absència de textos d'especialistes com Borja, Alcaraz, Mayoral, Mattila o Gémars,⁹ els quals han escrit molt sobre el llenguatge jurídic però en els àmbits castellà i francès. En aquest punt, també hem tingut en compte l'àmbit de procedència de l'autor, atès que, amb vista que el corpus sigui representatiu, la procedència dels autors ha de ser al màxim de variada possible. Així, els autors dels textos seleccionats procedeixen dels tres àmbits que s'han involucrat més en la teorització del llenguatge jurídic: l'àmbit institucional, l'acadèmic i el jurídic.
- Funció del text: la funció dels textos és contribuir al progrés de la matèria, ja sigui des del punt de vista teòric, ja sigui des de l'òptica lingüística, documental o sociolingüística, entre d'altres. En aquest punt, val a dir que hem inclòs un text que no se circumscriu estrictament a aquest criteri perquè es tracta d'una recensió i, per tant, té com a funcions donar a conèixer i valorar una obra i no contribuir al progrés de la matèria; però hem cregut interessant incloure'l perquè conté, de la mà del lingüista Josep Maria Mestres, aportacions sobre la noció que aquí analitzem.
- Data de publicació: els textos han estat publicats recentment, i entenem per *recentment* que estiguin publicats després de l'any 2000. En aquest punt, són una excepció alguns textos de Carles Duarte, els quals són anteriors a aquesta data, però els hem considerat necessaris pel paper rellevant que va tenir aquest expert en els estudis de la varietat funcional que analitzem.

Els textos que constitueixen el corpus són els següents:

1. El capítol “El llenguatge jurídic” (Andújar i Cunillera, 2017: 25-42)
2. *Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic* (Capdevila i Talarn, 2003)
3. *Traduir del castellà al català: més enllà de la intercomprensió* (Domènech, 2012)
4. El capítol “Laprofitament de la documentació històrica en l'establiment del llenguatge administratiu català modern” (Duarte i Alamany, 1986: 11-21)
5. El capítol “Consideracions generals d'estil” (Duarte, 1995: 11-23)
6. El capítol “Llenguatge administratiu i jurídic” (Duarte, 1993: 55-69)
7. *El llenguatge administratiu i jurídic: una renovació persistent* (Duarte, 2009)
8. *Introducció al llenguatge jurídic* (Duarte i De Broto, 1990)
9. *Recursos en línia per a l'aprenentatge jurídic en català: tipus, usuari i accessibilitat* (Gelpí, 2008b)
10. *Una aproximació al règim verbal en català antic: una font per al llenguatge juridicoadministratiu actual?* (Ginebra i Rull, 2011)
11. *Mattila, Heikki E.S. Jurilinguistique comparée: Langage du droit, latin et langues modernes* (Mestres, 2013)
12. *Problemes terminològics de la justícia en català* (Nieva-Fenoll, 2011)
13. *Terminologia jurídica catalana: algunes qüestions relatives a la consolidació de l'ús* (Pou, 2011)

Alguns textos aborden la varietat esmentada des de la perspectiva teòrica (Duarte, 1993; Duarte i Alamany, 1986; Duarte i De Broto, 1990), d'altres només n'incorporen reflexions breus (Duarte, 2009; Mestres, 2013), i d'altres l'analitzen des de la perspectiva lingüística (Duarte, 1995; Ginebra i Rull, 2011; Nieva-Fenoll, 2011; Pou, 2011), documental (Gelpí, 2008b), del foment i ensenyament del llenguatge jurídic (Capdevila i Talarn, 2003) o traductològica (Andújar i Cunillera, 2017; Domènech, 2012). Pel que fa als experts lingüistes, n'hi ha que procedeixen de l'àmbit institucional

⁹ L'absència intencionada de textos d'aquests autors ve donada, a més, per les tres raons següents: una, perquè la diversitat denominativa i nocional l'hem detectada en els estudis sobre el llenguatge jurídic català; dues, l'interès prioritari és delimitar la noció objecte d'estudi d'aquesta tesi, la qual s'inscriu en els estudis de llengua catalana; i tres, perquè obrir l'anàlisi a abordar la dispersió denominativa i nocional que hi ha en tots els estudis sobre el llenguatge jurídic ens condueix a una anàlisi d'unes proporcions innecessàries per assolir el nostre objectiu. El fet de centrar-nos en la llengua catalana, però, no vol dir en cap cas que les conclusions no siguin extrapolables a altres estudis.

(Capdevila, Duarte, Mestres i Pou), de l'acadèmic (Domènech, Gelpí, Ginebra i Rull) i del jurídic (Nieva-Fenoll), tot i que alguns es podrien encasellar alhora en més d'un àmbit. Cal destacar, però, la predominància intencionada de les obres de Carles Duarte per ser una referència indiscutible del llenguatge jurídic català. I, en darrer lloc, el nivell alt d'especialització i de fiabilitat dels textos es deu al fet que es tracta, en la majoria dels casos, d'obres científiques publicades per revistes de referència com la *Revista de Llengua i Dret*, per institucions acadèmiques com la Universitat Oberta de Catalunya i per organismes de l'Administració pública com l'Escola d'Administració Pública de Catalunya, entre d'altres.

L'eina amb la qual gestionem el corpus és AntConc:¹⁰ optem per aquesta eina perquè és una eina d'exploració de corpus gratuïta, d'accés obert i que no necessita connexió a internet. A més, és una eina intuitiva, fàcil d'utilitzar i suficient per satisfer les nostres necessitats de calcular de forma automàtica el total d'ocurrències de cada denominació i visualitzar-ne els contextos d'aparició, dues funcions que són bàsiques per a una eina d'aquest tipus. L'ús d'AntConc només ens ha obligat a adequar el format dels textos, amb la qual cosa hem hagut de transformar els textos del corpus en un format UTF-8, un procés molt senzill que hem fet amb el mateix programa Bloc de notes.

En resum, ens servim de la comunitat de veïns com a instrument per abordar la dispersió denominativa i nocional que hi ha en la bibliografia especialitzada sobre el LJC, atès que veiem en l'agrupament de termes una manera de reunir de forma ràpida la dispersió denominativa, i en l'estudi semàntic una manera d'ordenar la diversitat nocional. Amb relació a la tria de les fonts d'on extraiem els veïns, seleccionem tant fonts lexicogràfiques com textuais. Les fonts lexicogràfiques escollides són quatre i n'hi ha de caràcter normatiu, d'especialitzades i de referència general; i les fonts textuais són tretze, que, reunides, constitueixen un corpus homogeni prou representatiu a l'efecte de detectar la diversitat denominativa al voltant de la noció objecte d'estudi. A més, els criteris emprats per escollir els textos garanteixen que les denominacions que hi detectem no siguin aleatòries ni espontànies, és a dir, garanteixen la presència de terminologia controlada.

1.2 Identificació dels veïns i configuració de la comunitat de veïns

La identificació dels veïns la fem seguint criteris semàntics en el cas de les fonts lexicogràfiques, i seguint criteris morfosintàctics i també semàntics en el cas de les fonts textuais.

Respecte de la identificació en fonts lexicogràfiques, com que les obres estan concebudes des d'un punt de vista semasiològic i la nostra identificació parteix de la noció de la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret, suposa l'esforç d'intuir les possibles denominacions, excepte en les obres que permeten la cerca per definició, com el DIEC2 i el *Diccionari jurídic*, en les quals ha suposat haver d'intuir les paraules que componen la definició.

Aquesta primera identificació,¹¹ però, no ha donat fruits: només hem detectat en el Cercaterm la denominació sense definició de *llenguatge jurídic*, la qual es troba recollida en el *Vocabulari de dret* editat per la Universitat de Barcelona i la Universitat de València, i la denominació *llenguatge administratiu* definida com a “llengua d'especialitat que té com a àmbit d'ús l'administració i com a objecte de comunicació l'activitat administrativa, caracteritzada per un to formal i protocol·lari i per l'elaboració de textos basats en models de documents establerts”, la fitxa terminològica de la qual informa sobre el fet que la definició pot requerir revisió. En vista que les obres lexicogràfiques no recullen una relació directa entre les denominacions que hem trobat i la noció que aquí analitzem, no hem considerat aquestes denominacions com a vàlides.

Respecte de la identificació dels veïns en el corpus textual, hem tingut en compte un criteri morfosintàctic i un de semàntic. Pel que fa al criteri morfosintàctic, partim dels tipus formals d'unitats de coneixement especialitzat (UCE) de Domènech (1998), i considerem denominacions les unitats simples amb categoria nominal i les sintagmàtiques que adoptin l'estructura de sintagmes

¹⁰ Programa disponible a <http://www.laurenceanthony.net/software/antconc>

¹¹ Data de consulta: abril de 2019.

nominals (SN), sintagmes adjetivals (SJ) i sintagmes preposicionals (SP), perquè les concebem com a unitats més prototípiques de les UCE. En aquesta anàlisi excloem, en conseqüència, unitats verbals i adverbials, i també sintagmes verbals o adverbials, oracions, abreviacions i formes artificials (sigles o símbols).

Amb relació al criteri semàntic, en el corpus hem buscat definicions que coincideixin amb la formulació de la noció objecte d'estudi: la varietat funcional de la llengua catalana que correspon a l'àmbit conceptual del dret. Ara bé: com que aquest criteri només ens permetria trobar les denominacions utilitzades en el context d'una definició i resulta que hi pot haver altres denominacions susceptibles de ser veïnes de comunitat, distingim entre denominació de referència (DR) i denominació alternativa (DA). Entenem per DR la que s'empra per introduir la definició de la noció. La definició és una marca explícita de delimitació conceptual en què el control sobre la terminologia emprada ha de ser màxim, perquè les denominacions escollides per introduir una definició soLEN esdevenir una referència bàsica per designar el concepte. Així doncs, per seleccionar una DR l'extraiem del context en què de forma clara s'identifiqui com una definició o s'observi la voluntat de l'autor de delimitar la noció. I entenem per DA l'element lingüístic que s'alterna amb la DR, que pot o no coincidir amb una de les DR detectades, i que funciona com a sinònim. Aquesta distinció entre DR i DA permet fer una anàlisi més completa, perquè converteix en objecte d'estudi no només les denominacions que estan delimitades nocionalment, sinó també les que no ho estan, com és el cas de les denominacions que es troben, per exemple, a Duarte (2009), Gelpí (2008b), Ginebra i Rull (2011) i Pou (2011).

Les denominacions de referència (DR) que hem detectat es troben recollides a la taula següent (la negreta és nostra), juntament amb els seus contextos, en què apareix la definició que coincideix amb la noció que analitzem. Fem notar, però, que cap de les definicions detectades no inclou la idea de la llengua catalana, la qual sí que apareix en la noció central. Entenem que és així perquè o bé han omès la idea per considerar-la implícita, ja que tots els textos formen part de la bibliografia sobre estudis de llengua catalana, o bé perquè realment es refereixen a la varietat funcional que correspon al dret sense cenyir-se a cap idioma.

Hem pogut detectar les DR gràcies a l'ús del verb *ser*, que és el verb que s'empra de forma general per introduir els atributs que pertanyen a un subjecte, i en aquest cas enllaça la denominació amb la definició; i també gràcies a l'expressió *com a denominació pròpia de*, que, com és evident, també enllaça una denominació i una noció.

Taula 1. Denominacions de referència detectades a partir de la definició

Denominacions de referència	Exemples
llenguatge jurídic	<p>“El llenguatge jurídic és el tecnolecte de l'àmbit conceptual corresponent al món del Dret.” (Duarte i De Broto, 1990: 11)</p> <p>“Podem distingir, dins dels llenguatges d'especialitat, [...] uns llenguatges professionals, uns llenguatges tècnics, uns llenguatges científics i uns llenguatges simbòlics. [...] El llenguatge jurídic sol ser considerat un llenguatge tècnic i correspon al camp conceptual del dret.” (Duarte, 1995: 12)</p> <p>“El llenguatge jurídic, conegut també com a juridicoeconòmic o juridicoadministratiu, és el vehicle de comunicació propi de l'àmbit de coneixement del dret i forma part dels llenguatges d'especialitat.” (Andújar i Cunillera, 2017: 25)</p>

llenguatge juridicoadministratiu	“Això no obsta, naturalment, perquè puguem continuar parlant de llenguatge juridicoadministratiu o de llenguatge administratiu i jurídic, com hem fet sempre, com a denominació pròpia del llenguatge d'especialitat de l'àmbit del dret [...].” (Mestres, 2013: 224)
llenguatge administratiu i jurídic	“Això no obsta, naturalment, perquè puguem continuar parlant de llenguatge juridicoadministratiu o de llenguatge administratiu i jurídic , com hem fet sempre, com a denominació pròpia del llenguatge d'especialitat de l'àmbit del dret [...].” (Mestres, 2013: 224)

Pel que fa a les denominacions alternatives (DA), per seleccionar-les ens hem basat en els criteris per a l'establiment de la sinonímia de Freixa (2002). Segons Freixa (2002: 194), “l'establiment de la sinonímia se sol basar en l'anàlisi de definicions quan es tracta d'estudis no contextuals, i en l'anàlisi de la intercanviabilitat contextual, quan s'estudia la sinonímia en discurs”; per tant, en el cas que ens ocupa, és pertinent fer l'anàlisi de la intercanviabilitat contextual i ens fixem de forma exhaustiva en el context de cada possible denominació per considerar-la veïna de la comunitat que busquem dissenyar. Les pistes que ens condueixen a pensar que les denominacions són sinònimes són tant marques explícites de sinonímia (especialment, metalingüístiques) com possibilitats d'intercanviabilitat contextual,¹² i són les següents:

- La progressió temàtica, la qual permet detectar si dues denominacions funcionen com a sinònims i tenen un mateix referent.
- La pertinència a un context idèntic, és a dir, que hi ha una atribució idèntica de qualitats o fets.
- L'ús de la conjunció *o* quan expressa adversitat formal per a un mateix significat (Freixa, 2002: 203).
- L'ús d'expressions metalingüístiques del tipus *coneぐut també com a*.
- La presència de canvis simples en l'ordre dels constituents de la denominació (Freixa, 2002: 205-206).
- L'establiment de relacions de sinonímia específica de l'àrea que les obres lexicogràfiques recullen sistemàticament (Freixa, 2002: 206).

La taula següent recull les denominacions que alternen amb les DR, juntament amb el context en què, en la mesura que ha estat possible, s'observa la intercanviabilitat contextual i el tipus de marca que ens ha permès establir la sinonímia (la negreta és nostra).

Taula 2. Denominacions alternatives detectades a partir dels criteris de sinonímia

Denominació alternativa	Exemples	Marca
llenguatge jurídic i administratiu	“Els tipus de formes lingüístiques específiques en el llenguatge jurídic són: a) Termes [...] b) Locucions i frases fetes [...]. El llenguatge jurídic i administratiu té unes formes i uns comportaments específics (termes, locucions, etc.)” (Duarte, 1993: 66)	progressió temàtica i pertinència a un context idèntic dins la mateixa obra
	“No seria just, però, deixar de destacar l'interès de les aportacions fetes a l'establiment del llenguatge jurídic i administratiu per autors com els del vocabulari que acabo d'esmentar, Cèsar August Jordana, Francesc de Paula Maspons i Anglasell, Joan Santamaría o Josep Comes.	canvis simples en l'ordre dels constituents de la denominació

¹² En aquesta anàlisi l'intercanvi contextual que detectem té lloc només en el context analitzat i és possible que en altres contextos no resultin intercanviables.

	<p>En l'establiment del llenguatge administratiu i jurídic català actual va complir una funció inicialment fonamental el Seminari de Documentació Jurídica.” (Duarte, 2009: 40)</p>	
català jurídic	<p>“La llengua catalana disposa de diversos recursos d'autoaprenentatge i el llenguatge jurídic es beneficia d'aquests recursos, perquè soLEN contenir un apartat dedicat al lèxic, la fraseologia i la redacció administrativa. El català jurídic també disposa de recursos exclusius, tot i que la majoria de fonts són impresaS.” (Gelpí, 2008b: 17)</p>	progressió temàtica
	<p>“El model de català jurídic que la traducció d'aquest tipus de textos ha de contribuir a fixar és un model que cerca l'assoliment de tres objectius [...]. Seguint Duarte (Duarte et al. 1990 i 1991), l'autor que més ha contribuït a l'establiment de l'actual llenguatge jurídic català i en el qual ens basem al llarg d'aquest apartat, podem dir que la llengua catalana ha estat present de manera rellevant en l'activitat jurídica al llarg de la seva història. [...] En l'establiment del català jurídic actual, el coneixement d'aquesta llarga, tot i que intermitent, tradició s'ha tingut en compte [...].” (Domènech, 2012: 20)</p>	progressió temàtica
llenguatge administratiu	<p>“II. EL MÈTODE DE TREBALL</p> <p>[...] Segons el nostre parer, l'establiment amb criteris rigorosos d'un modern llenguatge administratiu implica: a) la no dependència del llenguatge administratiu de la llengua que en un passat immediat dominava aquest àmbit d'ús [...]; b) l'adequació i la vinculació a les noves tendències de transformació que avui afecten els llenguatges administratius més avançats, d'acord amb l'evolució dels comportaments socials i de les tècniques de treball; i c) l'aplicació d'uns trets i d'unes formes que corresponguin a solucions pròpies del català no tan sols referencial o estàndard, sinó també dialectal (per exemple, <i>emplenar</i>, que s'ha generalitzat amb el sentit figurat d'omplir un document), si convé, i, sobretot, històric (en donarem diversos exemples en la nostra exposició), per tal com des dels primers textos el llenguatge jurídic i administratiu té un descabellament i una importància rellevants en la llengua catalana. [...]</p> <p>IV. LA TRADICIÓ DEL LLENGUATGE ADMINISTRATIU</p> <p>El llenguatge administratiu i jurídic català té una tradició remarcable, que comença amb el primer document conservat redactat en català, el fragment de la versió del <i>Liber iudicorum</i> [...]. I tanmateix el llenguatge administratiu català mantingué la seva vitalitat, i no tan sols pel que fa a l'extensió del seu ús, sinó també quant a la seva funcionalitat...” (Duarte i Alamany, 1986: 12-14)</p>	progressió temàtica

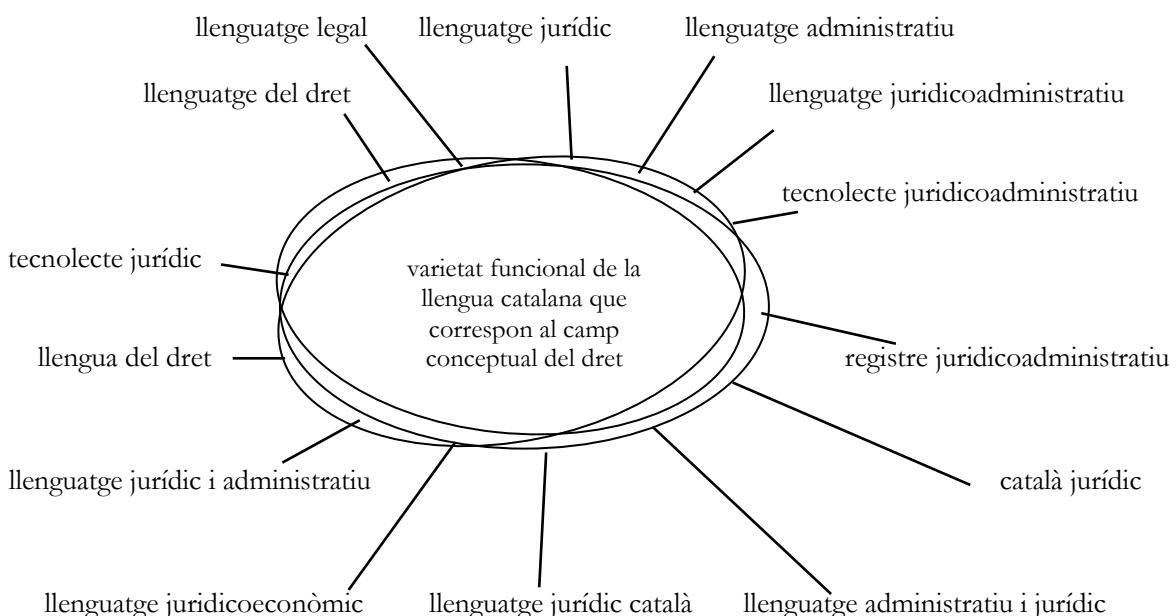
	<p>“1.2 L'establiment del modern llenguatge jurídic català A fi de dur a terme amb criteris rigorosos l'establiment del modern llenguatge jurídic català, cal cercar l'assoliment de dos objectius essencials: la identitat i la modernitat.</p> <p>És a dir, s'ha de fixar un llenguatge jurídic que, amb les modificacions exigides per la necessària adaptació a l'evolució general de la llengua i dels comportaments socials, mantingui un lligam amb la important tradició del llenguatge jurídic català, iniciada ja amb el primer document conservat redactat en català, un fragment d'una versió catalana de 1140 del <i>Llibre jutge</i>, [...]” (Duarte i De Broto, 1990: 12)</p>	pertinència a un context idèntic (les denominacions d'aquest fragment respecte de les del fragment anterior, de Duarte, 1986: 12-14)
llenguatge jurídic català	<p>1.2. L'establiment del modern llenguatge jurídic català A fi de dur a terme amb criteris rigorosos l'establiment del modern llenguatge jurídic català, cal cercar l'assoliment de dos objectius essencials: la identitat i la modernitat.</p> <p>És a dir, s'ha de fixar un llenguatge jurídic que, amb les modificacions exigides per la necessària adaptació a l'evolució general de la llengua (Duarte i De Broto, 1990: 12)</p>	progressió temàtica
llenguatge del dret	<p>“Certes característiques estilístiques del llenguatge jurídic coincideixen en diverses llengües, com a mínim en el cas del català, el castellà, el francès i l'anglès, de manera que per il·lustrar-les alternarem exemples procedents d'aquestes quatre llengües. Aquestes característiques generals i comunes revesteixen el llenguatge del dret de certa homogeneïtat i, tot i que alguns autors consideren...”. (Andújar i Cunillera, 2017: 28)</p> <p>“Carles Duarte (especialista en els llenguatges juridicoadministratius espanyol i català, del qual manleva, entre altres dades, la definició de llenguatge del dret).” (Mestres, 2013: 223)</p>	progressió temàtica
llengua del dret	<p>“1. La llengua del dret a la societat El diari <i>Ara</i> del 10 de maig de 2011 publicava un article sobre la resolució del Tribunal Constitucional que estimava l'empara de la formació política Bildu per poder anar a les eleccions municipals, que incloïa una breu referència negativa sobre el llenguatge jurídic. «Però el document del Tribunal Constitucional», deia el periodista, «malgrat el sempre farragós llenguatge jurídic, arriba a tenir fins i tot parts còmiques de valoració dels arguments del Suprem». La resolució judicial, concretament, apuntava [...].” (Pou, 2011: 86)</p>	progressió temàtica

llenguatge juridicoeconòmic	“El llenguatge jurídic , conegut també com a juridicoeconòmic o juridicoadministratiu , és el vehicle de comunicació propi de l’àmbit de coneixement del dret i forma part dels llenguatges d’especialitat.” (Andújar i Cunillera, 2017: 25)	expressions metalingüístiques i conjunció o
llenguatge juridicoadministratiu	“El llenguatge jurídic , conegut també com a juridicoeconòmic o juridicoadministratiu , és el vehicle de comunicació propi de l’àmbit de coneixement del dret i forma part dels llenguatges d’especialitat.” (Andújar i Cunillera, 2017: 25)	expressions metalingüístiques
tecnolecte jurídic	“En el cas, però, del Curs d’autoaprenentatge de llenguatge jurídic aquesta intenció bàsica està encara més justificada, ja que la institució que representem, el Departament de Justícia i Interior, és l’àmbit d’ús bàsic del tecnolecte jurídic .” (Capdevila i Talarn, 2003: 1)	sinònims específics de l’àrea
registre juridicoadministratiu	“Per tant, es podia pouar en textos pretèrits per tal de trobar-hi terminologia, expressions i recursos estilístics genuïns, i així fornir de material el registre juridicoadministratiu actual.” (Ginebra i Rull, 2011: 123)	sinònims específics de l’àrea
tecnolecte juridicoadministratiu	“Podem mirar, doncs, si fer prospeccions en la llengua antiga ajuda a fer llum en la fixació del règim verbal actual en el tecnolecte juridicoadministratiu .” (Ginebra i Rull, 2011: 126)	sinònims específics de l’àrea
llenguatge administratiu i jurídic	“Això no obsta, naturalment, perquè puguem continuar parlant de llenguatge juridicoadministratiu o de llenguatge administratiu i jurídic , com hem fet sempre, com a denominació pròpia del llenguatge d’especialitat de l’àmbit del dret [...]” (Mestres, 2013: 224)	conjunció o
llenguatge legal	<p>Per acabar aquest apartat inicial que hem volgut destinar a les consideracions generals d'estil, presentarem de forma succinta una sèrie d'observacions i recomanacions sobre la redacció de textos legals i disposicions: [...]</p> <p>2. La formalitat del llenguatge legal afavoreix l'adopció de solucions pròpies de l'expressió acurada, que hem d'evitar que derivin en una expressió artificiosa i excessivament distant.</p> <p>3. El llenguatge jurídic s'ha d'ajustar a un principi d'objectivitat i de respecte a les persones.</p> <p>4. El llenguatge legal necessita una expressió precisa (incloent-hi quan calgui definicions, classificacions, estructures recurrents per als mateixos valors, etc.) per complir adequadament la funció que li correspon. (Duarte, 1995: 22)</p>	progressió temàtica

I en tercer i últim lloc, un cop detectat tot aquest conjunt de DR i DA, hem tornat a consultar cada una d'aquestes formes en les obres lexicogràfiques escollides, però no hem obtingut cap resultat nou.

Així doncs, la comunitat de veïns al voltant de la noció de la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret està formada per catorze denominacions, les quals representen la dispersió denominativa present en els estudis sobre el LJC. Aquestes catorze denominacions són properes semànticament i coincideixen plenament o parcialment amb els trets de la noció central. Representem la comunitat de veïns mitjançant el gràfic següent:

Figura 1. Representació gràfica de la comunitat de veïns al voltant de la noció *varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret*



1.3 Anàlisi semàntica dels veïns de comunitat

Un cop dibuixada la comunitat, l'estudiem des del punt de vista semàntic tal com proposa Cornu. Així, el nostre estudi semàntic busca establir graus d'equivalència (plena i parcial) i relacions semàntiques (d'inclusió o intersecció) entre els diferents veïns de la comunitat i entre la noció d'aquests i la noció central, i per fer-ho, ens basem en la proposta per trobar equivalents funcionals de Sarcevic (1997), que té com a objectiu resoldre els problemes de traducció derivats de la incongruència terminològica entre ordenaments jurídics. A pesar que aquesta proposta s'elabora en un marc plurilingüe, és totalment aplicable al marc monolingüe en què emmarquem aquest treball.

D'entrada, descrivim els trets essencials i accidentals de la noció central (lletra *a*) i de les nocions de cada veí. La informació per fer aquesta descripció l'obtenim de la bibliografia especialitzada —per manca de fonts lexicogràfiques— i també de les nostres valoracions. Considerem trets essencials els que són fonamentals i necessaris, i accidentals els que afegixen elements addicionals i prescindibles (Sarcevic, 1997: 237). De fet, els trets essencials de Sarcevic resulten ser la faceta o facetes que, segons Cornu, ajuden a fer distincions entre els veïns d'una comunitat.

Un cop obtinguda aquesta informació, comparem els veïns els uns amb els altres i respecte de la noció central, i considerem equivalents plens o quasi plens els que comparteixen tots els trets essencials i només alguns dels accidentals, i equivalents parcials els que comparteixen la majoria dels

rets essencials i alguns dels rets accidentals. En l'estudi semàntic no identifiquem graus d'equivalència nul·la o relacions d'exclusió, perquè ja queden exclosos pel criteri semàntic que emprem per a la identificació de les denominacions (vegeu apartat 1.2).

Seguidament, i a partir també de la informació sobre els rets essencials i accidentals, copsem les relacions que s'estableixen entre els diferents llenguatges, els quals mantenen una relació d'inclusió en cas que un d'ells inclogui tots els rets d'un altre més alguna característica addicional, o bé mantenen una relació d'intersecció en cas que tinguin rets comuns però també d'altres que no comparteixen (Sarcevic, 1997: 238).

A pesar que la *llengua catalana* sigui un ret essencial de la noció central, en aquesta anàlisi semàntica no la concebem com un ret que s'hagi de considerar per establir les equivalències semàntiques, perquè, tal com exposem a l'apartat 1.2, també hem recollit denominacions que fan referència al llenguatge jurídic sense estar cenyit a cap idioma i que poden ser igualment vàlides per a la nostra nomenclatura.

Atès que hi ha fins a catorze veïns de comunitat i amb l'ànim de fer una exposició clara, agrupem els veïns que, per raons de sinonímia, hiperonímia o morfològiques, són equivalents plens o quasi plens per tal de delimitar-los junts. Aquest agrupament dona lloc a cinc grups de veïns (lletres *b*, *c*, *d*, *e* i *f*) que coincideixen amb les cinc nociions detectades i que tot seguit expliquem.

a) Noció central

La noció central de la comunitat de veïns és el nostre objecte d'estudi i l'hem extreta de l'obra de Duarte i De Broto (1990): es tracta de la “varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret”. Els rets essencials d'aquesta noció giren al voltant de tres conceptes: *varietat funcional*, *llengua catalana* i *dret*. A continuació, els descrivim:

- Per *varietat funcional* entenem la varietat que “està determinada fonamentalment per l'ús concret que en fa un parlant en una situació determinada” (Cabré, Domènech i Estopà, 2018).¹³ Aquest subcodi també s'anomena *llenguatge d'especialitat*, *llenguatge especialitzat* o *tecnolecte*, i es caracteritza sobretot per la manera com conceptualitzen el contingut del tema; és a dir, per tal que sigui un llenguatge d'especialitat cal que es conceptualitzi des de la perspectiva de l'especialista i de l'especialista, i no des de la perspectiva del parlant comú. Així mateix, aquests llenguatges s'activen en les situacions comunicatives en què hi ha la necessitat d'expressar i transmetre coneixement especialitzat i es modulen segons el tema, el canal, el destinatari, el tenor i la intenció de la situació comunicativa, com a factors que més incideixen en el llenguatge, i, per tant, són llenguatges que es caracteritzen per una variació interna (Cabré, 1999; Cabré, Domènech i Estopà, 2018; Domènech, 2006). En aquest mateix sentit, s'expressa Domènech (2012, 2017) en veure en la varietat funcional de la llengua catalana que correspon a l'àmbit del dret una varietat que no és homogènia i que engloba altres varietats com el llenguatge administratiu i el llenguatge legislatiu. Els llenguatges d'especialitat també es caracteritzen per la dificultat d'establir límits clars en la seva terminologia, no són compartiments estancs, sinó tot el contrari: els llenguatges d'especialitat s'encavalquen contínuament entre ells (Duarte, 1995; Duarte i De Broto, 1990).
- Considerem la llengua catalana com la llengua —entesa com el “conjunt divers de subcodis que el parlant utilitza en funció de les seves modalitats dialectals, i que selecciona en funció de les seves necessitats expressives i de les característiques de la cada situació comunicativa” (Cabré, 1993)— romànica pròpia dels Països Catalans. El domini lingüístic

¹³ Aquest tipus de varietats es contraposa a les varietats que van associades a les persones (els dialectes, els cronolectes, els sociolectes, els argots i els idiolectes).

del català inclou els territoris de Catalunya, la Comunitat Valenciana, les Illes Balears, la Franja d'Aragó, la Catalunya Nord, Andorra i l'Alguer, entre d'altres.¹⁴

- Amb relació al concepte del dret, en la bibliografia especialitzada sobre el LJC no hem sabut trobar una delimitació exhaustiva del concepte *dret* i que ajudi a delimitar la noció objecte d'estudi.

Tot seguit, descrivim les característiques i la història —en les quals aquí no aprofundirem (vegeu capítol 2)— de la noció que aquí delimitem, aspectes que considerem trets accidentals.

La varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp del dret es caracteritza, pel sol fet de ser un tecnolecte, per característiques lingüístiques com l'ús de recursos lingüístics específics; la tendència a la precisió, la matisació i a l'estructuració semàntica dels termes; el to formal i impersonal, i el caràcter predominantment funcional (Duarte i De Broto, 1990).

Es tracta d'un llenguatge d'especialitat que té l'origen en l'edat medieval. Els primers escrits en llenguatge jurídic coincideixen amb els primers escrits en llengua catalana, que són, entre d'altres, el *Llibre jutge o Forum Iudicum* (segle XII), els grans codis jurídics catalans com els *Usatges de Barcelona* (segona meitat del segle XIII), *Costums de Tortosa* (1272) i el *Consolat de Mar* (segona meitat del segle XIII). Ateses les circumstàncies històriques, el llenguatge jurídic català va caure en desús i va ser prohibit pel Decret de Nova Planta el segle XVII i les etapes dictatorials del segle XX. No va ser fins a partir dels anys vuitanta, arran de la recuperació de l'oficialitat del català amb l'Estatut d'Autonomia del 1979, que va rebre una atenció especial en convertir-se en el vehicle de comunicació preferent de la Generalitat de Catalunya, i va esdevenir objecte d'un procés de normalització lingüística.

El restabliment d'aquesta varietat va buscar elaborar un nou model lingüístic que persegueix dos objectius: la identitat i la modernitat. La identitat, per tal de recuperar la tradició perduda a causa del desús durant les diferents etapes històriques; i la modernitat, per tal de fer que el llenguatge sigui comprensible per als ciutadans i desprengui els valors reals d'una democràcia, com la igualtat i el respecte (Domènech, 2012; Duarte i De Broto, 1990). Així, el model es caracteritza per expressions genuïnes, una sintaxi clara i poc recargolada, unes convencions homogènies, i unes expressions respectuoses i no discriminadores per raó de sexe. I tot això es va fer sobretot gràcies a les polítiques impulsades per la Generalitat de Catalunya durant els anys vuitanta i noranta, en què destaca la tasca de la Comissió Assessora del Llenguatge Administratiu (Andújar i Cunillera, 2017: 39-42; Domènech, 2012; Duarte, 1995; Duarte i De Broto, 1990; Xirinachs, 2012).

b) Noció representada pels veïns *llenguatge jurídic català*, *català jurídic*, *tecnolecte jurídic*, *llenguatge jurídic*, *llenguatge del dret* i *llengua del dret*

Entenem que tots els veïns d'aquest grup són equivalents plens perquè, d'una banda, les bases nominals de les denominacions fan referència a la idea de *llenguatge d'especialitat*, ja sigui mitjançant una reducció d'aquesta denominació (*llenguatge*), ja sigui mitjançant un sinònim específic de l'àrea (*tecnolecte*), o bé mots que mantenen una relació d'hiperonímia i que expressen una idea més genèrica (*llengua i català*) respecte a *llenguatge d'especialitat*, però que mantenen el mateix referent. De l'altra, l'extensió de les denominacions conté, en tots els casos, un adjetiu (*jurídic*) o bé un sintagma nominal (*del dret*), que són sinònims.

La denominació *llenguatge jurídic* la trobem delimitada a l'obra de Duarte i De Broto (1990), que és la mateixa font d'on extraiem la noció central. Per tant, entenem que les nocions representades pels veïns d'aquest grup són equivalents plens i que *llenguatge jurídic* ve a ser una forma truncada de *llenguatge jurídic català*.

¹⁴ Definició extreta de l'Enciclopèdia Catalana.

Amb relació a les facetes que destaquen de la noció central, l'únic veí que posa èmfasi en els tres trets essencials que componen la noció central és *llenguatge jurídic català*. El mot *llenguatge* fa referència a la noció de varietat funcional; el mot *jurídic*, al camp conceptual del dret, i *català*, a la llengua catalana. Sobre *català jurídic*, la faceta que destaca és el fet que la varietat pertany a la llengua catalana i això enllaça amb el fet que aquesta denominació sigui present sobretot en els textos pertanyents al camp de la traducció (Andújar i Cunillera, 2017; Domènech, 2012); sobre *tecnolecte jurídic*, *llenguatge jurídic*, *llenguatge del dret* i *llengua del dret*, la faceta que destaquen són els trets de llenguatge d'especialitat i de pertinença al camp conceptual del dret. I per acabar, un apunt sobre *llengua del dret*: malgrat que el terme *llengua* pugui conduir a pensar que el llenguatge jurídic és un codi autònom i separat de la llengua general, tenint en compte la trajectòria de l'autor i l'ús d'altres denominacions en els seus articles (com ara *llenguatge jurídic*), veiem en l'ús de *llengua* més un mecanisme de referència lèxica i un recurs expressiu que no pas una voluntat de fixar una concepció diferent d'aquest terme. Per tant, l'ús d'aquesta denominació el circumscrivim a contextos en què es vulgui recórrer a un recurs expressiu.

c) Noció expressada pel veí *llenguatge administratiu*

Segons Duarte (2002), el *llenguatge administratiu* és la varietat funcional de la llengua catalana que té com a àmbit d'ús l'Administració. El llenguatge administratiu és un tipus de llenguatge jurídic (Domènech, 2012; P. Martí, 1996) que s'utilitza sobretot en les dependències de l'Administració, entre un ciutadà i un funcionari o bé entre els mateixos funcionaris, i que serveix per tractar temes relatius a la gestió dels interessos públics que estan regulats per un marc legal. Així doncs, els trets essencials del llenguatge administratiu són dos: el fet que es tracta d'una varietat funcional i que correspon a l'àmbit d'ús de l'Administració.

Pel que fa als trets accidentals relatius a les característiques del model lingüístic i a la història, coincideixen plenament amb les de la noció central segons documentem en el *Manual de llenguatge administratiu* (Duarte, Alsina i Sibina, 2002) i en l'obra *El català, llengua de l'Administració* (Duarte, 1980). Fins i tot, amb relació a la història, Duarte (1980: 23) especifica: “Una història del llenguatge administratiu català no es podia considerar pas completa, si no incloïa un capítol destinat als primers textos jurídics que el català posseeix”.

En resum, respecte de la noció central, el llenguatge administratiu comparteix el tret essencial de la varietat funcional, com a llenguatge d'especialitat que és, i també comparteix la majoria de trets accidentals com ara els orígens i la història, així com els objectius del model lingüístic i els criteris lingüístics pels quals apostava; però no comparteix el tret essencial que representa l'adjectiu *administratiu*, ja que entenem que no equival plenament al tret essencial representat per l'adjectiu *jurídic* (o el sintagma *del dret*) de la noció central: l'adjectiu *administratiu* denota àmbit d'ús, és a dir, l'Administració pública; mentre que el mot *dret* denota àmbit conceptual o tema.

Així doncs, la relació d'equivalència que s'estableix entre *llenguatge administratiu* i la noció central és una relació d'equivalència parcial, i la relació que mantenen és d'inclusió.

c) Noció representada pels veïns *llenguatge juridicoadministratiu*, *tecnolecte juridicoadministratiu*, *registre juridicoadministratiu*, *llenguatge jurídic i administratiu* i *llenguatge administratiu i jurídic*

Abans d'emprendre la delimitació nocional, apuntem que els termes d'aquest grup són equivalents plens o quasi plens perquè considerem que: d'una banda, la base nominal de les denominacions expressa en tots els casos la noció de *llenguatge d'especialitat*, ja sigui mitjançant una reducció d'aquesta denominació (*llenguatge*), ja sigui mitjançant un sinònim específic de l'àrea (*registre* i *tecnolecte*); i, de l'altra, l'extensió de les denominacions conté en tots els casos les dues nociions relatives al camp conceptual del dret i a l'àmbit de l'Administració, sia mitjançant adjectius coordinats (*jurídic* i *administratiu* o en l'ordre invers) sia mitjançant un adjectiu en forma composta (*juridicoadministratiu*).

En la bibliografia, trobem dues delimitacions d'aquestes denominacions: una és en una recensió de Mestres de l'any 2013, en què l'autor defineix tant *llenguatge administratiu i jurídic* com *llenguatge juridicoadministratiu* com el “llenguatge d'especialitat de l'àmbit del dret”. L'altra es troba en l'article *Les unitats lèxiques no nominals de l'àmbit juridicoadministratiu* (Vitri, Cussó i Mestres, 2011), en què la definició de *llenguatge juridicoadministratiu* va precedida de tota una reflexió que creiem convenient reproduir:

“Així doncs, estrictament, quan parlem de *llenguatge administratiu i jurídic*, fem servir una redundància, per tal com tant l'àmbit administratiu com l'àmbit jurídic pertanyen al dret. Tanmateix, sovint es fa la distinció entre allò que es refereix a l'*Administració pública* en general (el poder executiu) i allò que es refereix exclusivament a l'*Administració de justícia* (el poder judicial, que també podem considerar que enclou el llenguatge propi del poder legislatiu, és a dir, dels parlaments); des d'aquest punt de vista, sí que tindria sentit parlar de *llenguatge administratiu i jurídic*.

De tota manera, també es parla de l'*Administració judicial*, en contraposició a l'*Administració civil* i a l'*Administració militar*, dins l'*Administració pública*; amb la qual cosa tornem a incórrer en redundància quan qualifiquem amb els dos adjetius el terme *llenguatge*. Sigui com sigui, en general, quan fem servir el terme coordinat (*administratiu i jurídic*) o compost (*juridicoadministratiu*), tothom entén que fem referència a ambdós àmbits de l'*Administració*; àdhuc, si esmentem només un dels adjetius, igualment entenem que hi és comprès l'altre, ni que sigui aproximadament.

[...] Per això, de les múltiples denominacions que es fan servir, hem optat, en aquest estudi, pel terme més sintètic possible (*llenguatge juridicoadministratiu*) a l'hora de denominar el llenguatge d'especialitat que, parafrasejant Carles Duarte —que més d'una vegada hem reivindicat com el pare del llenguatge juridicoadministratiu català modern—, utilitzà l'*Administració* internament i per a relacionar-se amb els ciutadans; i també perquè volem remarcar que entenem aquest llenguatge com un tot i que amb aquesta denominació abracem tots aquests altres «llenguatges» de què hom parla en relació amb el dret.” (Vitri, Cussó i Mestres, 2011)

De les aportacions de Mestres deduïm que una delimitació clara de les nocions passa per una delimitació clara dels conceptes *dret* i *Administració*: en la reflexió justament s'al·ludeix al fet que segons com s'entengui l'*Administració* té sentit parlar de *llenguatge jurídic i administratiu* o no en té per ser redundant.

També trobem descripcions del *llenguatge administratiu i jurídic* a Duarte (1993, 2009), on, sense definir-lo, l'autor el qualifica de llenguatge tècnic caracteritzat per la formalitat i la funcionalitat, que busca una expressió acurada, clara i ordenada, s'ajusta a un principi d'objectivitat i de respecte a les persones, necessita una expressió precisa, té unes formes i uns comportaments específics, i que busca evitar expressions que denotin discriminacions per raó de sexe. Paral·lelament, a Duarte (2009) es descriu la història del llenguatge administratiu i jurídic, la qual no desenvolupem aquí per la seva extensió i perquè constatem que coincideix plenament amb la història fins ara descrita del llenguatge jurídic i el llenguatge administratiu.

De tot plegat, veiem que la noció rere les denominacions que aquí analitzem té les mateixes característiques i la mateixa història que la noció central; ara bé, a pesar que han sigut definides amb pràcticament els mateixos termes que la noció central, entenem que la simple presència de l'adjectiu *administratiu* en la denominació denota la idea de l'àmbit d'ús de l'*Administració* i creiem que aquest és un tret essencial i alhora una de les facetes que els veïns d'aquest grup destaquen. Per tant, igual que ha passat amb *llenguatge administratiu* (lletra *i*), l'equivalència respecte de la noció central és parcial i estableix una relació d'inclusió.

e) Noció expressada pel veí *llenguatge juridicoeconòmic*

En la bibliografia especialitzada sobre el LJC trobem que Andújar i Cunillera (2017: 25) defineixen *llenguatge juridicoeconòmic* com el “vehicle propi de l’àmbit de coneixement del dret” i que “forma part dels anomenats *llenguatges d’especialitat*”, dos trets que considerem essencials de la noció descrita.

Amb relació als trets accidentals: atès que les autors consideren *llenguatge juridicoeconòmic* com a sinònim de *llenguatge jurídic*, totes les característiques que les autors atribueixen al llenguatge jurídic per ser un llenguatge d’especialitat també les atribueixen, doncs, al llenguatge juridicoeconòmic, entre les quals destaquem el fet que comparteixi elements amb la llengua comuna, que té una temàtica especialitzada que només s’adquireix mitjançant un aprenentatge voluntari i que té unes característiques pragmàtiques i estilístiques determinades. Amb relació als aspectes estilístics, les autors apunten a l'estil conservador, el to aparentment neutre i objectiu, la tecnicitat, l'opacitat i l'ambigüïtat, i el caràcter marcadament social i cultural. A algunes d'aquestes característiques també hi fa referència Gelpí (2008a), com ara que és un llenguatge tècnic, caracteritzat per la formalitat, la funcionalitat, una expressió acurada i que no discrimini per raó de sexe, l'objectivitat, la precisió, l'ordenació rigorosa del contingut, les formes i els comportaments específics.

Tenint en compte les aportacions exposades, els trets essencials de *llenguatge juridicoeconòmic* coincideixen plenament amb els de la noció central i també comparteixen bona part dels trets accidentals. Per tant, estaríem davant una noció amb equivalència plena respecte de la noció central, i emprem el condicional *estaríem* perquè, al nostre entendre, les nocions no estableixen una equivalència d'aquest tipus: l'adjectiu *econòmic*, que interpretem que fa referència al “camp conceptual de la ciència de l'economia”, expressa un nou tret essencial d'aquest veí de la comunitat. I, per tant, entenem que *llenguatge juridicoeconòmic* és “la varietat funcional de la llengua que correspon al camp del dret i de l'economia”. La delimitació nocional que les expertes fan de la denominació *llenguatge juridicoeconòmic* s’explica per la utilitat que té en el camp de la traducció, en el qual és habitual agrupar el llenguatge jurídic i el llenguatge econòmic sota una mateixa etiqueta, perquè des del punt de vista de la traducció els problemes i les dificultats són els mateixos, i les eines i recursos per resoldre’ls, també (Gelpí, 2008a, 2008b).

Així doncs, entenem que *llenguatge juridicoeconòmic* manté una relació d'equivalència parcial respecte de la noció central, perquè inclou mitjançant l'adjectiu *econòmic* un tret essencial que és absent en la noció central. Aquest adjectiu fa referència al camp conceptual de l'economia i, tot i que comparteix alguns trets amb el camp conceptual del dret, n’hi ha molts d’altres que no es comparteixen i, per tant, entenem que la relació que mantenen és d’intersecció.

f) Noció expressada pel veí *llenguatge legal*

A pesar que en la bibliografia no hi ha cap delimitació nocional de *llenguatge legal*, i que les alternances que hem detectat respecte de *llenguatge jurídic* menen a pensar que són sinònims (vegeu apartat 1.2), si n’observem l’ús en la bibliografia especialitzada, sobretot a Grup d’Estudis de Tècnica Legislativa (GRETEL, 1995), arribem a la conclusió que s'utilitza majoritàriament com a sinònim de *llenguatge de les lleis i les disposicions* (Duarte, 1995; Martín, 1995).

El llenguatge de les lleis i les disposicions ha rebut altres denominacions, com *llenguatge legislatiu* (quan es parla concretament de les lleis) i *llenguatge normatiu* (quan engloba lleis i qualsevol tipus de norma) (Espallargas, 2011; Sanjaume, 2005). Segons Sanjaume (2005) i Espallargas (2011), el llenguatge legislatiu parteix del llenguatge jurídic i és la varietat funcional que es fa servir per redactar les lleis. Aquests en són, doncs, els trets essencials.

Pel que fa als trets accidentals, es caracteritza per un model lingüístic modern i genuí, deutor, entre d’altres, d’obres com GRETEL (1995). També es caracteritza per la claredat, la precisió, la concisió, la neutralitat, la formalitat i la vigència. Aquestes característiques també les descriu Duarte (1995) quan atribueix al llenguatge legal els qualificatius de *formal, funcional, precís, ordenat i clar*.

Així doncs, el llenguatge legal comparteix, respecte de la noció central, el tret essencial del tecnolecte i els trets accidentals vinculats a les característiques lingüístiques i estilístiques; i es diferencia pel fet que posa èmfasi en la varietat que s'empra en la redacció de textos legislatius. Evidentment, les lleis i les disposicions pertanyen al dret però no són conceptes totalment equivalents. Per tant, respecte de la noció central, la seva equivalència és parcial, i tenint en compte que “el llenguatge legislatiu és una llengua d'especialitat que parteix del llenguatge jurídic” (Sanjaume, 2005), la relació que hi manté és d'inclusió.

En resum, en la comunitat de veïns objecte d'estudi hi ha fins a cinc nocions, inclosa la central, que són properes semànticament. Les denominacions que designen una noció que manté un grau d'equivalència plena respecte de la central són *llenguatge jurídic català*, *català jurídic*, *tecnolecte jurídic*, *llenguatge jurídic*, *llenguatge del dret* i *llengua del dret*. Pel que fa a la resta, totes hi mantenen un grau d'equivalència parcial; en concret, *llenguatge administratiu*, *llenguatge juridicoadministratiu* (i els seus equivalents) i *llenguatge legal* estableixen una relació d'inclusió respecte de la noció central, i *llenguatge juridicoeconòmic* hi estableix una relació d'intersecció. Les cinc nocions detectades representen la dispersió nocional al voltant de la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp del dret que hi ha en els estudis sobre el LJC.

1.4 Càlcul de la freqüència d'ús dels veïns

La freqüència d'ús d'un terme és un indicador important de la viabilitat que pot tenir la seva normalització (Montané, 2012). Així, calcular les ocurrències dels veïns de la comunitat ens pot ser útil per detectar la denominació més viable, és a dir, la que més possibilitats té d'esdevenir preferent d'entre un conjunt de denominacions vàlides. Per al càlcul de les ocurrències de cada denominació utilitzem el gestor de corpus Antconc i exposem el resultat en un quadre en nombres absoluts.

Per fer el càlcul, hem tingut en compte denominacions escrites tant en majúscules com en minúscules, però no hem tingut en compte les denominacions en plural. El càlcul, a més, va acompanyat d'una anàlisi qualitativa que busca aïllar els termes polisèmics i descartar els que s'utilitzen amb un significat que no és el nostre objecte d'estudi (és el cas de *llenguatge administratiu*, el qual en alguna ocasió s'alterna amb *llenguatge jurídic* i mena a pensar que són sinònims —i així ho hem recollit—, però en la majoria de casos s'empra com a “varietat funcional de l'Administració” i, per tant, no estan inclosos en el càlcul). D'altra banda, no ens hem aturat a descartar totes les vegades que les denominacions fan referència a altres idiomes (com ara, *llenguatge jurídic castellà* o *llenguatge juridicoadministratiu francès*), perquè una primera aproximació ens ha fet veure que hi ha molt poques ocurrències i que no alteren els resultats; ni tampoc hem descartat els usos de les denominacions quan al·ludeixen al llenguatge jurídic en general, és a dir, sense cenyir-lo a cap idioma per dues raons: perquè una primera aproximació ens ha fet veure, ara sí, que perjudica l'exhaustivitat de l'anàlisi en reduir el nombre de veïns de la comunitat que resulten interessants d'analitzar; i perquè entenem que el fet que facin referència a un idioma en concret no altera la denominació, llevat del mot que designa la llengua en qüestió. Vegem-ho amb un exemple (la cursiva és nostra): “Certes característiques estilístiques del *llenguatge jurídic* coincideixen en diverses llengües, com a mínim en el cas del català, el castellà, el francès i l'anglès, de manera que per il·lustrar-les alternarem exemples procedents d'aquestes quatre llengües. Aquestes característiques generals i comunes revesteixen el *llenguatge del dret* de certa homogeneïtat [...].” (Andújar i Cunillera, 2017: 28).

La taula següent mostra la freqüència d'ús (en ordre descendent) dels veïns de la comunitat, en què destaca *llenguatge jurídic* com a veí amb més freqüència d'ús amb fins a 153 ocurrències.

Taula 3. Resultats del càlcul del nombre d'ocurrències de les DR i DA

	Freqüència d'ús
1. Llenguatge jurídic (DR)	153
2. Llenguatge administratiu i jurídic (DR i DA)	29
3. Llenguatge jurídic i administratiu (DA)	17
4. Llenguatge jurídic català (DA)	16
5. Català jurídic (DA)	14
6. Llenguatge juridicoadministratiu (DR i DA)	13
7. Llenguatge legal (DA)	8
8. Llenguatge del dret (DA)	3
9. Llengua del dret (DA)	3
10. Llenguatge administratiu (DA)	2
11. Llenguatge juridicoeconòmic (DA)	1
12. Registre juridicoadministratiu (DA)	1
13. Tecnolecte juridicoadministratiu (DA)	1
14. Tecnolecte jurídic (DA)	1

1.5 Càlcul del grau de consens dels veïns

Creiem que com més experts utilitzin la denominació, més possibilitats hi ha per tal que sigui utilitzada en futurs estudis; i al revés, com menys experts utilitzin la denominació en qüestió, menys possibilitats d'èxit tindrà (Montané, 2012: 39, 95). Per tant, el grau de consens busca copsar si es tracta d'una denominació avalada pels experts, una dada també útil quan es tracta de seleccionar una denominació preferent d'entre un conjunt de denominacions vàlides.

El càlcul del grau de consens l'hem fet manualment amb l'ajuda de l'eina AntConc, i ha consistit a comptar el nombre d'experts que empren cada una de les denominacions i posar-lo en relació amb el total d'experts que estan representats en el corpus, que són 13. Per determinar el total d'experts, aclarim que els experts que han signat conjuntament un mateix article els comptem com a dos experts, ja que entenem que són dues persones diferents que avalen una mateixa denominació (és el cas, per exemple, de l'article de Jordi Ginebra i Xavier Rull).

La taula següent mostra el grau de consens (en ordre descendent) de les denominacions objecte d'estudi. Ressaltem que la denominació que registra més consens és *llenguatge jurídic*, que és utilitzada per 9 dels 13 experts que formen part del corpus, i va seguida de *llenguatge jurídic català*, utilitzada per 7 dels 13 experts.

Taula 4. Grau de consens entre els experts

	Nombre d'autors	Nom dels autors
1. Llenguatge jurídic (DR)	9/13	Duarte, Capdevila, Gelpí, Ginebra, Rull, Andújar, Cunillera, Pou i Nieva-Fenoll
2. Llenguatge jurídic català (DA)	7/13	Capdevila, Pou, Nieva-Fenoll, Domènech, Andújar, Cunillera i Duarte
3. Llenguatge administratiu i jurídic (DR i DA)	5/13	Duarte, Pou, Domènech, Andújar i Cunillera
4. Llenguatge jurídic i administratiu (DA)	4/13	Duarte, Domènech, Andújar i Cunillera
5. Català jurídic (DA)	4/13	Gelpí, Domènech, Andújar i Cunillera
6. Llenguatge juridicoadministratiu (DR i DA)	5/13	Ginebra, Rull, Mestres, Andújar i Cunillera
7. Llenguatge del dret (DA)	3/13	Andújar, Cunillera i Mestres
8. Llengua del dret (DA)	2/13	Mestres i Pou
9. Llenguatge juridicoeconòmic (DA)	2/13	Andújar i Cunillera
10. Registre juridicoadministratiu (DA)	2/13	Ginebra i Rull

11. Tecnolecte juridicoadministratiu (DA)	2/13	Ginebra i Rull
12. Llenguatge administratiu	1/13	Duarte
13. Tecnolecte jurídic (DA)	1/13	Capdevila
14. Llenguatge legal (DA)	1/13	Duarte

1.6 Selecció de la nomenclatura adequada

Finalment, formularem la nomenclatura escollint una denominació principal i altres denominacions sinònimes sobre la base d'uns criteris que tenen en compte no només les relacions semàntiques entre els veïns i respecte de la noció central, sinó també la freqüència d'ús i el grau de consens entre els experts. La nomenclatura adequada per fer referència al nostre objecte d'estudi ha de complir el criteri semàntic següent:

- Criteri semàntic: la nomenclatura ha d'estar formada per la denominació que designi una noció plenament equivalent o, en cas que no sigui possible, quasi equivalent respecte de la noció central: “varietat funcional de la llengua catalana que correspon a l'àmbit conceptual del dret”. No considerem com a nomenclatura adequada la que mantingui una relació d'equivalència parcial o nul·la respecte de la noció central.

En cas que l'aplicació d'aquest criteri doni com a resultat més d'una denominació, la nomenclatura passa a estar formada per una denominació principal i denominacions sinònimes. Entenem per denominació principal la que s'utilitza de forma preferent, i per denominacions sinònimes les que s'utilitzen quan es vulgui servir-se de recursos lingüístics per evitar redundàncies i obtenir un estil més amè. I per a la seva selecció entren en joc els criteris secundaris següents:

- Criteri morfosintàctic: la denominació principal ha de tenir una estructura completa (no reduïda ni truncada).
- Criteri normatiu: la denominació que formi part del lèxic normatiu té preferència per ser la denominació principal.
- Criteri de freqüència d'ús: la denominació principal ha de registrar ocurredades. El fet que en registri un nombre elevat afavoreix que esdevinguï denominació principal, però entenem que no és una condició imprescindible.
- Criteri de consens: la denominació principal ha de gaudir de consens. El consens màxim afavoreix que esdevinguï denominació principal, però entenem que no és una condició imprescindible.

Així doncs, considerem denominació principal la que, a més de complir el criteri semàntic, tingui una forma completa (no reduïda ni truncada), tingui caràcter normatiu (en cas que hi hagi denominacions normalitzades) i registri ocurredades i consens. I considerem denominacions sinònimes les que, a més de complir el criteri semàntic abans esmentat, i independentment de la forma (és a dir, poden ser tant formes completes com formes truncades i reduïdes), registrin ocurredades i consens però en menys mesura que la denominació principal.

Així doncs, en aplicació dels criteris acabats d'exposar, la nomenclatura està formada pel conjunt de denominacions documentades que mantenen una relació d'equivalència plena o quasi plena respecte de la noció central: la varietat funcional de la llengua catalana que correspon a l'àmbit conceptual del dret. Atès que l'aplicació d'aquest criteri ha donat com a resultat sis denominacions, considerem:

- la denominació *llenguatge jurídic català*, com a denominació principal, perquè és la denominació completa (no truncada o reduïda) que, a pesar de no estar normalitzada, registra un total de 16 ocurredades i alhora gaudeix del consens de més de la meitat dels experts, en concret, 7 dels 13 experts. També fonamenta aquesta selecció el fet que les facetes que aquesta denominació destaca de la noció central són tots els trets essencials de la noció objecte d'estudi. I també el fet que la forma truncada procedent d'aquesta

denominació, *llenguatge jurídic*, sigui la que registra més nombre d'ocurrències (153) i més consens.

- les denominacions *llenguatge jurídic*, *català jurídic*, *tecnolecte jurídic*, *llenguatge del dret* i *llengua del dret*, com a denominacions sinònimes.

Queden fora de la nomenclatura les denominacions *llenguatge juridicoadministratiu* i els seus equivalents plens, *llenguatge juridicoeconòmic*, *llenguatge legal* i *llenguatge administratiu*, atès que comparteixen parcialment els trets essencials de la noció central de la comunitat de veïns.

Taula 5. Nomenclatura per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret

Noció	Denominacions
Varietat funcional de la llengua catalana que correspon a l'àmbit conceptual del dret	Denominació principal: <i>llenguatge jurídic català</i> Denominacions sinònimes: <i>català jurídic</i> , <i>llenguatge jurídic</i> (com a forma reduïda), <i>tecnolecte jurídic</i> (com a forma reduïda), <i>llenguatge del dret</i> (com a forma reduïda) i <i>llengua del dret</i> .

Síntesi

El primer capítol d'aquest treball té com a objectiu proposar una nomenclatura que superi la dispersió existent per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret, atesa la dispersió denominativa i nocional que hi ha al voltant de la noció esmentada en els estudis sobre el LJC.

Per assolir aquest objectiu, en primer lloc, busquem la comunitat de veïns (Cornu, 2000) que gira al voltant de la noció central “la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret”, a partir de cerques a fonts lexicogràfiques i a un corpus format per 13 textos d'experts que aborden el LJC. Per a la identificació de les denominacions, ens servim de les aportacions de Domènech (1998) sobre la tipologia de les unitats de coneixement especialitzat (UCE) i de Freixa (2002) sobre els criteris per a l'establiment de la sinonímia. La cerca dona com a resultat una comunitat de fins a 14 veïns: *llenguatge jurídic*, *llenguatge legal*, *llenguatge del dret*, *tecnolecte jurídic*, *llengua del dret*, *llenguatge jurídic i administratiu*, *llenguatge juridicoeconòmic*, *llenguatge jurídic català*, *llenguatge administratiu i jurídic*, *català jurídic*, *registre juridicoadministratiu*, *tecnolecte juridicoadministratiu*, *llenguatge juridicoadministratiu i llenguatge administratiu*. En segon lloc, fem l'anàlisi semàntica dels catorze veïns, a partir de les aportacions de Sarcevic (1997) sobre la cerca d'equivalents funcionals, i detectem que les denominacions fan referència a cinc nocions diferents, una de les quals coincideix plenament amb la noció central. En tercer lloc, calculem la freqüència d'ús de cada veï utilitzant l'eina AntConc i també el grau de consens entre els experts. El resultat d'aquests dos càlculs coincideix: *llenguatge jurídic* apareix com la denominació més utilitzada i que genera més consens. I en quart lloc, establim un conjunt de criteris que tenen en compte les equivalències semàntiques, la freqüència d'ús dels veïns i el grau de consens entre els experts, i formulem la nomenclatura que permet designar la varietat objecte d'estudi. Els resultats són *llenguatge jurídic català*, com a denominació principal, i *llenguatge jurídic*, *català jurídic*, *tecnolecte jurídic*, *llenguatge del dret* i *llengua del dret*, com a denominacions sinònimes.

Finalment, aquesta anàlisi també permet detectar que el llenguatge administratiu i el llenguatge legal mantenen una relació d'inclusió respecte del llenguatge jurídic, mentre que el llenguatge juridicoeconòmic hi manté una relació d'intersecció.

CAPÍTOL 2. EL LLENGUATGE JURÍDIC CATALÀ: DES DEL SEU NAIXEMENT FINS A L'ACTUALITAT

Amb l'objectiu de documentar la història del LJC i el context en què s'emmarquen els estudis d'aquesta tesi, en aquest capítol exposem la història del tecnolecte esmentat, des dels primers textos documentats del segle XI fins a l'actual procés de normalització lingüística. Aquest repàs històric ens serveix per identificar les fonts textuais que han servit d'inspiració per al nou model lingüístic, coneixer el context històric que emmarca els estudis que duem a terme a la segona part d'aquest treball i, en definitiva, veure l'evolució d'aquest llenguatge, la situació actual del qual s'explica, en part, per la història que ha viscut.

Per abordar l'exposició, partim de la divisió històrica proposada per Duarte, Alsina i Sibina (2002) i expliquem, adaptarem i completem cada etapa amb informació procedent de les obres de Ferrando i Nicolás (2005) i Duarte i Massip (1991), de caràcter més didàctic, i també dels estudis publicats a la *Revista de Llengua i Dret* i la revista *Llengua i Ús*, i les publicacions de S. Solé (1977 i 1982), Arnall (1980, 2000 i 2005) i Moran i Rabella (2001), entre moltes d'altres, de caràcter més especialitzat. En el cas de les etapes posteriors al 1975, també ens servim de les memòries i els informes elaborats pel Govern de la Generalitat de Catalunya.

En cada etapa donem compte especialment del marc històric i de l'estatus que s'atorga al català —ja que l'evolució del LJC va vinculada al reconeixement de la llengua catalana com a llengua oficial¹⁵ (Bestué i Torres, 2006)—; documentem els principals textos jurídics elaborats en llengua catalana, en especial, els que corresponen en etapes medievals i modernes i que van ser font d'inspiració per renovar el model lingüístic actual; fem esment, en la mesura que les dades ho permeten, de l'ús quantitatius i qualitatius d'aquest tecnolecte, i tractem amb més detall l'etapa d'estancament, per ser el període en què se circumscriuen els nostres estudis. El resultat és una síntesi de la història del LJC que constitueix una nova aportació als estudis del LJC.

El tractament que fem de la informació és sintètic i se centra sobretot en Catalunya, ja que la pluralitat de zones del domini lingüístic (Illes Balears, Comunitat Valenciana, l'Alguer, la Catalunya Nord, Andorra, el Carxe), cada una amb un marc jurídic i unes circumstàncies històriques diferents, pot fer que la descripció sigui molt extensa, cosa que desbordaria la nostra exposició. I en el cas de les etapes de restabliment i estancament, ens centrem exclusivament en Catalunya, en ser aquesta regió on va desenvolupar-se amb més força el marc legal que atorga l'oficialitat al català i on van germinar i configurar-se les principals polítiques lingüístiques que afecten el LJC.

¹⁵ El concepte de *llengua oficial* neix a la dècada del 1880-1890 en el marc de les reivindicacions per recuperar els usos del català (Escribano, 2015). En aquest capítol, en les etapes anteriors al 1900, utilitzem l'adjectiu *oficial* i la noció d'*oficialitat* per al·ludir a la llengua que empren amb preferència els organismes legislatius i de govern.

2.1 Etapa de gènesi (segle XI - segona meitat del segle XIII)

Les primeres manifestacions documentades del LJC daten del segle XI, un segle en què les principals fonts del dret eren les regulacions visigodes recopilades en el *Liber iudiciorum* i els cànons conciliars, els quals convivien amb ordenacions d'abast local (senyorials i comtals) i altres lleis carolingies (Alturo et al., 2003). Els usos lingüístics es caracteritzaven clarament per una diglòssia en què el llatí era l'idioma emprat en els documents jurídics i el català era la llengua del poble, si bé aquesta començava a aflorar a poc a poc en l'escriptura.

Les primeres mostres del LJC coincideixen amb els primers textos¹⁶ escrits en català, la qual cosa fa del LJC el tecnolecte que es documenta més aviat. Aquests primers textos són de caire feudal i pertanyen sobretot a l'àrea antiga del bisbat d'Urgell. S'hi observa un català molt arcaic —o preliterari, adjectiu que empren Ferrando i Nicolás (2005)— barrejat amb un llatí ja molt deficient. Moran i Rabella (2001) recullen fins a quinze textos escrits en què es pot observar el LJC dels segles XI, XII i XIII. Els cinc textos de data més primerenca, tots del segle XI són, per ordre cronològic:

- 1) Jurament feudal (1028-1047): document de caire feudal en què un castlà, Radulf Oriol, jura fidelitat al comte Ramon IV de Pallars Jussà. El llatí és present en l'encapçalament i en la fórmula final del text, mentre que el català ocupa la resta de text.
- 2) Jurament de compareixença (1031-1035): document de tipus judicial en què una persona querellada es compromet, entre altres coses, a presentar-se dues vegades l'any al pòrtic de la Catedral de Barcelona per complir les demandes que li havien fet. El document està redactat en un llatí molt macarrònic ple de trets lèxics i sintàctics propis de la llengua catalana.
- 3) Jurament feudal de fidelitat (1047-1098?): document de caire feudal en què un vassall jura vassallatge a un comte desconegut que, segons els experts, sembla ser Ramon V, comte de Pallars Jussà. Aquest document té un interès lingüístic particular, perquè els trets de la llengua catalana s'hi observen d'una forma més transparent, entre els quals destaquen l'ús dels tractaments de *tu* i *vós*.

“Et si de vós Ramonde chomte suprascripto mens venia, de istos kastelos che vós mi comendates, et de vestra muliere et vestro filio ad qui vós o dubitaretis, per derecta fede ende ateneré sines suo e[n]gano, et potestate los en daré per derecta fede ses e[n]gano.”
(Moran i Rabella, 2001: 54)

- 4) Greuges de Guitard Isern, senyor de Caboet (1080-1095): text de caire feudal en què el senyor denuncia les violacions dels drets i els pactes feudals dels seus vassalls Mir Arnall i Guillem Arnall. Aquests greuges es caracteritzen perquè la llengua catalana predomina de forma clara sobre la llatina.
- 5) Jurament de pau i treva del comte Pere Ramon de Pallars Jussà al bisbe d'Urgell (1098-1112): text de caire feudal en què el comte Pere Ramon de Pallars Jussà i tots els seus vassalls juren davant el bisbe d'Urgell que mantindran la pau que l'Església promovia. En aquest text, el llatí hi és present només en escassos mots pertanyents a formalismes.

En el segle XII, la presència del català en l'escriptura va anar en augment. Es documenten capbreus, documents epistolars, més greuges i juraments, entre d'altres.¹⁷ De l'àmbit jurídic, destaca la

¹⁶ Abans d'aquestes manifestacions en forma de text només s'han documentat mostres en forma de paraules i frases soltes enmig de textos escrits en llatí (Moran i Rabella, 2001), però no pertanyen al tecnolecte jurídic.

¹⁷ En són exemples els *Greuges dels homes de Sant Pere de Grandescals* (segle XII), els *Greuges dels Homes d'Hostafrancs de Sió* (segle XII) i el *Capbreu de Castellbisbal* (1189).

traducció al català del *Liber iudiciorum* (o *Forum iudicum*), una compilació de les lleis visigodes i hispanes redactada en llatí que continuava la tradició anterior del dret romà i va ser respectada pels francs després de la Reconquesta, amb la qual cosa aquesta compilació del segle VII reunia el dret vigent que hi havia aleshores. Segons Moran i Rabella (2001), aquesta obra es va traduir repetidament al català sota el títol *Llibre jutge* o també *Llibre dels judicis*, però només se'n conserven dos fragments i cada un correspon a una traducció diferent:¹⁸ un, presenta un llenguatge força arcaic de caràcter pirenenc, i s'ha trobat en un manuscrit que data de la primera meitat del segle XII; i l'altre, data, segons els estudis lingüístics que se n'han fet, de finals del segle XII, entre els anys 1180 i 1190, i sembla que prové de l'àrea del bisbat de Girona. Els fragments conservats contenen disposicions sobre testaments i herències, i en tots dos casos destaquen pel gran esforç d'adaptació de la prosa catalana naixent a un registre més aviat culte. Vegem-ne un fragment:

“E si alcun cela et amaga aquela voluntat del defunt, tant compona de so propri aver ad aquel[s] a cui fon testat, quant pogren conquerre o aver, per auctoritat de la scriptura, de la res del defunt.” (Moran i Rabella, 2001: 80)

L'últim exponent documentat del LJC arcaic és la traducció al català dels *Usatci Barchinonae*, una obra compilada en llatí en una data anterior al 1150. La necessitat d'aquest codi venia donada pels buits que presentava el *Liber iudiciorum* i que calia regular. A més, els *Usatci* representen la superació del sistema de justícia que hi havia aleshores considerat bastant primitiu, ja que es basava sovint en proves magicoreligioses. Les traduccions documentades d'aquest codi es troben en un manuscrit de la segona meitat del segle XIII, però són còpies d'una traducció més antiga que data probablement de la primera meitat del segle XIII. La llengua catalana dels *Usatges de Barcelona* presenta trets arcaics com les formes *homeii*, *servii* o *juii* (Moran i Rabella, 2001):

“homeii e cugúcia, que no poden ésser neleitatz, fossen segons ligs e segons custums jutjats e emenats ho vengats.” (Moran i Rabella, 2001: 111)

Els textos acabats d'esmentar representen no només els inicis el LJC escrit, sinó també, al costat dels textos religiosos que aquí no ens ocupa tractar, els primers passos que fa el català com a llengua escrita. Uns primers passos que transitent a través d'una redacció molt primitiva, basada en una parataxi elemental, i que van tenir lloc especialment en les terres de l'antic comtat d'Urgell (Duarte, 1983; Moran i Rabella, 2001).

2.2 Etapa de creixement (segona meitat del segle XIII - segona meitat del segle XIV)

A partir de la segona meitat del segle XIII, el dret visigòtic cada vegada tenia una menor aplicació —ja que l'evolució social el condemnava al desús— i es va anar complementant i substituint per un dret local que aflorava en forma de cartes de població, privilegis, sentències i costums, entre d'altres (Colón i Garcia, 1970), alguns dels quals ja es redactaven en català. També, l'aparició de la Cancelleria Reial el 1218 va afavorir que el català fes el salt de llengua vulgar a llengua vehicular de la documentació cancelleresca, en què el llatí es reservava cada vegada més per a documents solemnes, i el català s'emprava sobretot en la documentació que havia de ser entesa pel poble. Són una mostra de textos de la Cancelleria Reial, les lletres reials, els llibres de la Cort, les llicències, els parlaments transcrits i les escriptures, tots ells, documents jurídics de caire administratiu, notarial, legislatiu o judicial, que donen fe del llenguatge jurídic català del moment. Arnall (2000) recopila, transcriu i estudia les lletres reials del període 1293-1515 i en documenta fins a 230 de redactades en català. Tot seguit, transcrivim el fragment inicial d'una lleta reial de l'infant Ramon Berenguer de data 1348, en què observem el tractament protocol·lari *molt alt* i el tractament de *vós*:

¹⁸ Es pot consultar la traducció al català modern de tot el *Llibre dels jutges* al [web](#) del Departament de Justícia.

“I[nf]ant en Ramon Berenguer, del molt alt senyor en Jacme, de bona memòria rey d’Aragó, fill, com te d’Empúries, als [ama]ts nostres los jurats e pròmens de la ciutat de Gerona, sal[ut] e dilecció

Ffem-vos saber que havem entès que en Bernat Guillem [de] Fuxan, cavaler del dit comtat nostre d’Empúries, per alcuna rahó v[a] metre en poder vostre rehebens en nom de la dita ciutat lo castell de Fuxà ab sos térmens e pertinències e altres coses que ha dins lo dit nostre comtat, e que vosaltres volets acceptar e rehebre de pendre en poder vostre les dites coses.” (Arnall, 2000: 374-375)

El primer recull legislatiu que destaca d’aquest període són les *Costumes de Mar*, que daten de mitjan segle XIII (en la dècada 1260-1270) i són un conjunt de 300 capítols sobre dret marítim. Els textos no s’han conservat, però, en esdevenir una de les fonts per formar el posterior *Llibre del Consolat de Mar*, es poden reconstruir a través d’un estudi lingüístic d’aquest llibre (Massip, 1985; Rovira, 1933).

Seguint l’ordre cronològic, cal esmentar els *Furs de València* del 1261, una traducció del llatí al català del corpus de furs que regien el Regne de València. Els furs eren disposicions legislatives d’obligat compliment que s’aprovaven per consens entre el rei i els tres braços de les Corts, i els furs de 1261 van ser oficialment jurats pel rei Jaume I en les Corts Generals celebrades a València aquell mateix any. Segons Chabàs —citat per Colón i Garcia (1970: 56)—, la data de la traducció és el 31 de març de 1261, set dies abans del jurament reial a les Corts, la qual cosa mena a pensar que la traducció va ser feta amb la finalitat que fos jurada de forma “oficial” pel rei (Colón i Garcia, 1970).

Els *Furs de València* evolucionen al llarg d’un període de quatre-cents anys en què se’n redacten de nous, se n’aboleixen d’altres i també es modifiquen constantment. Es tracta d’una obra que abraça cronològicament els segles del XIII al XVI, fet que la converteix en una “mina inesgotable” per a l’estudi de la llengua catalana i, en concret, de la varietat lingüística emprada al Regne de València (Colón i Garcia, 1970). La llengua en què van ser redactats varia al llarg del temps: mentre que sembla segur que els furs jurats per Jaume I van ser redactats en llatí i després traduïts al català, els que són posteriors a aquests semblen redactats directament en català, excepte els de Pere el Gran (amb data de 1283) i alguns de Pere el Cerimoniós (amb data de 1342), els quals, igual que els furs jurats de Jaume I, van ser redactats en llatí i després traduïts. L’estudi lingüístic dels *Furs de València* (Duarte, Ferrer i Torrents, 1984) ens ha portat expressions com *per raó de*, l’ús del verb *seguir-se* (per designar la idea d’esdevenir-se com a conseqüència d’alguna cosa) o el substantiu *incorriement*, que els lingüistes busquen revifar en el procés de restabliment del LJC que té lloc als anys vuitanta.

També és d’aquest període el *Llibre de les Costums de Tortosa* (1272), una obra molt rellevant per la seva extensió de fins a 300 folis redactats directament en català. Aquesta obra s’emmarca dins el dret tortosí consuetudinari, recull els usos i costums que regien sobre la població que vivia en tot el territori tortosí i, a més, estableix l’ordre de prelació de les fonts de dret: primer, els costums; després, les constitucions de Catalunya, i en darrer lloc, els drets romà i canònic (el dret comú).

Des del punt de vista lingüístic, a pesar de contenir vacil·lacions en els plans gràfic, fonològic, morfològic i sintàctic, presenta un vocabulari madur, genuí i propi de l’època i s’hi aprecia un esforç per elaborar períodes més llargs d’oracions subordinades. És un text que supera la hipotaxi característica del LJC arcaic i que ja és comprensible per al lector d’avui. S’hi observen termes jurídics encara avui dia vigents com *alienar*, *alou*, *autenticar*, *atressí*, *advocat* (en la seva forma arcaica *avocat*) i *citar*, i d’altres expressions que també han sigut objecte de recuperació per al model lingüístic actual com les locucions *en paga de i a dia cert* (Alamany, 1983; Duarte 1983, 1985; Duarte i De Broto, 1990; Duarte, Ferrer i Torrents, 1984).

Ja en el segle XIV, cal esmentar les *Costums de Miravet*, la compilació del dret propi de la batllia de Miravet, de l’ordre de l’Hospital, que es va redactar en català i traduir al llatí el 1319.

Durant els segles XIII i XIV els escrivans del tribunal del consolat van redactar en català el que acabaria sent el *Llibre del consolat de mar*, un conjunt d’ordinacions, usos i costums marítims i

comercials que va arribar a tenir autoritat de llei i es va convertir en el codi de legislació maritimocomercial de la Mediterrània. Va ser traduït a l'italià, francès, castellà, holandès i anglès, entre d'altres, i va tenir vigència fins a l'aprovació del Codi de comerç de 1829. Tots els manuscrits conservats són en català, el més antic de finals del segle XIV. L'estudi lingüístic d'aquest llibre documenta verbs com *remoure*, lús del qual busca ser recuperat en el LJC modern (Duarte, Ferrer i Torrents, 1984).

En general, els textos jurídics d'aquest període ja tenen una extensió considerable i, tot i tenir una sintaxi encara immadura, presenten un vocabulari jurídic més precís i coherent que contrasta amb tots els textos del període arcaic (Duarte, 1983).

2.3 Etapa de maduresa (segona meitat del segle XIV - segona meitat del segle XV)

A partir de la segona meitat del segle XIV, el LJC va experimentar un altre canvi, aquesta vegada en termes qualitatius. La documentació jurídica elaborada en el si de la Cancelleria es caracteritzava per una prosa més evolucionada, perfeccionada en precisió i bellesa formal, en definitiva, més culta, que va esdevenir un model lingüístic per als coetanis (Duarte, 1983). Això es deu a la influència de l'Humanisme sobretot a partir de l'any 1380 i també al fet que la Cancelleria es va reorganitzar en un veritable òrgan de govern, els càrrecs de la qual —sobretot des de les *Ordinacions* (1344) de Pere III el Catòlic— estaven ocupats per professionals de la teologia, el dret o l'art d'escriure, és a dir, persones amb una formació en llatí, els clàssics i les llengües catalana i aragonesa, entre els quals cal fer esment de Bernat Metge, Bartomeu Sirvent i Guillem Ponç.

L'any 1413 les Corts de Barcelona van promulgar la constitució intitulada *Per tal que les leys*, la qual prescrivia compilar les lleis catalanes (usatges, constitucions i capítols de corts), ordenar-les sota títols apropiats i confeccionar un volum en llatí i un altre en català i les seves respectives còpies. Els encarregats de dur a terme aquesta labor van ser els juristes Jaume Callís i Bonanat Pere i, més tard, Francesc Basset i Narcís de Sant Dionís. Aquest últim, a més, va elaborar el *Compendium*, un enquirydió que tenia com a objectiu ajudar els juristes d'aleshores en la consulta de la compilació; però aquest manual, redactat en llatí i traduït al català probablement pel mateix Sant Dionís, ultrapassa la compilació, perquè conté un nombre més elevat de lleis. La traducció al català de tot el dret vigent en forma de constitucions, usatges i costums contribuí de ben segur a l'ús més generalitzat del català en la documentació de tipus jurídic. Vegem un fragment de l'inici del *Compendium* en el llenguatge jurídic català del moment:

“6. De la Audiència del Príncep e de son títol

1. Lo senyor Rey deu tenir Audiència una vegada cascuna setmana, ço és lo divendres 10v/ ho l'endemà si en lo divendres és enpetxat. Jachme segon en la segona Cort de Barçalona, capítol IX.
2. Aprés que'l senyor Rey serà exit d'alguna vegueria se pot en aquella tenir Audiència per lo Canceller, Vicicanceller o Regent en son cas per continuar, desicir e executar les causes, mas no se n'hy poden comensar dins los deu dies.” (Álvarez Gómez, 2016: 89)

D'altra banda, l'expansió territorial de la Corona catalanoaragonesa va propiciar l'expansió del domini lingüístic del català. Així, hi ha documentats textos jurídics redactats en aquesta llengua també a les terres balears, el regne de València, Sardenya (on s'utilitzà fins a mitjan segle XVII), Sicília (on romangué fins al segle XV), Nàpols (on s'emprà fins al final del segle XV) i també Grècia (Duarte i Massip, 1991).

Il·lustra la documentació que trobem a les Balears el *Diplomatari del Monestir de Santa Maria de la Real de Mallorca II* (1361-1386), el qual recull actes notariais, autoritzacions de pas i citacions judicials, entre d'altres, en llatí, però algunes també en català (Torrents, 1983). En aquesta obra s'hi han documentat expressions que han estat objecte de recuperació en el restabliment del LJC modern,

com ara *crida i cerca* (Duarte, Ferrer i Torrents, 1984). De les Balears també cal deixar constància de *Un llibre de cort reial mallorquí del segle XIV (1357-60): Introducció, transcripció i estudi lingüístic* (Miralles, 1984), el qual recull les actes dels judicis que tingueren lloc a les Illes Balears i, si bé documenta especialment un registre col·loquial, perquè recull les declaracions dels testimonis de l'època, també hi trobem un LJC —si bé, molt llatinitzat— sobretot en els encapçalaments i fòrmules finals dels documents.

Tanmateix, cal assenyalar que la presència creixent de textos jurídics en català no vol dir en cap cas que el llatí desaparegués: durant aquest període i els anteriors, el llatí continuava essent la llengua del llenguatge jurídic que s'escrivia a Catalunya (Arnall i Pons, 1993).¹⁹

2.4 Etapa de recessió (segona meitat del segle XV - segle XVII)

Aquest període deu el seu nom al fet que el llenguatge jurídic va experimentar una recessió tant en termes qualitatius com quantitatius. La recessió qualitativa es va produir sobretot per la coincidència de dos fets: per un costat, la Cancelleria Reial, un òrgan que havia forjat el registre culte del català, va deixar de vetllar per la qualitat de la llengua catalana, i es va interessar cada vegada més pel castellà, vista com la llengua de cultura i de la Cort reial; i per l'altre, la influència sobre la llengua catalana tant del llatí —propiciat per la forta entrada de l'Humanisme— com del castellà va fer que algunes expressions genuïnes quedessin desplaçades i substituïdes per llatinismes i castellanismes.

Diversos estudis lingüístics constaten aquesta presència de castellanismes i llatinismes en els documents d'aquest període. Duarte i Torrents (1986: 7) apunten a una “vacil·lació ben expressiva, tant en la designació de conceptes nous com antics, que trobem sota mots, locucions o perífrasis no pròpiament catalanes”. I en aquest mateix sentit, Sastre (1984), a propòsit d'un llibre de consells del segle XVII de Pego (Alacant), conclou que el català, emprat amb més predominància que el llatí, ja apuntava a una castellanització. També J. B. Martí (1989) qualifica de conservadora i arcaïtzant la prosa administrativa en català d'aquest període. Com a mostra de la infiltració de llatinismes i castellanismes dins el registre administratiu català, Duarte i Massip (1991: 99) documenten les expressions llatines *òlim* (que vol dir ‘en un altre temps’) i *-issim* per als tractaments, i els castellanismes *robo* i *recio*.

La recessió quantitativa va consistir en un procés gradual de substitució lingüística del català pel castellà que va començar a poc a poc a la segona meitat del segle XV i va acabar amb més força a finals del segle XVII. La substitució lingüística va ser conseqüència de l'arribada dels Trastàmara al capdavant de la Corona d'Aragó (Ferran I d'Antequera, Alfons el Magnànim, Joan II i Ferran II el Catòlic), una dinastia d'origen castellà que va portar aquesta llengua a la Cort reial. Mentre que els primers Trastàmara encara van utilitzar preferentment el català per dirigir-se a les Corts de Catalunya, a partir de Ferran II el Catòlic el català va deixar de ser la llengua de comunicació a la Cort i entre el rei i els seus súbdits.

El fet que la monarquia fos castellanoparlant va arrossegar tot el seu entorn cap a aquesta llengua i el castellà es va convertir en la llengua de prestigi. Així, quasi tots els virreis nomenats a Catalunya eren castellans, i els escriptors que freqüentaven la Cort també ho eren o van passar a escriure en llengua castellana. A més, sota el regnat de Ferran II el Catòlic, la Cort reial va marxar de Catalunya enduent-se els membres de la Cancelleria Reial, vinculada ja al Consell dels Regnes d'Aragó. Tot això va fer que la substitució lingüística, encara que no afectés en un principi la documentació

¹⁹ Són una mostra de textos escrits en llatí les cartes de població (com la Carta de població de Tortosa de 1149 i la Carta de la Paeria de 1275), les sentències reials (en són exemples les sentències reials del 1199 i el 1228, la Sentència de Flix del 1241 i la Sentència arbitral del 15 de maig de 1277, rellevants en la gestació del *Llibre de les Costums de Tortosa* de 1272) (Duarte, 1983; Massip, 1985); fonts de dret consuetudinari com ara les *Consuetudines Ilerdenses* (1128), *Mores et Consuetudines ville Tarege* (1246) i *Consuetudines diocesis Gerundensis* (1430), entre d'altres; testaments com el de Pere el Gran (Arnall i Baiges, 1983); cartes partides sobre matèries com concessions de feus o permutes (Arnall, 1980), i cartes reials, per exemple, de les 700 cartes reials del període 1239-1515 que examina Arnall (1980) només 230 són en català.

administrativa, es concentrés sobretot a les ciutats i afectés sobretot les classes socials més altes, més properes al poder i a la monarquia (Ferrando i Nicolás, 2005).

El segle XVI la monarquia hispànica prenia decisions sobre la Corona d'Aragó a través del Consell d'Aragó, els virreis, les reials audiències, la Inquisició i l'Església, uns organismes que es van convertir justament en focus castellanitzadors. Per exemple, sota el regnat de Felip I, l'any 1560 la Inquisició ja va estipular que “en los negocios de la fe todo se procede en lengua castellana” i així va excloure el català, l'ús del qual es limitava a les transcripcions dels processats que només coneixien aquesta llengua. Per tant, a pesar que el català va mantenir l'oficialitat, l'ús d'aquesta llengua es va veure greument afectat (Ferrando i Nicolás, 2005: 197).

La substitució lingüística va tenir una incidència variada segons el territori. La castellanització es va notar sobretot a la zona catalanòfona d'Aragó, on el català va deixar de ser llengua de l'Administració i del notariat a mitjan segle XVI. En canvi, a Catalunya el català es va mantenir en les administracions privatives, i l'ús del castellà durant el segle XVI encara era l'excepció. Va passar el mateix a Mallorca, on, atès el seu aïllament com a illa, no hi ha proves que la substitució lingüística tingués gaire èxit, però sí que es té constància que hi havia presència d'obres castellanes per les dades d'impressió que dona a conèixer la família Guasp: entre 1600 i 1715 imprimeixen 64 obres en castellà, 30 en llatí i 20 en català (Ferrando i Nicolás, 2005).

Segons l'estudi de les lletres reials del període 1517-1713 d'Arnall (2005), en les més de mil lletres estudiades es registra l'ús del català, castellà i francès, amb el català com a llengua predominant en les cartes dels lloctinents del segle XVI, el qual és substituït cada vegada més pel castellà a finals del XVI.

A València també es va viure el procés de substitució, però amb més vigor que a Catalunya i Mallorca, ja que la castellanització de l'alta noblesa valenciana va ser més primerenca (Ferrando i Nicolás, 2005). El valencià Marc Antoni Ortí, secretari de la Sala de la ciutat de València, va donar fe d'aquesta substitució en un dels seus escrits el 1639:

“si en algun temps (i no tan antic que no l'haja alcançat) solia fer-se tan gran estimació de la llengua valenciana, que quan en les junes de la ciutat, estaments i altres comunitats, algú dels valencians que es trobaven en elles se posava a parlar en castellà, tots les demés s'enfurien contra ell, dient-li que parlàs en sa llengua; és ara tant al revés, que casi en totes les junes se parla en castellà.” (Ferrando i Nicolás, 2005: 242)

A Xericà i Sogorb (municipis propers a València), segons Sanchis Guarner —citat per Duarte i Massip (1991)—, el català deixà de ser la llengua de redacció de la documentació pública cap a finals del segle XVI. Per contra, a la zona d'Oriola (al sud del Regne de València), a pesar que va rebre una forta immigració de Múrcia, el seu capítol catedralici no va deixar d'emprar el català en la documentació administrativa fins al 1702, altres institucions com les municipals o universitàries no el van abandonar fins al 1707 i el notariat uns anys més tard.

D'altra banda, a Sardenya, l'administració virreginal va incentivar la substitució lingüística del català pel castellà, la qual va culminar a la segona meitat del segle XVII en què el castellà era la llengua predominant i va esdevenir oficial (Duarte i Massip, 1991).

En canvi, a Nàpols i Sicília els canvis van ser més radicals: ja des del segle XV el català va ser una llengua cortesana secundària a la Cort d'Alfons el Magnànim, on el llatí i l'italià tenien molta presència; i malgrat que els càrrecs principals de les corts fossin d'origen català, el castellà va substituir el català quasi completament des de l'inici del segle XVI, i a partir del 1551, any en què els territoris es van separar de la Corona d'Aragó, el català hi va desaparèixer totalment (Ferrando i Nicolás, 2005).

I per acabar, la recessió en termes quantitatius va arribar al seu punt màxim a la Catalunya Nord, on la llengua catalana va ser directament prohibida. El procés de substitució lingüística també hi va

tenir lloc, però no va afectar l'esfera jurídica fins que, amb l'annexió de la Catalunya Nord a França (1659), la monarquia francesa va fixar per llei una repressió de la llengua catalana que va començar afectant l'educació i va acabar per eliminar el català de l'àmbit jurídic. Aquesta repressió es pot veure amb l'obligatorietat de saber francès per accedir als càrrecs judicials imposada l'any 1686 i per l'edicte que va publicar el 1700 Lluís XIV, en què excloïa el català de “toutes les Procédures et les Actes publics”, perquè el seu ús “répugne et est en quelque façon contraire à Notre Autorité, à l'honneur de la Nation Française et même à la inclination des habitants des dits Païs” (Ferrando i Nicolás, 2005: 243).

No obstant les recessions qualitativa i quantitativa acabades d'exposar, són abundants els usos que podem documentar del LJC en la literatura jurídica del segles XV, XVI i pràcticament tot el segle XVII (Duarte i Massip, 1991; Ferrando i Nicolás, 2005; J. B. Martí, 1989). Són exemples de documents jurídics (de tipus administratiu, legislatiu, notarial o judicial) els següents: actes notariais, escriptures, capitulacions matrimonials, testaments (els quals segons manament aprovat per les Corts l'any 1542 s'havien d'escriure obligatòriament en català) (Duarte i Massip, 1991; Ferrando i Nicolás, 2005), llibres d'actes dels consells generals municipals, llibres de béns, llibres de justícia, cartes de pagaments, capbreus, cartes de població, documents que certifiquen baptismes, matrimonis i defuncions, ordenances i molts d'altres. Arran de l'abundant documentació jurídica, també són molts els estudis lingüístics que s'han dut a terme sobre el LJC d'aquesta etapa. En són una mostra *Notes sobre el vocabulari del llibre de censals (s. XVII) de les Borges Blanques* (Ripollés, 1984); *Notes sobre documents administratius dels segles XVI i XVII* (Duarte i Torrents, 1986); *Notes d'interès lingüístic en set processos de crims medievals (Lleida, s. XV)* (Farreny, 1986); *Articulata dels terratinents de Castellots 1662. Estudi del llenguatge jurídico-administratiu* (Ripollés, 1992); i respecte a documents del Regne de València: *Construccions de llenguatge administratiu municipal del segle XVII al País Valencià* (Fabregat, López i Olmos, 1988); *Unes ordenances del càrrec de sots-sagrists de la seu de València dels segles XVI i XVII. Edició i notes lingüístiques* (J. B. Martí, 1992) i *Formulisme juridic i llenguatge popular en un llibre de consells del segle XVII* (Sastre, 1984); *Les Ordinacions de la costa marítima del Regne de València (1673): una mostra de llengua administrativa en el segle XVII* (J. B. Martí, 1989); i finalment, sobre l'Alguer, *Les Ordinacions municipals de l'Alguer (1526)* (Caria, 1994), del qual citem un fragment que evidencia el LJC que s'emprava a Sardenya:

“Capitol XXII

Item que degu no gos donar, o posar a menjar a cavall, o a iumenta alguna en la porta del carrer, per lo perill que concorra sots pena de tres sous.

Capitol XXIII

Item que ningú no gos vendre una cosa per altra ni falsificar mercaderies degunas sots pena de tres liures.” (Caria, 1994: 60)

Per últim, fem esment d'una obra que, si bé pertany al segle XVIII, és representativa de la pervivència de l'ús jurídic del català en la Cort durant els segles de recessió. L'obra és *Pràctica, forma y estil de celebrar corts generals en Cathalunya* (1702) i es tracta d'una font bibliogràfica rellevant per a la recuperació de termes genuïns que es va dur a terme durant el restabliment del LJC els anys vuitanta (S. Solé, 1977). La figura 2 en mostra un fragment (De Peguera, 1702: 43):

Figura 2. Fragment de *Pràctica, forma y estil de celebrar corts generals en Cathalunya* (1702)

CAP. XVIII. En lo qual se tracta si les persones citades; tant del Bras Ecclesiastic, com Militar, y Real per la celebració de les Corts son obligades á compareixer personalment lo dia prefigit, y assenyalat pera començar, y còtinuar les Corts en lo lloc destinat per lo senyor Rey. Y si poden compareixer per Procurador, quant se troben impedits de just impediment.

2.5 Primera etapa d'opressió legal (segle XVIII – finals del segle XIX)

En el període XVIII-XIX la recessió quantitativa del LJC iniciada ja en el segle XV es va aguditzar a causa de les continuades prohibicions legals que va patir la llengua catalana en molts dels àmbits. La Guerra de Successió entre Borbons i Àustries (1701-1714) va acabar amb la victòria del rei borbó Felip V, qui buscava la unificació política i lingüística de tot el territori de Castella, Catalunya, Aragó, València i Mallorca. Amb aquest objectiu, va dictar els anomenats decrets de nova planta a València el 1707, a Mallorca i Eivissa el 1715 i també a Catalunya l'any 1716, els quals van abolir les institucions pròpies de cada regió i van marginar la llengua catalana no només dels usos oficials, sinó també de l'escola, la religió, el teatre i la vida pública en general. Va tenir lloc en aquestes dates la famosa instrucció secreta que van rebre els corregidors de Catalunya per imposar el castellà, segons la qual havien de tenir “el mayor cuidado en introducir la lengua castellana, a cuyo fin dará las providencias más templadas y disimuladas para que se consiga el efecto sin que se note el cuidado”. Semblantment a Mallorca, es documenta aquesta ordre adreçada als Jurats de la Universitat: “procure mañosamente ir introduciendo la lengua castellana en aquellos pueblos”.

Amb els decrets de nova planta la llengua catalana va deixar de ser oficial i, per tant, el LJC emprat en l'àmbit jurídic públic va desaparèixer ràpidament. L'article 5 del Decret de nova planta de Catalunya prohibia l'ús del català en les instàncies judicials superiors: “Las causas en la Real Audiencia se substanciaran en lengua castellana”. I el Decret de València va abolir els *Furs de València*, el dret propi del Regne de València. Al cap de 50 anys, les prohibicions per via jurídica per erradicar la llengua continuaven: la Reial cèdula d'Aranjuez de 23 de juny de 1768 va fixar el castellà com la llengua exclusiva de tots els tribunals; i el 1772 es van obligar els mercaders i comerciants a emprar el castellà en la seva documentació comercial i comptable.

A Mallorca, es documenta un informe amb destinació Madrid amb data de 1777 firmat per l'intendente de Mallorca Miguel Bañuelos, que proposava de fer venir mestres per a “enseñar a esta juventud nuestra lengua matriz a bien escribir ... [pues] la gente que se tiene por culta, el mallorquín es su predilecta explicación entre ellos y con nosotros dan mil tropezones [...]. Los demás no hay forma de que hablen una palabra castellana y de aquí se infiere lo que será el pueblo vulgar” (Ferrando i Nicolás, 2005: 282); de la qual cosa s'infereix que a les Illes la castellanització va topar amb obstacles importants.

Les conseqüències d'aquestes prohibicions van tenir resultats satisfactoris en l'esfera pública, però no en la privada. Així, les institucions públiques imposades com les *reales audiencias*, les *intendencias* (que van substituir les batllies generals), els *corregimientos* (que van substituir les vegueries a Catalunya i les governacions a València) i les institucions gremials com el Col·legi de Notaris Pùblics Reials empraven exclusivament el castellà, idioma que també va penetrar en tota la documentació que s'havia de presentar a aquestes institucions; per exemple, s'escriuen en castellà documents normatius com les ordinacions dels col·legis, gremis i confraries, perquè s'havien de sotmetre a aprovació del Consejo de Castilla. Per contra, a la resta del territori, el català continuava essent l'idioma que s'emprava en la documentació privada, entre altres raons, perquè la població desconeixia el castellà; i fins i tot, durant el segle XVIII, es tramitaven documents escrits en català que arribaven a l'Audiència (Fonollosa et al., 1986). Així trobem mostres de LJC en documents com contractes d'arrendament, d'emfiteusi o de rabassa morta, ordinacions municipals, llibres de comptes i documentació corporativa de gremis i col·legis (actes de deliberacions i els seus annexos i

llibres de comptabilitat, entre d'altres), com ara la del Col·legi de Notaris Pùblics de Barcelona. I també documents notariais com els capítols matrimonials, actes i els testaments, els quals, segons S. Solé (1982), la redacció en català va anar en augment durant el període del 1714 fins al 1750, moment en què el llatí desapareix (Arnall i Pons, 1993) i no és fins a la primera meitat del segle XIX que comença a haver-hi una presència gradual del castellà. Fonollosa et al. (1986) també es pronuncia en aquest sentit en afirmar que les escriptures de la zona del Bages dels segles XVIII i XIX són majoritàriament en català. De la zona de Castelló de la Plana, l'Arxiu Municipal de Vistabella conserva documents del segle XVIII i XIX escrits en català, entre els quals n'hi ha de tipus jurídic com empadronaments, reglaments o documents que fixaven les fites de les finques. I de Mallorca, segons Martínez (2000), els documents privats o municipals menors, com testaments, contractes d'arrendament o factures, es van escriure en català fins al primer terç del segle XIX.

A pesar que l'àmbit municipal va ser el més impermeable a la castellanització, no en va quedar exempt. El 1768 una Reial pragmàtica de Carles III va regular un nou òrgan jurídic municipal: l'Ofici d'Hipoteques. Hi calia registrar totes les escriptures notariales referents al traspàs de finques i diners i, evidentment, havien d'estar redactades en castellà; per tant, aquest organisme es va convertir en un dels focus castellanitzadors de l'Administració local (Fonollosa et al., 1986).

Ja al segle XIX, va tenir lloc la Guerra del Francès, en què les tropes de Napoleó volien fer arribar la frontera francesa fins a les Terres de l'Ebre. Sota l'ocupació francesa (1810-1812) a Catalunya el català va recuperar l'oficialitat al costat del francès, i es documenten usos de LJC com ara en els bans públics que es publicaven al diari oficial o bé en una traducció al català del Codi civil francès (Duarte i Massip, 1991).

Més tard, l'època isabelina i el posterior període de la Restauració representen un fort període castellanitzant en què van tornar les prohibicions constants (S. Solé, 1982). Els governants espanyols van adoptar més mesures legals per reiterar la prohibició del català: en són exemples la prohibició de l'ús del català en els procediments criminals (1820), l'ús exclusiu del castellà al registre civil (*Ley del Registro Civil* de 1870) i en les actuacions en processos judicials (*Ley de Enjuiciamiento Civil* del 1881). Igualment, el 1862 la *Ley del Notariado* també va prohibir l'ús de la llengua catalana en les escriptures notariales, però segons S. Solé (1982) no és pas aquesta prohibició la que determina la castellanització dels documents, sinó la desprivatització de les notaries i la creació del sistema d'oposicions, el qual va afavorir l'arribada a Catalunya de molts notaris castellans que no només no coneixien el català, sinó que tampoc no aplicaven el dret civil propi de Catalunya. Això més el fet que aleshores ja hi havia tres generacions de persones que no s'havien alfabetitzat en llengua catalana van ser els detonants de la castellanització de les escriptures. Així també ho constata Congost (2002) en un estudi sobre les escriptures a Girona a mitjan segle XIX.

Aquesta marginació del LJC durant els segles XVIII i XIX va perjudicar l'evolució i la qualitat del llenguatge. Els registres judicials, administratius i legislatius en van ser els més perjudicats i es va accentuar la dialectalització. Durant aquest període es documenta una forta vacil·lació ortogràfica i una entrada de castellanismes com *luego*, *Muy señor mío*, *abogat*, *adelantar*, *abarcar*, *disfrutar i vivenda* (Duarte i Massip, 1991; Ferrando i Nicolás, 2005), així com una introducció progressiva del lèxic jurídic castellà, sobretot, terminologia de dret públic (S. Solé, 1982).

Per contra, el registre notarial, en ser pràcticament les escriptures notariales els últims documents jurídics en castellanitzar-se, va mantenir una riquesa lèxica en els documents digna d'estudis filològics. S. Solé (1982: 47) posa com a exemple d'una escriptura molt ben escrita uns capítols matrimonials atorgats l'any 1790 davant el notari de Sarroca de Bellera (Pallars Jussà), on troba un català “tan fresc i poc contaminat com si fos del segle XIV”, i defensa que el català que s'emprava en les escriptures del segle XVIII i XIX es caracteritza per la genuïnitat, una certa regularitat ortogràfica —segurament procedent del model propugnat per la Cancelleria Reial— i un manteniment de la tradició i dels formalismes. Segons Fonollosa et al. (1986), el registre notarial català era un llenguatge molt conservador, allunyat de la parla del moment, que adoptava solucions ortogràfiques més properes al llatí que al català parlat. Martínez (2000) constata que en aquest moment històric el problema del català no era de qualitat sinó més aviat d'àmbit d'ús.

Amb relació al LJC a Mallorca, el canvi de llengua que imposà la Reial cèdula de 1768 no va fer desaparèixer completament el català de la documentació de l'àmbit municipal, en què hi ha documentats esborranyos d'actes i concursos públics per a obres o establiments. El registre notarial es va mantenir viu fins a la dècada 1840-1850; i en l'àmbit privat, els llibres de comptabilitat de les cases o les factures de menestrals també es van escriure en català fins al 1840, quan es documenten més interferències del castellà. Ara bé, els llibres de comptabilitat de grans comerciants sí que ja es redactaven en castellà a partir de la dècada de 1770-1780, coincidint amb la imposició legal de la Reial cèdula de Carles III de data 1772 (Martínez, 2000). Citem a continuació un fragment d'un contracte d'arrendament agrari, un dels camps en què el LJC va perviure més:

“Nosaltres á baix firmats, Dn Franch. Gual y Despuig y Raphel Jaume als. Farriol, dihem y declararam que vuy que comptan als 26 Agost 1736 havem acordat y resolt lo arrendement de la mia pos. dita So Ametler, scituade en lo terma de Marratxi, per temps de 4 anys contadors del dia de Na. Sra. de 7embre del prnt any 1736 [...].”
(Martínez, 2000: 262)

En resum, durant aquests segles el LJC va quedar allunyat de l'àmbit jurídic públic, però va continuar molt viu en l'àmbit privat, on fins i tot va experimentar un creixement en l'àmbit notarial. Van caldre dos segles de prohibicions i escolarització en llengua castellana per aconseguir eliminar amb certa notorietat la presència del LJC en l'àmbit privat.

2.6 Etapa de reviscolament (finals del XIX – 1939)

L'etapa de reviscolament del LJC comença a finals del XIX i dura fins al 1939, i es caracteritza per una gran inestabilitat política que comporta l'alternança de períodes en què les institucions prohibeixen i permeten l'ús del LJC de forma successiva. A Catalunya, en termes d'oficialitat de la llengua, podem distingir dos períodes: el primer (de finals del XIX fins al 1931), en què el català no era oficial; i el segon, que coincideix amb la Segona República (1931-1939), en què sí que va obtenir l'estatus d'official, emparat pel marc legal de l'Estatut de Núria de 1932.

Primer període (de finals del XIX fins al 1931)

El primer període, que coincideix amb la I República Espanyola, el regnat d'Alfons XIII i la Dictadura de Primo de Rivera, el català no era considerat idioma oficial. No obstant això, amb l'augment del catalanisme polític i l'inici de la Renaixença, les reivindicacions a favor del català van prendre força i va créixer la preocupació per aconseguir una ortografia i una gramàtica oficials del català (Ferrando i Nicolás, 2005). Es en el marc d'aquestes reivindicacions que clamaven l'ús del català a tots els àmbits socials i, en particular, als de caràcter administratiu (Escribano, 2015), que en la dècada del 1880-1890 es va introduir el concepte de *llengua oficial*.

La Renaixença, però, va incentivar sobretot la poesia en català i no pas els escrits jurídics. I els lletrats, tot i que eren fermes defensors del dret propi, escrivien els seus documents en castellà (Soler, 1994), ja que aquesta llengua gaudia de més prestigi i més codificació. Així doncs, són pocs els textos de què disposem escrits en LJC. A pesar d'això, cal esmentar-ne tres, que si bé són més aviat de caire polític, adopten una redacció jurídica (*Memorial de greuges de 1760*, 1990) i permeten observar el LJC de l'època:

- El Projecte de constitució de l'Estat català de 1883: aquest projecte, aprovat en el Congrés Regional Federalista l'any 1883, va representar un intent d'aconseguir més autonomia en el si d'un estat federal espanyol.
- Memorial de greuges de 1885: redactat per Valentí Almirall (almenys la part més teòrica), s'adreçava al rei d'Espanya i buscava ser un informe sobre els perjudicis que la política unitarista espanyola provocava als interessos de Catalunya. En termes de llengua catalana,

el memorial va denunciar els greuges que patien les llengües regionals com la catalana a Espanya.

- Les Bases de Manresa de 1892: aquestes bases es consideren l'origen del catalanisme i van establir la llengua catalana com l'única oficial a Catalunya i en les relacions entre Catalunya i Espanya. Tot seguit hi ha transcrita la quarta base:

“La llengua catalana serà la única que ab carácter oficial podrá usar-se á Catalunya y en las relacions d'aquesta regió ab lo Poder central”. (Base 4a) (Escribano, 2015: 34)

A inicis del segle XIX les reivindicacions van continuar. Així es constata, per exemple, en el Primer Congrés Internacional de Llengua Catalana celebrat el 1906, on va participar l'Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Barcelona, la qual va pronunciar una comunicació intitulada “Necessitat de reconstituir el llenguatge jurídich català”. El discurs —si bé breu— va evidenciar la riquesa de termes jurídics de què disposava el català gràcies a la llarga tradició del dret propi i va donar compte d'un reguitzell de termes catalans de cada branca del dret aptes per ser recuperats. En són una mostra *clàusula de l'ànima, hereu gravat i marmessor*, del dret de successions. Al costat d'aquesta comunicació, també n'hi va haver dues més que es pronunciaven a favor de la defensa dels drets lingüístics de la llengua catalana: “Hem de defensar la nostra llengua i reivindicar tots els seus drets”, a càrrec del Dr. Joseph Franquesa i Gomis, professor a la Universitat de Barcelona i representant de la Unió Catalanista; i “L'ús de la llengua pròpia, considerat com un dret. Necessitat de respectar-lo, totalment i garantir-lo en la vida jurídica integral dels catalans (legislació, contractació, testamentificació, oficines públiques, tribunals de justícia, etc.)”, a càrrec de Francesch Albó, diputat a les Corts (*Primer Congrés Internacional de Llengua Catalana: Barcelona octubre de 1906, 1908*).

Durant la Mancomunitat (1914-1925), governada per la Lliga Regionalista, els resultats de les reivindicacions dels anys anteriors es van fer realitat: l'ús del català es va generalitzar en l'aparell administratiu de la Mancomunitat, i també en la Diputació i l'Ajuntament de Barcelona i, en conseqüència, el tecnolecte jurídic va tornar a ser emprat en els àmbits dels quals havia estat bandejat. Així, podem parlar d'una mena d'oficialitat de fet; només “de fet” perquè la petició d'oficialitat del català que es va dirigir a Madrid l'any 1916 va ser rebutjada. I és que el Govern espanyol, si bé no va iniciar cap acció concreta en contra del català, sí que feia una resistència passiva i es limitava a conservar l'ús del castellà en els àmbits en què era la llengua més habitual, com l'Administració de justícia (Grau, 2015).

Així mateix, la Mancomunitat va promoure la codificació del català estàndard, base de tots els tecnolectes, la qual cosa va beneficiar evidentment la qualitat del LJC. L'any 1913 es van aprovar les *Normes ortogràfiques* i l'any 1918 es va publicar la primera gramàtica oficial del català, totes dues obres de la mà de Pompeu Fabra. La Mancomunitat va acceptar aquesta normativa i la va aplicar i difondre mitjançant la documentació administrativa que generava (formularis, títols de deute, circulars, actes de sessions, acords, etc.) i tota la bibliografia que publicava (Grau, 2015; Soler, 1994).²⁰

Clou aquest primer període la Dictadura de Primo de Rivera, que va començar el 1923 i va acabar el 1931. El dictador, conegit pel seu anticatalanisme, va prohibir l'ús del català en l'àmbit jurídic, entre d'altres, cosa que va suposar un retrocés de tot el que s'havia aconseguit fins aleshores.

Segon període (1931-1939)

El segon període abraça de 1931 a 1939 i coincideix amb la II República Espanyola. Durant aquests anys el règim lingüístic va establir la cooficialitat del català i el castellà d'acord amb l'article 2 de

²⁰ Per a més informació sobre la llengua catalana durant els anys de la Mancomunitat, vegeu l'article de Grau (2015).

l'Estatut d'autonomia de Catalunya aprovat l'any 1932 (l'anomenat Estatut de Núria).²¹ L'Estatut de Núria, a més d'establir la cooficialitat, en el seu article 3 també ordenava el règim lingüístic d'altres sectors, entre els quals el jurídic. Per exemple, establia la publicació bilingüe de les resolucions oficials (i les seves notificacions) dictades dins de Catalunya; fixava el dret d'opció lingüística per a les relacions amb els tribunals, autoritats i funcionaris de totes classes, tant de la Generalitat com de la República; i oferia la possibilitat de redactar els documents públics autoritzats pels fedataris a Catalunya tant en català com en castellà segons sol·licités la part interessada.²²

A les Illes Balears i al País Valencià no es va poder aconseguir l'oficialitat de la llengua catalana a pesar de les diverses peticions que es van enviar al Govern central (Escribano, 2015). No obstant això, a les Illes el març de 1932 els funcionaris municipals de Mallorca tenien com a requisit coneixer l'ús escrit del català i l'Ajuntament de Palma l'emprava en la seva documentació (Duarte i Massip, 1991).

Gràcies al règim juridicolingüístic de l'Estatut de Núria, hi ha nombroses mostres del LJC emprat durant la II República. En són un bon exemple, els diaris oficials de la Generalitat de Catalunya i la jurisprudència del Tribunal de Cassació, que es poden consultar en línia.²³ La jurisprudència d'aquesta etapa és d'alta qualitat, amb unes sentències ben estructurades i de gran interès terminològic, ja que s'observen usos de termes com *antecedents*, *motiu del recurs*, l'ús del connector *atès* i l'ús de *decidim* en la part dispositiva (Nieva-Fenoll, 2011). La tasca del Tribunal de Cassació en relació amb el LJC va ser ben meritòria, ja que la restauració del català en l'àmbit judicial no va tenir massa amplitud, perquè, per bé que ja es disposava d'una ortografia i una gramàtica, els juristes havien estat formats en llengua castellana i desconeixien la terminologia jurídica catalana, per la qual cosa preferien emprar el castellà (Soler, 1994). També cal esmentar la documentació emesa per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya en què ja s'observa l'aplicació de criteris lingüístics que eviten la discriminació per raó de sexe, com l'espai en blanc en els certificats acadèmics que es deixaven per adaptar la redacció a la condició de dona o home (Duarte, 2009).

Els textos jurídics de la II República, igual que els de l'etapa medieval, també són una font d'observació de terminologia jurídica catalana susceptible de ser recuperada per a usos actuals (Xirinachs, 2012). Els estudis terminològics d'Alamany (1983) i Oleart (1984), per exemple, han tingut en compte els textos de la II República per proposar traduccions a les expressions *a fecha fija* i *autos*, respectivament.

Durant aquest període es van elaborar recursos lingüístics fruit de la necessitat de disposar d'eines que facilitessin l'exercici professional en català, necessitat derivada del nou marc jurídic estipulat per l'Estatut. Els més destacats són *Formulari català de documents notariais i equivalències mètriques de monedes, pesos i mesures* (1932), de la mà de Josep Comes, notari exercent a Manresa, i també *Formularis de documents en català* (1932), de Cèsar August Jordana, director de l'Oficina de Correcció de la Generalitat de Catalunya; dos anys més tard, Joan Santamaría, advocat i jutge municipal de Barcelona, va elaborar el *Formulari jurídic català: primera part, justícia municipal i registre civil* (1934), i el Col·legi d'Advocats de Barcelona va promoure i editar el *Vocabulari jurídic català* (1934), una obra lexicogràfica procedent de la fusió dels treballs duts a terme pels advocats Rafael Folch Capdevila i Lluís Serrallonga Guasch.

²¹ Ara bé, l'Estatut original —redactat a Núria el 20 de juny de 1931 i referendat pel poble català el 2 d'agost del mateix any— ordenava l'oficialitat única del català en el seu article 5, la qual cosa va ser modificada en l'iter parlamentari a les Corts de Madrid (Escribano, 2015; Pla Boix, 2005).

²² Per a més informació sobre el règim juridicolingüístic estipulat per l'Estatut de Núria, vegeu Escribano (2015) i Pla Boix (2005).

²³ Els diaris oficials es poden consultar al [web del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya](#) (del 3 de maig de 1931 al 10 de gener de 1933, els diaris oficials de la Generalitat adopten la capçalera de *Butlletí de la Generalitat de Catalunya*; a partir del 10 de gener de 1933 passen a anomenar-se *Butlletí Oficial de la Generalitat de Catalunya*, i a partir del 26 d'agost de 1936, adopten la denominació actual, *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*). I les sentències dictades pel Tribunal de Cassació de Catalunya entre 1934 i 1937 es poden consultar al [web de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics](#).

La vigència del règim lingüístic establert per l'Estatut no va ser gaire extensa: el gener de 1935 l'Estatut va quedar en suspensió, una suspensió que va durar aproximadament un any fins al 1936, quan va començar la Guerra Civil i es va interrompre el procés de recuperació del català que s'havia iniciat. Finalment, la Dictadura de Franco va anul·lar l'Estatut el 1938 (Pla Boix, 2005).

2.7 Segona etapa d'opressió legal (1939-1975)

La Llei franquista de 5 d'abril de 1938 va derogar l'Estatut de Núria i amb això quedava prohibit l'ús del català i, en conseqüència, el LJC va desaparèixer pràcticament de l'àmbit públic (Soler, 1994) i només es va continuar emprant en l'àmbit privat i en activitats en la clandestinitat. I no només estava prohibit, sinó que, a més, es reprimia tot aquell que el volgués emprar. Il·lustra aquesta repressió l'afusellament de l'advocat i secretari de l'Audiència Provincial de Barcelona Agustí Juandó Royo, el qual va impulsar la normalització del català durant la República en les oficines judicials.

Més tard, els últims quinze anys de la dictadura (1960-1975) la repressió va disminuir i es van publicar moltes obres literàries, però poquíssimes obres jurídiques en català (Soler, 1994). D'aquests anys, cal deixar constància de l'aparició el desembre de 1967, en el si del Col·legi d'Advocats de Barcelona, del Seminari de Documentació Jurídica en Català, presidit per Josep Lluís Sagarrà Zácarini, que tenia, entre altres funcions, la de facilitar documentació als advocats perquè poguessin treballar en català i resoldre qüestions terminològiques. L'aparició d'un Seminari d'aquest tipus demostra l'interès per recuperar el català que hi havia en el gremi de l'advocacia catalana durant els anys del franquisme, uns anys en què el català no era dús normal en la vida col·legial.

2.8 Etapa de restabliment: de la normalització lingüística a la política lingüística (1975-2001)

L'etapa de restabliment del LJC comença el 1975 amb la fi de la dictadura franquista i acaba el 2001 amb la dissolució de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu,²⁴ l'òrgan codificador i assessor en LJC de la Generalitat de Catalunya. La fi de la dictadura va donar pas a l'inici de la transició democràtica a Espanya, en què es va instaurar un nou règim de monarquia parlamentària. El 1979 es va aprovar la Constitució espanyola, la qual en el seu article 3 reconeixia l'oficialitat del castellà i d'altres llengües, entre les quals el català, en les seves respectives comunitats autònombes.

Aquesta etapa es caracteritza per dos grans fets: pel blindatge legal de l'oficialitat del català, el qual va garantir usos del LJC i va tenir com a punt de partida l'aprovació dels estatuts d'autonomia de Catalunya (1979), la Comunitat Valenciana (1982) i les Illes Balears (1983); i per la posada en marxa, especialment a Catalunya, d'un procés de normalització lingüística —avui encara no finalitzat— del qual el LJC va ser objecte d'especial atenció.

a) De la normalització lingüística a la política lingüística

Durant l'etapa de restabliment es van succeir tres enfocaments que diferien en la forma d'intervenir en l'estatus del català i que són la normalització lingüística, la planificació lingüística i la política lingüística. La dècada dels vuitanta va començar amb l'inici d'un procés de normalització lingüística que es va convertir en un dels punts principals de l'acció de govern de la Generalitat de Catalunya i que va esdevenir el marc en què es van desenvolupar i implementar múltiples actuacions de normalització que inciden en àmbits com el socioeconòmic, l'ensenyament, el cinema i, evidentment, el jurídic, i dins d'aquest, l'àmbit de l'Administració pública. La necessitat d'un procés

²⁴ Decret 99/2001, de 3 d'abril, de primera modificació del Decret 36/1998, de 4 de febrer, de mesures per a l'aplicació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística.

d'aquesta índole va néixer en l'Àrea de Llengua del Congrés de Cultura Catalana del 1978 en què es defensava la idea que el procés, com a mínim, havia d'equilibrar els usos i l'estatus entre el català i el castellà mitjançant la reivindicació popular de la llengua i una política lingüística.

Tanmateix, al final dels vuitanta es va constatar que els resultats d'aquestes actuacions eren dispersos i escassos, la qual cosa va portar a la demanda, que es va palesar l'any 1986 en el Segon Congrés Internacional de la Llengua Catalana, d'adoptar “procediments generals i formals de planificació lingüística” (Marí, 2011: 85). Així, els anys noranta van veure l'inici d'un nou enfocament, el de la planificació lingüística, que apostava per la realització d'anàlisis estratègiques, el disseny de sistemes d'objectius i mesures i la implementació de mecanismes de seguiment i avaluació. El màxim exponent d'aquest nou enfocament va ser el Pla general de normalització lingüística (DGPL, 1995), una de les àrees del qual va ser “Ús oficial i drets lingüístics”, en què es marcaven objectius que ampliaven els usos del LJC i incidien favorablement en la seva codificació, difusió i implantació.

Sigui per la seva complexitat, sigui per les vicissituds polítiques del moment, el Pla —que representava un nou pas endavant respecte de la Llei de normalització lingüística— no va prosperar. Amb l'entrada d'un nou equip de personal a la Conselleria de Cultura, els objectius de treball es van reorientar i els esforços es van destinar a l'elaboració d'una nova llei: la Llei 7/1998, de 7 de gener, de política lingüística, la qual va consolidar el model de política lingüística que ja va encetar la primera Llei de normalització i, d'aquesta manera, es va passar de l'enfocament de planificació lingüística al de política lingüística. La Llei 7/1998, que va incorporar moltes de les propostes del Pla, va fixar en les institucions la responsabilitat de revertir la situació sociolingüística, els va donar molts més instruments per intervenir en la situació de la llengua i va ampliar els destinataris de la norma: a banda de l'Administració i l'àmbit educatiu, també s'adreçava a més agents socials (des de botiguers fins a les grans empreses) i al cinema (Jou, 1998; Marí, 2011). La norma, encara vigent, té com a objectius: “a) emparar i fomentar l'ús del català per tots els ciutadans i ciutadanes; b) donar efectivitat a l'ús oficial del català i del castellà, sense cap discriminació per als ciutadans i ciutadanes; c) normalitzar i fomentar l'ús del català en l'Administració, l'ensenyament, els mitjans de comunicació social, les indústries culturals i el món socioeconòmic, i d) assegurar l'extensió del coneixement del català a tots els ciutadans i ciutadanes”.

En cap cas, els nous enfocaments que van sobrevenir a la idea inicial de *normalització lingüística* van suposar un trencament en els objectius, sinó que van aportar noves visions i noves eines d'intervenció en l'estatus sociolingüístic.

b) La creació d'un nou marc jurídic i institucional

La Generalitat de Catalunya va crear un nou marc jurídic per blindar legalment el caràcter oficial del català i els seus usos lingüístics. El vèrtex d'aquest marc va ser l'Estatut d'autonomia de Catalunya de 1979, que establia la llengua catalana com a llengua oficial i pròpia de Catalunya (article 3). A partir de l'aprovació de l'Estatut, es va desplegar tot un cos normatiu per fixar i regular els usos lingüístics del català a Catalunya. Un dels primers decrets d'aquest cos normatiu va ser el Decret 90/1980, de 27 de juny, que va convertir el català —i de retruc, el LJC— en el vehicle de comunicació oficial de la Generalitat de Catalunya: “els òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, els organismes autònoms i altres institucions que en depenen o hi estan vinculades empraran la llengua catalana com a vehicle normal d'expressió en llurs documents, actes públics i en els de l'administració ordinària [...]”.

Les lleis més importants d'aquest cos normatiu són la Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística, que, més tard, va ser substituïda per la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística, encara vigent. La Llei de normalització de lingüística buscava superar la situació de desigualtat lingüística impulsant la normalització de l'ús de la llengua catalana en tot el territori de Catalunya. Va disposar el català com a llengua pròpia de la Generalitat i de l'Administració pública territorial i local (article 5) i va establir l'exigència de normalitzar l'ús del català en l'Administració pública catalana. Per fer-ho efectiu es van aprovar diverses disposicions entre les quals destaquem el Decret

396/1983, de 8 de setembre, de creació de la Comissió per a la Normalització Lingüística, i també el Decret 397/1983, pel qual s'assignen a la DGPL funcions relatives al seguiment i la impulsió de l'aplicació de la Llei 7/1983. Així mateix, la Llei va disposar la publicació simultània en català i castellà dels textos oficials de les lleis del Parlament de Catalunya (article 6).

Amb la Llei de normalització lingüística va néixer una política lingüística a Catalunya que es va acabar de configurar d'una forma més explícita amb la posterior Llei de política lingüística l'any 1998. Un dels trets més rellevants d'aquesta segona llei és que desenvolupa el concepte de *llengua pròpia* i el vincula a l'obligació dels poders públics de Catalunya a protegir la llengua catalana, a usar-la de manera general i a promoure'n l'ús públic a tots els nivells. En la mateixa línia que la llei anterior, manté la regulació d'usos lingüístics que afecten el LJC, com ara la publicació simultània de les lleis en català i castellà del Parlament de Catalunya (article 8), que les actuacions judicials i els documents tant públics com privats tenen plena validesa tant si es fan en català com en castellà (article 14 i 15), cosa que també s'atribueix als assentaments registrals i les actuacions administratives dels òrgans de l'Estat (article 17), i també fixa el dret d'opció lingüística del ciutadà (article 4) (Domènech, 2012).²⁵

Aquest nou marc legal, però, va topar amb el marc legal espanyol, el qual no afavoria els usos del català en àmbits com el de la justícia i, en conseqüència, el LJC no s'hi va poder desplegar amb normalitat: lleis com la Llei orgànica del poder judicial o la Llei d'enjudiciament civil hi estipulen el castellà com a llengua preferent, i no obliguen els funcionaris de l'Administració de justícia, com els jutges, a conèixer el català, amb la qual cosa el dret d'opció lingüística del ciutadà a emprar el català es veu truncat perquè no té el dret de ser entès de manera directa. El LJC tampoc es va poder desplegar amb normalitat en l'àmbit de la Unió Europea a causa de les negatives del Govern espanyol a tramitar la sol·licitud d'oficialitat del català a Europa. En són exemples, les demandes d'oficialitat impulsades per la Crida a la Solidaritat en Defensa de la Llengua l'any 1987 i les peticions formals del Parlament de Catalunya l'any 1988 i del Parlament de les Illes Balears l'any 1989 (Plataforma per la Llengua, 2014).

Amb relació al marc institucional, els anys vuitanta es van caracteritzar per ser una etapa d'embranzida institucional, i a partir de l'aprovació de l'Estatut del 79 i de la Llei de normalització lingüística del 1983, la Generalitat va crear les institucions i els organismes necessaris per fer realitat els usos lingüístics del LJC regulats per llei. Així, l'any 1980 va néixer la Direcció General de Política Lingüística (DGPL)²⁶ dins el Departament de Cultura amb les funcions, entre d'altres, “d'assessorament, en els afers lingüístics, dels òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, dels organismes autònoms i d'altres institucions que en depenen o hi estan vinculades”.²⁷ Per exercir aquestes funcions, la DGPL es va dotar de tot un conjunt d'òrgans auxiliars d'entre els quals cal destacar la Coordinadora de Llenguatge Administratiu (1981-1986), que es va convertir més tard en la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu, coneguda com la CALA (1986-2001).²⁸

Al costat de la DGPL, l'Escola d'Administració Pública de Catalunya (EAPC) —restablerta el 1979— i el Departament de Justícia també van contribuir a la normalització lingüística del LJC. Per un costat, Justícia va dur a terme actuacions de normalització lingüística en l'Administració de justícia de Catalunya —la qual depèn directament de l'Estat—, que consistien, entre d'altres, en la formació dels funcionaris (jutges, magistrats, fiscals, secretaris judiciais, personal administratiu) i el proveïment de materials en català (traducció automàtica de documents, manteniment d'una base de

²⁵ Per ampliar la informació sobre la Llei de normalització lingüística i la Llei de política lingüística, vegeu la [taula comparativa entre la Llei 1/1998 i la Llei 7/1983](#).

²⁶ Aquest departament adopta forma de Direcció General de Política Lingüística en els períodes 1980-2003 i 2011 fins a l'actualitat, i de Secretaria de Polítca Lingüística en el període 2003-2010.

²⁷ Decret 90/1980, de 27 de juny, sobre la normalització de l'ús del català en els òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, dels organismes autònoms i d'altres institucions que en depenen o hi estan vinculades.

²⁸ La CALA es va crear mitjançant el Decret 41/1986, de 13 de febrer, de creació d'òrgans auxiliars de la Comissió per a la Normalització Lingüística i de la Direcció General de Política Lingüística.

dades legislativa en català, redacció de formularis). Per l'altre costat, l'EAPC s'ocupava de formar el personal de l'Administració pública catalana en llenguatge administratiu²⁹ i també d'impulsar la recerca en aquesta varietat. Amb relació a aquesta segona funció, va néixer l'any 1983 la *Revista de Llengua i Dret*, cabdal per impulsar estudis de recerca sobre el llenguatge jurídic i de lingüística històrica. Cal mencionar que en el Consell de Redacció dels primers anys de la *Revista de Llengua i Dret* hi havia dos dels lingüistes més importants del moment: Joan Corominas i Antoni M. Badia i Margarit (Duarte, 2009), i també Aina Moll, que va ser membre del Consell del 1983 fins l'any 2008.

I l'any 1985, fruit de l'acord entre el Departament de Cultura de la Generalitat i l'Institut d'Estudis Catalans, es va crear el TERMCAT amb l'objectiu de desenvolupar la terminologia catalana, i, per tant, la terminologia jurídica, a partir de quatre línies de treball: la normalització terminològica, els serveis d'assessorament, l'elaboració de productes terminològics i la recerca i metodologia.³⁰ La terminologia aprovada pel TERMCAT es publicava al *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* i era dús preceptiu per a l'Administració de la Generalitat per designar els conceptes a què es refereixen.³¹ I l'any 1988, es va crear el Consorci per a la Normalització Lingüística amb el propòsit de “fomentar el coneixement, l'ús i la divulgació de la llengua catalana”. Els centres de normalització lingüística i els serveis locals de català que es van crear entre el CPNL i els ajuntaments van constituir un important aparell de normalització del català en l'àmbit de l'Administració local (Mestres, 1993).

Així doncs, la DGPL, el Departament de Justícia, l'EAPC, el TERMCAT i el CPNL van constituir els agents més rellevants del marc institucional que treballava per normalitzar el LJC a Catalunya.

c) La creació d'un nou model lingüístic

Després de pràcticament tres segles de prohibició del català, no es disposava d'un LJC suficientment desenvolupat com per esdevenir l'instrument de comunicació oficial de l'Administració pública catalana —el llenguatge estava molt interferit pel castellà i presentava buits terminològics importants—, i el seu restabliment no es podia fer de forma acrítica fent una còpia literal del llenguatge jurídic castellà per ser aquest massa representatiu dels valors franquistes (Duarte, 2009).

Davant d'aquesta situació, la Generalitat va endegar un procés per restablir el LJC que tenia com a objectiu “fixar un model de llenguatge administratiu modern” (Xirinachs, 2012: 5). Aleshores es parlava de *llenguatge administratiu*, ja que es va posar el focus en el registre que feia servir l'Administració pública. Així, la Generalitat de Catalunya va teixir una xarxa d'equips humans que tenia l'encàrrec d'elaborar de forma coordinada un nou model lingüístic per al llenguatge administratiu català. L'entramat estava format pels tècnics de la Coordinadora Interdepartamental per a la Normalització Lingüística, que identificava les necessitats lingüístiques dels diversos departaments de la Generalitat; pels lingüistes de la Coordinadora de Llenguatge Administratiu —que més tard va esdevenir la CALA—, que adoptaven acords sobre les qüestions vacil·lants del LJC; pel Consell de Redacció del butlletí *Llengua i Administració*, el qual s'ocupava de divulgar els acords adoptats; per l'EAPC, que s'encarregava de la difusió per mitjà de cursos i publicacions del model lingüístic de llenguatge administratiu català, i per la Junta Permanent de Català, que tenia la funció d'avaluar els coneixements de llenguatge administratiu i expedir certificats acreditatius (Marí, 1984). En les reunions de la Coordinadora de Llenguatge Administratiu —més tard, la CALA—, hi van participar representants dels organismes de la Generalitat de Catalunya i l'Administració pública provincial i municipal (EAPC, Parlament de Catalunya, Diputació de Barcelona i Ajuntament de Barcelona, entre d'altres), representants d'altres institucions com les universitats i el Col·legi d'Advocats de Barcelona, a través del Seminari de Documentació Jurídica (Marí, 1984), i també

²⁹ En la descripció d'aquesta etapa i la següent, optem per emprar la denominació *llenguatge administratiu*, perquè és el terme que s'emprava en els moments històrics que es descriuen; en la resta del treball, emprem *registre administratiu*.

³⁰ Vegeu el [web](#) del TERMCAT.

³¹ Aquest ús està estipulat en l'article 2.3 del Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya.

representants d'altres territoris del domini lingüístic català, com la Comunitat Valenciana, les Illes Balears, Andorra i la Catalunya Nord.

Així mateix, es van fer múltiples estudis de recerca, jornades i col·loquis per debatre els principis i els criteris que havien de compondre la base del llenguatge administratiu català. A tall d'exemple, els múltiples estudis de lingüística històrica publicats a la *Revista de Llengua i Dret*, el Col·loqui sobre Llengua i Administració celebrat l'octubre de 1983; les dues jornades sobre l'establiment del llenguatge administratiu català, la primera organitzada el febrer de 1984, i la segona, el setembre i l'octubre de 1984, i el cicle de conferències “Tradició i modernitat”, que es va desplegar en el període 1985-1986.³²

Una de les figures cabdals del moment va ser Carles Duarte, el qual, reivindicat com el pare del llenguatge jurídic (Mestres, 2013), va ser membre de la CALA, director de la *Revista de Llengua i Dret* del 1983 al 2002 i autor d'obres de referència com *Introducció al llenguatge jurídic* (1990) i *Manual de llenguatge administratiu* (6a ed., 2002).

El resultat va ser la codificació d'un nou model lingüístic per al llenguatge administratiu català que buscava un equilibri entre la tradició i la modernitat i es caracteritzava per una redacció clara, respectuosa, genuïna, homogènia i no discriminatòria. El model, que es va estendre posteriorment a tot el LJC (Xirinachs, 2012), anava adreçat sobretot a l'Administració pública de la Generalitat de Catalunya, tot i que la voluntat que hi havia al darrere és que es convertís en un model de referència extrapolable a altres àmbits formals, com l'àmbit jurídic, sia públic o privat. De fet, el model va adreçat a qualsevol usuari del llenguatge jurídic: des de professionals del dret, com advocats, jutges i notaris; passant per professionals de la llengua, com traductors, docents i correctors; fins a arribar a qualsevol persona que tingui necessitat d'emprar aquest llenguatge com empresaris, personal administratiu o qualsevol ciutadà que s'adreci a l'Administració o que participi en activitats jurídiques.

Sobre la base dels criteris de tradició i modernitat que caracteritzen el model, la Coordinadora de Llenguatge Administratiu —més tard, la CALA— va assessorar els organismes de la Generalitat i les administracions locals i provincials en qüestions relacionades amb el llenguatge administratiu i amb l'elaboració de la documentació administrativa. Les solucions proposades estaven condicionades a la normativa de l'IEC i es van difondre, d'antuvi, a través del butlletí *Llengua i Administració* (1982-1994) i, posteriorment, a través d'obres que han esdevingut una referència com ara *Introducció al llenguatge jurídic* (Duarte, 1990) i *Manual de llenguatge administratiu* (6a ed., 2002), i també a través dels opuscles de la col·lecció “Criteris Lingüístics” de la GPL: *Majúscules i minúscules* (2a edició, 1992), *Abreviacions* (1997), *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims* (1999), *Criteris de traducció de textos normatius del castellà al català* (1999) i *Documentació jurídica i administrativa* (2002).³³ Finalment, el febrer de 2001, mitjançant el Decret 99/2001, de 30 d'abril, es va dissoldre la CALA a causa de “l'experiència dels darrers anys, la consolidació d'un model de llenguatge administratiu simplificat i modern, així com la conveniència de simplificar l'estructura organitzativa de l'Administració de la Generalitat”.³⁴

d) Actuacions i eines de foment per al LJC

Del 1979 fins al 2000 es van dur a terme múltiples actuacions de foment del LJC que van tenir lloc en àmbits com l'Administració pública (tant municipal, com provincial i autonòmica), la justícia, l'advocacia, el notariat, la procuradoria i els registres públics, i van ser molt nombrosos els organismes que hi van intervenir, tot i que el que hi va tenir el paper més rellevant va ser la Generalitat de Catalunya. Els objectius més recurrents d'aquestes actuacions van ser capacitar el funcionariat de les administracions o corporacions per poder atendre en català, garantir la

³² Vegeu Duarte (1983), Duarte i Alamany (1984) i Duarte i Alamany (1986).

³³ El contingut de l'opuscle *Documentació jurídica i administrativa* (2002) es va publicar en dates anteriors en les diverses edicions de *Llengua i Administració* (1982-1994).

³⁴ Decret 99/2001, de 30 d'abril, de primera modificació del Decret 36/1998, de 4 de febrer, de mesures per a l'aplicació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística.

disponibilitat de materials lingüístics en català, garantir el dret d'opció lingüística en sectors com l'Administració, difondre el model lingüístic del LJC i promoure actituds positives vers la llengua catalana, entre d'altres. Sense ànim exhaustiu, les principals actuacions de foment que es van dur a terme es poden classificar en cinc categories: l'organització d'activitats de formació, la traducció de textos jurídics oficials, l'establiment d'acords de col·laboració sectorials i plans pilot, la celebració de congressos i jornades i la publicació de recursos lingüístics.

Organització d'activitats de formació

Els cursos formatius van constituir la principal via per acomplir els objectius relatius a la capacitació lingüística del funcionaritat en LJC. Durant els anys vuitanta van ser molt abundants els cursos formatius en llenguatge administratiu que organismes com l'EAPC i, més tard, sobretot a partir dels anys noranta, el CPNL i els serveis lingüístics de les universitats van organitzar per formar funcionaris i treballadors (Duarte, 2009).

La traducció de textos jurídics oficials

La traducció jurídica va jugar un paper primordial en la difusió del model lingüístic, atès que en territoris com el de Catalunya, amb un règim de cooficialitat de dues llengües en què una d'elles experimenta un procés de normalització lingüística, la traducció es converteix en un instrument més per difondre el model lingüístic del llenguatge jurídic (Domènech, 2012). I dins la traducció jurídica, cal remarcar la traducció de textos legislatius, atès que el registre legislatiu, com a creador de termes, encapçala una mena de jerarquia lingüística dins els registres que componen el llenguatge jurídic (Martín, 1995; P. Martí, 1996). En aquest sentit, per exemple, el Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya i l'Entitat Autònoma del Diari Oficial i de Publicacions (EADOP) —responsable, aquesta última, de l'edició del suplement del BOE en llengua catalana des de l'aprovació del Reial decret 489/1997, de 14 d'abril³⁵ van ser dos dels organismes que van traduir i corregir un gran volum de textos legislatius i que van vetllar per difondre el nou model lingüístic del LJC. Igualment, la traducció jurada, com a modalitat de traducció que habitualment té com a objecte textos jurídics, també va tenir un important rol com a instrument de difusió del model lingüístic. En aquest cas, als traductors jurats se'ls requeria el coneixement i domini del LJC —i, per tant, del seu model lingüístic— el qual era avaluat en les proves habilitadores d'aquesta professió.³⁶

L'establiment d'acords de col·laboració sectorials i plans pilot

La Generalitat de Catalunya va promoure l'establiment d'acords de col·laboració amb diferents sectors professionals de l'àmbit jurídic, com ara els notaris, els procuradors, els advocats i els registradors. A través d'aquests acords, el Govern va proporcionar activitats formatives, materials en català, recursos lingüístics i serveis de traducció automàtica, entre d'altres, per fomentar l'ús del català i el LJC. Serveixi d'exemples el conveni de col·laboració entre el Consell de Col·legis Oficials de Gestors Administratius de Catalunya i la DGPL signat el 1988; el Pla pilot en el camp de l'Administració de justícia del Consorci per a la Normalització Lingüística i el Departament de Justícia iniciat el 1992; el conveni entre el Consell de Col·legis d'Advocats de Catalunya i la DGPL signat el setembre de 1994; i el conveni entre el Consell de Col·legis de Procuradors dels Tribunals de Catalunya, la DGPL i el CPNL signat el juny de 1995 (Anguela i M. Solé, 1995).

La celebració de congressos i jornades

Van ser diverses les trobades, ja sigui en forma de congrés, ja sigui en forma de jornada, que es van dur a terme per abordar el llenguatge jurídic català. Diferenciem les trobades que van abordar el

³⁵ Real Decreto 489/1997, de 14 de abril, sobre publicación de las leyes en las lenguas cooficiales de las Comunidades Autónomas.

³⁶ Decret 87/1994, de 19 d'abril, de traducció i interpretació jurades d'altres llengües al català.

LJC des d'un punt de vista lingüístic, de les que el van abordar des d'una perspectiva més propera al dret lingüístic i la sociolingüística. Sobre les primeres, cal fer esment de les jornades abans esmentades, en què es debatia el model lingüístic del LJC i que són el Col·loqui sobre Llengua i Administració celebrat l'octubre de 1983, la I Jornada sobre l'Establiment del Llenguatge Jurídic Català, organitzada el febrer de 1984, la II Jornada sobre l'Establiment del Llenguatge Administratiu català, que va tenir lloc el setembre i l'octubre de 1984, i el cicle de conferències “Tradició i modernitat”, d'entre les més importants, les quals van anar seguides per la Jornada del Llenguatge Jurídic Català de l'any 1998, en què es van abordar temes lingüístics però també de planificació lingüística.

I sobre les segones, les que l'han abordat des de la perspectiva del dret i la sociolingüística, destaquem el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana Barcelona-Andorra (1986), que estava format per diverses àrees, una de les quals l'àrea de Llengua i Dret, en què els temes tractats eren sobretot de dret lingüístic (el concepte de *llengua propia*, la regulació del català en la funció pública de la Comunitat Valenciana i Illes i també en els documents públics) (Alsina, 1986), i les jornades Àmbit jurídic i Normalització lingüística, que van tenir lloc a Platja d'Aro el 27 i 28 de juny de 1991.

Publicació de recursos lingüístics

Els recursos que van encetar el panorama documental del llenguatge jurídic i administratiu català van ser obres pioneres que es van elaborar pràcticament des de zero, gràcies a la voluntat i l'esforç de professionals amb una gran sensibilitat per la llengua catalana, i que en alguns casos, en concret, les obres lexicogràfiques, van ser realitzades “amb més bona fe que coneixements, tant pel que fa al contingut com pel que fa a la forma” (Mestres, 1986: 13-14). Són exemples d'aquests recursos les obres impulsades pel Seminari de Documentació Jurídica en Català del Col·legi d'Advocats de Barcelona: *50 documents jurídics en català* l'any 1976 (Duarte, 2009), que conté models de documents jurídics, amb comentaris terminològics del lingüista Osvald Cardona;³⁷ i *Vocabulari jurídic, castellà-català, català-castellà* (1978), publicació preparada pel mateix Seminari i que va ser l'aportació del Col·legi d'Advocats de Barcelona a l'àmbit de Dret del Congrés de Cultura Catalana.

En els anys subsegüents, el Col·legi d'Advocats de Barcelona va continuar compromès en l'elaboració de materials sobre llenguatge jurídic català: va reeditar dues vegades més el *Vocabulari jurídic* esmentat i va publicar *Sil·labus processal civil i formularis* (1984) i *Diccionari jurídic català* (1986), aquesta última una obra de referència en aquell moment (Cervera, 2012). A pesar de la desaparició del Seminari de Documentació Jurídica en Català l'any 1986, va continuar havent-hi iniciatives d'elaboració de recursos, però ja de la mà de la Comissió de Llengua del Consell dels Il·lustres Col·legis d'Advocats de Catalunya (CICAC). L'*Informe sobre l'ús del català als jutjats* (1988), d'Apel·les Carod Rovira, va constatar la situació deficitària de la llengua catalana a la justícia i la necessitat de constituir una comissió amb la tasca de promoure el català jurídic dins l'àmbit de l'advocacia. La Comissió de Llengua del CICAC, que en certa manera va prendre el relleu a la tasca iniciada pel Seminari, es va constituir per primer cop l'any 1989 per Josep Lluís Sagarra, Josep Cruanyes, Apel·les Carod Rovira, Jordi Surinyac i Josep Canicio. Els anys noranta la Comissió de Llengua va crear el Servei de Normalització Lingüística, del qual emanen obres com *Formulari jurídic* (1995), un recull exhaustiu de formularis fins aleshores inexistent pensat per facilitar la feina als advocats que volien exercir en llengua catalana en el món de la justícia. Aquesta obra es va anar actualitzant i reeditant fins a cinc vegades, l'última el 2005.

³⁷ En aquesta obra primerenca els autors ja busquen allunyar-se de la prosa recargolada del llenguatge jurídic castellà, tal com persegueix el model lingüístic estipulat anys més tard. La presentació del llibre ho expressa així: “[...] Ens n'adonem quan arriben als nostres despatxos documents redactats en altres països europeus. En els dits documents sembla que hom cerqui la claredat per mitjà de la senzillesa. A casa nostra, en general, s'utilitza encara una prosa feixuga i entortolligada, reminiscència del segle dinovè. El Seminari, doncs, també ha tingut present aquest aspecte.” (Seminari de Documentació Jurídica en Català de la Comissió de Cultura, 2002: 8-9).

Del món acadèmic, cal fer referència a la Universitat de Barcelona, que va destacar pels esforços dedicats a elaborar manuals per promoure el LJC en contexts sobretot acadèmics i administratius; en particular, el 1979 va editar *Formulari administratiu aplicat especialment a la universitat*, de Carles Duarte i Antoni Badia i Margarit, el qual va anar complementat de l'obra de caire més didàctic *Curs de català administratiu*, de Carles Duarte el mateix any 1979. El Servei de Llengua Catalana de la Universitat de Barcelona, creat l'any 1988, va fer aportacions valuosíssimes tant per al llenguatge administratiu com per al llenguatge jurídic: per un costat, va publicar l'any 1991 el *DAU: documents administratius universitaris*, que dotava la universitat de models de documents adequats, correctes i estandarditzats (Cabré, 1991); i per l'altre, va promoure, juntament amb la Facultat de Dret, la publicació de fins a set vocabularis de llenguatge jurídic especialitzats per branques del dret que, a pesar de la seva dimensió reduïda, van ser molt útils per promoure l'ús del català entre els estudiants de dret. N'esmentem alguns: *Vocabulari de dret civil: català, castellà* (1995), *Vocabulari de dret penal: català, castellà* (1995) i *Vocabulari de dret mercantil: català, castellà* (1995). Així mateix, l'any 1990 es va fundar la Universitat Pompeu Fabra, el Gabinet Lingüístic de la qual va publicar *Documents administratius de la Universitat Pompeu Fabra* (1994), de Pilar Murtra, i el *Llibre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra* (1996), a càrrec d'Albert Servitje. I la Universitat Politècnica de Catalunya, en concret, el seu Servei de Llengües i Terminologia, també va impulsar l'edició del seu llibre d'estil, *Fitxes de normalització lingüística* (1990), una obra que buscava fixar els criteris d'estil dels documents emesos per la universitat i donava solució a qüestions que la normativa no resolia.

D'altra banda, un dels primers camps on també va caldre elaborar recursos va ser el de l'Administració pública (Duarte, 1993, 2009). En aquest aspecte va ser molt important la tasca de l'EAPC en promoure la publicació de formularis amb l'objectiu d'ajudar els professionals a treballar en català dins l'Administració pública, com ara *Formulari de documentació municipal* (1980), de Jaume Sánchez i Isac, el *Formulari de procediment administratiu* (1982), de Josep Enric Revés, Valentí Sallas i Carles Duarte, i el *Manual de formularis per a ajuntaments* (1985), de Luis Chacón. Igualment, l'EAPC va promoure obres com el *Manual de llenguatge administratiu* (1991), del qual s'han fet fins a sis edicions, i *La redacció de les lleis* (1995), una obra del Grup d'Estudis de Tècnica Legislativa (fundat el 1984 i format per juristes i lingüistes) que agrupa articles sobre el model lingüístic del llenguatge jurídic, en concret, del registre legislatiu. I dins el mateix sector administratiu públic, però en el pla provincial i municipal, l'Ajuntament de Barcelona va editar el *Llibre d'estil* (1995) i la Diputació de Barcelona, *Documents administratius: models i comentaris lingüístics* (1999).

Per cloure l'exposició de recursos lingüístics, cal deixar constància del *Catàleg de llenguatge administratiu i jurídic* (Grau, 2000), obra que recull el material publicat i l'inèdit produït durant el període 1996-2000 amb la finalitat d'esdevenir una eina de treball útil, especialment per als professionals i futurs professionals del sector, i també un indicador de l'estat del català en aquest àmbit d'ús.

e) Estadístiques de l'ús del LJC

Els indicadors sobre l'ús del català d'aquest període són escassos i poc sistemàtics i no permeten una comparació útil entre les dades; no obstant això, en mencionem alguns que creiem representatius i que fan referència als àmbits de l'Administració de la Generalitat, l'Administració de justícia i l'àmbit notarial.

Tudela (1994) exposa els resultats d'una enquesta feta a empleats públics de l'Administració de la Generalitat que treballen en els serveis administratius tant centrals com territorials, amb l'objectiu d'obtenir dades fiables sobre les llengües emprades a la feina, entre d'altres indicadors. Un dels resultats més rellevants és que el català és la llengua emprada habitualment pels enquestats a la feina en un 75% dels casos (el castellà en un 14,7% i totes dues llengües en un 9,9%) i també és la llengua escrita en un 86,1% dels casos.

Amb relació a l'Administració de justícia, les primeres dades registrades sobre els usos del LJC provenen de l'*Estudi per a la realització de la campanya publicitària 'Català als jutjats'*, elaborat el 1989 per encàrrec de la DGPL, el qual té com a objectiu obtenir dades sobre la situació del català en

l'Administració de justícia. L'estudi es basa en els resultats d'un total de 202 entrevistes fetes a operadors jurídics (judges, magistrats, procuradors i advocats) de partits judicials varis de Catalunya, i registra que s'utilitza el català en un 6,9% de les diligències i comunicacions escrites dirigides des de l'Administració de justícia als particulars, en un 9,3% de les comunicacions escrites dirigides pels ciutadans a l'Administració de justícia, en un 7,8% dels judicis orals i en un 43,7% de les relacions informals i privades entre membres de l'Administració de justícia o entre aquests i els particulars. El mateix estudi apunta diversos aspectes que expliquen els percentatges obtinguts: el fet que l'Administració de justícia sigui un cos estatal, la gran mobilitat del personal judicial, l'escassa tradició opositora dels catalans, la influència de la llengua en què s'expressen els judges, la dificultat de traduir al català la terminologia jurídica, la por a fer el ridícul en utilitzar malament el català i l'oferta de formació jurídica majoritàriament en castellà.

Ja en el 1997 l'*Informe sobre la normalització lingüística en l'àmbit de l'Administració de justícia* (1997) assenyala que el 81,6% dels jutges no redacten mai les sentències en català, el 16,8% ho fan a vegades i l'1,6% sempre redacten en català. L'informe deixa constància dels problemes que impedeixen o limiten l'ús del català a les oficines judicials —alguns ja recollits a Solé (1991)—, els quals són la inèrcia d'ús del castellà, la manca de documentació dels operadors jurídics presentada en català, el desinterès de les parts a sol·licitar l'ús del català durant el procés, el desconeixement de la llengua, la mobilitat dels funcionaris i l'acumulació d'assumptes.

Segons l'*Informe sobre política lingüística: Any 1999* (2000), l'ús del català en les demandes civils presentades als jutjats de primera instància de Girona en el període 1996-1999 no supera el 20% (vegeu figura 3 per al detall dels percentatges); i, si bé l'ús del català en les demandes socials als jutjats de Girona en el mateix període 1996-1999 és superior, no arriba en cap cas al 30% (vegeu figura 4 per al detall dels percentatges).

Figura 3. Ús del català en les demandes civils als jutjats de primera instància de Girona (1996-1999)

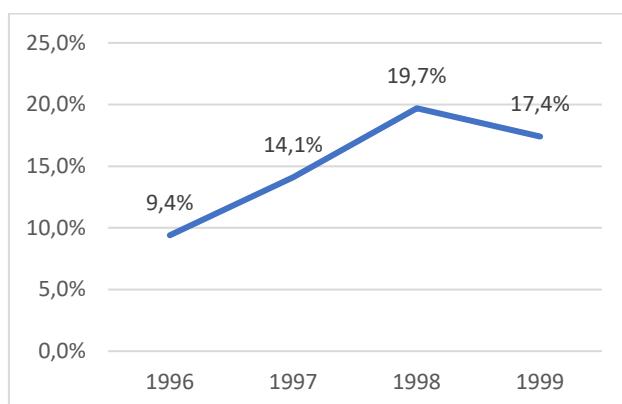
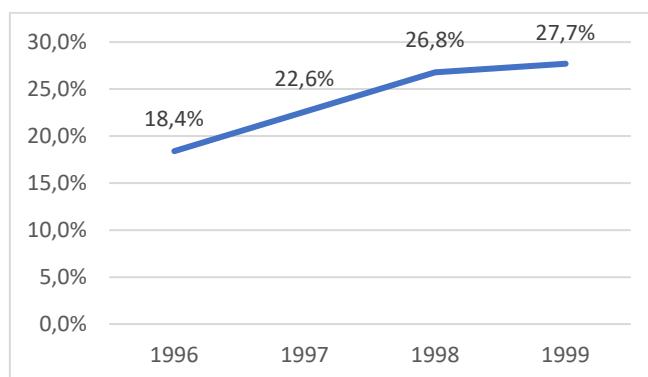


Figura 4. Ús del català en les demandes socials als jutjats de Girona (1996-1999)



Amb relació als documents notariais, el mateix informe de Política Lingüística constata que durant el període 1996-1999 l'ús del català va augmentar: la dada estimada de 20.000-25.000 documents notariais per any el 1996 i el 1997, respectivament, es va incrementar a 64.244 l'any 1998 i 89.710 l'any 1999.

A tall de cloenda, una de les conclusions a què es va arribar a la Jornada del Llenguatge Jurídic Català l'any 1998 resumeix en poques paraules la situació del final de l'etapa de restabliment del LJC: “En els darrers anys s'ha avançat molt en l'elaboració del llenguatge jurídic i d'eines per difondre”; en canvi, l'ús real del català en l'àmbit jurídic no es correspon amb aquest progrés tan significatiu” (Casals et al., 1999: 25). Aquestes paraules fan referència sobretot a l'àmbit de l'Administració de justícia i l'àmbit privat, més reticents a normalitzar els usos de LJC, ja que en l'àmbit de l'Administració pública catalana es pot afirmar que a finals de la dècada dels noranta ha reeixit el procés de normalització lingüística.

2.9 Etapa d'estancament del LJC (2001-2018)

L'etapa d'estancament s'inicia l'any 2001, data en què es considera consolidat el model lingüístic del LJC a causa de la dissolució de la CALA, i arriba fins a l'actualitat. Deu el seu nom a la impossibilitat de remoure els obstacles que impedeixen un ús normal del LJC, com ara la inèrcia a emprar el castellà i la por a emprar el LJC en àmbits com la justícia, i també la dependència estatal de l'Administració justícia i l'oferta de formació jurídica majoritàriament en castellà. A això s'hi suma la reculada en el desenvolupament d'un marc jurídic favorable a ampliar els usos de LJC i la disminució de l'ús quantitatius d'aquest tecnolecte.

a) Marc jurídic

El marc jurídic descrit a l'etapa anterior, el qual recupera i regula els usos del LJC, experimenta aquí un retrocés degut principalment a la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010 (STC 31/2010), que resol el recurs d'inconstitucionalitat interposat contra diversos articles de la Llei orgànica 6/2006, de 19 de juny, de reforma de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. Si bé el nou Estatut d'autonomia aprovat l'any 2006 representava un impuls per a la normalització del català a l'àmbit de la justícia (Pou, 2007), les retallades i les interpretacions que fa la STC 31/2010 d'alguns dels articles en matèria lingüística representen un pas enrere en tot el que s'havia aconseguit. A grans trets, la STC 31/2010 buida de força jurídica el concepte de *llengua pròpia*; interpreta de forma restrictiva el sentit i l'abast de l'article 6.2 en què s'estableix l'oficialitat del català; reinterpretà l'article 33.3 i fa dependre l'obligatorietat dels magistrats, jutges i fiscals d'acreditar coneixements del català a les lleis estatals, i també qualifica d'inconstitucional el caràcter preferent del català (establert en l'article 6.1 del text legal), cosa que provoca un conjunt d'impugnacions en escala dels reglaments d'ús lingüístic de corporacions locals i de les universitats en què s'establia l'ús preferent del català.³⁸

D'altra banda, a pesar de la ratificació d'Espanya l'any 2001 de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries,³⁹ la legislació espanyola —en concret, la Llei orgànica del poder judicial i la Llei d'enjudiciament civil— manté la seva preferència per al castellà sense incloure disposicions per promoure i protegir els usos de les llengües minoritàries en l'Administració de justícia. En conseqüència, el que havia de ser una protecció per al LJC des de les instàncies europees es queda sense efectes, atès que no es poden sancionar els incompliments de la Carta a causa de la mancança d'un règim de sancions que hauria d'haver previst la mateixa Carta (Castellà, 2018). Seguint en

³⁸ Per ampliar la informació sobre els efectes de la STC sobre el règim lingüístic de l'Estatut, vegeu Pons (2011); per a més informació sobre el règim juridicolingüístic, vegeu Domènech (2012) i *La llengua catalana a la justícia* (Observatori Català de la Justícia, 2012).

³⁹ Aquesta Carta és el “primer i únic instrument internacional legalment vinculant” que té com a objectiu promoure i protegir les llengües dites regionals o minoritàries (Climent-Ferrando, 2018: 2). Els articles 9 i 10 de la Carta tenen com a fi protegir els usos de les llengües en l'àmbit de la justícia i l'administració i, per tant, fomenten l'ús del LJC a Catalunya.

l'àmbit europeu, es registren nous intents per oficialitzar el català a la Unió Europea, però cap d'ells no ha prosperat. N'és una mostra l'intent de l'any 2011 coincidint amb l'entrada de Croàcia.⁴⁰

b) La codificació del LJC

A partir del 2001, el LJC disposa d'un nou model lingüístic ja consolidat fruit sobretot de la tasca de codificació de la Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu, la qual, en virtut del Decret 99/2001, es dissol en donar per acabada aquesta fita el febrer del 2001. La seva dissolució, però, no va deixar l'àmbit desatès, ja que es va crear la Comissió Interuniversitària del Llenguatge Administratiu i Jurídic (CILAJ)(2001-2005), que buscava agrupar els tècnics dels serveis lingüístics universitaris i ser el punt de trobada per intercanviar experiències i inquietuds en matèria de LJC.⁴¹

Actualment, els organismes que s'encarreguen de vetllar per la codificació i la revisió d'aspectes del LJC continuen essent sobretot la GPL i, amb relació a la normalització de la terminologia jurídica, el TERMCAT. El Centre de Terminologia de Catalunya compta actualment amb el Comitè Terminològic de Dret, que fomenta el desenvolupament de la terminologia jurídica catalana i la posa a l'abast dels professionals del dret i la llengua. Donant continuïtat a l'esperit transversal de la CALA, el Comitè està format per representants de diversos àmbits: l'advocacia, el notariat, les universitats i l'Administració (Casademont i Carod, 2017). És una mostra de la tasca de revisió de la GPL la publicació de la *Guia d'usos no sexistes de la llengua en els textos de l'Administració de la Generalitat de Catalunya* (2010), com a actualització de l'opuscle *Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua* (2005), i l'última edició de l'opuscle *Majúscules i minúscules*, publicada l'any 2017. Així mateix, també cal esmentar la tasca duta a terme per organismes pertanyents al sector acadèmic, n'és un exemple, la Comissió de Llengua de la Xarxa Vives, la qual duu a terme projectes de terminologia, extensió d'ús i qualitat lingüística.

c) Actuacions de foment del LJC

Durant el període 2001-2018 es continuen portant a cap múltiples actuacions de normalització lingüística seguidores de les polítiques implementades en l'etapa anterior, les quals consisteixen en la programació d'activitats de formació, la regulació de l'avaluació i la certificació de coneixements específics de llengua catalana (llenguatge administratiu i llenguatge jurídic), la traducció de textos jurídics oficials, la signatura de plans i convenis sectorials, l'organització de jornades i col·loquis i la publicació de recursos lingüístics.

Activitats formatives

La formació en llenguatge jurídic català i, especialment, del seu registre administratiu —que en un moment inicial del procés de normalització es va adreçar fonamentalment a les administracions públiques—, en aquesta etapa s'adreça sobretot als professionals del dret, en particular, els que treballen a l'àmbit de la justícia, un àmbit encara no normalitzat, i també es troba integrada en els plans d'estudis de les universitats (Duarte, 2009). No obstant això, Mestres (2016) en un estudi recent que té en compte les dades que proporcionen els plans docents públics de les facultats de dret de les universitats dels Països Catalans, conclou que la “docència universitària de la redacció jurídica i administrativa en llengua catalana és clarament insuficient”.

⁴⁰ Vegeu *Què implica que el català no sigui llengua oficial a Europa?* (Plataforma per la Llengua, 2014) per conèixer en detall els diversos intents per oficialitzar el català a Europa.

⁴¹ La CILAJ va organitzar fins a cinc jornades en el període 2000-2005, les actes de les quals es poden consultar al [web de la mateixa Comissió](#).

Avaluació i certificació de coneixements de llengua catalana (llenguatge administratiu i llenguatge jurídic)

L'any 2001 el Decret 152/2001, de 29 de maig, sobre avaluació i certificació de coneixements català, crea dos certificats de coneixements específics: el certificat de coneixements de llenguatge administratiu i el certificat de coneixements de llenguatge jurídic, la qual cosa va suposar un incentiu per a l'estudi del LJC. No obstant això, al cap de cinc anys el Govern va suprimir, en virtut del Decret 3/2006,⁴² els certificats esmentats i, a partir d'aquest moment, qui assumeix la formació d'aquest tipus de llenguatge és el Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada (CEJFE), una formació, però, només destinada a funcionaris i a professionals del món del dret a través dels seus centres o col·legis professionals. Més tard, l'any 2014, d'acord amb el Decret 180/2014, de 30 de desembre,⁴³ es va recuperar el certificat de llenguatge jurídic, d'acord amb el qual, actualment són la DGPL juntament amb el CEJFE els qui expedeixen el certificat. Així mateix, la Comissió de Política Lingüística del Consell Interuniversitari de Catalunya va aprovar en data 6 de juliol de 2017 una prova de llenguatge jurídic amb l'objectiu de portar a cap l'acreditació lingüística d'aquest tecnolecte en l'àmbit universitari. En virtut del Decret 218/2018, de 9 d'octubre,⁴⁴ la prova esmentada acredita un nivell de coneixements de llenguatge jurídic equivalent al certificat que regula el Decret 180/2014. La realització d'aquest prova la coordina la Comissió Interuniversitària de Formació i Acreditació Lingüístiques de Catalunya (CIFALC) i s'efectua a través dels serveis lingüístics de les universitats de Catalunya.

La traducció de textos jurídics oficials

La traducció jurídica continua essent un canal més per a la difusió del model lingüístic del LJC i, en especial, la traducció de textos legislatius. També ho continua essent la traducció jurada, la qual veu en el Decret 129/2018, de 26 de juny, de la traducció i interpretació jurades, una nova regulació necessària a causa, entre altres motius, de la reestructuració de les proves específiques i de la creació d'un registre de traductors i intèrprets jurats.

La signatura de plans i convenis sectorials

Continua la política de convenis sectorials per impulsar la llengua catalana en l'àmbit jurídic i, per tant, també el LJC. Són una mostra dels plans seguits el Pla pilot de funcionament en català de quaranta oficines judicials iniciat l'any 2000; el Pla de qualitat lingüística adreçat als despatxos de la demarcació de Girona del període 2007-2008; el Pla de voluntariat per la llengua actualment vigent, i els successius convenis signats amb corporacions sectorials com el Consell de l'Advocacia Catalana i el Col·legi de Notaris de Catalunya, entre molts d'altres.

L'organització de jornades i col·loquis

Durant el període 2001-2018 s'han celebrat diverses jornades i col·loquis amb l'objectiu de debatre i crear un espai de reflexió sobre el LJC. Esmentem, com a més rellevants, les jornades de la CILAJ, algunes de les quals, en concret, la primera (2000) i la cinquena (2005), van abordar temes lingüístics com la terminologia jurídica i les convencions relatives a lús d'un llenguatge no discriminatori per raó de sexe; les jornades organitzades per l'EAPC, una, l'any 2008 amb motiu del 25è aniversari de la *Rivista de Llengua i Dret*, i l'altra, l'any 2018, com a acte d'homenatge a Carles Duarte; la IX Jornada de la SCATERM “Terminologia i llenguatge jurídic”, organitzada el 2011; i les jornades periòdiques que organitzen el Departament de Justícia, l'Associació de Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia, la Universitat de Barcelona i el Consell de l'Advocacia Catalana (CICAC).⁴⁵

⁴² Decret 3/2006, de 17 de gener, pel qual es modifica el Decret 152/2001, de 29 de maig, sobre avaluació i certificació de coneixements de català.

⁴³ Decret 180/2014, de 30 de desembre, sobre el certificat de coneixements de llenguatge jurídic.

⁴⁴ Decret 218/2018, de 9 d'octubre, pel qual es modifica el Decret 180/2014, de 30 de desembre, sobre el certificat de coneixements de llenguatge jurídic.

⁴⁵ Per a un registre cronològic de les jornades periòdiques dutes a terme pel CICAC consulteu el seu [web](#).

La publicació de recursos lingüístics

Diversos estudis⁴⁶ descriuen determinats segments del panorama de recursos lingüístics sobre el LJC d'aquesta etapa i la majoria constaten la gran explosió documental que hi ha hagut en aquests anys en què, per exemple, han proliferat de forma desordenada una gran quantitat de recursos terminològics, sense tenir en compte si eren recursos que ja existien i sense tenir en compte noves necessitats lingüístiques encara per satisfer (Cervera, 2012). Així, el panorama es caracteritza per una redundància de recursos i alhora un cert manteniment de les mancances lexicogràfiques. D'altra banda, la influència de les noves tecnologies en el panorama documental és positiva, perquè facilita l'elaboració de recursos i millora l'accés a la informació que contenen, però també negativa, perquè aporta inestabilitat (vegeu apartat 3.1, per a una descripció més detallada del panorama documental d'aquest període).

d) Estadístiques de l'ús del LJC

Durant el període 2001-2018, l'ús del LJC en l'Administració pública catalana està consolidat i generalitzat, per la qual cosa es recuperen molts dels usos que havien estat prohibits i reprimits en segles anteriors (Domènech, 2012; Marí, 2011; Xirinachs, 2012). En són una mostra la documentació emesa pels ajuntaments i les diputacions, la majoria de la qual és en català de forma preferent; la documentació emesa per la Generalitat i els seus organismes, la majoria de la qual també és en català, com ara els dictàmens del Consell de Garanties Estatutàries⁴⁷ i els de la Comissió Jurídica Assessora;⁴⁸ i la legislació aprovada pel Parlament de Catalunya, la qual es publica simultàniament en català i castellà.

Ara bé, no tots els àmbits registren la mateixa recuperació de l'ús del LJC: en els sectors de l'Administració pública que depenen directament de l'Estat espanyol, l'ús del català no hi està normalitzat. Per exemple, el BOE no es publica íntegrament en català; des de l'abril del 1998 només se'n publiquen —i amb un retard de quinze dies aproximadament des de la publicació del butlletí en castellà— les lleis, els reials decrets i els reials decrets legislatius. Tampoc es publiquen en català les versions consolidades de les lleis ni els canvis (Domènech, 2017).

El mateix ha passat en l'Administració de justícia de Catalunya, la qual depèn de l'Estat. L'etapa històrica 2001-2018 és la que disposa de més estadístiques que comptabilitzen l'ús del LJC en aquest àmbit, ja que la necessitat de dissenyar i dur a terme actuacions de normalització lingüística requereix treballar a partir de dades sociolingüístiques reals, i són diversos els indicadors disponibles per mesurar l'ús del LJC.⁴⁹ Dos dels indicadors més significatius són la llengua que empren els jutjats per defecte i el nombre de sentències en català. Amb relació al primer indicador, l'any 2008 només el 8,2% dels jutjats utilitzen el català per defecte. Respecte al segon indicador, del període 2001-2017 l'any amb més sentències publicades és el 2004, any en què el Pla pilot de funcionament en català de les oficines judiciales del Departament de Justícia està plenament desplegat (Pou, 2007). El seu desplegament, però, es va aturar a causa de la crisi econòmica i la consegüent retallada de recursos econòmics i, des d'aleshores, l'ús del LJC en la redacció de les sentències no ha parat de disminuir fins a registrar un 8,2% l'any 2017. En el gràfic següent es veu clarament com la tendència creixent inicial es veu truncada a partir del 2004.⁵⁰

⁴⁶ Bestué i Torres (2006), Cervera (2012), Domènech i Gelpí (2017), Gelpí (2008b), Jiménez-Salcedo (2017), Pou (2012), Rull (2010), Sales (2006) i Vitri, Cussó i Mestres (2011), entre d'altres.

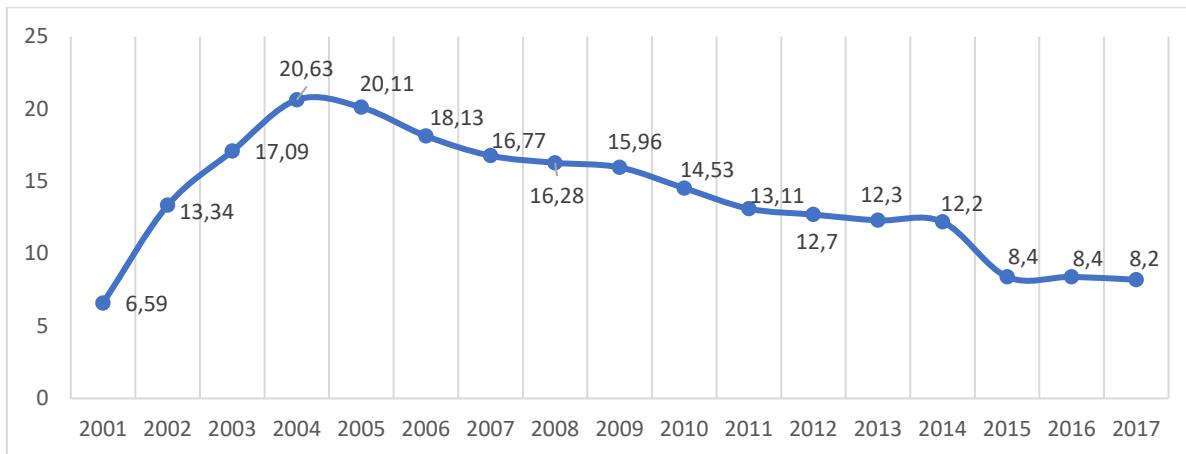
⁴⁷ Es poden consultar els dictàmens al [web](#) del Consell de Garanties Estatutàries.

⁴⁸ Es poden consultar els dictàmens al [web](#) de la Comissió Jurídica Assessora.

⁴⁹ Vegeu l'[Enquesta d'usos lingüístics a l'Administració de justícia 2008](#).

⁵⁰ Els percentatges els obtenim a partir de les dades facilitades per les memòries del Departament de Justícia i els informes de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Figura 5. Nombre de sentències dictades en català en el període 2001-2017 (en percentatge)



L'estudi d'Àgueda Vallès (2007) aporta dades qualitatives sobre l'ús del LJC en els escrits judicials de jutges i secretaris judicials que han rebut formació lingüística. En síntesi, conclou que la supressió de fòrmules sobreres per introduir l'apartat de fonaments de dret, l'ús de la primera persona en la fórmula final de les resolucions, les normes sobre l'ús dels gerundis, les construccions amb verbs buits i les construccions passives són estructures que s'utilitzen generalment de forma correcta; per contra, l'escriptura de les datacions, l'ús del futur amb valor prescriptiu i les construccions impersonals encara generen molts errors lingüístics.

També amb relació a l'Administració de justícia, però més proper a l'àmbit privat, hi ha dades sobre l'ús del català en les demandes, per tant, l'ús del català que fan els advocats. La dispersió de dades que hi ha sobre aquest indicador fa que no es puguin comparar els usos entre els anys, a diferència del que passa amb les sentències. No obstant això, cal portar a col·lació dues xifres prou representatives: l'any 2007 a Girona el 33% de la documentació que iniciava el procediment civil (demandes o recursos) es va trametre en català;⁵¹ i quatre anys més tard, l'any 2011 a Catalunya es va emprar el LJC en només el 8% dels documents (demanda o recurs) que inicien el procediment en la jurisdicció civil.⁵²

I a propòsit dels documents notariaus, l'estudi recent elaborat per Plataforma per la Llengua, *Estudi sobre usos lingüístics a les oficines notariales de Catalunya* (Plataforma per la Llengua, 2018), basat en 248 enquestes realitzades a clients de fins a 53 notaries de tot Catalunya, comptabilitza l'ús del català en les escriptures notariales en un 24,6%. D'altra banda, segons l'últim informe de la DGPI, l'*Informe de Política Lingüística, 2017* (2018), l'any 2017 es va registrar un 8,9% de documentació notarial en català. Una dada molt semblant als quatre anys anteriors, tal com mostra el gràfic següent, però que evidencia un ús en recessió en comparació amb el 2008, últim any del qual es disposa de dades.

Figura 6. Nombre de documents notariaux redactats en català en el període 2008-2017 (en percentatge)



⁵¹ Dades obtingudes de l'article titulat *Memòria del Deganat dels Jutjats de Girona*, publicat en el número 13 de l'*Addenda. Informació lingüística de l'àmbit jurídic i judicial de les comarques de Girona* de l'any 2007.

⁵² Dades obtingudes de *La llengua catalana a la justícia* (Observatori Català de la Justícia, 2012).

Així mateix, pel que fa a les aules de les facultats de dret, l'ús del català com a idioma en què s'imparteix la docència registra xifres que quasi arriben al 50% de les hores de docència. En són una mostra les dades del grau de dret de la UPF (període 2016-1018) i de la UB (període 2015-2016): a la UPF tant en l'any acadèmic 2016-2017 com en el 2017-2018 l'ús del català a les aules de dret registra valors d'entre el 41 i el 43%, mentre que el castellà és lleugerament superior i en registra entre el 47 i el 48% (*Idioma d'impartició de la docència als estudis de grau de la UPF*, 2018); a la UB, el català registra el 46,8% d'hores de docència, però cal destacar que només el 8% de la bibliografia recomanada és en aquesta llengua, mentre que el castellà registra un 81% (Domènech, 2017).

**Taula 6. Percentatge d'ús de les llengües de docència al grau de dret de la UPF
(anys acadèmics 2016-2017 i 2017-2018)**

Grau en Dret	Idioma en el qual s'imparteix la docència						Total hores de docència		
	Català		Castellà		3a llengua				
	Hores	% sobre total hores docència	Hores	% sobre total hores docència	Hores	% sobre total hores docència	Hores		
2016-2017	3.464	42,6	3.845	47,2	829	10,2	8.138		
2017-2018	3.333	41,3	3.860	47,8	746	9,2	128	1,6	8.068

**Taula 7. Percentatge d'ús de les llengües de docència al grau de dret de la UB
(any acadèmic 2015-2016)**

Grau de Dret	Hores de docència		
	Català	Castellà	Anglès
	46,8%	50,3%	2,9%

Seguint en l'àmbit de la docència, des del 2016 s'han pogut fer les proves d'accés a l'advocacia en català, però el 2016 només 8 estudiants han escollit el català per passar la prova (i 127 en castellà); i el 2017 es registren 26 proves en català i 878 en castellà. Amb relació a l'Escola Judicial, no hi ha formació jurídica en català.

En general, doncs, l'ús del LJC en l'Administració pública que depèn de l'Estat i en els àmbits de l'advocacia, el notariat i la docència, és inferior a l'ús del castellà, un resultat que no és proporcional al gran nombre d'actuacions de normalització lingüística que s'han dut a terme en aquests sectors. L'any 1996 Branchadell (1996: 138-147) ja posava en relleu aquesta desproporció: “l'extensió de l'ús del català aconseguida és inversament proporcional als debats i jornades que el tema ha suscitat”. Una desproporció que justament també se'n va fer esment —tal com apuntem en l'apartat anterior— en les conclusions de la Jornada sobre el Llenguatge Jurídic Català l'any 1998. El *Llibre verd de l'Administració de justícia* publicat el 2005, cenyint-se als usos de l'àmbit de la justícia, també palesa la precarietat dels usos de la llengua catalana: “La situació de la llengua catalana a l'Administració de justícia és molt precària, amb un ús escàs i molt inestable”. I Marí (2011), en fer una anàlisi sobre les etapes en què s'han produït intervencions públiques sobre l'estatus del català, també constata que els resultats de la Llei de política lingüística en l'àmbit de la justícia han sigut “parcials”.

Les causes que propicien aquesta distribució dels usos lingüístics també han estat objecte d'estudi. *La llengua catalana a la justícia* (Observatori Català de la Justícia, 2012), *L'ús del català a l'Administració de justícia. Un panorama decebedor i algunes propostes de millora* (Picó, Adan, Cerrato, Casanova i Fuguet, 2015), elaborat per la URV, i *Quins són els obstacles que impedeixen l'ús del català a la justícia?* (Plataforma

per la Llengua, 2017) apunten a diverses causes —algunes de coincidents, a pesar de la distància temporal, respecte de les apuntades per l'estudi de 1989—,⁵³ que són:

- un marc legal que fa prevaldre el castellà per sobre el català i que no atorga suficients competències a la Generalitat;
- un aparell de funcionariat (des de jutges, secretaris i fiscals, fins al personal administratiu) no autòcton sobretot castellanoparlant i que, a més, presenta una gran mobilitat;
- la dificultat d'aplicar criteris lingüístics de forma homogènia a cada jutjat a causa de la seva independència;
- la inèrcia de treballar en castellà;
- la disponibilitat major de materials de suport en castellà (bases de dades jurídiques, formularis, manuals, etc.);
- la publicació prèvia de la normativa oficial en castellà;
- la presència majoritària de jurisprudència en castellà;
- la por que jutges i fiscals rebin desfavorablement les peticions formulades en català, sia per perjudici personal sia perquè els introduceix dificultats;
- la no obligatorietat per part dels funcionaris judicials de saber el català, i
- la formació dels futurs professionals del dret es fa sobretot en castellà.

⁵³ Estudi per a la realització de la campanya publicitària ‘Català als jutjats’ (vegeu apartat 2.8).

Síntesi

En aquest capítol resseguim la història del LJC des del segle XI fins a l'actualitat, tenint en compte les aportacions de diversos experts en llengua catalana, història i dret, així com les dades oficials del Govern de la Generalitat de Catalunya. Basant-nos en la divisió ja proposada per Duarte, Alsina i Sibina (2002), dividim la història en nou etapes: i) l'etapa de gènesi, ii) l'etapa de creixement, iii) l'etapa de maduresa, iv) l'etapa de recessió, v) la primera etapa d'opressió legal, vi) l'etapa de reviscolament, vii) la segona etapa d'opressió legal, viii) l'etapa de restabliment, i ix) l'etapa d'estancament. Centrem la descripció a donar compte del marc històric de cada una, els diferents estatus —oficials o no— que ha tingut el català, les vedes i limitacions amb què el LJC ha topat al llarg de la història, així com les mesures de foment que ha experimentat els últims anys, els textos jurídics més representatius en què es pot observar l'ús del LJC —en el cas de les etapes medievals i modernes— i, en la mesura possible, els usos qualitatius i els indicadors que en mesuren l'ús —aquests últims, només presents en les etapes de restabliment i estancament.

En les tres primeres etapes (les de gènesi, creixement i maduresa) el LJC neix, s'expandeix i es consolida. Les primeres manifestacions són textos de caire feudal, procedents de l'antiga àrea del bisbat d'Urgell i daten del segle XI, XII i XIII. Es tracta d'un període caracteritzat per una diglòssia en què el llatí era la llengua predominant dels textos jurídics i el català, la llengua del poble. A partir de la meitat del segle XIII, inici de l'etapa de creixement, cada vegada afloraven més textos jurídics en català; són representatius d'aquest moment històric els *Furs de València* (1261), el *Llibre de les Costums de Tortosa* (1272) i el *Llibre del Consolat de Mar* (segles XIII-XIV). L'etapa de maduresa comença a la meitat del segle XIV amb els treballs de la Cancelleria reial, la qual va dotar el LJC d'un to més culte.

A la segona meitat del segle XV s'inicia l'etapa de recessió, en què el castellà esdevé la llengua de la Cort i, en conseqüència, minva el prestigi del català. A partir d'aquí els usos jurídics oficials del LJC disminueixen i la influència del castellà cada vegada és més notòria.

Des del segle XVIII fins al 1975, el LJC és objecte de prohibicions i limitacions constants, excepte en el breu període de la República. Dividim aquests anys en tres etapes: la primera etapa d'opressió legal, que comença l'any 1714 amb el Decret de nova planta de Felip V, el qual prohíbeix l'ús del català en l'esfera pública; l'etapa de reviscolament, que comprèn els últims anys del segle XIX, en què es reivindica la recuperació del català, i també els anys de la República (1931-1939), en què el català esdevé oficial i es recuperen alguns usos del LJC en els àmbits legislatiu, administratiu i judicial; i la segona etapa d'opressió legal, deguda a la Dictadura de Franco, en què el LJC torna a ser prohibit. Durant els anys en què el català és prohibit i perseguit, els usos del LJC es documenten sobretot en textos privats, com ara escriptures notarials i testaments.

El 1975 el restabliment de la democràcia aporta l'oficialitat a la llengua catalana i, de retruc, la recuperació dels usos del LJC. És en aquest punt que s'inicia l'etapa de restabliment (1975-2001), la qual es caracteritza per una inicial embranzida institucional que va posar en marxa tot un procés de normalització lingüística del LJC. Aquest procés va desenvolupar el marc jurídic necessari per blindar l'oficialitat del català, va elaborar un nou model lingüístic per al LJC posant l'atenció en el registre administratiu, va restablir els usos del LJC en el si de l'Administració pública i va executar actuacions de normalització lingüística del LJC per recuperar els usos que s'havien perdut en àmbits com la justícia i l'empresa.

Finalment, l'etapa d'estancament (2001 - actualitat), malgrat que representa la continuïtat de l'etapa de restabliment, en el sentit que el marc institucional i també les polítiques lingüístiques continuen vigents, la situació del LJC no millora, atès que els obstacles que ho impedeixen continuen essent pràcticament els mateixos respecte de l'etapa anterior, el marc jurídic experimenta un retrocés a causa de la Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010 i els resultats registrats de les actuacions de normalització són magres i no corresponen als esforços invertits per normalitzar el LJC. A més, es tracta d'un període en què la disminució dels recursos econòmics, per culpa de la crisi econòmica, ha interromput la continuïtat de certes actuacions de normalització lingüística i també n'ha obstaculitzat la implementació de noves.

PART II
SITUACIÓ DEL LJC 2000-2018

CAPÍTOL 3: CATALEG DE RECURSOS DE LJC 2000-2018

Els estudis sobre el panorama documental del LJC⁵⁴ constaten, en conjunt, redundàncies i mancances de recursos, i també una sèrie de factors que entrebanquen l'accés tant als recursos com a la informació que contenen. Aquests factors són, respecte al primer punt, la proliferació desordenada de recursos en general i la inestabilitat dels que es troben en línia, i respecte al segon, la dispersió tipològica existent dins els recursos i la disfunció entre el perfil dels usuaris i la forma en què estan conceptualitzats. No abordar aquests problemes afavoreix la publicació d'informació lingüística poc accessible, el manteniment de les mancances, l'elaboració de recursos duplicats i, en definitiva, la inversió en recursos lingüístics innecessaris o condemnats a no ser utilitzats, la qual cosa obstaculitza la normalització del LJC i també perjudica la rendibilització dels recursos públics. A més, el panorama no disposa de cap catàleg de recursos de LJC que estigui actualitzat fins a dia d'avui, atès que les bibliografies que documentem són el *Catàleg de llenguatge administratiu i jurídic* (2000) i la que conté el *Manual d'estil. La redacció i l'edició de textos* (4a edició, 2009), totes dues elaborades fa com a mínim deu anys.

Així doncs, en aquest capítol ens proposem crear una eina que reculli els recursos de LJC del panorama documental actual i contribueixi alhora a millorar aquest panorama. Per això, primer, basant-nos en els principis metodològics de les ciències de la documentació, creem una base de dades documental que anomenen Catàleg de recursos de LJC 2000-2018, que recull un bon nombre de recursos de LJC publicats en el període esmentat, ofereix opcions de cerca i alhora projecta informació global del panorama documental mitjançant un conjunt de gràfics. I segon, a partir de la informació que projecta el Catàleg, tant en forma de gràfics com de llistes de recursos, descrivim el panorama posant èmfasi en la detecció de buits tipològics i de redundàncies de tipus de recurs i de contingut.

El resultat és una eina consultable en línia que incrementa les vies d'accés no només als recursos sinó també a la informació que contenen en ordenar els recursos mitjançant diversos paràmetres i minimitzar, gràcies a la cerca per paraula clau, els inconvenients de la dispersió tipològica existent en els recursos. També aporta informació útil per detectar els punts de millora del panorama, en fa visibles les mancances i les redundàncies i satisfa la mancança d'un catàleg actualitzat. A més, un desenvolupament addicional del Catàleg permetria pal·liar els problemes de la inestabilitat i la disfunció entre el perfil de l'usuari i el recurs.

Aquest capítol està format per quatre apartats. En el primer apartat donem compte dels estudis més recents que s'han fet sobre el panorama documental del LJC 2000-2018; en el segon, expliquem el marc metodològic en què ens basem; en el tercer, detallem el procediment seguit per dissenyar i desenvolupar el Catàleg, i en el quart, presentem els resultats: expliquem les característiques del Catàleg i descrivim el panorama a partir de la informació que projecta l'eina.

⁵⁴ Bestué i Torres (2006), Cervera (2012), Domènech i Gelpí (2017), Gelpí (2008b), Jiménez-Salcedo (2017), Pou (2012), Rull (2010), Sales (2006) i Vitri, Cussó i Mestres (2011), entre d'altres.

3.1 Estudis sobre el panorama documental del LJC

Diversos experts han descrit i valorat —amb més o menys profunditat i actualitat segons l'estudi— determinats segments del panorama documental amb la finalitat comuna de detectar problemes i proposar solucions. Les valoracions s'han fet sobretot des de l'àmbit lingüístic, en concret, el camp de la traducció, la didàctica de les llengües, la terminologia i la lexicografia, en què destaquem els treballs de Bestué i Torres (2006), Cervera (2012), Domènech i Gelpí (2017), Gelpí (2008b), Jiménez-Salcedo (2017), Pou (2012), Rull (2010), Sales (2006) i Vitri, Cussó i Mestres (2011); però també hi ha dos estudis elaborats des de l'àmbit jurídic, *La llengua catalana a la justícia* (Observatori Català de la Justícia, 2012) i Picó, Adan, Cerrato, Casanova i Fuguet (2015). Els segments objecte d'estudi han sigut sobretot els recursos terminològics, fonts sobre els usos de les majúscules, recursos per a la traducció jurídica i materials en línia per a l'aprenentatge del LJC.

L'opinió general és que, en vista del gran nombre de publicacions que s'han elaborat sobre el LJC, el panorama és positiu des del punt de vista quantitatiu. No disposem d'un catàleg exhaustiu a semblança del *Catàleg de llenguatge administratiu i jurídic* (Grau, 2000) que ens permeti quantificar els recursos, però són molts els experts que coincideixen a afirmar que des de l'establiment del llenguatge jurídic català els anys vuitanta hi ha hagut una gran proliferació de recursos (Bestué i Torres, 2006; Cervera, 2012; Domènech i Gelpí, 2017; Gelpí, 2008b; Pou, 2012; Jiménez-Salcedo, 2017). Les raons que justifiquen aquesta abundància les trobem en la necessitat de normalitzar el LJC, la gran demanda de traducció al català de textos jurídics (Bestué i Torres, 2006; Cervera, 2012; Pou, 2012), i també en la rapidesa i facilitat que ofereix internet a l'hora de publicar materials a la xarxa (Gelpí, 2008b).

Cervera (2012) critica aquesta proliferació i la qualifica de “desordenada”, en tractar-se d'una proliferació de recursos duplicats i elaborats sense estudis previs rigorosos. Per un costat, les duplicitat han generat una gran quantitat de recursos redundants —amb la consegüent inversió innecessària de recursos humans i econòmics—, i per l'altre, la falta de rigor en l'elaboració de les publicacions ha afavorit la disparitat de solucions (Cervera, 2012; Pou, 2012). Les aportacions de Cervera se cenyen sobretot al segment dels recursos terminològics i parteixen del *Vocabulari jurídic castellà-català i català-castellà* de l'any 1978, però malgrat haver transcorregut quasi quaranta anys, la redundància es continua detectant en el mateix tipus de recurs terminològic, i ara també en la publicació de manuals d'estils (Domènech i Gelpí, 2017), fonts convencionals sobre majúscules (Jiménez-Salcedo, 2007) i materials didàctics (Arnall, 2013). En definitiva, el panorama es caracteritza per un cert desordre i redundància, un desordre que dificulta l'accés als recursos i una redundància que es troba justificada en el fet que la publicació dels recursos estigué en mans d'un cert nombre d'institucions (Domènech i Gelpí, 2017).

D'altra banda, Gelpí (2008b) qualifica d'instable el panorama de recursos en línia per a l'aprenentatge del LJC, perquè el fet que pujar continguts a la xarxa i baixar-ne sigui tan “ràpid, fàcil i barat” fa que apareguin i desapareguin fàcilment els recursos, a més que afavoreix la dispersió tipològica, la qual es concentra sobretot en pàgines webs que es van ampliant contínuament amb nous apartats que contenen tipus de recursos diferents. La dispersió tipològica no és en si mateix un inconvenient, però s'hi converteix quan obstaculitza l'accés a la informació que el recurs conté.

Al costat de la instabilitat i la dispersió tipològica, sorgeixen crítiques sobre la no actualització dels recursos i la seva disfuncionalitat. Cervera (2012) apunta al fet que els diccionaris jurídics amb definicions no informen sobre la data de redacció de l'entrada, per la qual cosa l'usuari no sap si la definició és vigent o no. Atesa la gran quantitat de canvis legislatius que hi ha avui dia, aquest tipus d'informació resulta necessari. Amb relació a aquesta mateixa idea, Domènech i Gelpí (2017) també detecten que, si bé el panorama està farcit de recursos, aquests han evolucionat molt poc. I Vitri, Cussó i Mestres (2011: 184) també s'alineen amb aquesta opinió quan, parlant de les llistes de termes incloses en obres no estrictament terminogràfiques, afirmen que “són més el fruit de la còpia d'una obra precedent que no pas el d'una reflexió acurada sobre les necessitats dels usuaris”.

Així doncs, en general, podem afirmar que bona part de les noves edicions que es publiquen aporten poques contribucions noves, són redundants i estan quedant desfasades; les causes d'aquesta situació, d'acord amb Pou (2012), són sobretot relatives al poc ús del català en l'àmbit jurídic.

Continuant sobre els reculls terminològics, Pou (2012) esmenta com a recurs de molta vàlua el *Diccionari jurídic*, de la Societat Catalana d'Estudis Jurídics (SCEJ), filial de l'IEC. Exposa tant els punts positius com els negatius de l'obra: com a positius, destaca que l'obra ofereix més de vuit mil termes incloent-hi entrades fraseològiques, que disposa d'un sistema de cerca complet i que inclou exemples i informació de tipus enciclopèdic en les definicions; i com a negatius, fa referència al fet que s'hi troben a faltar conceptes jurídics bàsics, es detecten errors en el vincle entre la informació enciclopèdica i la terminològica, hi ha articles obsolets i falta la data de creació de les entrades.

Sobre la disfuncionalitat en parlen Gelpí (2008b) i Domènech i Gelpí (2017). Les autors posen de manifest les disfuncions entre el perfil dels usuaris dels recursos del LJC i les vies d'accés a la informació d'aquests recursos, els quals estan codificats seguint l'esquema conceptual d'usuaris amb perfil lingüístic o bé jurídic; per la qual cosa quan, per exemple, un lingüista vol consultar un recurs codificat conceptualment des del punt de vista jurídic accedeix a informació incomprensible o bé no aconsegueix la informació que desitja, malgrat que hi és. També constaten disfuncions entre les necessitats comunicatives dels usuaris i el tipus d'informació que els recursos contenen. En particular, Domènech i Gelpí (2017) aborden el panorama documental dels recursos per a la traducció jurídica atenent les necessitats dels traductors, i des d'aquesta perspectiva detecten noves mancances de recursos i d'informació. I tot i que l'anàlisi és de tipus sincrònic, els resultats són aplicables a tot el panorama documental 2000-2018.

Les mancances que presenta el panorama i que detallarem tot seguit de forma succinta les podem classificar en mancances de recursos i mancances de contingut i estructura en els recursos. Les mancances de recursos són les següents:

- diccionari jurídic anglès-català i en altres llengües rellevants (Bestué i Torres, 2006; Pou, 2012; Domènech i Gelpí, 2017; Sales, 2006)
- diccionaris amb objectiu enciclopèdic (Domènech i Gelpí, 2017; Pou, 2012)
- repertoris de comunitats de veïns i equivalents glossats per a la traducció jurídica cap al català (Domènech i Gelpí, 2017)
- repertoris d'errors freqüents en la traducció jurídica cap al català (Domènech i Gelpí, 2017)
- tesaurus amb mapeig de relació d'equivalències (Domènech i Gelpí, 2017)
- diccionaris fraseològics no lematitzats (Domènech i Gelpí, 2017)
- recursos de dret comparat amb tractament d'equivalència (Domènech i Gelpí, 2017)
- materials d'autoaprenentatge més relacionats amb la redacció, tècniques de redacció eficaç, llenguatge planer i llegibilitat (Gelpí, 2008b)
- material de treball dels operadors jurídics en català: manuals, codis, revistes especialitzades, formularis, jurisprudència i monografies (Lizandra, 2012; Picó, Adan, Cerrato, Casanova i Fuguet, 2015; Observatori Català de la Justícia, 2012)
- eines que permeten no tant traduir del castellà, sinó treballar directament en català (Cervera, 2012; Pou, 2012)

Sobre les mancances de contingut i estructura en els recursos, aquestes afecten sobretot les obres lexicogràfiques, tot i que algunes aportacions es poden implementar en qualsevol tipus de recurs, i són les següents:

- definicions amb orientació enciclopèdica (Domènech i Gelpí, 2017)
- exhaustivitat en el nombre d'entrades lexicogràfiques (Pou, 2012; Vitri, Cussó i Mestres, 2011)

- exhaustivitat en el nombre d'entrades lèxiques no nominals (Vitri, Cussó i Mestres, 2011)
- categories lèxiques incompltes (Vitri, Cussó i Mestres, 2011)
- notes d'ús o exemples que permeten contextualitzar un terme (Cervera, 2012; Domènec i Gelpí, 2017; Pou, 2012; Vitri, Cussó i Mestres, 2011)
- informació semàntica que permet delimitar millor les relacions de sinònima, en altres paraules, informació sobre la comunitat de veïns (Domènec i Gelpí, 2017; Vitri, Cussó i Mestres, 2011)
- arbre de camp (Vitri, Cussó i Mestres, 2011)
- un ordre adequat i lògic per lematitzar les entrades lexicogràfiques (Domènec i Gelpí, 2017)
- data d'inserció de la informació, sobretot, en definicions de conceptes jurídics susceptibles de canviar arran de canvis legislatius (Cervera, 2012)
- bibliografia consultada (Vitri, Cussó i Mestres, 2011)
- categorització dels continguts a partir de les necessitats dels usuaris (Domènec i Gelpí, 2017)
- categorització conceptual des d'una perspectiva jurídica i alhora lingüística dels continguts (Domènec i Gelpí, 2017)
- informació relativa als règims verbals, en concret, marques sobre la transitivitat dels verbs; diferenciació entre els verbs absoluts i els que duen complement preposicional; indicació dels complements obligatoris, entre d'altres (Rull, 2010)

També apuntem la necessitat que ha sorgit recentment, arran dels canvis normatius aprovats l'any 2016, de disposar de materials actualitzats que compleixin la nova normativa. L'IEC ha establert un període de quatre anys com a període de transició entre una normativa i l'altra en el qual caldrà prendre l'actualització dels materials del panorama documental.

Per acabar, respecte de les propostes de millora del panorama que acabem de descriure, els mateixos estudis a què fem al·lusió aporten solucions per resoldre els problemes detectats. Domènec i Gelpí (2017), parlant sobre com resoldre la disfunció dels recursos, apunten a la diversificació de les vies d'accés a la informació, i això passa per incrementar la informació lingüística (gramatical, lèxica i discursiva) dels recursos fins ara organitzats conceptualment des del punt de vista jurídic (per exemple, elaborar formularis jurídics amb apunts lingüístics), i incrementar la informació conceptual dels recursos jurídics per tal que els no experts hi puguin accedir. En el mateix sentit es pronuncia Pou (2012) quan esmenta la vinculació de continguts lingüístics a continguts doctrinals dels juristes. D'altra banda, per resoldre l'absència d'informació en les obres sobretot lexicogràfiques, els autors proposen evidentment que, a l'hora d'elaborar aquest tipus de materials, es tingui en compte els aspectes detallats i s'hi incorporin; i davant les mancances de recursos, els autors demanen el foment dels recursos absents. En aquest últim sentit, destaquem les aportacions de Picó, Adan, Cerrato, Casanova i Fuguet (2015), els quals van una mica més enllà i proposen aconseguir el compromís de les editorials jurídiques de publicar en català, estipular incentius econòmics per a les empreses i fer que les facultats de dret emprin manuals en català.

En resum, s'han estudiat segments varis del panorama documental com els recursos en línia per a l'aprenentatge del LJC, fonts sobre els usos de majúscules i els recursos terminològics. Els problemes principals que es detecten són la redundància i la mancança de recursos, la no actualització i la disfuncionalitat d'aquests i la inestabilitat dels que es troben en línia, i també la proliferació desordenada i la dispersió tipològica, que, en dificultar l'accés als recursos i a la informació que aquests contenen, es converteixen en un problema. I les millores proposades apunten a omplir les mancances de recursos per completar el panorama, incrementar les vies d'accés als recursos per reduir la disfuncionalitat, i augmentar la qualitat i la quantitat d'informació que ofereixen els recursos fent estudis més rigorosos previs a l'elaboració d'aquests.

3.2 Les ciències de la documentació com a marc metodològic

Les ciències de la documentació estudien “la representació, l’emmagatzematge, la recuperació i la difusió del coneixement registrat en documents” (Codina, 1993: 15) i es preocuten per desenvolupar sistemes que siguin capaços d’explotar fonts d’informació per tal de posar el coneixement a disposició dels usuaris o la societat. El tipus de documents que més interessa a la documentació són els “que contenen les obres de creació cultural, científica i tècnica que genera la humanitat”, que justament coincideixen amb els recursos que aquí ens ocupen.

Segons els estudis duts a terme en el marc de les ciències de la documentació, la base de dades documental és un dels instruments més útils per automatitzar la representació, l’emmagatzematge, l’explotació i la recuperació de la informació. Codina (1993: 69; 1996) la defineix com “un conjunt d’informacions relatives a un mateix domini del coneixement, enregistrades en un suport lleigible per ordinador i articulades en unes unitats lògiques anomenades registres” i proposa una metodologia per dissenyar-la. És en aquesta metodologia en què ens basem per elaborar la de base de dades documental anomenada Catàleg de recursos de llenguatge jurídic 2000-2018. Les contribucions de Codina, però, no només ens aporten els procediments que han de guiar el disseny de la nostra eina, sinó també una terminologia consistent i fixada i que utilitzem en el marc d’aquesta anàlisi.

Metodologia per al desenvolupament d’una base de dades documental

Per al desenvolupament d’una base de dades documental, Codina (1996) parteix de dos conceptes bàsics: el sistema d’informació i el sistema objecte. El sistema d’informació és el sistema simbòlic que pren forma de base de dades, i el sistema objecte és un sistema del món real. Segons Codina, el sistema d’informació ha de ser un model del sistema objecte; en altres paraules, la base de dades documental ha de representar un segment del món real, com si es tractés d’un mapa que busca representar un territori. Codina (1996) proposa dividir el desenvolupament d’una base de dades documental en tres fases: la fase d’anàlisi, la de disseny i la d’implantació, cada una de les quals es pot subdividir en altres fases que poden variar segons les necessitats de cada projecte. A continuació, descrivim les tres fases principals i definim els conceptes i els instruments que proporciona Codina i que són útils als nostres objectius.

Fase d’anàlisi

La fase d’anàlisi té com a objectiu delimitar el sistema objecte, és a dir, el segment del món real que requereix la creació d’una base de dades documental. La descripció d’aquest sistema és important perquè determina com serà el sistema d’informació que es desenvolupa a la fase següent.

Per descriure el sistema objecte, Codina se serveix ús dels conceptes *sistema d’activitats humans* (SAH) i *sistema d’entitats registrables* (SER). El SAH fa referència al sistema social que justifica l’existència del sistema d’informació i del qual cal descriure els objectius, els actors principals, les activitats més rellevants i l’entorn; i el SER es refereix als documents presents en el món real que han de ser registrats en el sistema d’informació.

Fase de disseny

La fase de disseny té com a objectiu delimitar i descriure el sistema d’informació, és a dir, la base de dades documental, en consideració al que s’ha descrit a la fase d’anàlisi. Amb aquest fi, cal definir els objectius i els usuaris de la base de dades; delimitar el domini d’aquesta, entès com tot el conjunt d’entitats que ha contenir; identificar les entitats representades en la base de dades, i elaborar el diccionari de dades, que ha de proporcionar una descripció dels camps i els valors dels registres, i també una política de control terminològic o tractament documental.

Per a la identificació de les entitats, les ciències de la documentació utilitzen el model entitat-relació, segons el qual si una base de dades representa coses del món real, aquestes han de ser identifiables

i han de tenir una sèrie de propietats. Les coses identificables les anomena *entitats* i les seves propietats són els *atributs*. Dins la base de dades, les entitats esdevenen *registres* (cada registre descriu una única entitat) i els atributs esdevenen els *camps d'informació*. El documentalista ha de saber seleccionar quins són els atributs o camps rellevants que cal registrar a la base de dades.

En l'àmbit de les ciències de la documentació ja hi ha hagut moltes experiències prèvies de descripció formal de documents que han deixat un model de descripció sólid i vàlid per a qualsevol document, aquest és la Descripció bibliogràfica internacional normalitzada (en anglès, és conegut amb les sigles ISBD, International Standard Bibliographic Description). La ISBD és la norma que sistematitza la descripció bibliogràfica dels recursos que es cataloguen. Estableix els elements que cal registrar i en quin ordre cal registrar-los, i fins i tot els signes de puntuació que cal emprar en aquesta descripció (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA, 2011). Va ser creada per la International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) amb l'objectiu de satisfer la necessitat d'obtenir un control bibliogràfic internacional i poder intercanviar els registres bibliogràfics de diferents biblioteques. És l'eina principal i dús obligatori en entorns de lectura pública i és dús molt recomanat per a investigadors que tinguin la responsabilitat de crear descripcions bibliogràfiques (Codina, 1993: 47), ja que és garantia que s'assoleixin uns mínims de qualitat. Segons aquesta norma, l'objecte de la descripció bibliogràfica és l'edició, és a dir, un conjunt de recursos que tenen les mateixes característiques tant pel que fa al contingut intel·lectual com al format físic. Si es produïs una diferència important entre dos recursos, indicaria que es tracta de dues versions diferents i, per tant, caldrien descripcions separades. La ISBD estableix com a elements obligatoris per a cada edició: la forma del contingut (objecte, música, text, so...); el tipus de mitjà utilitzat per transmetre el contingut del recurs (electrònic, microforma, àudio, vídeo, sense mitjà, etc...); el títol; l'autor; el lloc de publicació; l'editor, productor o distribuïdor, i l'any en què s'ha publicat. A part de proporcionar una sistematització de com fer la descripció bibliogràfica, també aporta i fixa la terminologia que s'utilitza per a la descripció.

En la fase de disseny, també es desenvolupa el diccionari de dades, el qual és una eina que permet fixar, per a cada un dels camps que s'han seleccionat, el seu domini, el tipus, el tractament documental, la llengua i altres elements, i per consegüent, contribueix a la qualitat, la fiabilitat, la consistència i la coherència de la informació introduïda a la base de dades.

Fase d'implantació

Finalment, en la fase d'implantació se seleccionen els mitjans informàtics dels quals cal servir-se per desenvolupar i mantenir la base de dades, es comproven els programes informàtics seleccionats amb una primera inserció de continguts amb l'objectiu de perfeccionar el model conceptual creat durant la fase de disseny, i s'insereixen totes les dades.

3.3 Disseny i desenvolupament del Catàleg de recursos de LJC 2000-2018

Tot adaptant la metodologia proposada per Codina (1996) als nostres objectius, creem, en quatre fases, la base de dades documental anomenada Catàleg de recursos del LJC 2000-2018: la primera fase (apartat *a*) té per objecte delimitar el perfil de la base de dades; la segona fase (apartat *b*) és la de disseny i consisteix en la selecció dels camps d'informació, l'establiment dels criteris de representació de les dades i la distribució de la interfície; la tercera fase (apartat *c*) engloba la cerca de recursos i l'extracció de dades sobre els atributs formals i semàntics dels recursos, i la quarta fase (apartat *d*) té com a objectiu implantar la base de dades consultable en línia, això és, crear un espai web, vincular-lo a la base de dades i configurar una interfície de consultes. Aquest és l'ordre en el qual explicarem les fases esmentades, tanmateix s'han dut a terme pràcticament de forma paral·lela, ja que la complexitat i l'amplitud del panorama documental feia impossible poder establir de forma prèvia tots els criteris delimitadors que es fixen en la primera i segona fase.

a) Perfil del Catàleg de recursos

La delimitació del perfil del Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 consisteix a descriure el segment del món real que el Catàleg representa, els objectius per als quals el Catàleg està concebut i les entitats que ha de registrar (en la terminologia de Codina, 1996, el SAH i el SER).

El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 busca ser representatiu de tot el conjunt de recursos sobre el llenguatge jurídic català publicats entre l'any 2000 i el 2018 i que tenen com a objectiu estudiar-lo o bé resoldre dubtes lingüístics als usuaris d'aquest tecnolecte, els quals són sobretot professionals del dret, la llengua i la comunicació, però també ciutadans i personal administratiu o empresarial que faci ús d'aquest llenguatge.

Els objectius concrets del Catàleg són:

- Recollir els recursos de LJC publicats durant el període 2000-2018.
- Oferir noves vies d'accés als recursos.
- Aportar informació del panorama documental de recursos de LJC publicats en el període 2000-2018.
- Fer visibles les redundàncies i els buits.
- Contribuir a combatre la barrera que imposa la dispersió tipològica existent en els recursos a l'hora d'accèdir a la informació que contenen.

Les entitats registrables del Catàleg són les edicions dels recursos públics que tenen com a principal objectiu (o un dels principals) aportar informació lingüística sobre el LJC, elaborats, en qualsevol lloc i en qualsevol suport, per autors o institucions de referència durant el període 2000-2018. A continuació, matisem aquesta formulació:

- Emprenem la denominació *recursos* en el sentit que recull la ISBD (IFLA, 2011: 345): “entitat tangible o intangible, que recull contingut intel·lectual i/o artístic i que està concebuda, produïda i/o editada com una unitat, i constitueix la base d'una descripció bibliogràfica única; els recursos inclouen text, música, imatges fixes i en moviment, gràfics, mapes, gravacions sonores i videogravacions, dades o programes electrònics, incloent-hi els publicats de forma seriada”. L'amplitud d'aquest concepte ens ha permès incloure recursos tant físics com electrònics.
- Per *edició* entenem tots els exemplars d'un recurs produïts substancialment a partir del mateix original i publicats per la mateixa entitat, grup editorial o per la mateixa persona (IFLA, 2011: 333). En aquest punt ens allunyem parcialment del que estipula la ISBD perquè, segons aquesta norma (IFLA, 2011: 3 i 5), una diferència important en qualsevol dels elements (com pot ser el tipus de mitjà) entre dos recursos comporta descripcions bibliogràfiques separades, i en el marc d'aquest estudi decidim que un recurs amb el mateix contingut intel·lectual publicat tant en format físic com electrònic, constitueixi una única descripció bibliogràfica (és a dir, un únic registre en la base de dades). Procedim d'aquesta manera perquè obtenim una descripció més clara i ajustada del panorama, ja que no documentem per duplicat o triplicat un mateix recurs: per exemple, el *Manual de llenguatge judicial* (2003) es pot consultar tant en paper com de forma electrònica i, per tant, representa un únic registre en la base de dades.

També ens allunyem de la ISBD a l'hora de recopilar les reimpressions: la ISBD no les considera edicions; ara bé, en el marc d'aquest estudi, atesa la restricció temporal aplicada a la base de dades, considerem una edició (i per tant, genera un registre a la base de dades) la primera reimpressió feta dins del període 2000-2018 de recursos publicats abans del 2000. Un cas que ho il·lustra és el *Diccionari jurídic català* que es va publicar l'any 1986 i reimprimir els anys 1992, 1997 i 2003, i del qual, seguint aquest criteri, documentem la reimpressió del 2003.

- Entenem per *públics*, d'una banda, els recursos en paper fàcilment localitzables en una biblioteca i, per tant, excloem del panorama els que són materials inèdits de difícil accés (com ara, materials de cursos, dossiers de treballs, materials fotocopiats, etc.); i, de l'altra, els recursos en línia amb accés lliure i gratuït, per tant, excloem recursos amb un accés restringit (amb una contrasenya, per exemple). En aquest sentit, excloem el IATE en versió en català en què el TERMCAT hi està treballant, però que és dús exclusiu per a l'equip intern de traductors de la Unió Europea; els formularis jurídics i llibres electrònics que consten en la base de dades jurídica de Tirant lo Blanch perquè no són d'accés lliure, i també altres recursos com la segona edició del *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Barcelona* (2000), que, malgrat ser una referència i apareixen en catàlegs de biblioteques, en el moment que realitzem aquest estudi no està a disposició del públic.⁵⁵
- Emprem l'adjectiu *principal* per delimitar l'objectiu dels recursos, perquè no volem incloure recursos que contenen parcialment o en un percentatge reduït de vocabulari o aspectes del llenguatge jurídic; d'aquí que no recollim ni el DIEC2 o el GDLC, encara que continguin tecnicismes del camp del dret. No obstant això, sí que inventariem el Cercaterm i la Neoloteca perquè, encara que no només estiguin especialitzats en llenguatge jurídic, han tingut i tenen un paper imprescindible i fonamental en la normalització de terminologia jurídica i, a més, són bases de dades terminològiques que contenen un nombre elevat de termes jurídics i permeten afinar la cerca mitjançant l'opció temàtica *Dret. Administració*.
- Fem servir la denominació *llenguatge jurídic català*, seguint les conclusions del capítol 1, entesa com *la varietat funcional de la llengua catalana que correspon a l'àmbit conceptual del dret*. Entenem que aquest llenguatge, a causa de la seva interdisciplinarietat, pot barrejar-se o contenir terminologia pròpia d'altres camps (el mèdic, comercial, polític, etc.) i que aquesta terminologia no és un element distintiu del llenguatge que analitzem. D'aquí que excloem *Lèxic i bibliografia per a l'activitat immobiliària* (2000), perquè la terminologia pertany sobretot al camp semàntic del sector immobiliari i va adreçat, entre d'altres, a venedors d'habitacions; i els manuals del Parlament de Catalunya *Manual de correcció dels diaris de sessions* i *Manual de redacció dels diaris de sessions*, per constituir recursos sobretot de llenguatge polític.

És especialment difícil traçar la línia entre el llenguatge jurídic i el llenguatge comercial i decidim incloure documents com *Llenguatge comercial i administratiu*, que és un recurs que està a cavall dels dos llenguatges, però excloem els recursos que pertanyen a un àmbit amb un component econòmic i comercial notable. Per exemple: *El Comerç en català: guia de documents comercials i Eines per al comerç*, els quals s'emmarquen plenament en el llenguatge d'especialitat comercial.

I també és especialment difícil traçar la línia entre el llenguatge jurídic i el registre estàndard. *Els connectors: materials complementaris d'elaboració de documents i tècniques d'expressió escrita* (2010) i *La puntuació: materials complementaris d'elaboració de documents i tècniques d'expressió escrita* (2010), tot dos publicats per la Diputació de Barcelona, i *Criteris lingüístics per a l'Administració* (2017), de la Generalitat Valenciana, els excloem per ser materials —segons documentem en la mateixa presentació de l'obra— de llengua general que, encara que vagin dirigits a personal que treballen a l'Administració, pertanyen a la varietat estàndard de la llengua i no són distintius de cap llenguatge d'especialitat. En tot cas, si hi ha algun recurs més proper al registre estàndard o altres tecnolectes que no pas al llenguatge jurídic, no desvirtua els resultats, ja que la major part dels criteris són comuns.

Per acabar aquest punt, l'adjectiu *català* de la denominació *llenguatge jurídic català* cenyex els recursos que inventariem als que aporten informació lingüística sobre la llengua catalana, ja que, encara que alguns recursos del llenguatge jurídic castellà puguin aportar informació igualment aplicable a la llengua catalana, per raons d'extensió ens limitem al català.

⁵⁵ Abril de 2019.

- *informació lingüística* fa referència als aspectes terminològics, gramaticals, estilístics, discursius i convencionals del llenguatge jurídic. Per exemple, decidim excloure la traducció al català de la norma UNE *Criteris generals per a l'elaboració d'informes i dictàmens pericials*, perquè, tot i tractar dels criteris de redacció d'uns documents jurídics, no s'aborden des del punt de vista lingüístic, sinó del contingut i la forma. No obstant aquest criteri delimitador, decidim fer una excepció i incloure reculls de formularis jurídics, perquè, tot i que no tenen com a objecte d'estudi el llenguatge jurídic modern des d'un punt de vista lingüístic, són recursos l'edició dels quals ha tingut molt en compte el model lingüístic del LJC i constitueixen una font de terminologia jurídica i d'aspectes estilístics característics del model lingüístic del LJC modern. A més, són recursos que tenen com a fi implantar el model lingüístic del LJC modern, promoure el català a l'àmbit de la justícia i sovint van accompanyats de criteris lingüístics i glossaris, els quals sí que tenen com a objecte d'estudi el llenguatge jurídic modern des d'un punt de vista lingüístic.
- Especifiquem *en qualsevol lloc i en qualsevol suport* perquè els criteris de lloc de publicació i tipus de suport no són criteris excloents per a la nostra anàlisi i, per tant, recollim tots els recursos publicats independentment de si es troben en paper, en línia o en qualsevol altre format, i si s'han publicat a Catalunya, Balears o en alguna altra regió o país.
- El matís *autors o institucions de referència* pretén apartar de l'anàlisi els recursos elaborats per particulars i recollir només els recursos que han elaborat autors o institucions considerats autoritats i referències en l'àmbit.
- Delimitem l'estudi al període 2000-2018, perquè és el període que analitzem en el marc d'aquesta tesi i perquè considerem que ens permet copsar l'actualitat del panorama documental.

b) Disseny de la base de dades i de la interfície

Per al disseny de la base de dades, en primer lloc, seleccionem els camps d'informació que considerem necessaris. En segon lloc i basant-nos en el diccionari de dades (Codina, 1996), estipulem com tractem i representem la informació que aporten aquests camps d'informació, en especial, els que van vinculats a gràfics. I en tercer lloc, dissenyem la interfície de consulta i gestió de la base de dades que s'ha d'implantar en un espai web. En totes tres fases tenim en compte les nostres necessitats de recerca, però sense deixar de tenir present que més endavant el Catàleg pot constituir una eina extrapolable al mercat. A continuació, expliquem en detall cada un dels passos.

Selecció dels camps d'informació

Establim 20 camps d'informació que classifiquem en tres tipus: elements de control i tècnics de la base de dades, atributs formals dels recursos i atributs semàntics dels recursos. Per seleccionar-los, tenim en compte el que estableix la ISBD, els requisits tècnics d'una base de dades documental, però també, i sobretot, el nostre objectiu de contribuir a millorar el panorama. Els camps són els següents:

Taula 8. Camps d'informació dels registres de la base de dades documental

Elements de control i tècnics	Atributs formals	Atributs semàntics
1. Número de registre 2. Data d'alta 3. Guionet publicacions periòdiques 4. Pre-URL 5. URL 6. Post-URL	7. Títol 8. Autor o autora 9. Any de publicació 10. Editor 11. Sector de l'editor del recurs 12. Lloc de publicació 13. Zona geogràfica 14. Tipus de font d'informació 15. Tipus de mitjà 16. Tipus de recurs (diccionaris terminològics)	20. Paraula clau

Els elements de control i tècnics són el camp *número de registre*, que proporciona a cada registre un número amb l'objectiu d'ordenar internament la base de dades; el camp *data d'alta*, que serveix per registrar el dia, mes i any en què s'insereix el recurs; el camp *guionet publicacions periòdiques*, que respon a un requisit formal de la base dades, i els camps *Pre-URL*, *URL* i *Post-URL*, que aporten les fòrmules HTML i l'adreça URL per tal que la plataforma pugui crear l'hipervincle a la web del recurs i així contribuir a l'accés ràpid al recurs.

Els atributs formals corresponen a quinze camps i són:

- Títol: proporciona el nom complet (títol i subtítol) del recurs.
- Autor o autora: informa sobre les persones o organismes que han elaborat el recurs.
- Any de publicació: dona informació sobre l'any en què es va publicar el recurs (llevat dels recursos periòdics, tal com expliquem en més detall més endavant).
- Editor: fa referència a l'organisme que edita o promou el recurs.
- Lloc de publicació: designa el municipi en què es va editar el recurs.
- Sector de l'editor: basant-se en les dades del camp 'editor', dona informació sobre el sector de la societat en què s'emmarca l'editor, com ara l'Administració pública, el sector acadèmic, el sector professional, etc.
- Zona geogràfica: basant-se en les dades del camp *'lloc de publicació'* informa sobre la zona on es publica el recurs. Aquest camp proporciona informació sobre les zones on hi ha més interès per desenvolupar i normalitzar el LJC, i no s'ha d'interpretar en el sentit que l'abast del recurs en qüestió se circumscrigui a la zona on es publica (la qual cosa és falsa perquè, per exemple, els continguts d'un recurs en línia fet per organismes de Catalunya poden servir per satisfer necessitats d'usuaris d'altres zones del domini lingüístic).
- Tipus de mitjà: designa el tipus de suport (paper, digital...) utilitzat per transmetre el contingut del recurs.
- Tipus de font d'informació i tipus de recurs: aquests dos camps classifiquen els recursos segons les característiques comunes que presenten. El primer pren com a base el tipus d'informació que contenen els recursos (jurídica, gramatical, terminològica, etc.), mentre que el segon categoritza segons la forma del recurs. Per bé que aquest tipus de classificacions presenten limitacions —com és el cas justament de les tipologies de recursos lingüístics, atès que hi ha recursos mixtos que es poden encasellar en dos o més tipus (Domènech i Gelpí, 2017)—, creiem igualment convenient establir una tipologia i ordenar el panorama d'acord amb aquesta, ja que el resultat, encara que no sigui exhaustiu, aporta una idea general dels tipus de recursos que hi ha en el panorama i permet detectar punts de

millora, fer visibles les redundàncies de recursos i inferir els buits tipològics. Atesa la complexitat tipològica dels recursos, optem per emprar dos camps d'informació.

Per als diccionaris terminològics, que és el segon tipus de recurs més abundant després dels manuals de redacció i estil, fixem tres atributs formals addicionals per tal d'obtenir més dades sobre aquest segment:

- nombre d'entrades: classifica els recursos segons el nombre d'entrades.
- definicions: informa sobre la presència de definicions en el diccionari terminològic.
- exemples: informa sobre la presència d'exemples en el diccionari terminològic.

Finalment, l'atribut semàntic *paraula clau* permet descriure el contingut dels recursos.

Tenint en compte els objectius del Catàleg, els atributs formals i semàntics exerceixen diverses funcions, que poden ser identificar el recurs, ordenar el panorama i oferir una via més per accedir als recursos, fer visibles les redundàncies i els buits, generar gràfics i pal·liar els inconvenients de la dispersió tipològica. La taula següent mostra les funcions que tenen atribuïdes els atributs formals i semàntics de la base de dades:

Taula 9. Funcions dels atributs formals i semàntics de la base de dades documental

	Identificar el recurs	Ordenar el panorama i oferir una via més per accedir a la informació	Fer visibles les redundàncies i els buits	Generar un gràfic	Pal·liar els inconvenients de la dispersió tipològica
Títol	●	●	●		
Autor o autora	●	●			
Any de publicació	●	●		●	
Editor del recurs	●	●	●		
Lloc de publicació	●	●			
Sector de l'editor		●	●	●	
Zona geogràfica		●	●	●	
Tipus de font d'inf.		●	●	●	
Tipus de recurs		●	●	●	
Paraula clau		●	●		●
Nombre d'entrades		●	●	●	
Definicions		●	●	●	
Exemples		●	●	●	

Tractament documental i representació de la informació

Sense entrar a fer diccionaris de dades amb l'exhaustivitat que estipula Codina (1996) —fet que s'allunya dels nostres objectius—, fixem el tractament de la informació i la terminologia que emprem per omplir els camps que van vinculats als gràfics i d'altres que, per la seva complexitat i visibilitat en la base de dades, requereixen un mínim de tractament. Aquest punt és important perquè cal aplicar les metodologies de tractament de forma coherent i rigorosa, atès que van estretament lligades a la metodologia de recuperació de la informació: els aspectes que siguin objecte de descripció a l'inici són els que després configuraran les diferents opcions de cerca del Catàleg. En aquest apartat també donem compte de les limitacions amb què ens topem i d'altres casos que ens obliguen a fixar una sèrie de criteris. Els camps dels quals delimitem el tractament documental i la representació de la informació són: any de publicació, sector de l'editor del recurs,

zona geogràfica, tipus de mitjà, tipus de font d'informació, tipus de recurs, paraula clau, nombre d'entrades, definicions i exemples.

Camp: any de publicació

Consignem l'any en una xifra de quatre díigits. Si no consta l'any de publicació, apuntem *s. d.* (sense data) i ens assegurem que pertanyi al període 2000-2018, ja sigui consultant la bibliografia que esmenta, ja sigui deduint l'any a partir de la informació que proporciona la introducció o el pròleg (en cas que n'hi hagi).

Limitacions: els recursos que generen continguts de forma periòdica només els consignem una vegada. Per exemple: el *Català a la Carta* genera apunts lingüístics periòdicament i la *Revista de Llengua i Dret* publica dos números l'any; en tots tres casos només apareixen una vegada a la base de dades. En cas que es recullin publicacions periòdiques anteriors al 2000, consignem l'any 2000 com a any de publicació, a causa de la restricció temporal que establism.

Camp: sector de l'editor del recurs

Considerem que els recursos provenen d'institucions que poden pertànyer a sis sectors diferents, que són:

- acadèmic: sector relatiu o pertanyent a l'ensenyament i a la investigació (per exemple, les universitats públiques i privades, l'Institut d'Estudis Catalans i altres instituts que centren part de la seva activitat en la recerca).
- professional: aquest sector inclou les corporacions estretament lligades a professions de l'àmbit jurídic (per exemple, els col·legis d'advocats, cambres de comerç, etc.) i les persones jurídiques que es dediquen a activitats jurídiques (principalment, bufets d'advocats i notaries).
- Administració pública: àmbit relatiu o pertanyent a l'Administració pública. Inclou des de l'Administració local (ajuntaments) i l'Administració provincial (diputacions) fins a l'Administració autonòmica (la Generalitat de Catalunya, el Parlament, la Generalitat de València, etc.).
- sindical: àmbit relatiu o pertanyent a federacions o unions de treballadors (per exemple, UGT i CCOO).
- editorial: àmbit relatiu o pertanyent a les empreses dedicades a la selecció, edició, venda i promoció de llibres i material gràfic en general.

Limitacions: en cas que el recurs sigui promogut per organismes pertanyents a sectors diferents, elegim el sector de l'organisme que ha promogut el recurs i no el de l'organisme que exerceix un rol de suport. Per exemple: *Formularis de contractes de dret civil català* va ser una publicació feta a petició del CICAC i que es va materialitzar per mitjà de l'editorial Tirant lo Blanch. Entenem que el sector al qual pertany aquest recurs és el professional i no l'editorial, perquè la iniciativa prové del sector professional de l'advocacia.

Camp: zona geogràfica

Per determinar la zona geogràfica dels recursos físics, ens fixem en el lloc de publicació, i per determinar la zona dels recursos electrònics, ens fixem en la zona a la qual pertany la institució que publica. Així, classifiquem els recursos segons si pertanyen a quatre zones del domini lingüístic de la llengua catalana. Les zones que no consten a la llista (com l'Alguer, la Catalunya Nord o la Franja de ponent) són zones en què no hi ha hagut publicacions.

- Catalunya
- Comunitat Valenciana
- Andorra
- Illes Balears

Camp: tipus de mitjà

És el tipus de suport utilitzat per transmetre el contingut del recurs (IFLA, 2011). Les categories que emprem són:

- en línia
- en línia i paper
- CD-ROM
- només paper

Camp: tipus de font d'informació

A fi d'establir una classificació dels recursos, estipulem quatre tipus de fonts d'informació a partir de la classificació proposada per Cid i Recorder (2004),⁵⁶ adaptada als nostres objectius:

- font gramatical, discursiva i convencional: qualsevol document que contingui criteris de redacció, recomanacions d'estil o recomanacions sobre el llenguatge no sexista; estipuli convencions gràfiques, com els usos de majúscules, certs usos dels signes de puntuació, les abreviatures, els tractaments protocol·laris, etc., i també pot incloure continguts grammaticals i ortogràfics. En són exemples, els manuals o llibres d'estil, opuscles sobre majúscules, opuscles sobre llenguatge no sexista, reculls de models de documents, materials didàctics, etc.
- font terminològica: recurs lexicogràfic que proporciona informació sobre les unitats terminològiques o fraseològiques de l'àmbit d'especialitat, com ara diccionaris terminològics.
- font especialitzada: aquesta categoria inclou tant recursos que contenen informació nova i original que no ha estat sotmesa a cap tractament posterior (com ara, revistes especialitzades que difonen estudis inèdits, articles especialitzats, monografies, etc.), com els recursos que aporten referències (com ara, catàlegs i bibliografies).⁵⁷
- font jurídica: recurs amb contingut sobretot jurídic concebut des del punt de vista del professional del dret, però que també inclou de forma indirecta certa informació lingüística sobre el LJC (com ara, formularis jurídics).

Limitacions: en els casos que un recurs sigui impur i, per tant, pugui ser classificat en més d'una categoria, el classifiquem atenent el tipus d'informació més elevat en el recurs. Per exemple: l'Optimot/Dret és un recurs que ofereix tant informació gramatical com terminològica i podria estar etiquetat com a font terminològica i alhora font gramatical, discursiva i convencional, però tenint en compte que els seus continguts aborden sobretot aspectes grammaticals, discursius i convencionals —conté 103 fitxes sobre informació gramatical, discursiva i convencional, en contraposició a les 65 fitxes sobre terminologia—, optem per etiquetar-lo com a font gramatical, discursiva i convencional.

Camp: tipus de recurs

Aquest camp específica, basant-nos també en Cid i Recorder (2004), els tipus de recurs que trobem dins els quatre tipus de fonts d'informació. Aquest segon grau de concreció permet ordenar millor el panorama i detectar amb més precisió els tipus de recursos que hi ha, informació que facilita

⁵⁶ En la literatura científica abunden les propostes de classificacions de recursos lingüístics, les quals estan elaborades des de diverses perspectives. Per exemple: des de la perspectiva de la traducció (Borja, 2000; Cid i Recorder, 2004; Pinto i Cordón, 1999), de la documentació (Pinto, 1992) i del dret (García i Pérez, 2003). En tots els casos, les classificacions estan pensades per ordenar recursos tipològicament purs i no ofereixen una solució per classificar la dispersió tipològica present en els recursos que ens trobem en aquesta anàlisi. No obstant això, per al disseny de la nostra base de dades documental, escollim Cid i Recorder (2004), perquè les categories que proposa (fonts d'informació terminològica, fonts d'informació lexicogràfica, fonts d'informació gramatical i discursiva i fonts d'informació especialitzada) són les que s'ajusten més als recursos del panorama documental que examinem i ens són útils per a la nostra descripció.

⁵⁷ En el marc d'aquesta anàlisi, aquesta categoria equival a les categories de documents primaris i secundaris, etiquetes utilitzades per les ciències de la documentació a l'hora de traçar una tipologia documental (Pinto, 1992).

l'anàlisi dels buits i les redundàncies. Per a la definició d'aquestes categories ens ajudem d'obres lexicogràfiques com el DIEC2 i la base de dades terminològica Cercaterm del TERCAT, la qual aporta informació procedent de les normes UNE i diccionaris especialitzats com el *Diccionari de lingüística*.

Les fonts especialitzades es classifiquen en els tipus de recursos següents:⁵⁸

- revista especialitzada: publicació en sèrie que tracta generalment d'una o més matèries específiques i que conté articles especialitzats que divulguen informació científica i tècnica.
- monografia: estudi efectuat sobre un aspecte concret de qualsevol disciplina humanística o científica general normalment publicat per una entitat editorial.
- article especialitzat: article fruit d'una recerca científica o que dona compte d'alguna experiència, algun estudi o intervenció en una jornada.
- tesi doctoral: exposició escrita sobre un tema l'estudi del qual comporta un treball de recerca i d'aportació personals, presentada per un aspirant al títol acadèmic de doctor a la corresponent facultat universitària.
- bibliografia i catàleg: relació sistemàtica i ordenada de llibres, articles i documents en general, corresponent a una temàtica determinada i preparada per ser usada en l'ensenyament o en la recerca.
- apunt de blog: entrada de text en una pàgina web de caràcter institucional, amb una estructura cronològica que s'actualitza regularment i que presenta informació o opinions sobre temes.

Les fonts terminològiques es classifiquen en els tipus de recursos següents:⁵⁹

- diccionari terminològic: utilitzem diccionari terminològic en sentit ampli per designar productes estructurats com un conjunt de termes ordenats alfabèticament o temàticament, pertanyents a un o més àmbits d'especialitat, per a cadascun dels quals s'aporta algun tipus d'informació (definició, equivalències, exemples, etc.). Es concep com un producte tancat, els autors del qual han dissenyat tenint en compte unes funcions i uns usuaris determinats. Inclou les nocions de *diccionaris, lèxics, terminologies, vocabularies, nomenclatures, glossaris i reculls* que estableix el TERCAT (2010).
- base de dades terminològica: conjunt estructurat de fitxes terminològiques en format electrònic que es poden consultar a través d'un cercador i que solen incloure informació gramatical, una definició i equivalències en diversos idiomes. Se sol actualitzar amb freqüència i té utilitat per a altres recursos com les memòries de traducció.
- tesaurus: conjunt de paraules clau per a l'anàlisi de documents d'un camp d'estudi, sense definicions i sense límit d'extensió (TERCAT, 2010).

Les fonts grammaticals, discursives i convencionals es classifiquen en els tipus de recursos següents:

- manual de redacció i estil: obra de consulta amb funció divulgativa adreçada als membres d'una organització, que aplega la selecció gramatical, lèxica i estilística que ha fet l'organització per unificar la seva imatge corporativa o institucional. Aquesta categoria sol ser tipològicament impura i sol contenir diversos tipus de recursos com ara recolls d'apunts lingüístics, recolls de models de documents i diccionaris terminològics, entre d'altres.
- material didàctic: obra de consulta amb una funció instructiva elaborada generalment en el marc d'una activitat formativa. Conté exposicions teòriques, exercicis i, ocasionalment, solucions, i també sol ser tipològicament impura en contenir diversos tipus de recursos com ara recolls d'apunts lingüístics, recolls de models de documents i diccionaris terminològics, entre d'altres.

⁵⁸ A pesar que des del punt de vista de tipus de text, *revista especialitzada* i *article especialitzat*, d'una banda, i *monografia* i *tesi doctoral*, de l'altra, tenen un grau de semblança molt elevat, distingim entre aquestes categories, perquè ens permet segmentar millor el panorama documental i assolir el nostre objectiu de descripció.

⁵⁹ A pesar que des del punt de vista de tipus de text, *diccionari terminològic* i *base de dades terminològica* tenen un grau de semblança molt elevat, distingim entre aquestes categories, perquè ens permet segmentar millor el panorama documental i assolir el nostre objectiu de descripció.

- recull de models de documents: conjunt de documents de la pràctica jurídica que serveixen de prototip per a la redacció, contenen informació de tipus gramatical i estilístic en forma de recomanacions i soLEN ESTAR REDACTATS PER INSTITUCIONS LINGÜÍSTIQUES I ANAR ADREÇATS TANT A UN PÚBLIC ESPECIALISTA COM NO. HI SOL HAVER UN MODEL DE DOCUMENT PER A CADA GÈNERE DISCURSIU.
- apunt lingüístic: fitxa individual, sovint d'extensió curta, que aborda una qüestió lingüística conflictiva amb l'objectiu d'explicar-la de forma planera.
- manual de traducció: obra de consulta que conté continguts teòrics o pràctics relacionats amb la traducció amb una finalitat pedagògica.

Les fonts jurídiques es classifiquen en els tipus de recursos següents:

- recull de formularis jurídics: conjunt de documents de la pràctica jurídica que funcionen com a prototip per a la redacció i contenen camps buits d'informació que han d'emplenar els professionals del dret segons l'encàrrec professional que rebin. Es distribueixen generalment per matèries (formularis de dret laboral, formularis de dret civil, etc.) i per gèneres discursius (contractes, convenis, recursos, demandes...), i hi pot haver tants formularis com casos jurídics que poden existir. Solen estar redactats per corporacions o professionals de l'àmbit jurídic.

Camp: paraula clau

Apliquem el camp d'informació de la paraula clau només al segment dels manuals de redacció i estil, en vista que el volum de feina que suposaria la implantació total d'aquest camp d'informació no s'adqua a les limitacions d'extensió d'aquest capítol. Escollim aquest tipus de manuals, perquè estan poc explorats,⁶⁰ són els més abundants del panorama i tendeixen a ser un tipus impur en incloure altres tipologies de recursos poc visibles a primera vista. Per tant, aplicar la paraula clau en aquest tipus de recursos permet obtenir noves dades sobre aquest segment (com ara el grau de redundància de continguts), pal·liar el biaix que comporta l'ús de classificacions tancades en l'anàlisi del panorama i minvar els inconvenients que generen tant la dispersió tipològica com la disfunció dels recursos respecte del perfil dels usuaris a l'hora d'accendir a la informació.

Extraiem paraules clau d'un 70,5% dels manuals que recull el Catàleg (67 manuals dels 95 que componen el Catàleg), una xifra que entenem que és suficient per obtenir resultats prou representatius. Dels manuals dels quals extraiem les paraules clau, n'hi ha 34 de tipus monogràfic, per la facilitat que ha suposat extreure la paraula clau (en són exemples *Majúscules i minúscules*, 2017, o *Guia per a usar un llenguatge igualitari en l'Administració local*, 2018), 28 de *generals*, elegits aleatoriament d'entre els que es troben en línia (en són una mostra el *Manual de llenguatge judicial*, 2003, o el *Llibre d'estil de la Diputació de Girona*, 2014), i 4 manuals també generals però en paper dels quals ja disposavem de les paraules clau (n'és un exemple el *Llibre d'estil jurídic de Garrigues*, 2010).⁶¹

Un cop seleccionades les fonts d'extracció, adaptarem l'extracció de paraules clau als nostres objectius de cerca i, en conseqüència, només fem servir una paraula clau per cada tipus de contingut, en altres paraules, utilitzem un vocabulari controlat. Per exemple: els manuals que contenen criteris sobre els usos no sexistes del llenguatge, els atribuïm la paraula clau *llenguatge no sexista*, independentment de si hi fan referència mitjançant els termes *llenguatge igualitari* o bé *llenguatge no marcat*; i els manuals que contenen llistes de termes jurídics (amb equivalències, definicions o sense) els atribuïm la paraula clau *recull terminològic*, independentment de si hi fan referència mitjançant els termes *glossari* o bé *terminologia*.

⁶⁰ En la revisió bibliogràfica feta a l'apartat 3.1 no documentem cap estudi que se centri a analitzar aquest segment.

⁶¹ Entenem per manuals de redacció i estil *generals* els que proporcionen continguts lingüístics diversos, com ara criteris de redacció, convencions, qüestions gramaticals i també models de documents. Aquests es contraposen a recursos que tracten un únic tema.

Camp: nombre d'entrades

Classifiquem els recursos segons si contenen més de 6.000 termes o menys. Estipulem el llindar de 6.000 termes basant-nos en les aportacions de Vitri, Cussó i Mestres (2011: 196) que constaten que “el coneixement de les bones obres terminològiques i la pràctica en lexicografia general i en terminografia ens mena a estimar que la nomenclatura mínima per a qualsevol diccionari especialitzat d'un àmbit general del coneixement —com ho és el dret— que pretengui servir de referència als usuaris no hauria de estar per sota de les sis mil unitats terminològiques”.⁶² Les categories que emprem són:

- Més de 6.000 termes
- Menys de 6.000 termes

Camp: definicions

Les categories que emprem per poder classificar els diccionaris terminològics segons si contenen definicions són les dues següents:

- Amb definicions
- Sense definicions

Camp: exemples

Les categories que emprem per poder classificar els diccionaris terminològics segons si contenen exemples són les dues següents:

- Amb exemples
- Sense exemples

Disseny de la intereficie del Catàleg

Dissenyem el Catàleg de tal manera que sigui consultable a través d'un navegador web, ja que en facilita la cerca de dades i l'obtenció de resultats. Estructurem el Catàleg en dues parts: una part privada i una de pública. La part privada inclou les opcions d'administració que permeten inserir i eliminar dades de forma fàcil, unes opcions imprescindibles per al manteniment i l'actualització del Catàleg. I la part pública s'articula en tres apartats: el primer projecta la llista de recursos que componen el panorama; el segon consisteix en un cercador que ofereix diverses opcions per fer cerques dels recursos, i el tercer conté els gràfics que projecten informació sobre el panorama documental.

c) Cerca de recursos i extracció de la informació

Per a la cerca i la recopilació dels recursos de LJC ens hem servit de diverses fonts d'informació per localitzar els recursos corresponents, i del Microsoft Excel per anar recopilant i ordenant totes les dades extretes dels recursos. Les fonts d'informació que hem utilitzat són bibliografies, catàlegs de biblioteques, el repositori de tesis TDX, webs institucionals i consultes directes a documentalistes o caps de serveis lingüístics, entre d'altres. Les bibliografies emprades han estat elaborades per professionals, organismes, institucions o aficionats, tots pertanyents a l'àmbit jurídic, administratiu o lingüístic, i són:

- Apartats 7.11, 8.1 i 8.2 de la “Bibliografia de consulta (llista d'obres)” del *Manual d'estik: La redacció i l'edició de textos* (Mestres, Costa, Olivé i Fité, 2009: 187-189, 238-241)
- *Catàleg de llenguatge administratiu i jurídic* (Grau, 2000)
- *Bibliografia: Tècnica legislativa* (Àrea de Recerca, Producció Documental i Biblioteca del Parlament de Catalunya, 2005)

⁶² Sense menystenir l'adequació d'aquest llindar, el *Diccionari jurídic català* (2a reimpressió, 2003), a pesar que no arriba al llindar proposat dels 6.000 termes —conté al voltant de 3.000 termes—, va esdevenir una referència en l'àmbit del LJC per a molts professionals del dret i de la llengua.

- *Bibliografia recent d'interès. Any 2016* (Heidepriem, 2017)
- *Bibliografia recent d'interès. Any 2015* (Heidepriem, 2017)

Amb relació als catàlegs de biblioteques, hem consultat els catàlegs de la Biblioteca Nacional de Catalunya, el de les biblioteques especialitzades de la Generalitat, el de la Biblioteca del Col·legi d'Advocats i el Catàleg col·lectiu de les universitats de Catalunya. La cerca en aquests catàlegs s'ha dut a terme per mitjà de paraules clau (per exemple: llenguatge jurídic, llenguatge administratiu, llibre d'estil) i de matèries (per exemple, català administratiu, català jurídic, redacció – dret, formalis jurídics). Per conèixer la denominació exacta de la paraula clau i la matèria amb la qual una biblioteca ha categoritzat els recursos, hem consultat el registre complet de diversos dels recursos que ja havíem recollit. Així mateix, per localitzar nous recursos a vegades ens hem servit d'altra informació com la relativa a la col·lecció.

Pel que fa als webs institucionals, hem explorat els webs d'institucions i organismes que tenen competències i funcions en la normalització del IJC. En són una mostra els webs del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, del Parlament de Catalunya, del Consell de l'Advocacia Catalana, del Servei de Política Lingüística del Govern d'Andorra i de l'Escola d'Administració Pública, en particular, la base de dades de la *Revista de Llengua i Dret*.

Tots els recursos localitzats en aquestes fonts d'informació els hem inserit en un full de càlcul creat amb el programa Microsoft Excel. La funció d'aquest full de càlcul és la d'ordenar la informació dels registres dels recursos i els seus camps d'informació. Cada un dels registres ocupen una fila del full de càlcul, i cada un dels camps d'informació ocupen una columna (vegeu annex 1).

Per acabar, fem notar que en aquesta fase hem topat amb recursos que ja no es troben al mercat o amb informació contradictòria (per exemple, alguns catàlegs recullen anys d'edició diferents per a un mateix recurs). En el primer cas, que ha sigut habitual en recursos electrònics trobats en les bibliografies esmentades, no hem inventariat el recurs, encara que constés que havia existit, i en el segon, hem anat a consultar el recurs físicament a la biblioteca corresponent o hem contrastat les dades amb altres fonts d'informació trobades a internet o catàlegs d'altres biblioteques. Així mateix, la inestabilitat de la xarxa també ens ha obligat a actualitzar constantment les URL que recollim en l'Excel (com és el cas dels enllaços del Parlament de Catalunya, els quals, en acabar l'anàlisi, tots havien caducat, segurament arran d'una renovació del web institucional de la cambra catalana); a actualitzar el tipus de mitjà en què es troben els recursos (com és el cas dels vocabularis de dret de la Universitat de València, els quals estaven en suport paper i en línia i, en acabar l'anàlisi, l'editor els havia despenjat de la xarxa i en la data del dipòsit de la tesi només es troben en suport paper), i a eliminar recursos del Catàleg perquè els editors han decidit no difondre'l més per internet (com és el cas del *Manual d'estil* de la patronal CECOT).

Hem donat per acabada aquesta fase un cop hem arribat als 232 recursos registrats,⁶³ xifra que considerem suficient perquè el Catàleg sigui representatiu dels recursos del període 2000-2018 i puguem dur a terme una descripció de tot el panorama documental.

⁶³ Dins d'aquests 232 recursos hi ha incloses les diverses edicions d'un mateix recurs, les quals, a través d'una revisió informal, calculem que representen al voltant d'un 15%; per contra, hi ha recursos periòdics dels quals només n'hem inventariat la primera publicació.

d) Implantació del Catàleg⁶⁴

Per implantar el Catàleg en línia creem el lloc web <https://parles.upf.edu/llocs/adlc> mitjançant llenguatge PHP i HTML, i hi vinculem una base de dades que interpreta i processa la informació del full de càlcul que hem creat per recopilar els recursos, és a dir, fa de passarel·la entre les dades que recull el full de càlcul i les que es visualitzen en línia a través de la interfície web. La base de dades està dissenyada a partir de llenguatge MySQL i va associada a una interfície de consultes dinàmiques configurada mitjançant el llenguatge PHP que integra *MySQL quering*, i que permet la consulta de les dades que conté el full de càlcul i la projecció dels resultats al web.

La coordinació entre els elements del full de càlcul i els de la base de dades és imprescindible, ja que un petit canvi en l'ordre de les columnes del full de càlcul genera errors en la base de dades i, per tant, errors en la visualització dels resultats. És en aquesta fase que cal tenir en compte quins camps estan vinculats als gràfics i, depenent de la precisió amb què s'hagi fet el tractament documental i la representació de la informació, els gràfics funcionaran o no.

Per tal que el programa pugui llegir el full de càlcul són necessaris els passos següents: desar l'arxiu amb el format OpenOffice i, tot seguit, desar altra vegada l'arxiu en un format en què els valors estan separats per comes (.csv), amb la configuració de caràcters Unicode (UTF-8), els camps delimitats per tabulador i el text no delimitat per cap element.

3.4 El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018

En aquest apartat presentem el Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 i descrivim el panorama documental. En la presentació del Catàleg, n'expliquem les característiques i la interfície; i en la descripció del panorama documental, aportem dades quantitatives i, en la mesura possible, qualitatives sobre l'any de publicació, el sector i la zona geogràfica en què s'han publicat els recursos, el tipus de mitjà, el tipus de font d'informació i el tipus de recursos, amb l'objectiu doble d'aportar dades útils per detectar punts de millora del panorama i fer visibles les mancances i les redundàncies.

Per obtenir les dades necessàries per a la descripció del panorama, ens basem en els gràfics i les diverses opcions de cerca simple i combinada que ofereix el Catàleg, i també en la consulta directa als recursos. Per exemple, posant la paraula *ajuntament* al camp *editor*, el Catàleg projecta els recursos elaborats per administracions locals; afinant la cerca alhora per *sector* i *zona geogràfica*, obtenim els recursos publicats per un determinat sector d'una determinada zona (per exemple, els recursos publicats pel sector acadèmic de la Comunitat Valenciana). I recorrem a l'observació directa sobretot en els segments en què hi ha pocs recursos, com ara els apunts lingüístics, els reculls de models de documents i els materials didàctics.

Fem una menció especial a la cerca per paraula clau, ja que és l'única opció que permet detectar els recursos inclosos dins d'altres recursos —en altres paraules, la dispersió tipològica existent dins els recursos— i obtenir dades sobre les redundàncies de contingut. Les paraules clau que cerquem per trobar els recursos poc visibles són *models de documents*, *apunts lingüístics* i *recull terminològic*; i les paraules clau que cerquem per valorar la redundància de continguts són *criteris de redacció*, *majúscules*, *abreviacions*, *llenguatge no sexista*, *signes de puntuació*, *tractaments protocol·laris*, *carta*, *convocatòria*, *solicitud*, *certificat*, *ofici* i *saluda*. Elegim aquestes paraules perquè les primeres permeten identificar recursos

⁶⁴ Agraïm al tècnic en base de dades Andrés Chandía la seva col·laboració en la implantació del Catàleg en línia. El suport informàtic d'Andrés Chandía va comptar amb el finançament del Centre d'Estudis de Discurs i Traducció (CEDIT), el qual va permetre iniciar i desenvolupar un primer estadi d'aquest instrument. Actualment, el Catàleg s'allotja al servidor Parles de la Universitat Pompeu Fabra i forma part dels recursos del Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge de la mateixa Universitat. També agraïm al CEDIT el suport econòmic que ens ha ofert i al Departament de Traducció el suport tècnic en les darreres actualitzacions.

inclosos dins altres recursos, i les segones, per la seva rellevància dins el model lingüístic. I per a la detecció dels buits, atès que el Catàleg no projecta el que no conté, deduïm la informació a partir de l'observació dels gràfics i els resultats de cerques. Tant els gràfics com els resultats de les cerques acompanyen la descripció documental per il·lustrar les dades.

a) Accés i característiques del Catàleg

El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 es troba disponible a <https://parles.upf.edu/llocs/adljc>. Està format per dues parts: una de privada, que està protegida per una clau d'accés, i serveix per inserir, modificar i eliminar els recursos. I una de pública, que està formada alhora per tres apartats: Dades, Consultes i Gràfics.

L'apartat Dades conté el repertori de recursos 2000-2018 i projecta, per a cada recurs, la informació del títol, l'autor o autora, l'any de publicació, l'editor, el lloc de publicació, el tipus de mitjà en què es pot consultar i l'accés directe al recurs en cas que sigui en línia. El Catàleg es visualitza en forma de taula, en què cada fila correspon a un recurs i cada columna a un dels atributs (títol, any de publicació, etc.). Si es fa clic sobre l'encapçalament de cada columna, les dades queden ordenades per ordre alfàbetic o numèric, segons correspongui. Al final del repertori apareix el nombre total de recursos.

Figura 7. Apartat Dades del Catàleg de recursos

Anàlisi documental dels Bressolos jurídics catalans						
Inici	Consultes	Dades	Gràfics			adm...
Dades de l'anàlisi documental del llenguatge jurídic català						
Títol	Autor	Aony de publicació	Demarre d'actualització	Entitat publicadora	Lloc de publicació	Consultable en
Urgells i administració		1982 -		Generalitat de Catalunya, Direcció General de Política Lingüística, Societat Administrativa Pública de Catalunya	Barcelona	paper
Revista de Lengua i Dret (als articles es publicaran en la llengua dels estatuts)		1983 -		Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya	en línia	Consulta en línia
Diccionari jurídic català (imperiós) (glossària, estatut, fons, etc.)	Col·legi d'Advocats de Barcelona	2003		Encyclopédie Catalana	paper	
Introducció al llenguatge jurídic (la adicció revisada)	Duranti i Horváth, Carles	1990		Generalitat de Catalunya, Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia, Escola d'Administració Pública de Catalunya	Barcelona	paper
Vocabulari literari català i jutjatge. Vocabulari bàsic	Da Bratto i Rovira, Miquel	1991		Generalitat de Catalunya, Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia	Barcelona	paper
Terminologia jurídica (estatut català)	Milani i Pascual, Antoni	1991		Universitat Autònoma de Barcelona, Facultat de Dret	Sant Cugat	paper
Manual d'elaboració de les normes de la Generalitat de Catalunya		1992		Generalitat de Catalunya, Comissió Assessora per a l'Estatut d'Organització de l'Administració	Barcelona	en línia (digitalitzat)
Ull de bestia de la Caixa		1993		Caixa d'Estapés i Persones de la Beneficència	Barcelona	paper
Ull de bestia de l'Ajuntament de Barcelona	Sols, Joan	1995		Ajuntament de Barcelona. Consorci per a la Normalització Lingüística i la Promoció i Foment de la Normalització Lingüística de Barcelona	Barcelona	paper

L'apartat Consultes permet cercar els recursos introduïts en la base de dades documental a partir de diverses opcions. L'opció principal de cerca és per paraula clau, i les opcions de cerca avançada inclouen la cerca per títol, autor o autora, el tipus de font d'informació, el tipus de recurs, l'any de publicació, l'editor, el sector de l'editor, la zona geogràfica i el tipus de mitjà. A més, en el cas de les fonts terminològiques, el Catàleg ofereix tres opcions de cerca més, que són segons si la font supera o no els 6.000 termes, segons si conté definicions i segons si proporciona exemples. Cada una de les opcions de cerca aquí descrites representa una via d'accés als recursos.

Figura 8. Apartat Consultes del Catàleg de recursos

Llistat de recursos del llicenciat jurídic català 2009-2010

[Inicis](#) [Concessions](#) [Dades](#) [Cerca](#) [Ajuda](#)

Cerques a les dades de l'analisi: documental del lenguatge juridic català

Cerca simple

Pertinet Clau

cerca

Cerca avançada

Títol	Autor/a
<input type="text"/> Títol	<input type="text"/> Autor/a
Típus de font d'informació	Típus de recurs
<input type="text"/> Típus de font d'informació	<input type="text"/> Típus de recurs
Any de publicació	Any
<input type="text"/> Any de publicació	<input type="text"/> Any
Sentència	Zona Geogràfica
<input type="text"/> Sentència	<input type="text"/> Zona Geogràfica
Consultable en	Temàtica
<input type="text"/> Consultable en	<input type="text"/> Temàtica
<input type="button" value="Iniciar"/>	<input type="button" value="Avançar"/>

I l'apartat Gràfics mostra els diagrames de barres sobre el panorama documental de recursos de LJC 2000-2018, de tal manera que amb un cop d'ull es pot obtenir una idea general d'aquest panorama. La informació que projecten els gràfics procedeix directament del full de càlcul i, a mesura que s'hi insereixen nous recursos, els gràfics s'actualitzen. Hi ha catorze gràfics: i) Nombre de recursos publicats en el període 2000-2018; ii) Nombre de recursos per zona geogràfica; iii) Nombre de recursos per sectors; iv) Nombre de recursos segons la relació entre la zona geogràfica i el sector (inclou quatre gràfics); v) Nombre de recursos segons el tipus de mitjà; vi) Nombre de recursos segons el tipus de font d'informació; vii) Nombre de recursos segons la seva tipologia, i viii) Nombre de diccionaris terminològics segons les seves característiques (inclou quatre gràfics).

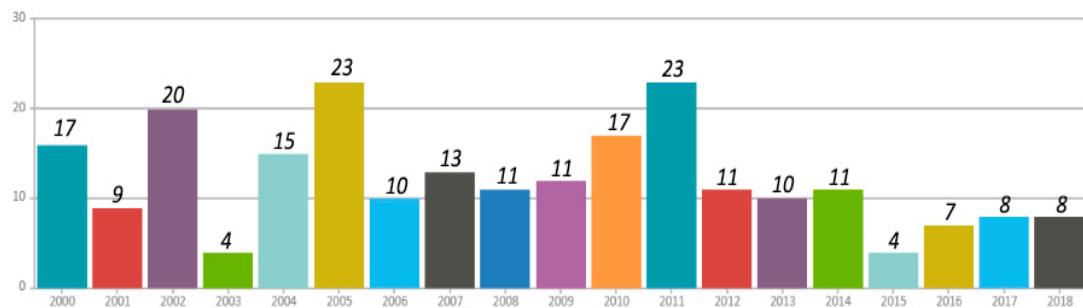
Figura 9. Apartat Gràfics del Catàleg de recursos



b) Descripció del panorama documental

La publicació de recursos de LJC durant el període 2000-2018 és força constant. Destaquen el 2005 i el 2011 com els anys amb més recursos publicats (23 cada un), i el 2003 i el 2015 com els anys amb menys recursos (4 en cada cas) (vegeu figura 10). Els anys amb més publicacions coincideixen justament amb la programació de dues jornades que aborden el LJC (vegeu apartat 2.9).

Figura 10. Nombre de recursos de LJC publicats en el període 2000-2018



La majoria d'iniciatives d'elaboració de recursos de LJC es concentren a Catalunya, on s'han publicat 187 recursos, regió que va seguida de la Comunitat Valenciana amb 34 recursos, Illes Balears amb 6 i Andorra amb 5, i no consten recursos procedents de les zones de la Catalunya Nord, la Franja de Ponent o l'Alguer (figura 11). Segons el sector, el que ha elaborat més recursos és l'Administració pública amb 127 recursos, seguit del sector acadèmic amb 77, el professional amb 17, el sector sindical amb 7 i l'editorial amb 4 (figura 12). Si posem en relació la informació de la zona geogràfica amb la del sector, a Catalunya el sector que ha promogut més recursos és l'Administració pública, mentre que a la Comunitat Valenciana és el sector acadèmic. I els sectors professional, sindical i editorial de Catalunya són els únics que han tingut iniciatives en comparació amb els seus homòlegs de la resta de zones geogràfiques, en què són molt escassos, si no inexistent, els recursos impulsats des d'aquests sectors (figura 13).

Figura 11. Nombre de recursos de LJC per zona geogràfica

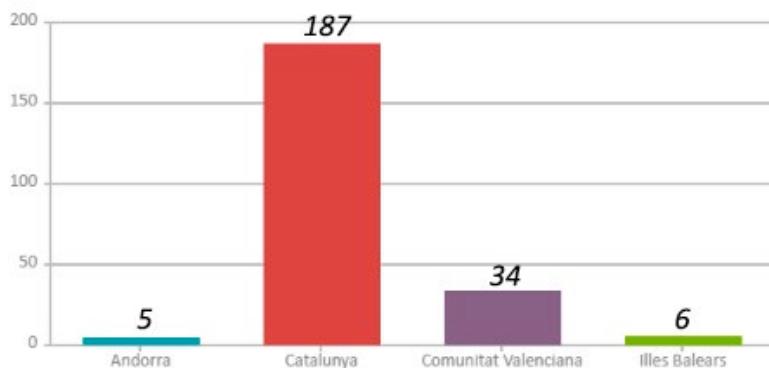


Figura 12. Nombre de recursos de LJC per sector

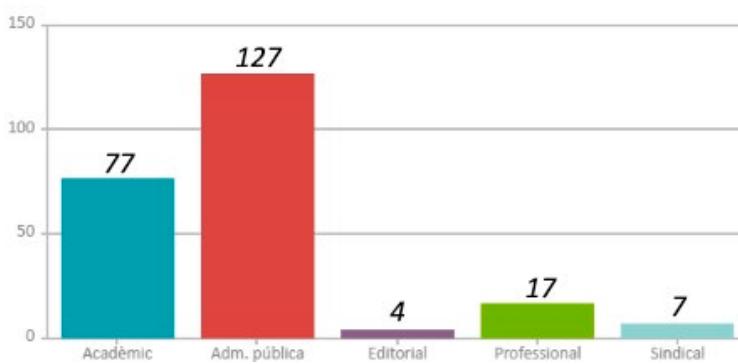
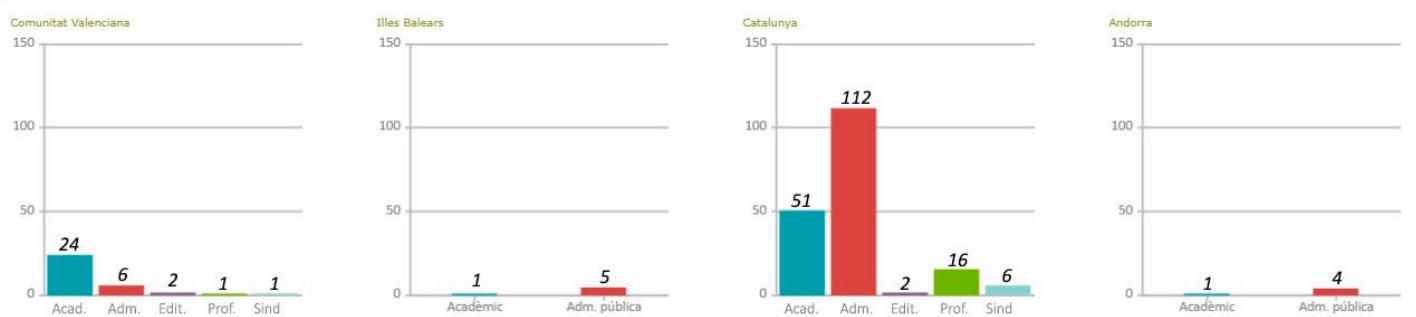


Figura 13. Nombre de recursos de LJC segons la relació entre la zona geogràfica i el sector



Els recursos de l'Administració pública i el sector acadèmic es caracteritzen, d'una banda, per disposar de llicències d'ús obert de les dades, és a dir, les dades es poden copiar i compartir (tenint en compte els requisits de consignar l'autoria, entre d'altres); i de l'altra, per les redundàncies de recursos, en concret, de fonts gramaticals, discursives i convencionals. En l'Administració pública, destaca la tendència de les diputacions i els ajuntaments a elaborar el seu propi manual de redacció i estil: en l'àmbit de les diputacions, tant la Diputació de Barcelona com la de Girona tenen el seu propi manual, *Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona* (2016) i *Llibre d'estil de la Diputació de Girona* (2011), respectivament. I l'àmbit local disposa de 12 manuals dedicats a fixar qüestions lingüístiques per a ajuntaments o consells comarcals. Si bé és cert que alguns d'aquests manuals s'adapten a cada organisme i contenen apartats més personalitzats, hi ha altres continguts que es reiteren en tots els

recursos, com ara els criteris de redacció planera, els usos dels signes de puntuació i els criteris d'ús de les abreviacions i les majúscules.

Semblantment, en els recursos del sector acadèmic a Catalunya, pràcticament hi ha tants manuals de redacció i estil com universitats públiques catalanes: la UPF, la UAB, la UB, la UPC, la UdG i la URV tenen el seu propi manual d'estil. Per contra, a la Comunitat Valenciana no hi ha tanta redundància, dada que s'explica pel fet que les principals universitats de la regió, la UJI, la UV, la UA i la UMH, han treballat conjuntament en l'elaboració d'un únic manual d'estil, el *Manual de documents i llenguatge administratius* (2009), que s'ha editat fins a tres vegades. En aquest mateix sentit, destaca el manual *Criteris lingüístics: per a textos corporatius de difusió general* (2013), editat per la Xarxa Vives d'Universitats, associació que representa vint-i-dues universitats, com a bona iniciativa per evitar la redundància de manuals de redacció i estil i la duplicació de tasques. Tots aquests recursos es mostren a la taula següent:

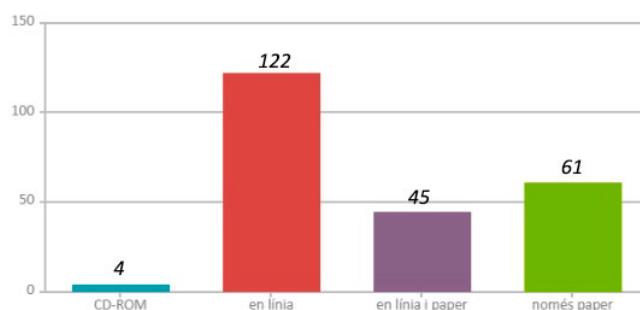
Taula 10. Relació de manuals de redacció i estil de LJC publicats en el sector acadèmic en el període 2000-2018

Recurs	Any	Editor
1. Qüestions generals de llenguatge administratiu: els tractaments personals i protocol·laris, la indicació del temps, de quantitat i de lloc (la toponímia)	2000	Universitat Jaume I, Servei de Llengües i Terminologia
2. Manual de documents i llenguatge administratius (1a edició)	2003	Universitat Jaume I, Universitat Politècnica de València, Universitat de València, Universitat d'Alacant, Universitat Miguel Hernández
3. Documents administratius de la Universitat Pompeu Fabra	2004	Universitat Pompeu Fabra, Gabinet Lingüístic
4. Manual de documents i llenguatge administratius (2a edició revisada)	2004	Universitat Jaume I, Universitat Politècnica de València, Universitat de València, Universitat d'Alacant, Universitat Miguel Hernández
5. Llibre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra	2005	Universitat Pompeu Fabra
6. Criteris lingüístics per als usos institucionals de les universitats valencianes	2005	Secretariat de Promoció del Valencià, Vicerectorat d'Estructura i Desenvolupament Institucional, Universitat d'Alacant
7. Documents administratius de la UdG	2016	Universitat de Girona
8. Recomanacions per a un ús no sexista del llenguatge	2008	Universitat Pompeu Fabra
9. Manual de documents i llenguatge administratius (3a edició revisada)	2009	Universitat Jaume I, Universitat Politècnica de València, Universitat de València, Universitat d'Alacant, Universitat Miguel Hernández
10. Llenguatge administratiu. Recomanacions d'ús	2016	Universitat Politècnica de València
11. Guia de tractament no sexista de la informació i la comunicació a la Universitat Jaume I	2010	Universitat Jaume I
12. CUB: Criteris de la Universitat de Barcelona (2a edició)	2011	Universitat de Barcelona, Serveis Lingüístics
13. UdG llengua. Guia lingüística i d'estil	2011	Universitat de Girona
14. Guia d'ús per a un llenguatge igualitari (valencià)	2012	Universitat de València, Unitat d'Igualtat
15. Criteris lingüístics: per a textos corporatius de difusió general	2013	Xarxa Vives d'Universitats
16. MERLÍ: Manual d'estil i recursos lingüístics	2014	Universitat Politècnica de Catalunya
17. Praxi Lingüística URV	2002	Universitat Rovira i Virgili, Servei Lingüístic
18. Guia per l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona	2008	Universitat Autònoma de Barcelona

19. Guia per l'ús no sexista del llenguatge a la Universitat Autònoma de Barcelona (2a edició)	2011	Universitat Autònoma de Barcelona
20. Tècniques de redacció de documentació administrativa	2013	Universitat de les Illes Balears

En el sector professional, no hi ha recursos editats per col·lectius com la judicatura, la procuradoria o el notariat.⁶⁵ I amb relació al sector de l'advocacia, n'hi ha 12, la majoria formularis jurídics. Segons el tipus de mitjà, hi ha 167 recursos en línia, xifra que representa el 71% dels recursos del panorama i que inclou els 122 disponibles en línia i els 45 disponibles en línia i alhora en paper. Els recursos en línia estan en suport web o bé com a documents PDF, i no hi ha cap recurs en format vídeo o aplicació per a mòbil. D'altra banda, hi ha 4 recursos publicats en format CD-ROM i 61 exclusivament en paper (figura 14).

Figura 14. Nombre de recursos de LJC segons el mitjà



Des de la perspectiva dels tipus de fonts d'informació i els tipus de recurs, el panorama es classifica en (vegeu figura 15):⁶⁶

1. 130 fonts gramaticals, discursives i convencionals, les quals se subdivideixen en 95 manuals de redacció i estil, 19 materials didàctics, 8 reculls d'apunts lingüístics (als quals cal afegir els 6 que documentem dins de manuals de redacció i estil),⁶⁷ 4 recolls de models de documents (als quals cal afegir els 19 recolls que documentem dins de manuals de redacció i d'estil)⁶⁸ i 4 manuals de traducció.
2. 46 fonts terminològiques, que inclouen 42 diccionaris terminològics (cal afegir els quatre recolls terminològics que hi ha dins els manuals de redacció i estil),⁶⁹ 3 bases de dades terminològiques i 1 tesaurus.
3. 42 fonts especialitzades, que estan formades per 32 articles especialitzats, 5 bibliografies i catàlegs, 2 monografies, 1 revista especialitzada, 1 tesi doctoral i 1 apunt de blog.
4. 14 fonts jurídiques, que agrupen 14 recolls de formularis jurídics

⁶⁵ Considerem *Terminologia notarial* (2009) un recurs elaborat pel TERMCAT, a pesar que compti amb la participació del Col·legi de Notaris de Catalunya.

⁶⁶ Recordem que, a pesar d'haver complementat les dades quantitatives amb els resultats de les cerques de les paraula clau *apunts lingüístics, models de document i recull terminològic*, les dades obtingudes són aproximatives a causa de la dispersió tipològica d'alguns recursos i només permeten fer una valoració parcial del panorama, perquè l'ús de classificacions tancades no permet classificar de forma exhaustiva els recursos mixtos; no obstant això, les dades que exposem a continuació aporten informació general sobre el panorama útil per als nostres objectius.

⁶⁷ En són exemples el manual en línia de la Diputació de Girona, *Llibre d'estil de la Diputació de Girona*, que inclou l'apartat Dubtes freqüents, i el *Manual d'estil del Port de Barcelona* (2001), que conté la llista Dubtes lingüístics.

⁶⁸ En són exemples els recolls de models de document inclosos dins el *Llibre d'estil de l'Ajuntament de Mollet del Vallès* (2000) o bé dins del *Manual de llenguatge judicial* (2003).

⁶⁹ En són una mostra l'annex de terminologia i fraseologia castellà-català dins del *Manual de llenguatge administratiu i comercial de l'Ajuntament de Capdepera: Aspectes de redacció i ús* (2004) i el recoll de llatinismes del *Llibre d'estil jurídic* (2010).

Així doncs, les fonts gramaticals, discursives i convencional i les fonts terminològiques són molt més abundants que les fonts especialitzades i les fonts jurídiques.

Figura 15. Nombre de recursos de LJC segons el tipus de font d'informació

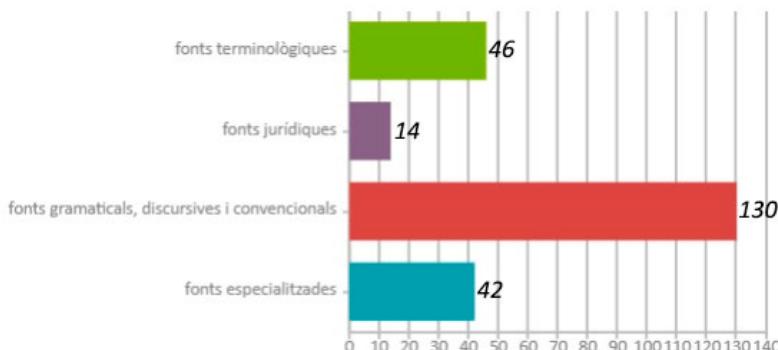
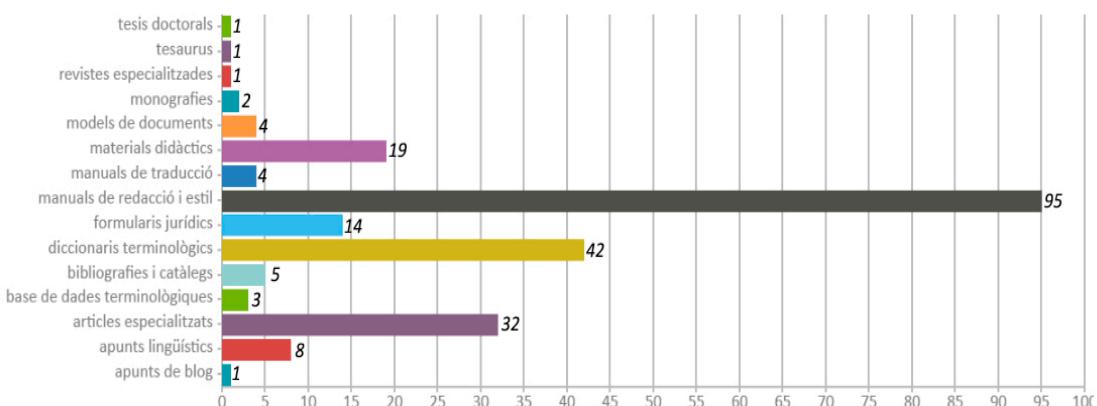


Figura 16. Nombre de recursos de LJC segons el tipus de recurs



Pel que fa al tipus de recurs, el manual de redacció i estil és el tipus de recurs més abundant i, per tant, és el que genera més redundància tipològica. A més, presenta una redundància de contingut elevada: dels 67 manuals analitzats,⁷⁰ 38 manuals aborden el llenguatge no sexista, 33 manuals contenen criteris sobre majúscules, 27 manuals contenen criteris de redacció planera i criteris sobre abreviatures, 19 parlen dels tractaments protocol·laris i 18 inclouen criteris sobre els usos dels signes de puntuació; és a dir, pràcticament la meitat dels manuals aborden continguts idèntics. Pel que fa als buits, no hi ha manuals amb continguts relacionats amb l'argumentació ni repertoris d'errors freqüents per a la traducció jurídica.

Els apunts lingüístics,⁷¹ els reculls de models de documents i els materials didàctics també presenten redundàncies de contingut. Amb relació als primers, aspectes com l'ús dels verbs *adjuntar* i *acompanyar*, l'ús dels verbs *assenyalar* i *senyalar*, la locució *d'aquí a* i la traducció del mot *ante* són aspectes repetits en els apunts del *Català a la Carta* del CICAC, els *Apunts lingüístics* del Parlament de Catalunya o el *Saps què?* del Departament de Justícia. Pel que fa als segons, la majoria de recolls inclouen models de cartes, convocatòries, informes i sol·licituds. Aquesta redundància també és present en els recolls inclosos dins els manuals de redacció i estil: dels 67 manuals analitzats, 18 contenen models de carta; 16, models de convocatòries; 15, models de certificats i oficis; 14, models de sol·licituds, i 13, models de saludes.

⁷⁰ Recordem que l'extracció de paraules clau del segment dels manuals de redacció i estil la fem sobre una selecció de 67 manuals del total de 95 (vegeu apartat 3.3.b).

⁷¹ Fem notar la dificultat de consulta d'aquest tipus de recurs, atesa la dispersió de fitxes que hi ha en cada recull d'apunts lingüístics i la manca d'un cercador que faciliti l'accés a la informació desitjada.

Amb relació als tercers, els materials didàctics (vegeu taula 11), alguns s'han elaborat a partir d'altres: és el cas del *Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic* (2002) i el *Curs de llenguatge jurídic* (2a edició, 2008), en què aquest últim conté bastants exemples que ja apareixen en el primer curs, cosa que condueix a pensar que hi ha un percentatge elevat de repetició. I també detectem moltes semblances, sobretot en els apartats que ofereixen models de documents, entre el *Material didàctic per a cursos de llenguatge jurídic: llengua catalana* (2004) i el *Curs de llenguatge jurídic* (2a edició, 2008).

Seguint en el segment de manuals didàctics, aquests se centren sobretot a ensenyar LJC general i criteris de redacció de gèneres discursius que es produeixen sobretot en l'àmbit d'ús de l'Administració pública. Per tant, no hi ha materials més especialitzats en els altres registres del LJC, com ara el registre legislatiu o notarial, o bé manuals adaptats als diferents col·lectius jurídics, com ara manuals adreçats a advocats. N'és un exemple el que passa en les convocatòries de cursos de llenguatge jurídic que fa la Generalitat en col·laboració amb el CICAC, la qual s'adreça a advocats i el material didàctic que s'ofereix és el *Curs de llenguatge jurídic* (2008), el qual conté, entre d'altres, exercicis de redacció de sentències, interlocutòries i provisións. Tampoc no hi ha materials didàctics adreçats a un públic que no té un nivell de suficiència (C1) de català, que pugui satisfer, per exemple, la demanda d'aprendre LJC que tenen els advocats exerceents de Perpinyà, els quals tenen un nivell bàsic de català.

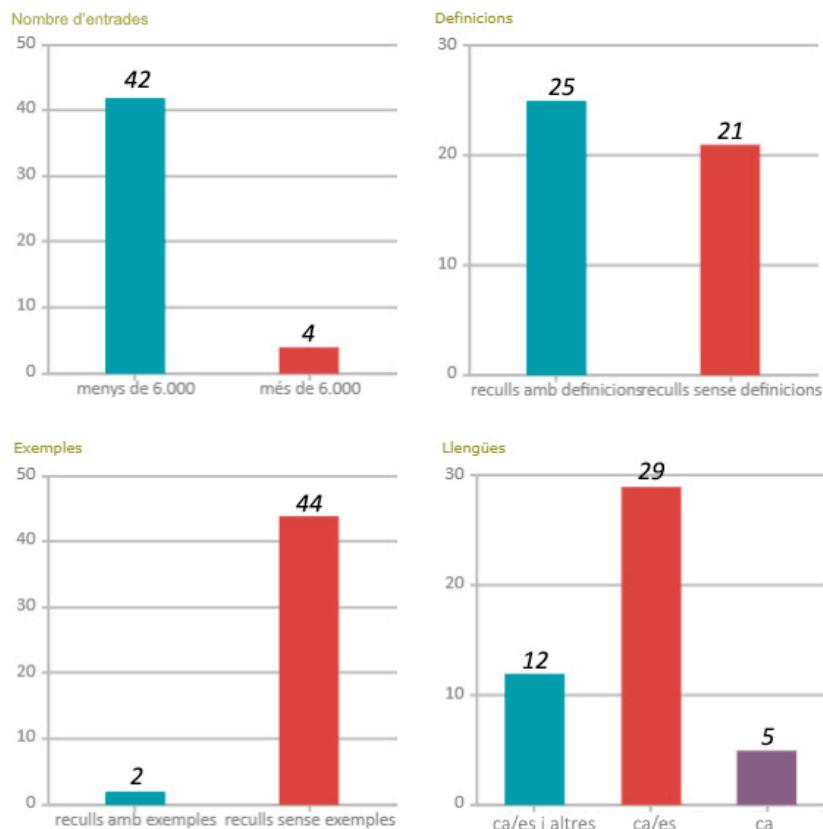
Taula 11. Relació de materials didàctics sobre LJC publicats en el període 2000-2018

Recursos	Any	Editor
1. Manual de llenguatge administratiu (5a edició rev.)	2000	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
2. Material didàctic per a cursos de llenguatge administratiu: llengua catalana (1a edició)	2001	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
3. Manual de llenguatge administratiu (6a edició rev.)	2002	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
4. Material didàctic per a cursos de llenguatge administratiu: llengua catalana (2a edició rev.)	2002	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
5. Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic	2002	Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia
6. Material didàctic per a cursos de llenguatge jurídic: llengua catalana	2004	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
7. Material didàctic per a cursos de llenguatge administratiu: llengua catalana (3a edició rev. i ampliada)	2004	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
8. Català jurídic	2006	Universitat d'Andorra; Fundació Crèdit Andorrà
9. Curs de llenguatge jurídic (1a edició)	2006	Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia
10. Material didàctic per a cursos de llenguatge administratiu: llengua catalana (4a edició)	2007	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
11. Curs de llenguatge jurídic (2a edició)	2008	Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia
12. Curs de llenguatge administratiu valencià	2009	Universitat d'Alacant
13. Elaboració de documents administratius: Manual de consulta (1a edició digital)	2010	Diputació de Barcelona
14. Redacció i presentació d'informes (1a edició digital)	2010	Diputació de Barcelona
15. Taller virtual de redacció d'informes, propostes i resolucions	2018	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
16. Curs taller de redacció de textos breus	2014	Parlament de Catalunya, Serveis d'Assessorament Lingüístics
17. Taller virtual de llenguatge administratiu	2018	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
18. Taller de redacció de correspondència administrativa	2012	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya
19. Taller de llenguatge jurídic	2016	Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya

Pel que fa a les fonts terminològiques, tenint en compte el nombre d'entrades per font terminològica, la presència de definicions, la presència d'exemples i les llengües, el panorama conté 4 fonts amb més de 6.000 entrades i 41 amb menys de 6.000 entrades; 25 contenen definicions i 21 no en tenen; 2 recursos dels 46 detectats ofereixen exemples; i 29 són bilingües en la combinació català-castellà (tots són diccionaris terminològics llevat de la base de dades terminològica Justiterm), 12 són plurilingües en què les llengües més habituals són el català, castellà, l'anglès i el francès i, en alguns casos, el llatí, i 5 són monolingües en llengua catalana (vegeu figura 17).⁷²

Així doncs, les fonts terminològiques que més abunden són els diccionaris terminològics bilingües de la combinació català-castellà amb menys 6.000 termes, amb definicions lexicogràfiques i sense exemples. Aquestes dades corroboren la constatació que els diccionaris terminològics del panorama documental responen a la voluntat de fixar la traducció de termes respecte del castellà ja apuntada a l'apartat 3.1 (Bestué i Torres, 2006; Pou, 2012) i no inclouen suficient informació lingüística per a un usuari lingüista que els consulti (pocs porten exemples, i també són pocs els que incorporen notes d'ús o explicacions sobre el règim verbal o incongruències terminològiques),⁷³ ni tampoc suficient informació jurídica per a un usuari jurista, ja que aquest ja coneix el significat dels termes jurídics i té altres necessitats.

Figura 17. Nombre de fonts terminològiques segons les seves característiques



Les quatre fonts terminològiques de més de 6.000 termes —que segons Vitri, Cussó i Mestres (2011), és el nombre d'entrades més adequat per a una font que vulgui ser de referència d'un àmbit

⁷² Aquestes dades no tenen en compte els diccionaris terminològics localitzats dins els manuals de redacció i estil.

⁷³ Tot i que no hem analitzat explícitament la presència de notes d'ús o explicacions sobre el règim verbal o incongruències terminològiques, la mateixa anàlisi de les definicions i els exemples ens ha portat a detectar-ne l'absència.

especialitzat— són: el Cercaterm, el Justiterm, el *Diccionari jurídic* i el Tesaurus Eurovoc amb el desenvolupament propi del Parlament de Catalunya.

L'únic recurs del panorama de més de 6.000 entrades amb definicions i exemples és el *Diccionari jurídic*, promogut per la SCEJ. Es tracta d'una obra bilingüe (català-castellà) que no només ofereix una definició sinó que també proporciona la història, la doctrina, la legislació i la jurisprudència relacionada amb el terme.

Amb relació als buits d'aquest segment, es mantenen els ja documentats a l'apartat 3.1 com ara diccionaris jurídics bilingües exhaustius i diccionaris fraseològics, i les mancances d'informació com ara exemples, definicions amb orientació enciclopèdica i, a pesar que no ho hem analitzat explícitament, notes dús, explicacions sobre incongruències terminològiques i més informació gramatical en els recursos terminològics.

En el segment de fonts especialitzades no hi ha redundàncies, però sí que hi ha mancances. La recerca en LJC és bastant migrada en haver-hi 1 tesi doctoral, que és *Alineació de textos jurídics paral·lels (català i castellà): alguns problemes*, de Marta Ribas, i 32 articles especialitzats en un període de divuit anys. Els dos pics, els anys 2005 (amb 6 articles publicats) i 2011 (amb 9 articles), justament coincideixen —tal com apuntem a l'inici de l'apartat— amb l'organització d'unes jornades sobre LJC (la de la CILAJ i la de la SCATERM, respectivament). En la categoria de monografies, hi ha 2 recursos: *Les plomes de la justícia: La traducció al català dels textos jurídics* (2006) i *Visibilitzar o marcar: Repensar el gènere en la llengua catalana* (2013); i en la categoria de bibliografies i catàlegs hi trobem el *Catàleg de llenguatge administratiu i jurídic* (2000), que recull els recursos del LJC del període 1996-2000, i la resta de recursos són bibliografies que abracen períodes de com a màxim un any o bé bibliografies especialitzades en un tema com la tècnica legislativa o el llenguatge no sexista. En cap cas no existeix un catàleg que abrazi els recursos del període 2000-2018.

En darrera instància, les fonts jurídiques del panorama estan compostes per reculls de formularis jurídics. A pesar de documentar-ne 14, no hi ha cap recull que superi la quantitat de cinc cents formularis, xifra que queda lluny de les que manipulen bases de dades jurídiques capdavanteres com LaLey Digital o Aranzadi. A més, d'aquests 14, almenys 4 recolls —alguns d'ells justament els més nombrosos— estan desfasats des del punt de vista jurídic en haver-se elaborat fa més de deu anys (en concret, els formularis jurídics elaborats els anys 2000, 2001, 2002 i 2005). Així doncs, en aquest segment, els recursos obsolets deixen un buit (vegeu taula 12).

Taula 12. Relació de formularis jurídics publicats en el període 2000-2018

Recursos	Any	Editor
1. Formularis jurídics	2000	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
2. Formularis jurídics	2001	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
3. Formularis jurídics	2002	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
4. Formularis jurídics (2004-2005)	2005	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
5. Documents notariais en català	2006	
6. Formularis de contractes de Dret Civil Català (edició especial per al CICAC)	2011	Tirant lo Blanch, CICAC
7. Formularis de dret contencios administratiu	2018	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
8. Formularis de dret civil	2013	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
9. Formularis de fulls d'encàrrec professional	2014	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
10. Formularis de dret laboral	2015	UGT
11. Formularis contra les taxes judicials	2014	CICAC, Comissió de Llengua, Servei Lingüístic
12. 50 documents jurídics en català (reimpressió de la 1a edició del 1976)	2002	Col·legi d'Advocats de Barcelona
13. Formularis de dret civil català: família	2016	Tirant lo Blanch

Síntesi

En síntesi, amb l'objectiu de crear una eina que reculli els recursos de LJC del panorama documental actual i contribueixi alhora a millorar aquest panorama, dissenyem una base de dades documental anomenada Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 i, a partir d'aquesta, fem una descripció del panorama que aporta dades útils per detectar punts de millora i fa visibles les redundàncies i els buits.

Per a la creació de la base de dades documental, ens basem en les aportacions de Codina (1996) i, primer, definim el segment de la realitat que ha de representar la base de dades, en fixem els objectius i delimitem les entitats que ha de registrar; segon, seleccionem vint camps d'informació per a les entitats registrables; tercer, estipulem el tractament documental necessari per als camps d'informació que requereixen un vocabulari controlat, i quart, cerquem recursos sobre LJC publicats durant el període 2000-2018, n'extraiem les dades necessàries (títol, autor o autora, any de publicació, lloc de publicació, editor, tipus de recurs, tipus de mitjà, sector i zona geogràfica en què s'ha publicat) i les bolquem en un full de càlcul, en què cada fila correspon a un recurs i cada columna a un camp d'informació. Per a la implantació de la base de dades en forma de catàleg consultable en línia, creem el lloc web <https://parles.upf.edu/llocs/adljc> mitjançant llenguatge PHP i HTML, i hi vinculem una base de dades MySQL que interpreta i processa la informació del full de càlcul que hem creat per recopilar els recursos. Finalment, exportem el full de càlcul que conté tots els recursos a la base de dades MySQL.

El producte resultant és el Catàleg de recursos de LJC 2000-2018, el qual recull de manera conjunta, ordenada i actualitzable 232 recursos del LJC del període esmentat, un nombre prou exhaustiu com per fer una descripció global del panorama adequada als nostres objectius de recerca. La interefície del Catàleg es divideix en una part privada, que permet actualitzar les dades del Catàleg, i una de pública, que està dividida en els apartats de Dades, Consultes i Gràfics. El Catàleg ofereix opcions de cerca dels recursos segons tretze paràmetres diferents (títol, autor o autora, any de publicació, editor, el sector i la zona geogràfica en què s'ha publicat, el tipus de mitjà, el tipus de font d'informació, el tipus de recurs i paraula clau; i en el cas de les fonts terminològiques, s'hi afegeixen els paràmetres definicions, exemples i nombre d'entrades), proporciona accés directe als recursos en línia i, a més, està complementat amb catorze gràfics que fan una radiografia sobre el panorama documental actual.

La descripció la duem a terme gràcies a la informació dels gràfics, les opcions de cerca del Catàleg i l'observació directa dels recursos. Fem una menció especial a la cerca per paraula clau, la qual serveix per identificar redundàncies de contingut i pal·liar el biaix que comporta l'ús de classificacions tancades per als tipus de fonts d'informació i tipus de recurs, ja que permet detectar recursos inclosos dins d'altres recursos. La descripció aporta dades quantitatives i, en la mesura possible, qualitatives del panorama documental tenint en compte els sis paràmetres següents: any de publicació, sector i zona geogràfica on s'ha publicat el recurs, tipus de mitjà, tipus de font d'informació i tipus de recurs (aquests dos últims paràmetres, si bé útils, només permeten fer una valoració parcial, perquè les classificacions tancades en què ens basem no permeten classificar tots els recursos en ser alguns d'aquests mixtos).

Els anys en què s'han produït més recursos són el 2005 i el 2011, que justament coincideixen amb els anys en què s'han celebrat jornades d'estudi sobre el LJC. El 80% de les iniciatives per elaborar recursos provenen de Catalunya, i dins d'aquesta regió, la majoria són del sector de l'Administració pública. L'àmbit acadèmic també ha desenvolupat un paper important en l'elaboració de recursos, si bé menor que l'Administració pública, però molt superior als sectors sindical, editorial i professional; d'aquest últim sector només recollim recursos publicats per l'advocacia i no consten recursos publicats pels col·lectius de la judicatura, la procuraduria i el notariat. Dues de les característiques dels recursos que publiquen els sectors de l'Administració pública i l'acadèmic són la llicència d'ús obert de què disposen quasi tots els recursos, i la redundància de recursos, especialment de manuals de redacció i estil. D'altra banda, segons el tipus de mitjà, els recursos

publicats en línia són els més abundants, a pesar que no hi ha recursos en format vídeo ni cap aplicació per a mòbil, i els recursos en paper i CD-ROM són més escassos.

Pel que fa als tipus de fonts d'informació, el nombre de fonts d'informació gramatical, discursiva i convencional (130) i de fonts terminològiques (46) és més elevat que el nombre de fonts especialitzades (42) i jurídiques (14). I en alguns casos les fonts d'informació gramatical, discursiva i convencional inclouen fonts terminològiques, però no al revés, ja que la dispersió tipològica —la qual obliga a interpretar les dades numèriques com a dades aproximatives— està concentrada sobretot en els manuals de redacció i estil, mentre que recursos com els apunts lingüístics, els reculls de models de documents i els diccionaris terminològics són els tipus de recurs que queden més invisibilitzats a causa de la dispersió esmentada.

El segment de manuals de redacció i estil és el que presenta més redundàncies tipològiques i de contingut i s'hi mantenen els buits ja detectats pels experts, com els manuals sobre argumentació i repertoris d'errors freqüents per a la traducció jurídica. Els segments dels apunts lingüístics, els recolls de models de documents i els materials didàctics també registren redundàncies de contingut. Amb relació als buits, no hi ha materials especialitzats en altres registres del LJC diferents de l'administratiu, materials adaptats als diferents col·lectius de professionals del dret ni materials adreçats a un públic que no té un nivell de suficiència (C1) de català.

A propòsit de les fonts terminològiques, les més abundants són els diccionaris terminològics bilingües de la combinació lingüística català-castellà de menys de 6.000 termes amb definicions i sense exemples. Destaca el *Diccionari jurídic*, de la SCEJ, en ser l'única font terminològica de més de 6.000 termes amb definicions i exemples. Pel que fa als buits d'aquest segment, es mantenen els ja detectats pels experts, que són diccionaris jurídics bilingües exhaustius, diccionaris fraseològics, diccionaris enciclopèdics i diccionaris amb més informació gramatical, notes d'ús i definicions amb orientació enciclopèdica.

En les fonts especialitzades hi ha 1 tesi doctoral que aborda el LJC des del punt de vista lingüístic i 32 articles especialitzats, i no hi ha cap catàleg que reculli els recursos publicats els últims anys. Finalment, respecte a les fonts jurídiques, els formularis jurídics actualitzats des del punt de vista jurídic i en català registren un nombre reduït.

CAPÍTOL 4. SEGUIMENT BIBLIOGRÀFIC DE LA CODIFICACIÓ DEL MODEL LINGÜÍSTIC DEL LJC

Els anys vuitanta i noranta la CALA i el TERMCAT, en col·laboració amb l'EAPC, van dur a terme una important tasca de codificació del nou model lingüístic del LJC, la qual es va materialitzar en l'elaboració de manuals didàctics, la publicació dels opuscles de la col·lecció “Criteris Lingüístics” i la normalització de tot un conjunt de termes jurídics. Aquesta codificació es va considerar completada l'any 2001, tal com ho evidencia la decisió de la Generalitat de dissoldre la CALA en haver assolit la “consolidació d'un model de llenguatge administratiu simplificat i modern” (vegeu apartat 2.8.c).

En aquest capítol, partim de la idea que, si bé aquest model —el qual també anomenem *model de referència*— va adreçat sobretot a l'Administració pública de la Generalitat de Catalunya, la voluntat que hi ha al darrere és que es converteixi en un model de referència extrapolable a altres àmbits formals, com l'àmbit jurídic, sia públic o privat (Capó i Veiga, 2005; GPL, 2002; GPL, 2016; Graells, Romagosa, Vilaró i Xirinachs, 1999; Xirinachs, 2012). Ara bé, després de quasi vint anys d'haver finalitzat la codificació, s'ha aconseguit aquest objectiu? Els organismes públics d'altres zones del domini lingüístic català, com les Balears o Andorra, han adoptat el model? A les empreses jurídiques privades hi ha sigut benvinguda la modernització que propugna el model? Altres institucions codificadores com les universitats n'han adoptat, per exemple, els criteris de redacció i els usos de majúscules? I els altres organismes de la mateixa Administració pública catalana? Xirinachs (2012: 5) ja constata la “falta de seguiment de les instruccions generades des de la CALA”, i la dispersió de criteris detectada en els recursos no és positiva per a la codificació del model, ja que genera inseguretat a l'usuari i va en detriment d'una codificació sòlida i homogènia.

Així, en aquest quart capítol, amb l'objectiu de detectar si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada, comparem la codificació de dotze elements del model de referència amb la codificació que en fan altres organismes en els seus respectius manuals codificadors, i valorem si els elements presenten continuïtat, vacil·lació o discrepància. Per això, d'entrada, delimitem el model de referència, tot seguit, en seleccionem un conjunt d'elements i, a l'últim, constituïm el corpus bibliogràfic a partir del qual duem a terme la comparació. El corpus és representatiu del conjunt d'organismes que han codificat el LJC i està format per fonts fiables i pertinents als elements objecte d'estudi.

Els resultats permeten avaluar si el model s'ha adoptat de forma generalitzada, de forma parcial o si ha estat rebutjat, i també permeten copsar si el conjunt d'actuacions de normalització lingüística encaminades a codificar el nou model lingüístic del LJC ha reeixit, i, per tant, si les decisions preses per a la codificació del model han tingut bona acollida o si cal revisar-ne alguna. D'altra banda, la metodologia emprada permet confrontar la codificació dels principis rectors amb la dels criteris lingüístics, copsar si els factors *organisme*, *zona geogràfica* i *sector* són rellevants en la codificació d'un element lingüístic i també observar la terminologia emprada pels manuals analitzats en les descripcions del model lingüístic. Aquesta informació és útil per a la valoració final dels resultats obtinguts.

Estructurem el capítol en sis apartats: en el primer, exposem les aportacions fetes en relació amb la codificació del model lingüístic de referència del LJC; en el segon, delimitem el model de referència del LJC; en el tercer, seleccionem els elements dels quals analitzem el seguiment; en el quart, detallem les obres que constitueixen el corpus bibliogràfic que utilitzem per determinar el grau de seguiment del model, així com els criteris que ens han guiat en la seva tria; en el cinquè, expliquem els criteris que seguim per al buidatge, la representació i la interpretació de les dades, i en el sisè, presentem els resultats.

4.1 Contribucions sobre la codificació del model lingüístic del LJC

En l'àmbit de la terminologia i els llenguatges d'especialitat, s'han publicat diversos articles que fan aportacions, algunes de breus i d'altres de més detallades, sobre l'estat de la codificació del model lingüístic del LJC i els problemes que presenta aquesta codificació.

Comencem destacant les aportacions que s'han fet en clau positiva. Amb motiu dels vint-i-cinc anys de la *Revista de Llengua i Dret*, Duarte (2009: 42) va fer el balanç de l'evolució del LJC i va concloure que “els criteris aplicats en la fixació del llenguatge ara fa vint-i-cinc anys s'han mantingut essencialment vigents”. Amb “criteris” es referia a l'establiment de la genuïnitat i la modernitat com a fonaments del llenguatge jurídic. Semblantment, Pou (2012: 52) també es mostra en la mateixa línia i afirma que “des del punt de vista de la terminologia jurídica, substancialment el català no presenta problemes rellevants de fixació”.

Per contra, les contribucions que constaten problemes en la codificació del model lingüístic i la necessitat de revisar certes decisions es localitzen sobretot en tres tipus de treballs: treballs que analitzen segments del panorama documental del LJC, treballs terminològics sobre dret processual i treballs sobre l'ús igualitari del llenguatge.

En relació amb els estudis sobre el panorama documental, autors com Cervera (2012) i Pou (2012) constaten que s'han adoptat solucions diferents per a una mateixa qüestió lingüística; a més, arran de la nostra experiència en traducció i correcció, també hem detectat aquesta divergència de solucions, per exemple, en l'ús de la preposició *de* en les locucions *amb data de*, *en data de* i *de data de*, o l'ús de les majúscules en les denominacions del Codi civil.⁷⁴ Aquesta dispersió es deu principalment a la diversitat d'aproximacions que es duen a terme en l'elaboració dels recursos; a la rapidesa i la facilitat que ofereix internet a l'hora de publicar materials a la xarxa; a la falta d'estudis rigorosos previs a la publicació dels materials, i també a la proliferació una mica desordenada que va haver-hi sobretot els anys vuitanta i noranta (Cervera, 2012; Gelpí, 2008b; Pou, 2012).

A propòsit dels treballs terminològics de dret processual, cal esmentar les aportacions del professor de dret de la Universitat de Barcelona Jordi Nieva-Fenoll, el qual qüestiona algunes de les propostes terminològiques de la CALA (Nieva-Fenoll, 2011; Grau, Nieva-Fenoll i Egea, 2000), com el terme *interlocutòria i assentiment a la demanda*, entre d'altres. Cervera (2012) i Pou (2012) també comenten les dificultats de fixació que hi ha hagut al voltant del terme *interlocutòria* com a traducció *d'aute* i la inclusió posterior *d'aute* en el DIEC2, si bé circumscrita al dret andorrà.

I quant als treballs sobre l'ús igualitari del llenguatge, cal destacar el de Junyent (2013), que conté les aportacions fetes l'any 2010 amb motiu de la jornada Visibilitzar o Marcar? Repensar el Gènere en la Llengua Catalana, que va tenir com a resultat la revisió dels criteris fixats per l'opuscle *Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua* (Secretaria de Política Lingüística, SPL, 2005). Aquests criteris van suscitar opinions expertes que alertaven que l'aplicació que se n'estava fent repercutia negativament en la comunicació i la qualitat de la llengua; a partir d'aquí es va organitzar la jornada abans esmentada, de la qual, a petició del Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades (GELA), va sorgir un grup de treball que va revisar els criteris lingüístics més controvertits; en especial, el debat girava al voltant de si el masculí era una forma marcada o no. La feina d'aquest grup de treball va culminar amb un consens sobre l'adaptació dels criteris, el qual es va materialitzar en l'Acord sobre l'ús no sexista de la llengua (2010), document que va ser el punt de partida per renovar l'opuscle. D'entre els criteris que s'han renovat, hi ha la consideració explícita del masculí

⁷⁴ Sobre l'ús de la preposició *de* en l'expressió *amb data de*, els criteris del CUB estipulen que si la construcció acompaña la data concreta no requereix la preposició *de* ([CUB, s. d.](#)); mentre que el Parlament de Catalunya, en el seu manual d'estil, fixa que sempre cal escriure la preposició *de* ([Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya, 2018a: 252](#)). Sobre l'ús de la majúscula en la denominació *Codi civil*, els criteris de la UPF estableixen que cal emprar majúscula en tots dos mots ([Llibre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra, en línia](#)); mentre que els criteris de la DGPL, només en el primer ([DGPL, 2016: 32-33](#)). La data de consulta dels recursos és, en tots els casos, l'abril de 2019.

plural com a plural aglutinador i, per tant, com a forma no discriminatòria perquè fa referència tant als homes com a les dones (Murtra, 2011).

4.2 Delimitació del model lingüístic de referència

La delimitació del model lingüístic del LJC la duem a terme a partir dels manuals *Introducció al llenguatge jurídic* (Duarte i De Broto, 1990), el *Manual de llenguatge administratiu* (Duarte, Alsina i Sibina, 2002) i *Traduir del català al castellà: més enllà de la intercomprendsió* (Domènech, 2012), com a obres de referència sobre el LJC, i també a partir de les últimes edicions dels opuscles de la col·lecció “Criteris lingüístics”, que difonen les pautes del model (sobretot les relatives a aspectes convencionals) i que han estat publicats per la GPL.

Abans d'emprendre la delimitació del model de referència, fem un aclariment conceptual: entenem per model lingüístic el conjunt de principis rectors —entesos com les directrius que fixen l'espiritu del model en un pla més abstracte— i criteris lingüístics —entesos com les pautes més concretes que deriven de les directrius— que donen preferència a unes formes lingüístiques en detriment d'unes altres per aconseguir un estil determinat en la redacció, i que poden afectar diversos plans de la llengua com el morfològic, el lèxic, el fonològic o el sintàctic.⁷⁵

El model lingüístic del LJC modern té com a objectius restablir el llenguatge d'especialitat, modernitzar-lo i trencar amb la dependència respecte del castellà (Domènech, 2012; Duarte i De Broto, 1990). Es caracteritza pels principis rectors d'identitat, respecte, claredat, igualtat i homogeneïtat,⁷⁶ els quals posen les bases per estipular un seguit de criteris lingüístics més concrets que permeten obtenir una redacció genuïna, planera, igualitària, respectuosa i homogènia, i que afecten especialment els plans terminològic, morfosintàctic, discursiu i convencional de la llengua.

El primer dels objectius respon a la voluntat d'elaborar un model de llenguatge que sigui capaç de recuperar la tradició perduda del català jurídic i fer prevaldre una expressió anotada allunyada de castellanismes; el segon, a la necessitat d'adaptar-se a l'evolució general de la societat i les tendències actuals d'altres llenguatges jurídics, i el tercer, a la voluntat de guanyar autonomia en la creació de terminologia i models de documents.

La necessitat de recuperar la tradició perduda ve donada pel retrocés que va experimentar el català en el terreny jurídic sobretot durant els períodes històrics posteriors al 1714, per la qual cosa el model busca preservar elements lingüístics genuïns que van caure en desús per culpa d'aquest retrocés. Al nostre entendre, aquesta necessitat dona lloc a un dels principis rectors del model: el principi rector d'identitat, del qual sorgeixen una sèrie de criteris que busquen fer prevaldre les formes que per raons etimològiques són més genuïnes de la llengua catalana (TERMCAT, 2006a, 2006b). Aquests criteris afecten especialment la terminologia, però també altres elements discursius. A tall d'il·lustratiu, *crida i cerca*, *marmessor*, *interlocutòria*, *atès que*, *en paga de i a dia cert*, entre d'altres, són alguns dels termes recuperats, com també ho és l'aposta pel tractament de *vós* com a forma preferent a l'hora de dirigir-se al receptor en un acte comunicatiu escrit, ja que es tracta d'una forma amb una tradició en la llengua catalana que es remunta a l'edat mitjana (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Duarte i De Broto, 1990). Del mateix principi, també en deriva la voluntat de fer prevaldre una expressió anotada allunyada de castellanismes, la qual va suscitar l'estudi i la recopilació de les qüestions lingüístiques que generaven més errors en la redacció, la majoria de les quals era per interferència del castellà. En són una mostra l'ús del gerundi especificatiu (també anomenat *gerundio del BOE*), l'ús de preposicions en l'expressió de la data, l'ús de *mateix* amb valor pronominal i l'ús de verbs com *procedir*, *contemplar*, *fallar*, *obrar* i *precisar* amb accepcions semàntiques no genuïnes de la

⁷⁵ Definició basada en el concepte de *model de llengua* que proposa Oriol Camps (1991a).

⁷⁶ No esmentem aquí el principi d'adequació a la normativa, perquè considerem que hi està sobreentès, ja que tot llenguatge d'especialitat que opera en un registre formal, com és el LJC, se sotmet a la normativa lingüística de l'Institut d'Estudis Catalans. En efecte, aquest principi tampoc s'esmenta de forma explícita en les obres en què ens basem.

llengua catalana. S'han fet moltes recopilacions⁷⁷ d'aquest tipus d'estructures lingüístiques, com ara el *Saps què?* del Departament de Justícia, els *Retalls de llengua* del Pla de qualitat lingüística a despatxos d'advocats (2007), el *Català a la Carta* del CICAC i els *Apunts lingüístics* dels Serveis d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya, i també es troben aquest tipus de recopilacions dins els manuals que difonen el model lingüístic, com, per exemple, *Traduir del castellà al català: més enllà de la intercomprendió* (2012) i *Manual de llenguatge judicial* (2003).

La voluntat de guanyar autonomia en la creació de terminologia i models de documents també està vinculada al principi d'identitat: el model busca intervenir en el disseny de documents i en els aspectes terminològics i estilístics que no estiguin estipulats per disposicions normatives i aplicar-hi solucions anostrades (Duarte i De Broto, 1990: 15).

I pel que fa a la necessitat d'adaptar-se a l'evolució de la societat i les tendències actuals dels llenguatges jurídics, és a dir, de modernitzar-se, s'explica pel fet que aquest tecnolecte s'havia tornat massa representatiu de la dictadura franquista, per la qual cosa, al costat de la genuïnitat, el model del LJC també busca transmetre els valors de la democràcia i adopta com a principis estilístics els de la claredat i la simplificació, la funcionalitat i la precisió, i el respecte i la correcció en el to relacional (Duarte i De Broto, 1990: 16).

Els principis de claredat, simplificació, funcionalitat i precisió, que sintetitzen en el principi rector de claredat, tenen com a objectiu combatre la redacció complexa i incomprendible que sovint generen els especialistes en dret. Aquest principi s'inspira en les bases del moviment Plain English Movement, la tendència simplificadora del llenguatge administratiu que va néixer al món anglosaxó i es va estendre per tot Europa. I propugna l'establiment de tota una sèrie de criteris lingüístics, entre els quals destaquem la preferència d'un estil verbal a un estil nominal, amb la qual cosa s'evita l'abús de nominalitzacions i verbs buits que dificulten la comprensió del text; la preferència, sempre que es conegui l'emissor, de veus actives en detriment de formes impersonals i veus passives; la tendència a ordenar de forma canònica els elements de la frase i a construir frases breus, la qual cosa va en pro d'una millor llegibilitat; la substitució, en cas que sigui possible, de llatinismes o mots extremament cultes per d'altres de més usuals, i la supressió d'expressions redundants i rocambolesques, les quals van en detriment de la precisió de la redacció (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Duarte i De Broto, 1990).

Els principis de respecte i de correcció en el to relacional els aglutinem sota el principi rector de respecte, el qual busca la democratització del llenguatge, i la seva implantació es deu al fet que el llenguatge jurídic català de principis dels 80 estava impregnat d'expressions que denotaven jerarquia entre els interlocutors i discriminaven per raó de càrrec. El model de referència del LJC busca eliminar aquest tipus d'expressions a favor d'un llenguatge més democràtic i respectuós que estableixi relacions formals i entre iguals entre els interlocutors de l'acte comunicatiu, la qual cosa afecta qüestions més aviat lèxiques, estilístiques i convencionals (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Duarte i De Broto, 1990). D'aquestes qüestions en són exemples el rebuig d'expressions que denotin humiliació o afalac, com ara l'ús de verbs com *suplicar* o *pregar*, o de l'expressió *pres i preguntés* fora de l'àmbit de les corporacions locals; l'adopció d'un sistema de tractaments personals en què s'emprin com a formes preferents *senyor* o *señora* i es bandegin altres tractaments com *senyoreta*, *En* i *Na*; l'ús de tractaments protocol·laris reservat només per a situacions d'homenatge i solemnes; l'adopció del tractament de *vós*, en ser una forma que, a diferència de la fredor i distància que implica el *vostè*, transmet respecte i cordialitat, i l'adopció de la minúscula inicial per a les denominacions de càrrecs. Sobre aquest últim punt, destaquem un fragment de la tercera edició de l'opuscle *Majúscules i minúscules* (SPL, 2004: 9), que il·lustra molt bé aquesta voluntat de democratitzar: “Convençuts que cal tractar de la mateixa manera tots els càrrecs, sense fer diferències en l'escala jeràrquica, hem adoptat i proposem l'ús de la minúscula per a tots ells”.

Així mateix, la modernització per la qual opta el model del LJC també comporta la voluntat d'obtenir una redacció lliure de formes discriminadores per raó de sexe. Aquesta voluntat, que

⁷⁷ Aquestes recopilacions han rebut diverses denominacions: vocabularis de dubtes, recolls d'errors freqüents, retalls de llengua, inadequacions o interferències lingüístiques.

considerem que dona lloc al principi rector d'igualtat, busca reflectir els canvis que la societat ha experimentat en matèria de gènere, com ara l'assoliment de la igualtat d'homes i dones davant la llei i la incorporació massiva de la dona al món del treball (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Duarte i De Broto, 1990; GELA, Parlament de Catalunya, Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona, 2010; SPL, 2005). Els criteris lingüístics dels quals el model actual se serveix per obtenir una redacció igualitària són l'ús de mots col·lectius, el masculí genèric, expressions despersonalitzades, formes dobles o la barra inclinada, els quals no es poden aplicar de manera sistemàtica sinó sempre tenint present el tipus de text, la intenció comunicativa i el principi de claredat i genuïnitat de l'expressió (DGPL, 2011). D'aquests criteris en destaquem l'ús del masculí genèric, una forma que en un principi va ser considerada discriminatòria a causa de la confusió entre la categoria gramatical de gènere i la noció biològica de sexe. Aquest canvi de criteri es va formalitzar amb l'Acord sobre l'ús no sexista de la llengua, firmat pel GELA, la Generalitat de Catalunya, la Universitat de Barcelona i el Parlament de Catalunya l'any 2010.

Per acabar, la modernitat també implica una certa homogeneïtat en el llenguatge. És important que els textos jurídics presentin una certa coherència en aspectes gràfics i ortotipogràfics, especialment si han estat redactats per un mateix organisme, ja que contribueix a generar una imatge més unificada i professional de l'organisme, i també afavoreix la comprensió i precisió del contingut perquè es fixa una mateixa forma lingüística per a un únic referent. Aquesta característica es tradueix en el principi rector de l'homogeneïtat, el qual dona lloc a un conjunt de convencions ortotipogràfiques que estan regulades per diversos manuals: l'opuscle *Majúscules i minúscules* (2016) fixa els usos de la majúscula i la minúscula; el manual *Abreviatures* (2005) estipula els criteris d'escriptura d'abreviatures, símbols, sigles i acrònims, i *La redacció de les lleis* (1995) i *Manual de llenguatge administratiu* (2002) regulen determinats usos dels signes de puntuació, entre altres qüestions. A grans trets, en relació amb l'ús de majúscules i minúscules, el model destaca per una tendència clarament minusculista, ja que considera que l'ús indiscriminat de majúscules complica la lectura del text i el fa menys assequible i, a més, veu en l'ús de la majúscula l'atorgament d'una certa jerarquia en el mot (l'ús de minúscula en els càrrecs i l'ús de la majúscula en només el mot inicial del nom d'una llei il·lustren bé l'esperit del model). I respecte de l'ús de les abreviatures, es considera que l'abreviació pot fer encara més obscur el llenguatge d'especialitat i només en recomanen l'ús en taules, gràfics, llistes i altres casos similars que requereixen comprimir el text en benefici d'una informació més completa.

El principi d'homogeneïtat també es veu en la fixació de criteris de traducció. En aquest sentit, el model regula, mitjançant el manual *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims* (1999), els criteris de traducció entre el català i el castellà de noms propis i oficials referits a éssers animats, coses i llocs, i també unifica, per mitjà del manual *Criteris de traducció de textos normatius del castellà al català* (2010), pautes eminentment pràctiques per resoldre diferents qüestions de llengua habituals en textos com reglaments i lleis.

Aquest principi afecta igualment el disseny dels documents, i l'obra de referència sobre aquest punt és *Documentació jurídica i administrativa* (2002). Aquest manual proposa tota una sèrie de criteris de redacció i fixa una macroestructura clara i funcional dels documents jurídics i administratius més habituals, en què, per exemple, la fraseologia barroca i redundant desapareix completament, es fixa com expressar la data, es proposen enllaços sintàctics per a les parts d'un document, i la tradicional enumeració amb ordinals expressada en lletres de les clàusules d'un contracte o demanda es converteix en una enumeració amb cardinals expressada en xifres aràbigues.

De fet, l'homogeneització és present pràcticament en tots els aspectes lingüístics del model de referència, ja que la voluntat d'aplicar un mateix criteri de forma coherent la trobem tant en el principi d'identitat com en el de claredat, de respecte i d'igualtat. Igualment, la simple voluntat de fixar un model lingüístic és una voluntat d'homogeneitzar.

Cloem l'apartat amb un quadre sinòptic que resumeix de forma esquemàtica els principis rectors i els criteris lingüístics que caracteritzen el model lingüístic del LJC:

Figura 18. Quadre sinòptic de les característiques del model lingüístics del LJC

Principis	Criteris lingüístics
identitat	<ul style="list-style-type: none"> — Preferència pels termes que per raons etimològiques són més genuïns de la llengua catalana — Preferència per les formes morfosintàctiques més genuïnes de la llengua catalana — Preferència pel tractament de <i>vós</i> com a tractament d'ús preferent en les comunicacions escrites — ...
respecte	<ul style="list-style-type: none"> — Rebuig de les expressions que denoten humiliació i afalac — El tractament de respecte preferent és <i>senyor</i> o <i>senyora</i> — Restricció dels tractaments protocol·laris a situacions d'homenatge — Adopció del tractament de <i>vós</i> — Ús de la minúscula en les denominacions dels càrrecs — ...
Model lingüístic del llenguatge jurídic català (LJC)	<ul style="list-style-type: none"> — Preferència de l'estil verbal respecte del nominal — Rebuig de l'abús de verbs buits — Preferència per la veu activa respecte de la passiva i formes impersonals — Preferència per respectar l'ordre canònic de la frase — Preferència per la construcció de frases breus — Substitució de llatinismes i tecnicismes innecessaris per mots d'ús habitual — Supressió d'expressions redundants i rocambolesques — Distribució funcional dels documents — ...
claretat	<ul style="list-style-type: none"> — Rebuig de les expressions que discriminin per raó de sexe — Ús del masculí plural com a forma genèrica — Ús d'estratègies lingüístiques per obtenir una redacció igualitària (formes dobles, ús del mot <i>persona</i>, una redacció més neutra...) — ...
igualtat	<ul style="list-style-type: none"> — Ús de la minúscula en els càrrecs — Ús de la majúscula inicial en el primer mot de les denominacions de textos legislatius — Ús unificat d'abreviacions i sigles — ...
homogeneïtat	<ul style="list-style-type: none"> — Ús de la minúscula en els càrrecs — Ús de la majúscula inicial en el primer mot de les denominacions de textos legislatius — Ús unificat d'abreviacions i sigles — ...

4.3 Selecció dels elements representatius del model de referència

Un cop feta la delimitació del model lingüístic, seleccionem els elements del model lingüístic del LJC dels quals fem el seguiment, i ho fem atenent la divisió entre principis i criteris acabada d'exposar. Pel que fa als principis rectors, decidim analitzar-los tots: el principi d'identitat, el de claredat, el de respecte, el d'igualtat i el d'homogeneïtat; i en consideració al nombre elevat de criteris lingüístics, triem els set següents: el tractament de *vós* com a forma de tractament preferent,

l'ús de la minúscula en la denominació dels càrrecs, l'ús de la majúscula en les denominacions dels títols dels textos oficials, el masculí plural com a forma no marcada, la redacció de frases breus, l'expressió de la data i la tendència a l'ús de xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics. Escollim aquests set criteris perquè entre tots estan vinculats als cinc principis rectors i soLEN ser els més conflictius en la redacció jurídica.

Si bé és cert que hi ha elements terminològics que han esdevingut representatius del model i que podrien ser d'interès per a l'estudi (com ara el terme *interlocutòria*), no n'incluem cap en l'anàlisi, perquè actualment aquest tipus d'elements han estat normativitzats per les autoritats competents o bé codificats mitjançant la legislació. Entenem que aquests elements serien d'interès, per exemple, en estudis d'implantació terminològica,⁷⁸ però no del seguiment bibliogràfic de la codificació del model, ja que té poc sentit fer aquest tipus de seguiment d'un element que està tan regulat.

En conjunt, els dotze elements que analitzem són representatius del model lingüístic del LJC, i la seva anàlisi permet arribar a conclusions sobre si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada o no.

Taula 13. Conjunt dels elements seleccionats per representar el model lingüístic del LJC

Principi 1	Principi d'identitat
Principi 2	Principi de claredat
Principi 3	Principi de respecte
Principi 4	Principi d'igualtat
Principi 5	Principi d'homogeneïtat

Criteri 1	El <i>vós</i> com a forma de tractament preferent
Criteri 2	L'ús de la minúscula en la denominació dels càrrecs
Criteri 3	L'ús de la majúscula en la denominació dels títols de textos oficials
Criteri 4	El masculí plural com a forma no marcada
Criteri 5	La redacció de frases breus
Criteri 6	L'expressió de la data
Criteri 7	L'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics

4.4 Constitució del corpus bibliogràfic de seguiment

El corpus que utilitzem per detectar si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada està format per recursos que codifiquen actualment el LJC i que han estat publicats per organismes varis. Els criteris de selecció dels recursos i organismes busquen garantir que el corpus sigui representatiu i que estigui format per fonts fiables i pertinents al nostre objecte de cerca. A continuació, expliquem els criteris que seguim i la tria feta.

Per a la selecció dels organismes, tenim en compte la zona geogràfica i el sector al qual pertanyen, de tal manera que hi ha organismes de zones geogràfiques i sectors varis del domini lingüístic català, inclosa la mateixa Administració pública catalana. Aquest criteri, a més de garantir un conjunt heterogeni d'organismes, permet copsar si els factors de la zona geogràfica i el sector incideixen en la codificació d'un element; en cas afirmatiu, ho comentem en els resultats. El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018, elaborat en l'anàlisi documental, és l'eina que fem servir per triar els organismes.

Amb relació a la tria dels recursos, emprem de nou el Catàleg i considerem que els etiquetats com a fonts d'informació gramatical i discursiva són el mitjà idoni per fer aquesta anàlisi. Entenem que les fonts d'informació gramatical i discursiva, com els manuals de redacció i estil, que publiquen els

⁷⁸ En efecte, el terme *interlocutòria* és un element objecte d'estudi en el capítol 5, en el qual mesurem el grau d'implantació del model lingüístic en textos jurídics de l'àmbit privat.

organismes donen fe del model lingüístic que cada organisme defensa i que en principi no hi ha contradiccions entre els recursos d'un mateix organisme. Així, en els casos en què un mateix organisme té més d'una font d'informació gramatical i discursiva, elegim la més pertinente segons l'element objecte d'anàlisi (serveixi d'exemple el cas de Comissions Obreres, en què consultem el *Manual per a la redacció de documents* per analitzar els principis rectors del model, i recorrem al manual *Majúscules i minúscules* per analitzar els criteris 2 i 3). Per acabar, també tenim en compte la data d'elaboració dels manuals, la qual ha de ser posterior a l'any 2000, ja que el 2001 és l'any en què va finalitzar la codificació del model de referència. En tots els casos (llevat d'un que es justifica en l'exposició dels resultats), escollim l'última edició publicada, per així poder tenir en compte els últims canvis adoptats. La data de la publicació o la data de consulta de la pàgina web es troba detallada a la taula que acompaña les analisis.

La tria que fem és la següent. Del sector de l'Administració pública (entesa com l'àmbit que engloba el poder executiu, judicial i legislatiu) elegim: el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya (Justícia), el Parlament de Catalunya, la Diputació de Girona i l'Ajuntament de Mataró, com a organismes pertanyents a la zona geogràfica de Catalunya i representatius també de les diverses administracions territorials (l'autonòmica, la provincial i la local); el Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (CAIB), com a organisme pertanyent a l'àrea de les Illes Balears; l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL), com a organisme de la Comunitat Valenciana, i el Govern d'Andorra, com a organisme pertanyent a Andorra. Som conscients que de l'Administració provincial i la local només triem un recurs i no ens permet generalitzar els resultats, però procedim d'aquesta manera per evitar un excés de recursos de l'àmbit administratiu públic que podria desvirtuar els resultats.

Taula 14. Recursos d'organismes del sector de l'Administració pública que formen part del corpus bibliogràfic

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica
Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya (Justícia)	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia</i> (2013)
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Catalunya</i> (2018) <i>Curs taller de redacció de textos breus</i> (2014)
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (en línia)
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil</i> (2001) <i>Llenguatge administratiu igualitari</i> (2003)
Govern de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears (CAIB)	<i>Llibre d'estil</i> (2010)
Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL)	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017) <i>Models de documents</i> (en línia)

Del sector acadèmic escollim la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i la Universitat de Barcelona (UB), com a organismes representants de l'àrea de Catalunya; la Universitat de les Illes Balears (UIB), com a representant de l'àrea de les Illes Balears, i la Universitat Jaume I (UJI), com a representant de la zona geogràfica de la Comunitat Valenciana. El manual d'estil que aquí associem a la UJI, *Manual de documents i llenguatge administratius* (2009), es va elaborar amb la col·laboració de la Universitat de València, la Universitat d'Alacant i la Universitat Miguel Hernández, i, per tant, és, a més, representatiu de bona part del sector acadèmic de la Comunitat Valenciana.

Taula 15. Recursos d'organismes del sector acadèmic que formen part del corpus bibliogràfic

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica
UPF	<i>Documents administratius universitaris de la Universitat Pompeu Fabra (en línia) (d'ara endavant, DAU UPF)</i>
	<i>Llibre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra (en línia) (d'ara endavant, Llibre d'estil de la UPF)</i>
UB	<i>CUB: criteris de la Universitat de Barcelona (en línia) (d'ara endavant, CUB)</i>
	<i>DAU: documents administratius universitaris (1991) (d'ara endavant, DAU UB)</i>
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació administrativa (2013)</i>
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius (2009)</i>
	<i>Guia de tractament no sexista de la informació i la comunicació a la Universitat Jaume I (2010)</i>

Del sector professional, només incloem el bufet d'advocats Garrigues, l'única empresa privada pertanyent a l'àmbit del dret que ha publicat un manual d'estil sobre llenguatge jurídic. Com que no documentem cap recurs sobre llenguatge jurídic elaborat per empreses o organismes del sector professional d'Andorra, Comunitat Valenciana i les Balears, no podem incloure'n cap a l'anàlisi.⁷⁹

Taula 16. Recursos dels organismes del sector professional que formen part del corpus bibliogràfic

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic (2010)</i>

De l'àmbit sindical, escollim Comissions Obreres de Catalunya (CCOO), la qual representa la zona geogràfica de Catalunya. Igualment, com que no documentem cap recurs sobre llenguatge jurídic elaborat per organismes sindicals d'Andorra, Comunitat Valenciana i les Balears, no podem incloure'n cap a l'anàlisi.

Taula 17. Recursos dels organismes del sector sindical que formen part del corpus bibliogràfic

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents (2010)</i>
	<i>Majúscules i minúscules (s. d.)</i>

I de l'àmbit editorial, present també en el panorama documental, decidim no recollir cap recurs, perquè no aporta resultats significatius en l'anàlisi atès que el nombre de recursos de l'àmbit és reduït (cinc recursos publicats durant un període de més de vint-i-cinc anys) i tots es van publicar fa més de quinze anys.

En definitiva, seguint els criteris exposats, constituïm un corpus format per tretze organismes diferents que cobreixen els àmbits geogràfics demogràficament més importants del domini lingüístic català (Catalunya, la Comunitat Valenciana, les Illes Balears i Andorra) i sectors tan diferents com l'Administració pública, el sector acadèmic, el món privat i el sindical. Aquest corpus és prou representatiu per detectar si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada.

⁷⁹ Hem valorat la inclusió del *Llibre d'estil* de “la Caixa”, però l'última edició va ser publicada el 1993 i, per tant, queda exclòs de l'anàlisi.

4.5 Buidatge, representació i interpretació de les dades

El buidatge de les dades necessàries per valorar la codificació dels elements l'hem fet mitjançant unes taules que recopilen tots els fragments dels recursos en què ens basem per fer l'anàlisi (vegeu annex 2). Un cop identificats els fragments, comparem l'element codificat en el recurs en qüestió amb l'element codificat segons el model de referència descrit a l'apartat 4.2, i valorem si l'element presenta continuïtat, vacil·lació o discrepància, d'acord amb els criteris que expliquem més avall:

- Considerem que un element presenta continuïtat (i ho representem mitjançant el símbol ✓) quan coincideix amb la codificació del model de referència. I creiem que la pot presentar tant si ho fa de forma explícita com implícita. Aquest matís és rellevant, ja que ens hem trobat que alguns dels manuals observats, sia pel seu caràcter més pràctic sia per altres raons que desconeixem, no esmenten de forma explícita el nostre objecte d'anàlisi. En aquests casos, que es troben explicats en l'exposició dels resultats, hem recorregut a la lectura atenta de tot el recurs i a l'observació, en els models de documents o els exemples del mateix manual, de les formes lingüístiques vinculades a l'element objecte d'anàlisi.
- Considerem que un element presenta vacil·lació (~) quan es desmarca parcialment respecte del model de referència o no està ben fixat a causa de contradiccions internes del recurs.
- Considerem que un element presenta discrepancia (✗) quan contradiu explícitament o implícitament la codificació feta pel model de referència.
- I en els casos en què no és possible copsar la codificació de l'element per falta d'informació suficient, considerem que l'element hi és absent (Ø).

Per acabar, interpretem els resultats en dos nivells: primer, fem una lectura de l'adopció global del model, i, segon, fem una lectura de l'adopció individual de cada principi rector i criteri lingüístic. Establim el líndar que cal superar el 75% dels casos analitzats per poder considerar que el model, el principi o el criteri ha estat adoptat de forma generalitzada. Creiem que cal establir aquest líndar per dues raons: perquè en la codificació del model hi va haver una participació activa de les universitats, les administracions públiques i el sector professional, i perquè la difusió que s'ha fet del model lingüístic ha sigut considerable i constant; per la qual cosa s'espera que l'adopció del model sigui àmplia.

Així doncs, interpretem que:

- Si més del 75% dels casos analitzats registren continuïtat, el model, el principi rector o el criteri lingüístic s'ha adoptat de forma generalitzada.
- Si entre el 50% i el 75% dels casos analitzats registren continuïtat, el model, el principi rector o el criteri lingüístic s'ha adoptat de forma parcial.
- Si menys del 50% dels casos analitzats registren continuïtat, el model, el principi rector o el criteri lingüístic ha estat rebutjat.

4.6 Seguiment del model de referència del LJC

En aquest apartat exposem els resultats de l'anàlisi dels cinc principis rectors i els set criteris lingüístics seleccionats. Cada anàlisi va encapçalada per una explicació breu de les característiques del principi o criteri segons el model de referència, i conté una taula que mostra els resultats de les observacions fetes en cada un dels recursos,⁸⁰ així com una explicació més detallada de la continuïtat, vacil·lació o discrepancia de l'element. En l'explicació també recollim, en la mesura que ho considerem escaient, les observacions fetes en relació amb la terminologia que els recursos empren per descriure l'element, i la relació que es pugui establir respecte de la zona geogràfica i el sector, i els motius que han provocat les vacil·lacions i les discrepancias.

⁸⁰ La data de consulta als recursos en línia és d'abril de 2019.

a) Seguiment dels principis rectors

Principi 1: el principi d'identitat

La identitat és un dels trets distintius del model de referència i respon a la voluntat d'elaborar un model de llenguatge genuí capaç de recuperar la tradició perduda del català jurídic (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Duarte i De Broto, 1990). Són elements representatius d'aquesta voluntat l'adopció del *vós* com a tractament preferent en les comunicacions escrites i l'adopció d'expressions com *crida i cerca* (en castellà, *búsqueda y captura*), *vist i plan* (en castellà, *visto bueno*) i *atès* (en castellà, *dado que*), entre d'altres (Duarte i De Broto, 1990: 14). Atès que la terminologia ha esdevingut un aspecte normatiu i ja no se'l considera estilístic, per valorar si els organismes mantenen actualment aquest principi en la seva codificació, busquem, d'entrada, que així ho descriguin, i, en cas que no hi hagi la descripció explícita, busquem si adopten el *vós* com a tractament i si fan referència al TERMCAT, ja que els seus criteris de normalització terminològica preserven la genuïnitat del llenguatge d'especialitat.

Totes les codificacions analitzades, excepte una, mantenen el principi d'identitat en el model de llengua que difonen. Els resultats es mostren de forma sintètica a la taula següent:

Taula 18. El principi d'identitat

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	Principi d'identitat
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justicia (2013)</i>	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lles i altres textos del Parlament de Cat. (2018)</i>	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona (en línia)</i>	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil (2001)</i>	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil (2010)</i>	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa (2011)</i>	~
UPF	DAU UPF (en línia)	✓
UB	CUB (en línia)	✓
	DAU UB (1991)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació administrativa (2013)</i>	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius (2009)</i>	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic (2010)</i>	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents (2010)</i>	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic (2017)</i>	✓

Per un costat, la majoria dediquen un apartat a la descripció del model, en què detectem explícitament que mantenen la identitat com a tret distintiu del model (Justícia, Parlament de Catalunya, Diputació de Girona, Ajuntament de Mataró, CAIB, Govern d'Andorra, UPF i UJI), i fins i tot hi detectem repetició en la terminologia utilitzada: a l'hora de descriure el tret distintiu de la identitat, sovint s'empren els mots *genuïnitat, tradició i identitat*. Per l'altre, una minoria de les codificacions no expressen de manera explícita el principi d'identitat, però igualment aposten pel tractament de *vós* o fixen com a referència el TERMCAT. Aquestes codificacions són les de la UIB, Garrigues i CCOO.

Un esment a part el dediquem al CUB de la UB perquè, en tenir un caràcter pràctic i funcional, no incorpora informació detallada del model lingüístic ni tampoc bibliografia, amb la qual cosa, dels factors que utilitzem per cercar el principi d'identitat, només detectem l'aposta pel tractament de *vós* com a forma preferent. És per això, i tenint en compte que el model lingüístic de la UB no ha patit variacions, que recorrem a l'edició anterior del CUB, el DAU UB (1991), en què sí que hi ha l'aposta explícita pel respecte a la *tradició*.

L'única codificació que es desmarca de la resta és *Manual de documentació administrativa* de l'AVL, perquè no hi detectem explícitament l'aposta per un model lingüístic genuí, i la cerca d'altres criteris com l'ús de *vós* com a forma preferent o la referència al TERMCAT tampoc ha sigut reeixida. Una lectura més atenta ens ha permès arribar a la conclusió que la referència de l'AVL no és el

TERMCAT sinó el lèxic normatiu de l'AVL, tal com ho demostra l'aposta per variants dialectals com *atés que*, *fórmula de despedida*, *interés*, en el referit període i citat òrgan, algunes considerades castellanismes i poc adequades per a registres formals, i d'altres, formes no recomanades pel model de referència. Per tot això, tenint en compte que l'AVL no manté aquest principi o, si més no, no el manté en els mateixos termes, però com que tampoc hi ha una contradicció expressa, considerem que presenta vacil·lació respecte del model de referència.

En síntesi, el principi d'identitat és un tret definitori del model de referència que, independentment de l'àmbit geogràfic al qual pertany l'organisme, es manté en totes les codificacions excepte una, l'AVL, institució pertanyent a l'Administració pública de la Comunitat Valenciana.

Principi 2: el principi de claredat

El principi de claredat que caracteritza el model de referència del LJC és fruit de la modernitat que busca assolir el model i comporta la simplificació de la redacció i la cerca de la funcionalitat en el disseny dels documents. Així doncs, aquest principi promou un llenguatge molt entenedor, pròxim al ciutadà i lliure de redundàncies, arcaïsmes, estructures sintàctiques enrevessades i altres elements que podrien dificultar-ne la comprensió; en altres paraules, afavoreix un llenguatge clar i funcional (Duarte i De Broto, 1990). A la taula següent detallarem els resultats de l'anàlisi d'aquest principi:

Taula 19. El principi de claredat

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	Principi de claredat
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia</i> (2013)	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Cat.</i> (2018)	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (en línia)	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil</i> (2001)	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil</i> (2010)	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)	✓
UPF	DAU UPF (en línia)	✓
UB	CUB (en línia)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació administrativa</i> (2013)	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius</i> (2009)	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents</i> (2010)	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓

Tal com es desprèn de la taula, tots els organismes analitzats aposten pel principi de claredat. A pesar del perfil diferent dels organismes, en les descripcions empren la mateixa terminologia i els mateixos adjetius que apareixen en el model de referència. Parlament de Catalunya, Diputació de Girona i CCOO empren la mateixa expressió *principi de la claredat*; UPF parla d'*eficàcia comunicativa*, i Justícia, AVL, UB, UIB, UJI, Garrigues i Govern d'Andorra utilitzen els adjetius *clar*, *senzill*, *planer*, *funcional*, *precís* i *modern* per qualificar el llenguatge codificat. És més: alguns dels manuals fins i tot esmenten el Plain English Movement (CAIB, Ajuntament de Mataró i Govern d'Andorra).

Principi 3: el principi de respecte

El principi de respecte del model lingüístic busca eliminar la jerarquia que desprenia el llenguatge jurídic anterior als anys vuitanta, i amb aquest objectiu se'n deriven criteris com eliminar els tractaments protocol·laris de la documentació professional, utilitzar el tractament de *vós*, emprar la minúscula per als càrrecs i eliminar les formes lingüístiques que denoten afalac i humiliació, com l'ús del verb *suplicar* o les expressions fixades com *tinc l'honor* (Duarte, Alsina i Sibina, 2002). La taula següent mostra si aquest principi és present en les codificacions actuals del LJC.

Taula 20. El principi de respecte

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	Principi de respecte
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia (2013)</i>	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Cat. (2018)</i>	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona (en línia)</i>	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil (2001)</i>	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil (2010)</i>	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa (2011)</i>	✓
UPF	<i>DAU UPF (en línia)</i>	✓
UB	<i>CUB (en línia)</i>	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació administrativa (2013)</i>	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius (2009)</i>	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic (2010)</i>	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents (2010)</i>	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic (2017)</i>	✓

En les codificacions examinades tots els organismes mantenen vigent aquest principi. Cada organisme ho expressa a la seva manera: alguns esmenten el principi i descriuen els elements lingüístics que hi estan vinculats (Parlament de Catalunya, Diputació de Girona, Ajuntament de Mataró, CAIB, Govern d'Andorra, UPF, UIB i UJI); d'altres contenen una part descriptiva molt resumida o minsa (Justícia, CCOO i AVL), i d'altres, segurament en tenir un caràcter més pràctic, ometen la descripció del principi, però, gràcies a les recomanacions que fan, les quals estan en consonància amb els criteris lingüístics que deriven del principi, podem detectar que defensen implícitament un model respectuós (UB i Garrigues).

Els termes observats en els fragments extrets i que donen la pista que es manté el principi de respecte són varis: *respecte, correcció, neutralitat, objectivitat, democratització i formalitat*. Ara bé, també detectem que en alguns recursos els termes d'*objectivitat i neutralitat* (en el cas del Parlament de Catalunya), els termes d'*objectivitat i democratització* (en el cas de la UPF) i els termes de *respecte i correcció* (en el cas de la Diputació de Girona) fan referència al principi d'igualtat i no al de respecte. En aquest cas, doncs, observem bastanta variació terminològica.

Principi 4: el principi d'igualtat

El principi d'igualtat és fruit de la modernitat que busca assolir el model de referència del LJC. Segons aquest principi, el llenguatge jurídic modern ha de reflectir igualtat entre homes i dones i, per tant, ha de defugir expressions discriminatòries per raó de sexe; cosa que comporta l'establiment de tota una sèrie de criteris que afecten elements lingüístics com les denominacions dels càrrecs, els tractaments personals i les denominacions genèriques a homes i dones alhora, entre d'altres (vegeu apartat 4.2). La taula següent sintetitza les observacions fetes de la presència d'aquest principi en les codificacions actuals:

Taula 21. El principi d'igualtat

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	Principi d'igualtat
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia (2013)</i>	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Cat. (2018)</i>	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona (en línia)</i>	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil (2001)</i>	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil (2010)</i>	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa (2011)</i>	~
UPF	<i>Llibre d'estil de la UPF (en línia)</i>	✓

UB	CUB (en línia)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació administrativa</i> (2013)	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius</i> (2009)	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents</i> (2010)	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓

Tal com veiem a la taula, en tots els recursos dels organismes observem el principi d'igualtat com a característica del model que codifiquen. No obstant aquesta unanimitat pràcticament majoritària, creiem oportú comentar la diferència entre el tractament que en fan la majoria dels organismes i el que en fa l'AVL en el seu manual: mentre que la majoria adopta un to prescriptiu per implantar un llenguatge igualitari (en són exemples els fragments següents, la cursiva és nostra: “La universitat *ha de vetllar* perquè les comunicacions internes i externes de la UPF es facin des d'una perspectiva no sexista del llenguatge”, observat en el *Llibre d'estil* de la UPF; “L'Administració pública [...] *ha de fer* tots els esforços per aconseguir un llenguatge igualitari”, observat en el manual de la UJI, i “La societat actual *ha de tendir* a la no-discriminació, i la llengua també hi ha de contribuir”, observat en el *Manual de llenguatge judicial* del Departament de Justícia), l'AVL adopta un to més aviat expositiu amb el qual dona compte dels canvis lingüístics que ha patit la llengua arran de la implementació d'aquest principi d'igualtat i les conseqüències que ha tingut, les quals, segons l'Acadèmia, no són gaire positives. En cap cas hi detectem una defensa explícita, ni en forma d'ordre ni en forma de recomanació, de lús d'expressions no discriminatòries per raó de sexe. A més, val a dir que tampoc en fa esment en la introducció del manual, en la qual hi ha una descripció —si bé tímida— del model de llengua pel qual apostava.

I no només identifiquem aquesta diferència en el to, sinó que també n'identifiquem una altra respecte del punt de vista des del qual es fan les recomanacions: mentre que la majoria dels organismes centren l'atenció a fer recomanacions per evitar la discriminació i donen consells perquè aquestes recomanacions no entrin en contradicció amb el principi de claredat (tal com observem, per exemple, en els manuals del Parlament, la Diputació de Girona o la UB), l'AVL centra l'atenció directament a fer les recomanacions per aconseguir una naturalitat expressiva.

Així doncs, a causa de la manca d'una defensa explícita i directa de lús d'expressions no discriminatòries, i a causa de les recomanacions més encaminades a aconseguir una naturalitat expressiva que una redacció igualitària, creiem oportú interpretar aquestes diferències com a vacil·lacions respecte del principi d'igualtat del model de referència.

Les expressions observades i que vinculem a aquest principi són molt variades: *llenguatge sexista, ús sexist, ús no sexist i discriminació per raó de sexe*, i també *llenguatge no marcat, llenguatge igualitari, ús igualitari, discriminació per raó de gènere i tractament del gènere*.

En resum, el principi d'igualtat continua vigent en les codificacions del model fetes per altres organismes, tot i que detectem una vacil·lació en l'enfocament que es fa en el manual d'estil de l'AVL.

Principi 5: el principi d'homogeneïtat

El principi d'homogeneïtat del model de referència busca la unificació de criteris en qüestions com les abreviacions, les majúscules, els signes de puntuació i altres qüestions d'estil (GPL, 2002; Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Duarte i De Broto, 1990), i també afecta el disseny dels documents i la terminologia. I, igualment, trobem la voluntat d'homogeneitzar tant en el principi d'identitat, com en el de claredat, de respecte i d'igualtat, i, per tant, es tracta d'un principi que afecta tot el model, si bé en aquesta anàlisi ens centrem sobretot a analitzar aquest principi en relació amb les convencions de caire més ortotipogràfic i gràfic. La taula mostra els resultats de la codificació actual d'aquest principi:

Taula 22. El principi d'homogeneïtat

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	Principi d'homogeneïtat
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia</i> (2013)	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parl.</i> (2018)	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (en línia)	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil de Mataró</i> (2001)	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil</i> (2010)	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)	✓
UPF	DAU UPF (en línia)	✓
UB	CUB (en línia)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació administrativa</i> (2013)	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius</i> (2009)	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents</i> (2010)	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓

Totes les codificacions del corpus adopten el principi d'homogeneïtat. Ho detectem gràcies als factors següents: l'esment d'aquest principi en la descripció del model lingüístic (Diputació de Girona, CAIB, AVL, UPF, UIB i UJI); les recomanacions d'emprar sempre la mateixa forma lingüística per al mateix element o concepte, ja sigui una qüestió d'estil, terminològica o de traducció (Justícia, Parlament de Catalunya, Ajuntament de Mataró, UB, Garrigues, CCOO i Govern d'Andorra); la presència de capítols amb l'únic objectiu de fixar convencions (factor present en tots els manuals), i la presència de capítols per fixar models de documents (factor present en tots els manuals, excepte Justícia i Govern d'Andorra).

Pel que fa a la terminologia, observem bastanta redundància en les descripcions del principi. Es repeteixen sovint els mots *coherència*, *homogeneïtat*, *uniformitat* i *unificació*, mots que també trobem en el model de referència. Semblantment, el fet que tots els manuals continguin capítols amb l'únic objectiu de fixar convencions comporta un elevat grau de repetició de continguts i estructura entre els recursos: tots tenen capítols dedicats a les majúscules, a les abreviacions, als signes de puntuació o als criteris de traducció de noms propis; i també hi ha repetició de continguts en els recursos que dediquen un apartat a la fixació de documents, perquè tots tracten els mateixos tipus de documents: la carta, la convocatòria, l'acta de reunió, l'ofici, el certificat, la circular, etc.

b) Seguiment dels criteris lingüístics

Criteri 1: el *vós* com a forma de tractament preferent

El *vós* és el tractament que el model de referència adopta com a preferent per dirigir-se al receptor d'un escrit jurídic, i ho és per quatre motius: primer, perquè representa la continuïtat de la tradició, en ser una forma tradicional catalana i documentada en textos jurídics medievals; segon, perquè permet combinar de forma equilibrada l'afecte i el respecte vers el receptor, a diferència dels tractaments de *tu* i *vostè*; tercer, perquè evita les ambigüïtats que es poden produir quan el redactor fa ús de la tercera persona per referir-se a si mateix o a altres, i quart, perquè evita la necessitat de distingir entre formes masculines i femenines (Duarte, Alsina i Sibina, 2002).

No obstant aquests arguments que defensen l'ús del *vós*, aquesta anàlisi només se cenyex a examinar-ne la condició de tractament preferent. Per fer-ho, tenim en compte, en la mesura que sigui possible, tant les descripcions generals del model lingüístic com les pautes fixades per a cada gènere textual, i, tal com mostra la taula següent, detectem continuïtat, vacil·lació i discrepància respecte del criteri del model de referència.

Taula 23. El *vós* com a forma de tractament preferent

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	El <i>vós</i> com a forma de tractament preferent
Departament de Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia</i> (2013)	✓
Parlament de Catalunya	<i>Curs taller de redacció de textos breus</i> (2014)	✗
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (en línia)	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil</i> (2001)	~
CAIB	<i>Llibre d'estil</i> (2010)	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)	✗
UPF	DAU UPF (en línia)	✗
Universitat de Barcelona	CUB (en línia)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació adm.</i> (2013)	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius</i> (2009)	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents</i> (2010)	~
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓

Són vuit els organismes que donen continuïtat de forma explícita al criteri que analitzem: Justícia, la Diputació de Girona, la UB, Garrigues, la UJI, la UIB, la CAIB i el Govern d'Andorra. Val a dir, però, que la CAIB, a més de codificar el *vós* com a tractament preferent per als seus escrits, constata un ús del *vostè* molt generalitzat en els escrits formals d'entitats privades, cosa que es contradiu amb el que fixa Garrigues, ja que justament és l'únic manual adreçat a l'àmbit privat.

En canvi, l'Ajuntament de Mataró i CCOO presenten vacil·lacions respecte del model de referència, a causa de la detecció de les contradiccions següents: d'una banda, l'Ajuntament de Mataró, tot i apostar clarament pel tractament de *vós* tant en la descripció del model lingüístic general com en els models de documents, en l'apartat de la carta administrativa obre la porta al tractament de *vostè* com a tractament vàlid al costat del *vós* sense afegir cap indicació d'ús; de l'altra, el manual de CCOO no conté pautes generals sobre l'ús del tractament de *vós* i només en fa esment en l'apartat de redacció de la carta administrativa, en què estipula que el *vós* és el tractament preferent perquè estalvia problemes de concordança; ara bé, el manual inclou models d'altres documents que també poden presentar problemes de concordança (com el model de sol·licitud per un canvi d'affiliació i el de sol·licitud de l'accés de representants al centre) i hi empra el tractament de *vostè*. Aquestes vacil·lacions no ens permeten afirmar que els manuals mantinguin els criteris del model de referència però tampoc que els contradiguin i, per tant, entenem que es produueixen vacil·lacions.

En relació amb la discrepància detectada, els organismes que no proposen el *vós* com a tractament preferent són el Parlament de Catalunya, la UPF i l'AVL.

Pel que fa al Parlament, hem de recórrer a la documentació del Curs taller de redacció de textos breus, elaborada pels Serveis d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya, per trobar una referència als criteris d'ús del tractament de *vós*, ja que el *Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Catalunya* (2018) no contenia cap indicació sobre aquest punt, segurament per tractar-se d'un manual de redacció legislativa. En el recurs consultat constatem que un redactor de textos administratius pot escollir tant el tractament de *vós* com el de *vostè*. Atès el caràcter de la documentació analitzada, unes diapositives que segurament complementen una exposició oral d'un professor, no hi ha explicats els usos específics que s'atribueixen a cada un dels tractaments, però, arran dels exemples que s'hi observen, sí que podem deduir que tots dos tractaments són possibles per a la redacció de textos en l'àmbit de l'Administració; cosa que entra en contradicció amb els criteris del model de referència, els quals estipulen el *vós* com a forma preferent.

Quant a la UPF, el DAU UPF posa al mateix nivell el *vós* i el *vostè* en dir que “corresponen, tots dos, a un grau de formalitat mitjà i elevat” i els atribueix funcions diferents: recomana l'ús de *vostè* per a la redacció de textos dirigits a un destinatari concret i reserva l'ús de *vós* per als casos en què no es conegui el receptor. També deixa de manifest que, en la mateixa línia que el manual de la CAIB, el *vostè* és el tractament més habitual actualment en les relacions fora de l'Administració.

Respecte de l'AVI, no proposa el *vós* com a tractament preferent sinó que l'iguala al costat del *vostè*. Recomana tant el tractament de *vós* com el de *vostè* en tots els criteris de redacció de pràcticament tots els models de documents (com ara la carta, la citació, la convocatòria, la notificació, l'ofici i el requeriment), excepte en la circular, en què hi ha una recomanació explícita a favor de l'ús del *vós* a fi d'evitar desdoblaments de gènere.

Per acabar, les constatacions que fan la UPF i la CAIB sobre l'ús de *vostè* en l'àmbit privat apunten al fet que el sector és un factor rellevant en la codificació d'aquest element; ara bé, si fos així, el Parlament, l'AVL i la UPF, tots tres de l'àmbit públic, també haurien d'adoptar el *vós* igual que Justícia o Política Lingüística. Per tant, a part del sector, hi ha altres factors que impulsen l'adopció de tractaments diferents del *vós*.

En síntesi, el criteri del model de referència d'adoptar el *vós* com a tractament preferent no presenta una continuïtat unànime en les codificacions actuals del llenguatge jurídic. La continuïtat la detectem en els manuals de Justícia, la Diputació de Girona, la UB, la UJI, la CAIB, la UIB, Garrigues i el Govern d'Andorra. La vacil·lació l'observem en les codificacions de l'Ajuntament de Mataró i CCOO, i és deguda a vacil·lacions internes dels seus manuals, en el cas dels dos primers, i poca fixació del criteri, en l'últim cas. I la discrepància respecte del criteri del model de referència la documentem en el Parlament de Catalunya, la UPF i l'AVL, els quals tracten tots dos tractaments, *vós* i *vostè*, com a formes vàlides. Finalment, en relació amb els factors que poden influir en l'adopció del criteri objecte d'anàlisi, el sector és un factor que afecta la codificació d'aquest element, però no és el factor que explica les discrepàncies detectades en el Parlament, l'AVL i la UPF.

Criteri 2: l'ús de minúscula en la denominació dels càrrecs

El model de referència fixa l'ús de la minúscula per a la denominació dels càrrecs. Aquest criteri es deu a la normativa general de la llengua, que estableix l'ús de la minúscula per als noms comuns. No obstant això, el model lingüístic del LJC posa èmfasi en aquest ús perquè la seva infracció infringeix el principi de respecte, ja que l'ús de la majúscula en un càrrec atorga un estatus especial al mot i estableix una mena de jerarquia que desequilibra la relació d'igual a igual que hi ha d'haver entre els interlocutors. Vegem a la taula com es codifica aquest criteri en els recursos seleccionats:

Taula 24. L'ús de minúscula en la denominació dels càrrecs

Organismes codificador	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica el model	Ús de la minúscula en la denominació dels càrrecs
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia</i> (2013)	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Cat.</i> (2018)	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (en línia)	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil de Mataró</i> (2001)	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil</i> (2010)	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)	✓
UPF	<i>Llibre d'estil de la UPF</i> (en línia)	✓
UB	CUB (en línia)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació administrativa</i> (2013)	~
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius</i> (2009)	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓
CCOO	<i>Manual per a la redacció de documents</i> (2010)	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓

En les codificacions actuals, dels tretze organismes escollits, dotze mantenen el criteri d'emprar la minúscula en la denominació dels càrrecs, i només un presenta vacil·lacions. Els organismes que el

mantenen són, per un cantó, Justícia, l'Ajuntament de Mataró, la UPF, la UB, l'AVL i el Govern d'Andorra, els quals es limiten a explicar aquest element de forma concisa i amb alguns exemples; i, per l'altre, el Parlament de Catalunya, la Diputació de Girona, Garrigues, la UJI, CCOO i la CAIB, els quals van més enllà i esmenten el model de Política Lingüística com a referència o comenten el caràcter reverencial que denota la majúscula.

En relació amb l'organisme que presenta vacil·lació, és el que pertany a l'àmbit universitari de les Illes Balears, la UIB, la qual estableix unes excepcions que ens obliguen a interpretar que se separa parcialment del criteri de referència. Aquestes excepcions són la fixació, en llenguatge intern, de la majúscula per als càrrecs de la UIB de rector, secretari general i síndic de greuges, i també la fixació de la majúscula per al càrrec de rector de la UIB en els convenis i els contractes. A més, en aquest últim cas, el manual constata que les denominacions dels càrrecs de l'altra part del conveni o contracte només s'escriuen en majúscula de vegades; per la qual cosa, a part d'observar vacil·lació en el criteri, detectem laxitud en la codificació. En reproduïm el fragment (Ballester, 2013: 9-10):

“Ús de majúscules i minúscules. És un dels temes més complexos i polèmics, però els criteris més importants a seguir són els següents:

- Els càrrecs, els escriurem en minúscula (excepcions: en llenguatge intern de la UIB escrivim sempre en majúscula: Rector, Secretari General i Síndic de Greuges).
- [...]
- En el cas dels convenis i contractes, el tema fluctua molt: els tractaments protocol·laris sempre van en majúscula, però el càrrec de la Rectora s'escriu en majúscules i el de l'altra part, només de vegades. A la signatura del conveni posam tots els càrrecs en majúscula (perquè es considera que es troben a començament de línia). [...].”

En síntesi, hi ha una continuïtat molt elevada però no unànime d'aquest criteri, ja que documentem que la codificació de la Universitat de les Illes Balears coincideix parcialment amb el model de referència.

Criteri 3: l'ús de la majúscula en les denominacions dels títols de textos oficials

L'afany de fixar l'ús de les majúscules en els títols de textos oficials va estretament vinculat al principi d'homogeneïtat. Segons el model de referència, cal escriure les denominacions dels títols de documents oficials així: “Els títols de normes i de les tramitacions corresponents s'escriuen amb la inicial del primer mot que designa la classe de norma amb majúscula. [...] Si el títol d'una norma inclou el d'una altra norma, es manté la majúscula inicial” (DGPL, 2016: 32-33). I s'utilitzen com a exemples per il·lustrar el criteri “Proposició no de llei sobre...”, “Reial decret legislatiu 2976/1983, pel qual es regula...”, “Codi civil de Catalunya” i “Llei 8/1980, de 10 de març, de l'Estatut dels treballadors”, entre d'altres. La taula següent mostra com aquest criteri ha estat acollit en els recursos seleccionats:

Taula 25. L'ús de la majúscula i la minúscula en les denominacions dels títols de textos oficials

Organismes codificador	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	L'ús de la majúscula i la minúscula en les denominacions dels títols de textos oficials
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia (2013)</i>	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament... (2018)</i>	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona (en línia)</i>	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil de Mataró (2001)</i>	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil (2010)</i>	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa (2011)</i>	✗
UPF	<i>Llibre d'estil de la UPF (en línia)</i>	~
UB	<i>CUB (en línia)</i>	✓

UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació adm.</i> (2013)	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius</i> (2009)	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓
Comissions Obreres	<i>Majúscules i minúscules</i> (s. d.) (en línia)	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓

Les codificacions que presenten continuïtat respecte del model de referència són les de Justícia, el Parlament de Catalunya, la Diputació de Girona, l'Ajuntament de Mataró, la CAIB, la UB, la UIB, la UJI, Garrigues, CCOO i el Govern d'Andorra. En el CUB detectem una vacil·lació en l'ús de la majúscula en els mots propis integrants de la denominació del títol oficial (que es pot observar en aquests dos exemples, la cursiva és nostra: “Llei 8/1980, de 10 de març, de l'Estatut dels treballadors” i “Text refós de l'estatut dels treballadors”), però, en vista del conjunt d'exemples que aporta, considerem que es tracta d'un error i no d'una vacil·lació respecte del model.

La codificació que presenta vacil·lacions és la de la UPF: d'una banda, introduceix excepcions en el criteri objecte d'anàlisi i fixa la majúscula en “Codi Civil” i “Codi Penal”, expressions en què escriu en majúscula tant el primer mot com el segon; de l'altra, estipula que s'escriu “amb majúscula inicial el nom amb què es designa el tipus de document de què es tracta” i il·lustra aquest criteri amb les expressions “Reial Decret 123/1996”, “Reial Decret legislatiu” i “Estatut d'Autonomia de Catalunya”, en què resulta que també escriu en majúscula la inicial de l'adjectiu i, per tant, es produeix una contradicció interna. Un podria interpretar que *nom* fa referència a tota la unitat terminològica i inclou tant el nom com l'adjectiu, però l'exemple “Reial Decret legislatiu” tampoc no permet aquesta interpretació, ja que *legislatiu* seria un integrant de la unitat terminològica i hauria de dur majúscula.

Pel que fa als organismes que contravenen el criteri del model de referència, només identifiquem l'AVL, la qual no dona continuïtat a la norma estableguda pel model de referència en establir que tots els noms i adjetius que formen part de les denominacions de títols oficials han d'anar en majúscula, i aporta com a exemple *Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià*, entre d'altres.

En síntesi, les codificacions actuals registren un consens força elevat a l'hora de donar continuïtat al criteri que aquí analitzem: totes hi donen continuïtat, excepte l'AVL, que el contradiu expressament, i llevat de la UPF i la UB, que, si bé no el contradien d'una forma clara, presenten contradiccions internes que no permeten arribar a conclusions clares.

Criteri 4: el masculí plural com a forma no marcada

Des de l'any 2010, el model de referència adopta el masculí plural com una forma no discriminatòria més per aconseguir una redacció igualitària, objectiu que persegueix el principi d'igualtat (GPL, 2011; GELA, Parlament de Catalunya, Generalitat de Catalunya i Universitat de Barcelona, 2010). A diferència de la resta de criteris que analitzem, aquest es va aprovar fa relativament poc, l'any 2010, arran d'un acord entre el Grup d'Estudis de Llengües Amenaçades, la Generalitat de Catalunya, el Parlament de Catalunya i la UB. La taula següent mostra si els recursos que codifiquen actualment el LJC en altres àmbits ja recullen aquest criteri:

Taula 26. El masculí plural com a forma no marcada

Organismes codificador	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	El masculí plural com a forma no marcada
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justicia</i> (2013)	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament...</i> (2018)	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (en línia)	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Llenguatge administratiu i igualitari</i> (2003)	✗
CAIB	<i>Llibre d'estil</i> (2010)	✓

AVL	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)	✓
UPF	<i>Llibre d'estil de la UPF</i> (en línia)	✓
UB	CUB (en línia)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació adm.</i> (2013)	✓
UJI	<i>Guia de tractament no sexista de la informació i la comunicació a la Universitat Jaume I</i> (2010)	✗
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✗
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents</i> (2010)	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓

En les codificacions actuals no hi ha unanimitat a l'hora de considerar el masculí plural com a forma no marcada: els organismes que sí que l'hi consideren són Justícia, Parlament de Catalunya, Diputació de Girona, CAIB, AVL, UPF, UB, UIB, CCOO i Govern d'Andorra; per contra, els que no ho fan són l'Ajuntament de Mataró, la UJI i Garrigues.

Davant d'aquest panorama, volem matisar dues qüestions. La primera està relacionada amb els organismes que mantenen vigent el criteri del model de referència, i és que no tots tracten el masculí plural de la mateixa forma: encara que tots el qualifiquin de forma no discriminatòria i considerin que cal escollir estratègies en funció del tipus de text i la intenció comunicativa, observem que alguns el recomanen més que d'altres. Per exemple: l'AVL i el Parlament de Catalunya adopten l'ús del masculí plural com a forma normal i la recomanen i la utilitzen en els seus textos com a primera opció; en canvi, la UB, la CAIB i CCOO són organismes que fan prevaldre altres estratègies per sobre de l'ús del masculí genèric. El fragment següent, extret del CUB, il·lustra la reticència a emprar el masculí genèric com a forma preferent: “Tot i que gramaticalment el masculí plural, en català i en castellà, com en altres llengües romàniques, pot tenir un ús no marcat i es pot fer servir per referir-se a homes i dones quan el text fa referència a persones indeterminades, hi ha diverses estratègies alternatives per incloure ambdós sexes”.

La segona qüestió està relacionada amb els organismes que no l'adopten i té a veure amb el motiu que els ha impulsat a prendre aquesta decisió. Per poder valorar aquest motiu tenim en compte la data de publicació del recurs: el manual de l'Ajuntament de Mataró és de l'any 2001, vuit anys abans que el model de referència adoptés el criteri que aquí analitzem; el manual d'estil de Garrigues és de l'any 2010 i esmenta com a manual de referència *Marcar les diferències: la representació d'homes i dones a la llengua* (2005), que és el manual anterior a la *Guia d'usos no sexistes* (2011), i el manual de la UJI es va publicar l'octubre de 2010, data que coincideix amb la de l'Acord sobre l'ús no sexista de la llengua. Així doncs, creiem que l'Ajuntament de Mataró, Garrigues i la UJI no inclouen el criteri per falta d'actualització.

En síntesi, pràcticament tots els manuals han incorporat i mantenen vigent la consideració del masculí plural com a forma no marcada, i hi ha tres manuals que discrepen respecte del model de referència.

Criteri 5: la redacció de frases breus

Segons el model de referència del LJC, les frases han de ser breus. Aquest criteri deriva del principi de claredat que caracteritza el llenguatge jurídic modern. La fixació de la brevetat de les oracions té com a objectiu combatre la típica redacció jurídica complexa, amb frases innecessàriament llargues, plenes de subordinades, que generen un text difícil d'entendre (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Duarte i De Broto, 1990; GRETEL, 1995; SPL i TERMCAT, 2010). De resultes del criteri de redactar frases curtes, es desenvolupen una sèrie d'estratègies per aconseguir-ho, com la supressió de perífrasis innecessàries, redundàncies, incisos i parèntesis, o l'ús de paràgrafs breus o enumeracions. Considerem que les codificacions que recomanen totes o algunes d'aquestes estratègies s'ajusten al criteri que aquí analitzem. La taula següent sintetitza els resultats:

Taula 27. La redacció de frases breus

Organismes codificadors	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	Les frases han de ser breus
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia (2013)</i>	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament... (2018)</i>	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona (en línia)</i>	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil de Mataró (2001)</i>	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil (2010)</i>	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa (2011)</i>	✓
UPF	DAU UPF (en línia)	✓
UB	CUB (en línia)	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació adm. (2013)</i>	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratiu (2009)</i>	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic (2010)</i>	✓
Comissions Obreres	<i>Majúscules i minúscules (s. d.) (en línia)</i>	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic (2017)</i>	✓

En les codificacions actuals hi ha unanimitat a l'hora de fixar que cal redactar frases breus. Aquest criteri el detectem en l'apartat sobre les característiques generals del llenguatge d'especialitat, en alguns manuals, i en les recomanacions de redacció dels tipus de textos, en d'altres. Alguns directament defensen que la frase ha de ser curta sense gaires explicacions més (UIB, UJI, Garrigues, CCOO i Govern d'Andorra); d'altres complementen el criteri amb estratègies discursives (Diputació de Girona, Mataró, CAIB, UPF i UB), i d'altres, estipulen específicament que si una oració sobrepassa les tres o quatre línies, cal revisar-ne la puntuació i la sintaxi (Justícia).

Dins d'aquesta unanimitat, destaquem que el manual de l'AVL és el que hi fa menys èmfasi: no parla de frases, només parla de paràgrafs, i resumeix la recomanació amb una idea molt simple (“estructuració lògica del contingut per mitjà de paràgrafs breus”) i que apareix repetida sense desenvolupar en els criteris d'alguns models de documents; mentre que el manual del Parlament de Catalunya és el que desenvolupa més el criteri sobre la brevetat de les oracions, i dedica un apartat sencer als criteris de redacció de frases, explica estratègies per aconseguir la brevetat (com ara recórrer a l'enumeració amb lletres o agrupar la informació en diferents apartats), matisa que la brevetat no ha de ser sinònima de manca d'informació sinó de concisió i precisió, i aporta exemples per a totes les estratègies que proposa.

En resum, tots els organismes sense excepció coincideixen a defensar la brevetat de les oracions en la redacció jurídica; no hi ha vacil·lació ni discrepància respecte del model de referència.

Criteri 6: L'expressió de la data

La data és un dels elements lingüístics del model de referència que està més fixat per aspectes convencionals, estilístics i gramaticals: no s'han d'utilitzar preposicions per introduir la designació geogràfica i cal posar-hi una coma després; no s'ha d'emprar preposició per introduir el dia; es recomana emprar xifres aràbigues per designar el dia i l'any; l'expressió del mes va en minúscula; no s'ha de posar punt en l'expressió dels anys, i no cal utilitzar punt final, entre d'altres (DGPL, 2002; Duarte, Alsina i Sibina, 2002).

En aquesta anàlisi, ens fixem sobretot en els aspectes relacionats amb la puntuació, l'ús de majúscules, les preposicions i l'escriptura en xifres del dia i l'any, i copsem que hi ha una continuïtat total respecte del model de referència. La taula recull els resultats:

Taula 28. L'expressió de la data

Organismes codificadoros	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	L'expressió de la data
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia (2013)</i>	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament... (2018)</i>	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona (en línia)</i>	✓
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil de Mataró (2001)</i>	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil (2010)</i>	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa (2011)</i>	✓
UPF	<i>Llibre d'estil (en línia)</i>	✓
UB	<i>CUB (en línia)</i>	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació adm. (2013)</i>	✓
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius (2009)</i>	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic (2010)</i>	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents (2010)</i>	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic (2017)</i>	✓

Criteri 7: l'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics

El model de referència apostava clarament per l'ús de les xifres aràbigues en la redacció de documents jurídics (com ara demandes, convenis i actes de reunió), ja que afavoreixen la claredat de l'exposició dels continguts (DGPL, 2002). Aquest criteri busca canviar la tradició de numerar els paràgrafs mitjançant ordinals expressats en lletres o en xifres romanes. La taula següent resumeix fins a quin punt els recursos d'altres àmbits han adoptat aquest criteri o no:

Taula 29. L'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics

Organismes codificadoros	Recursos mitjançant els quals l'organisme codifica	L'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Departament de Justícia (2013)</i>	✓
Parlament de Catalunya	<i>Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament... (2018)</i>	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona (en línia)</i>	~
Ajuntament de Mataró	<i>Manual d'estil de Mataró (2001)</i>	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil (2010)</i>	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa (2011)</i>	~
UPF	<i>Llibre d'estil (en línia)</i>	✓
UB	<i>CUB (en línia)</i>	~
UIB	<i>Tècniques de redacció de documentació adm. (2013)</i>	~
UJI	<i>Manual de documents i llenguatge administratius (2009)</i>	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic (2010)</i>	✓
Comissions Obreres	<i>Manual per a la redacció de documents (2010)</i>	✓
Govern d'Andorra	<i>Models de documents (en línia)</i>	~

Tal com veiem a la taula, detectem que hi ha vuit organismes que donen continuïtat a aquest criteri, i són Justícia, el Parlament de Catalunya, l'Ajuntament de Mataró, la CAIB, la UPF, la UJI, Garrigues i Comissions Obreres; i n'hi ha cinc que presenten vacil·lacions, que són la Diputació de Girona, l'AVL, la UB, la UIB i el Govern d'Andorra. Les vacil·lacions es generen perquè dins els mateixos manuals hi convergeixen tant recomanacions d'emprar xifres aràbigues com xifres expressades en lletres en la numeració dels apartats de documents jurídics, com ara recursos i resolucions. En el cas del Govern d'Andorra, aquest element no està fixat en el *Manual de llenguatge*

jurídic (2017), i tenim en compte els models de documents que el Servei de Política Lingüística d'Andorra té penjats al web, alguns dels quals empren les xifres aràbigues per enumerar els apartats (com en el cas d'un recurs), però d'altres empren lletres o bé ordinals expressats en lletres (com en el cas de dos contractes).

En síntesi, hi ha vuit organismes que adopten aquest criteri en els seus manuals i cinc que no el fixen bé.

c) Resultats

En aquest apartat recollim els resultats obtinguts en dues taules: la taula 30 conté els resultats del seguiment bibliogràfic de la codificació dels principis rectors i la taula 31 conté els resultats relatius al seguiment dels criteris lingüístics; i, tot seguit, fem la lectura de l'adopció global del model lingüístic, així com la lectura de l'adopció individual de cada principi i criteri.

Taula 30. Seguiment de la codificació dels principis rectors del model lingüístic del LJC en termes de continuïtat, vacil·lació o discrepància

		Principis rectors				
		identitat	claretat	respecte	igualtat	homog.
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Dpt. de Justicia</i> (2013)	✓	✓	✓	✓	✓
Parlament	<i>Llibre d'estil...</i> (2018) / <i>Curs taller...</i> (2014)	✓	✓	✓	✓	✓
Dip. Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (2014)	✓	✓	✓	✓	✓
Aj. de Mataró	<i>Manual d'estil</i> (2001) / <i>Llenguatge administratiu igualitari</i> (2003)	✓	✓	✓	✓	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil</i> (2010)	✓	✓	✓	✓	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)	~	✓	✓	~	✓
UPF	DAU UPF / <i>Llibre d'estil</i> (en línia)	✓	✓	✓	✓	✓
UB	CUB (en línia)	✓	✓	✓	✓	✓
UIB	<i>Tècniques de redacció...</i> (2013)	✓	✓	✓	✓	✓
UJI	<i>Manual...</i> (2009) / <i>Guia usos...</i> (2010)	✓	✓	✓	✓	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓	✓	✓	✓	✓
CCOO	<i>Manual...</i> (2010) / <i>Majúscules...</i> (s. d.)	✓	✓	✓	✓	✓
Govern d'Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓	✓	✓	✓	✓

Taula 31. Seguiment de la codificació dels criteris lingüístics del model lingüístic del LJC en termes de continuïtat, vacil·lació o discrepància

		Criteris lingüístics						
		vós	minúscula càrrecs	majúscula títols lleis	masculí pl. no marcat	frases breus	datació	xifres
Justícia	<i>Criteris lingüístics del Dpt. de Justicia</i> (2013)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Parlament	<i>Llibre d'estil...</i> (2018) / <i>Curs taller...</i> (2014)	✗	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Diputació de Girona	<i>Llibre d'estil de la Diputació de Girona</i> (2014)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	~
Aj. de Mataró	<i>Manual d'estil</i> (2001) / <i>Llenguatge administratiu igualitari</i> (2003)	~	✓	✓	✗	✓	✓	✓
CAIB	<i>Llibre d'estil</i> (2010)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
AVL	<i>Manual de documentació administrativa</i> (2011)	✗	✓	✗	✓	✓	✓	~
UPF	DAU UPF / <i>Llibre d'estil</i> (en línia)	✗	✓	~	✓	✓	✓	✓
UB	CUB (en línia)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	~
UIB	<i>Tècniques de redacció...</i> (2013)	✓	~	✓	✓	✓	✓	~
UJI	<i>Manual...</i> (2009) / <i>Guia usos...</i> (2010)	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
Garrigues	<i>Llibre d'estil jurídic</i> (2010)	✓	✓	✓	✗	✓	✓	✓
CCOO	<i>Manual...</i> (2010) / <i>Majúscules...</i> (s. d.)	~	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Govern Andorra	<i>Manual de llenguatge jurídic</i> (2017)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	~

En relació amb l'adopció global del model de referència: atès que més del 75% dels casos analitzats tant dels principis rectors com dels criteris lingüístics donen continuïtat a les pautes del model de referència del LJC, interpretem que aquest model s'ha adoptat de forma generalitzada.

Respecte de l'adopció individual de cada principi rector: atès que els principis d'identitat, claredat, respecte, igualtat i homogeneïtat registren continuïtat en més del 75% dels casos analitzats, entenem que tots els principis rectors del model de referència s'han adoptat de forma generalitzada. No obstant això, deixem constància de les dues vacil·lacions detectades, les quals pertanyen al principi d'identitat i igualtat; però atès que totes dues vacil·lacions tenen lloc en el manual d'estil de l'AVL, considerem que el motiu que les provoca està més en relació amb la idiosincràsia de l'organisme que no pas amb els principis en qüestió.

Sobre l'adopció individual de cada criteri lingüístic: atès que els criteris relatius a l'ús de la minúscula en la denominació dels càrrecs, l'ús de la majúscula en les denominacions dels títols de textos oficials, l'ús del masculí plural com a forma no marcada, la redacció de frases breus i l'expressió de la data registren continuïtat en més del 75% dels manuals analitzats, són criteris que han estat adoptats de forma generalitzada. En concret, la redacció de frases breus i l'expressió de la data presenten una continuïtat total; i els criteris relatius a l'ús de la minúscula en la denominació dels càrrecs, l'ús de la majúscula en les denominacions dels títols de textos oficials i l'ús del masculí plural com a forma no marcada registren vacil·lacions i discrepàncies puntuals.

I atès que els criteris relatius a l'ús del *vós* com a forma de tractament preferent i a l'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics registren continuïtat entre un 50 i un 75% dels casos analitzats, es tracta de criteris que han estat adoptats de forma parcial; en particular, tots dos criteris registren una continuïtat en el 61% dels manuals, i en la resta es registren tant vacil·lacions com discrepàncies en el cas del *vós* i només vacil·lacions en el cas de les xifres aràbigues.

Finalment, tal com podem observar fácilment a les taules, els principis rectors són els que registren una continuïtat pràcticament total respecte del model de referència (dels 65 elements observats, només 2 presenten vacil·lació); en canvi, els criteris lingüístics són els que concentren la major part de les vacil·lacions i discrepàncies detectades (dels 92 elements analitzats 16 presenten vacil·lacions i discrepàncies).

Síntesi

Amb l'objectiu de detectar si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada, comparem, en termes de continuïtat, vacil·lació o discrepància, la codificació de dotze elements del model de referència amb la codificació que en fan altres organismes mitjançant els seus respectius manuals de redacció i estil. Els passos que seguim per aconseguir l'objectiu són: primer, delimitem, basant-nos en les diverses obres que recullen les característiques del model lingüístic de referència, el model de referència del LJC, dividint-ne les característiques en principis rectors i criteris lingüístics; segon, seleccionem un conjunt de principis i criteris representatius del model, que són, en concret, cinc principis rectors i set criteris lingüístics; tercer, constituïm un corpus bibliogràfic format per fonts d'informació gramatical, discursiva i convencional, que codifiquen el LJC i que han estat publicades per organismes pertanyents a diversos sectors i zones del domini lingüístic català; quart, comparem els principis i criteris seleccionats del model de referència amb els que difonen altres organismes mitjançant les seves respectives fonts, i copssem si els principis i criteris presenten continuïtat, vacil·lació o discrepància, i cinquè i últim, valorem tant si el model de forma global com els criteris i principis de forma individual han estat adoptats de forma generalitzada o parcial, o si han estat rebutjats.

L'anàlisi dona com a resultat que el model s'ha adoptat de forma generalitzada atès que més del 75% dels elements analitzats, tant si es tracta de principis rectors com de criteris lingüístics, donen continuïtat a les pautes del model de referència del LJC. No obstant això, la lectura individual de l'adopció de cada principi rector i cada criteri lingüístic ens permet copsar que hi ha dos criteris que han estat adoptats parcialment: el criteri sobre l'ús del *vós* com a tractament preferent i el criteri sobre l'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics.

Atenent la divisió entre principis rectors i criteris lingüístics, els principis rectors són els que registren una continuïtat pràcticament total, mentre que els criteris lingüístics són els que concentren vacil·lacions i discrepàncies.

Les observacions fets en relació amb la terminologia emprada per a la codificació del model denoten una redundància terminològica força elevada i una similitud elevada entre els manuals, sobretot perquè tots s'organitzen des de l'òptica lingüística i contenen els mateixos tipus d'apartats.

Finalment, respecte als factors *organisme*, *zona geogràfica* i *sector*, els resultats obtinguts no permeten considerar-los com a factors rellevants en la codificació del model. No obstant això, en relació amb l'*organisme*, detectem que el fet que el manual de l'*AVL* registri vacil·lacions i discrepàncies vàries en els principis i criteris mena a pensar que la causa està més relacionada amb la idiosincràsia de l'*organisme* que no pas amb els principis i criteris en qüestió. I en relació amb el *sector*, a pesar que l'anàlisi no permet copsar directament que es tracta d'un factor rellevant, els continguts del manual de la *UPF* i el de la *CAIB* semblen apuntar el contrari, ja que constaten que "en l'àmbit privat" l'ús del *vós* no és el tractament preferent.

CAPÍTOL 5. LA IMPLANTACIÓ DEL MODEL LINGÜÍSTIC DEL LJC EN TEXTOS REDACTATS EN L'ÀMBIT PRIVAT

Al cap de quaranta anys de normalització del LJC, no disposem de dades sobre la implantació⁸¹ del model lingüístic del LJC en àmbits jurídics fora de l'Administració pública. Tenint en compte el fet que el model es va codificar principalment en el període 1980-2000, que es va concebre com un model per utilitzar en àmbits formals, sia públics o privats, i que va ser objecte de difusió en moltes accions dutes a terme durant els últims quaranta anys (vegeu apartats 2.8 i 2.9), considerem que hi ha raons suficients i que ha passat un lapse de temps prou gran com perquè escaiguï fer-ne un estudi d'implantació en l'àmbit privat.

L'advocacia és un col·lectiu encara inexplorat en termes d'implantació del model lingüístic del LJC i alhora representatiu de l'àmbit privat: l'activitat de l'advocacia, a pesar que pot respondre al servei públic de la justícia gratuïta, no està supeditada —a diferència de l'Administració pública— a cap organisme públic ni tampoc està vinculada a cap organització en què hi hagi dinamitzadors o serveis lingüístics que revisin els escrits. A més, l'advocacia treballa habitualment en els àmbits de l'empresa i la justícia, dos àmbits que malauradament no es caracteritzen per una plena normalització del català i en què s'han dut a terme múltiples iniciatives per normalitzar el LJC, moltes d'elles adreçades als advocats, entre les quals hi ha cursos de formació, divulgació de materials i incentius econòmics per treballar en català. D'així, els advocats van reivindicar l'ús del català en l'àmbit jurídic i van ser pioners en l'elaboració de recursos lingüístics als inicis del segle XX i durant el franquisme (vegeu apartats 2.6 i 2.7) i, per tant, considerem que, d'entre els col·lectius de professionals del dret de l'àmbit privat, els advocats són dels més sensibles a l'ús del català. Per tots aquests motius, triem aquest col·lectiu per dur a terme l'anàlisi de la implantació del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat.

Així doncs, per complir l'objectiu de mesurar la implantació del model lingüístic del LJC en textos redactats en l'àmbit privat, en aquest cinquè capítol, partim d'un corpus textual format per escrits jurídics produïts per advocats en què mesurem, basant-nos en les fórmules emprades en estudis d'implantació de la normativa (Labèrnia, 2015, que es basa en Quirion, 2003), el grau d'implantació de vint-i-tres elements representatius del model lingüístic, la qual cosa permet obtenir mitjanes segons el tipus d'unitat i la mitjana global d'implantació del model. Un cop obtingudes les dades d'implantació, les avaluem mitjançant un barem dissenyat ad hoc. La constitució del corpus textual esdevé una part rellevant de l'anàlisi per la dificultat de reunir textos de caràcter privat i per l'atenció especial que requereix la protecció de dades que aquest tipus de corpus exigeix.

Aquesta anàlisi és la primera que aborda la implantació del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat. Els resultats aporten dades quantitatives sobre la implantació del model en un pla concret, perquè mesura el grau de fins a vint-i-tres elements lingüístics, i en un pla més general, perquè calcula les mitjanes d'implantació per tipus d'unitat i la mitjana global d'implantació. Les dades permeten valorar si hi ha hagut un trasllat efectiu entre la codificació i difusió del model i l'ús real d'aquest en textos representatius de l'àmbit privat; identificar els punts forts i els punts febles del model lingüístic; avaluar les actuacions de normalització lingüística dutes a terme per codificar i difondre el model, i copsar si realment el procés de normalització es pot donar per tancat o si s'ha de revisar.

El capítol s'estructura en quatre apartats: en el primer, donem compte dels estudis que s'han endegat sobre la implantació del LJC i d'altres llenguatges; en el segon, expliquem els passos seguits i els criteris aplicats per a la constitució del corpus textual; en el tercer, exposem la metodologia i els instruments de què ens servim per al càlcul del grau d'implantació del model, i en el quart, exposem

⁸¹ Entesa com una fase del procés de normalització lingüística i que es pot mesurar en termes d'èxit o fracàs (Cabré, 2010; Montané, 2012).

els resultats de l'anàlisi del grau d'implantació de vint-i-tres elements representatius del model lingüístic del LJC i calculem les mitjanes per tipus d'unitat i la mitjana global d'implantació del model.

5.1 Estudis sobre la implantació del model lingüístic del LJC

En tota la bibliografia sobre el LJC, documentem un únic estudi que analitza la implantació del model lingüístic de referència: l'estudi d'Àgueda Vallès (2007), que analitza la qualitat lingüística de textos produïts per jutges que han rebut formació lingüística. L'estudi representa el seguiment de les actuacions de normalització lingüística que la Generalitat de Catalunya ha dut a terme a l'àmbit judicial, i busca saber quins són els aspectes textuais més permeables —és a dir, més implantats— i els més resistents —menys implantats— dels textos que redacten. L'anàlisi, basada en un corpus de trenta-dues resolucions judicials (sentències i interlocutòries), no corregides per lingüistes, valora l'estructura dels documents, la terminologia i els aspectes sintàctics, sense entrar en aspectes convencionals.

Vallès empra dos mètodes diferents per avaluar si els aspectes són permeables o resistents; d'una banda, en relació amb la datació i expressions vinculades a la macroestructura del document (elements lingüístics que es reproduïxen només un cop per document), calcula el percentatge d'ús de formes correctes sobre el total de formes detectades; de l'altra, en relació amb qüestions de terminologia i sintaxi, opta per calcular, en nombres absoluts, els errors que hi ha en el corpus, sense tenir en compte el nombre total d'ocurrències ni el nombre total d'usos correctes.

Els resultats indiquen que els aspectes més permeables són: la supressió de fòrmules sovretot per introduir l'apartat de fonaments de dret; l'ús de la primera persona del singular o plural en la fórmula final de les resolucions; els termes *acompanyar*, *contemplar*, *precisar* i *escaure*; les normes o els criteris relatius a l'ús dels gerundis, les anàfores, les construccions amb verbs buits i les construccions passives, i els termes *interlocutòria*, *advertisment*, *citació*, entre d'altres. En canvi, com a aspectes més resistents, Vallès detecta l'ús de fòrmules per introduir l'apartat de la decisió; l'escriptura de les datacions; els termes *procedir*, *acordar*, *cabre*, *concórrer*, *present*, *en nom i representació de* i *magistrada jutge*, i els criteris relatius a l'ús del futur i les construccions impersonals.

L'estudi de Vallès és interessant perquè aporta dades sobre la implantació del model lingüístic del LJC en textos judicials de l'Administració pública, i permet valorar els resultats de les actuacions dutes a terme, però cal tenir en compte que la metodologia emprada presenta punts que poden millorar, com el fet d'obtenir conclusions tenint en compte només els errors detectats sense parar atenció en el nombre total de vegades que apareix correctament l'aspecte en qüestió.

A banda de l'estudi de Vallès, no n'hi ha cap altre que faci el seguiment d'una forma tan completa de l'ús del model lingüístic, però sí que trobem en els articles de Pou (2011, 2012) diverses observacions sobre l'ús real del llenguatge que es poden interpretar en clau d'implantació: la primera, és la constatació que en les traduccions de textos legislatius del castellà al català s'apliquen criteris diferents per traduir una mateixa qüestió lingüística. L'autor ho il·lustra mitjançant un exemple de traducció de dos futurs d'obligació: "...l'article 274 del Codi penal té quatre apartats. En la versió original castellana tots s'encapçalen amb el futur d'obligació (*se impondrá la pena / se castigará...*); en canvi, en la versió catalana, en els dos primers s'utilitza la forma *s'ha de castigar*⁸² i en els altres dos, la forma *ha de ser castigat*,⁸³ sense que hi hagi cap raó que avali aquesta diferència".

La resta d'observacions són de caire terminològic: en primer lloc, Pou detecta certa heterogeneïtat de solucions terminològiques per a un mateix terme en castellà, i ho il·lustra amb exemples extrets de la Llei d'enjudiciament civil: per al terme *contestación a la demanda*, en català es fa servir tant *contestació a la demanda* com *resposta a la demanda*; en segon lloc, detecta que una forma polisèmica en castellà es tradueix d'una única manera en català i posa com a exemple el cas de la traducció d'*auto* i

⁸² Forma documentada en la Llei orgànica 5/2010.

⁸³ Forma documentada en la Llei orgànica 15/2003.

autos del castellà al català, i en tercer lloc, calcula la “consolidació terminològica” —que vindria a ser un sinònim d’*implantació*— d’un conjunt de termes jurídics per demostrar que la font dels errors que es produeixen en els textos jurídics actuals no és tant de caràcter terminològic sinó més aviat textual. L’autor té en compte tant el terme correcte com el seu correlatiu incorrecte o no recomanat pel model lingüístic i duu a terme les cerques en textos de l’Administració pública, en concret, jurisprudència i documents de la Comissió Jurídica Assessora de la Generalitat de Catalunya. Els resultats els exposem tot seguit:

Taula 32. Freqüència d’ús de diversos termes jurídics en dos cercadors diferents (Pou, 2011: 101)

Terme (amb * el considerat incorrecte)	Administració de justícia	CJAGC
interlocutòria	1.241	252
*aute	48	0
*acte resolutori	4	24
rescabalament	42	435
*resarciment	2	0
condemna a costes (i altres)	47	7
*condemna en costes	109	7
meritar	24	10
*devengar	0	0
assentiment a la demanda	17	1
aplanament a la demanda	14	1
esmenar	5	240
*subsanar	4	4
decisió	en totes les sentències	—
dispositiva	0 (en part dispositiva)	—
providència	0	—
provisió	457	—
indagació	43	—
*averiguació	3	—
raó petitòria	6	—
*causa de demanar	25	—
citació a termini	35	—
*emplaçament	12	—
execució	—	—
rematada	4	—
rematant	1	—
licitador al més-dient	0	—
*deshauci	0	—
desnonament	33	—

Fora de l’àmbit jurídic, s’han dut a terme altres estudis d’implantació terminològica, com el de Montané (2012) en l’àmbit de la informàtica i com el de Vila, Nogué i Vila (2007) en l’àmbit esportiu, que valora la implantació terminològica en el camp de l’esgrima, l’escalada esportiva i l’hoquei. Tots dos treballs tenen com a propòsit fer un seguiment de la normalització terminològica endegada pel TERMCAT i així poder contribuir a l’avaluació de les actuacions de codificació i difusió dutes a terme.⁸⁴

En el camp de la docència trobem sobretot estudis d’implantació de la normativa,⁸⁵ destaquem el més recent de Labèrnia (2015), que avalua el grau d’implantació d’aspectes sintàctics en una mostra de 248 alumnes del grau de Traducció i Interpretació de la UPF i determina la relació que hi ha entre els resultats obtinguts i un conjunt de factors sociolingüístics. Aquest estudi ens ha resultat especialment útil, perquè adapta la metodologia de càlcul del coeficient d’implantació proposada per

⁸⁴ Per a una descripció més aprofundida dels treballs sobre implantació terminològica, vegeu Montané (2012).

⁸⁵ Per a una descripció més aprofundida dels treballs sobre implantació normativa, vegeu Labèrnia (2015).

Quirion (2003) al càlcul del percentatge, instrument de valoració que hem adoptat. En concret, el càlcul del percentatge del coeficient d'implantació consisteix a dividir el nombre d'ocurrències d'una variant normativa de la variable X pel nombre d'ocurrències de totes les variants; el resultat, que és el coeficient d'implantació de la variant, es multiplica per 100. I com a últim pas, Labèrnia mesura els percentatges obtinguts segons un barem d'implantació que li permet avaluar els resultats obtinguts. Atès el perfil dels participants de l'estudi, Labèrnia (2015: 84) dissenya un barem exigent en què “el grau d'implantació es considera alt si se situa entre el 90 i el 100%; intermedi, si està entre el 75% i el 89,9%; baix, si se situa entre el 50% i el 74,9%, i molt baix, si es troba entre el 0% i el 49,9%”.

5.2 El corpus de textos jurídics produïts per advocats

a) El corpus textual com a eina d'anàlisi

El corpus textual no es tracta d'una eina nova que hagi sorgit els últims anys: el corpus com a eina per investigar el llenguatge ja s'utilitzava els anys quaranta i cinquanta per estudiar la gramàtica; tot i que en aquell moment no va gaudir de gaire reconeixement —perquè aleshores els corporis eren petits i els resultats dels estudis es consideraven esbiaixats (McEnery, 2006)—, a partir dels anys noranta, amb el desenvolupament de les noves tecnologies, el corpus es va informatitzar i es va aplicar a múltiples branques de la lingüística. Actualment, el seu ús és tan estès que fins i tot ha donat lloc a un camp del coneixement: la lingüística del corpus (LC).

La LC pot ser vista com una teoria que va molt més enllà d'una metodologia (Tognini-Bonelli, 2001), però també és concebuda, i de fet és la visió més consensuada, com un marc metodològic aplicable en múltiples branques de la lingüística i que aporta els fonaments per fer recerca sobre usos lingüístics a partir de textos que es processen gràcies a les noves tecnologies (Bowker i Pearson, 2002; McEnery i Hardie, 2012; Parodi, 2010).

Dins la LC entesa com a marc metodològic, el corpus és concebut com una “*collection of (1) machine-readable (2) authentic texts (including transcripts of spoken data) which is (3) sampled to be (4) representative of a particular language or language variety*” (McEnery, 2006). Una visió que també comparteixen, si bé amb algun matis, Bowker i Pearson (2002) en definir-lo com una “*large collection of authentic texts that have been gathered in electronic form according to a specific set of criteria*”. Es tracta d'una eina adequada per fer recerca en llenguatge, perquè permet manipular dades empíriques amb molta rapidesa, facilitat, a un cost mínim i d'una manera acurada i sistemàtica, i també permet combinar ànàlisis quantitatives i qualitatives (McEnery, 2006; Parodi, 2010). A més, un corpus textual parteix d'una situació en què les dades no han estat seleccionades amb l'objectiu de demostrar una qüestió específica, la qual cosa afavoreix l'objectivitat reductint el biaix dels investigadors (Baker, 2006).

A pesar que es poden distingir molts tipus de corporis en funció del tipus d'investigació que es dugui a terme, Bowker i Pearson (2002) els classifiquen en sis categories: i) corporis generals de referència i corporis dissenyat amb finalitats específiques; ii) corporis de textos escrits i corporis de textos orals; iii) corporis monolingües i corporis multilingües; iv) corporis sincrònics i corporis diacrònics; v) corporis oberts i corporis tancats, i vi) *learner corporis*. Segons aquestes autors, el corpus dissenyat amb finalitats específiques és el que permet centrar l'estudi en un aspecte determinat de la llengua, com pot ser la parla dels infants, un gènere discursiu o un llenguatge d'especialitat. Així doncs, és aquest tipus de corporis, el corpus amb finalitats específiques, el que ens permet assolir els nostres objectius.

Pérez (2002) comenta la variació denominativa existent per fer referència a aquest tipus de corporis: si bé hi ha autors que utilitzen indistintament les denominacions *corpus amb finalitats específiques*, *corpus especials* i *corpus especialitzats*, n'hi ha d'altres que conceben el corpus especialitzat com un tipus de corpus especial, ja que la denominació *corpus especialitzat* és la que normalment es fa servir per fer referència als corporis que estudien les varietats lingüístiques específiques, com pot ser un llenguatge d'especialitat (Pérez, 2002). Tenint en compte que *corpus especialitzat* és la denominació habitual, hem emprat aquesta en el marc del nostre treball.

Sobre aquest tipus de corpus, també es pronuncia Baker (2006), el qual apunta els avantatges dels corpus especialitzats per a l'estudi dels llenguatges d'especialitat i els compara amb els generals: els corpus especialitzats contenen més ocurrències d'una unitat d'anàlisi i garanteixen així uns resultats més pertinents, i soLEN estan format per textos íntegres i no per fragments de textos, la qual cosa en l'estudi dels llenguatges d'especialitat pren importància a causa de l'alta presència de gèneres textuais estipulats.

Tenint en compte totes aquestes aportacions, veiem en el corpus especialitzat el tipus d'eina que necessitem per analitzar l'ús del LJC en textos jurídics redactats en l'àmbit privat, i en la LC, hi trobem el marc metodològic que necessitem per assolir els nostres objectius.

b) Criteris per a la constitució del corpus

En la lingüística de corpus hi ha el consens que els objectius de recerca han de guiar els criteris per a la constitució d'un corpus textual sigui de la tipologia que sigui (Baker, 2006; Bowker i Pearson, 2002; McEnery, 2006, 2012; Pérez, 2002). Tenint en compte això i especialment els criteris per a la constitució de corpus amb finalitats específiques de Bowker i Pearson (2002) (igualment aplicables als corpus especialitzats) i les contribucions de McEnery (2006) sobre la representativitat de les dades en els corpus especialitzats, passem a exposar els criteris de què ens hem servit.

Atès que el nostre objectiu és analitzar la implantació del model lingüístic del llenguatge jurídic català en textos redactats jurídics redactats en l'àmbit privat, els criteris de què ens hem servit per constituir el corpus especialitzat són els següents:

- Llengua: la llengua en què han d'estar escrits els textos del corpus ha de ser la catalana. La lògica d'aquest criteri no ens ha de fer menystenir-lo, perquè en la fase de processament de les dades pren rellevància i afecta la metodologia.
- Llenguatge d'especialitat: el llenguatge d'especialitat dels textos ha de ser la varietat funcional que correspon a l'àmbit conceptual del dret i que anomenem *llenguatge jurídic*.
- Domini d'especialitat: el domini d'especialitat del corpus ha de ser el dret.
- Canal: atès que el model lingüístic que estudiem està codificat i concebut per al canal escrit, els textos que inserim dins el corpus també han de pertànyer a aquest canal; per tant, hem descartat incloure textos que siguin transcripcions de discursos orals per més que s'hagin produït en un context de comunicació especialitzada en dret. En concret, seguint l'esquema de Gregory i Carroll (1978) —citat per Castellà (1992)—, hem decidit constituir el corpus a partir de textos escrits, no necessàriament per ser dits i només per ser llegits.
- Autoria: els autors dels textos han de ser necessàriament advocats. El fet que siguin advocats també ens garanteix que duguem a terme l'anàlisi en textos escrits per experts, és a dir, hi ha garantida una certa qualitat, ja que per obtenir el títol d'advocat cal tenir formació universitària.

Per garantir el compliment d'aquest criteri, no només hem dirigit les peticions de textos directament a professionals d'aquest àmbit, sinó que també ho hem comprovat gràcies al qüestionari que han respòs els participants (vegeu apartat 5.2.).

Amb l'ànim de mesurar la implantació a partir de l'ús real, hem vetllat especialment per garantir que les dades estiguessin produïdes directament per advocats. Aquest criteri s'ha convertit en un dels més importants i que més ha afectat la metodologia de treball, ja que qualsevol text jurídic que compleixi els criteris aquí exposats però que sigui publicat a través d'una editorial o institució, pot esbiaixar els nostres resultats, perquè l'ús que hi observaríem no seria el real de l'advocat o advocada sinó el que és fruit de les correccions normatives i estilístiques de l'editorial o institució. Per tant, aquest criteri ens ha impedit servir-nos de corpus de textos jurídics ja existents, com els formularis del CICAC o els

d'una editorial jurídica privada, i ens ha portat a centrar-nos en el sector professional privat de l'advocacia, a dissenyar un consentiment informat (vegeu apartat 5.2.c) i a iniciar tot un període de peticions.

Així mateix, com veurem més endavant, aquest criteri incideix en la fase de processament de textos, durant la qual hem netejat els textos de fragments redactats en català que no han estat produïts pels autors, com són totes les citacions textuales de lleis i sentències, molt habituals en documents jurídics.

Per acabar, i encara en relació amb els autors, hem adreçat les peticions de dades a advocats d'arreu de Catalunya amb l'objectiu d'aconseguir la representació de tot el territori.

- Nombre d'autors: hem prestat especial atenció a aconseguir el màxim nombre d'autors possible i alhora suficient per als nostres objectius de recerca. Segons Bowker i Pearson (2002), en l'estudi dels llenguatges d'especialitat, aconseguir un nombre elevat de participants en el corpus és important per poder obtenir una visió general del llenguatge objecte d'estudi, per contra l'investigador analitzaria els trets lingüístics particulars d'una única persona.
- Data de producció: els textos han d'haver estat redactats en el període 2000-2018, perquè es tracta d'un període en què el model ja està completament desenvolupat i, tal com hem comprovat a l'apartat 2.9, no es codifiquen nous elements del model lingüístic que siguin rellevants. Així mateix, és el període que analitzem en el marc d'aquesta tesi i que ens proporciona dades recents.
- Mida (nombre de paraules): hem considerat el corpus suficientment gran en el moment en què hem vist que les unitats d'anàlisi registraven un nombre suficient d'ocurrències per analitzar-les (Baker, 2006) i valorar les tendències sobre la implantació del model en el sector de l'advocacia. Així mateix, en el nostre cas, la funció d'aquesta anàlisi sociolingüística dins el marc de la tesi i el temps de què disposàvem —factor que també apunta Bowker i Pearson (2002)—, també han sigut factors que han incidit en la mida.

Per formular aquest criteri hem tingut en compte el fet que molts autors comparteixen la idea que un corpus especialitzat pot ser més reduït que un corpus general (Baker, 2006; Bowker i Pearson, 2002; Pérez, 2002), i fins i tot Bowker i Pearson posen una xifra: “In our experience, well-designed corpora that are anywhere from about ten thousand to several hundreds of thousands of words in size have proved to be exceptionally useful in LSP studies”. No obstant això, no hi ha criteris objectius per mesurar aquesta mida, sinó que, tal com hem dit a l'inici d'aquest apartat, cal valorar-la d'acord amb els objectius de recerca.

- Gèneres discursius:⁸⁶ en el nostre cas, els gèneres discursius venen marcats per l'autor; per tant, han de ser els gèneres que produeixen els advocats i, per consegüent, queden descartats gèneres com les sentències i les escriptures, les quals estan redactades per jutges i notaris, respectivament.

La dificultat coneguda d'aconseguir que professionals del dret cedeixin dades privades —atesa la protecció i el tractament especial que aquestes requereixen—, juntament amb la dificultat d'obtenir textos jurídics redactats en català —atesos els baixos índexs d'ús registrats (vegeu apartat 2.9.d)—, ens ha portat a valorar en una segona fase, en concret, en el moment en què havíem obtingut una bona part dels textos, dos criteris que, per ser valorats posteriorment, no vol dir que siguin menys importants. Aquests són la integritat dels textos i la proporcionalitat de paraules per participant.

⁸⁶ Entenem per *gènere discursiu* “un tipus relativament estable d'enunciat elaborat per una esfera concreta d'ús de la llengua a partir d'enunciats individuals, determinats per aquella esfera, en els quals es vinculen indissolublement un contingut temàtic, un estil (col·lectiu) i una estructura, i en el qual es revela una manera de veure i d'interpretar aspectes particulars del món, de conceptualitzar la realitat en la memòria (també col·lectiva).” Els gèneres representen un model a l'hora de produir textos. Són exemples de gèneres la sentència, el contracte, la demanda i les lleis, entre molts d'altres (Gelpí, 2008a: 110).

- Integritat dels textos: a pesar que en un moment inicial el participant podia optar per cedir tant textos íntegres com fragments, el corpus ha d'estar format per textos jurídics íntegres. L'aplicació d'aquest criteri, d'una banda, afavoreix la qualitat de les dades, perquè evitem pèrdues d'informació (Bowker i Pearson, 2002) que podrien anar en detriment dels objectius de recerca (pensem, per exemple, en l'anàlisi de la datació o del terme *suplico*, que sovint es troben a la part inferior del document); però, de l'altra, fa impossible aplicar criteris estrictes de proporcionalitat en el nombre paraules entre participants o gèneres textuais.
- Proporcionalitat de paraules per participant: el criteri relatiu a la proporcionalitat de paraules per participant l'hem tingut en compte en una fase final per raons òbviies de tipus operacional, i perquè, com hem dit abans, estàvem subjectes a la voluntat dels participants. En vista que compartim el que diu McEnery (2006) que la freqüència d'un element lingüístic pot anar lligada a un tipus de participant, hem cenyit aquest criteri no a fixar un nombre concret de paraules, sinó a reduir la distància entre l'usuari que menys ha participat i el que més, dins els límits que imposa evitar la pèrdua de dades rellevants.

Per clooure aquest apartat escau apuntar quatre criteris que ens hem plantejat, però que finalment hem descartat. No hem tingut en compte els subdominis d'especialitat (o en termes de Hoffman, 1998, la *variació horitzontal*) ni els nivells d'especialització (o en termes de Hoffman, 1998, la *variació vertical*), ja que el model el podem trobar implantat en qualsevol subdomini del llenguatge jurídic i en qualsevol nivell d'especialització; tampoc hem tingut en compte el receptor, perquè el nostre focus se centra a analitzar la implantació del model del LJC que fa l'autor del text en la seva redacció; i, finalment, tampoc hem considerat el nombre i la proporcionalitat de textos per a cada gènere textual (McEnery, 2006), per dues raons: perquè el model es va codificar per a qualsevol tipus de gènere textual i perquè la dificultat d'aconseguir textos privats és prou elevada com per demanar que siguin d'un gènere en concret. No obstant això, i en relació amb aquest últim criteri, som conscients de la importància que té la presència de diferents gèneres textuais en un corpus per estudiar l'ús d'un llenguatge d'especialitat, perquè permet obtenir una visió més general de la varietat lingüística (Bowker i Pearson, 2002). I, per tant, en el consentiment informat no exigíem que els textos fossin de diferents gèneres textuais, però sí que apuntàvem la idea que ho podien ser posant com a exemples la demanda, el recurs, el contracte i el correu electrònic; de manera que, tot i que no el podem considerar un criteri tingut en compte de forma estricta, podem dir de forma indirecta que sí que hem buscat una representació de diferents gèneres textuais.

c) La recopilació de les dades

La petició de dades per al corpus l'hem feta mitjançant trucades a despatxos professionals d'advocats i sol·licituds directes a advocats, en concret, en el marc dels tallers de recursos lingüístics impartits pel Consell de l'Advocacia Catalana a diferents col·legis d'advocats. En total, hem fet peticions a noranta-tres professionals, les quals han consistit a demanar la formalització d'un qüestionari, la signatura d'un consentiment informat i, evidentment, l'enviament i la cessió de les dades.

El qüestionari (vegeu annex 3), elaborat mitjançant l'eina GoogleDocs, està format per set preguntes que tenen com a objectiu corroborar dades, com ara la professió dels participants, i obtenir informació sobre el seu perfil lingüístic, en concret, sobre la llengua materna, la llengua d'ús a casa i a la feina, la llengua en les diferents etapes educatives i el tipus de formació lingüística que han rebut.

El consentiment informat és el document que hem elaborat amb l'objectiu d'obtenir el permís explícit dels participants per tal de poder fer ús de llurs dades amb finalitats de recerca (vegeu annex 4). Per a la redacció del consentiment, hem tingut especialment en compte els criteris per a la constitució del corpus exposats en l'apartat anterior i les indicacions⁸⁷ de la Comissió Interna de

⁸⁷ Les indicacions es troben recollides a la guia *El consentiment informat* (CIREP, s. d.).

Revisió Ètica de Projectes (CIREP) de la Universitat Pompeu Fabra, les quals estipulen els continguts mínims que han d'aparèixer en el full. De la redacció d'aquest document, destaquem que hem parat especial atenció a incloure el grau d'informació suficient per tal de complir amb el deure d'informació estipulat per la normativa acadèmica i alhora evitar una possible manipulació de les dades; això és, hem informat el participant de l'objectiu del projecte, però en cap moment hem revelat les unitats específiques d'anàlisi. I també hem tingut en compte els requisits que la normativa en matèria de protecció de dades imposa i que comentem amb més detall a l'apartat 5.2.e.

Les dades que ens han enviat i cedit per a finalitat de recerca són textos jurídics en format Word o PDF; en concret, la petició que hem formulat deia textualment: “La participació en el projecte comporta [...] cedir textos o fragments de textos jurídics anonimitzats. [...]. Els textos poden ser demandes, recursos, documents de treball, contractes, correus electrònics, etc. que tractin sobre temes jurídics o administratius i que estiguin redactats per advocats o advocades”.

En total, hem rebut un total de cent quaranta-set textos, procedents de vint-i-cinc participants. Tots, sense excepció, ens han enviat el consentiment obligatori i han respondut degudament el qüestionari.

d) El processament de les dades

La tria de l'eina de corpus

El processament de les dades passa, en primer lloc, per la tria de l'eina de corpus, perquè aquesta eina determina el format en què hem de desar les dades. Així, escollim AntConc (versió 3.4.4w), una eina desenvolupada per Laurence Anthony, de la Facultat de Ciències i Enginyeria de la Universitat Waseda del Japó. Laurence Anthony és doctor en lingüística aplicada per la Universitat de Birmingham i, entre les seves línies de recerca actuals, hi ha la lingüística de corpus.

AntConc (versió 3.4.4w)⁸⁸ és una eina gratuïta d'exploració de corpus que permet dur a terme anàlisis textuais mitjançant concordancess, freqüències de paraules i cerques amb expressions regulars, entre altres funcions. Reconeix textos en qualsevol llengua que es codifiqui mitjançant l'estàndard internacional Unicode, tal com fa el català, i requereix que els seus caràcters estiguin codificats mitjançant UTF-8.

Actualment, en la lingüística de corpus hi ha moltes altres eines que permeten explotar corpus, com ara el Terminus o l'Sketch Engine, però hem escollit l'AntConc perquè permet satisfer amb escreix els objectius de la nostra recerca, disposa d'una intereficie amigable i molt intuïtiva i, a més, hem pogut tenir accés al curs en línia obert i massiu (en anglès, MOOC) *Corpus Linguistics: Method, Analysis, Interpretation*, impartit per la Lancaster University mitjançant la plataforma Future Learn, el qual ens ha permès ampliar els coneixements sobre l'anàlisi textual mitjançant corpus i, en concret, sobre l'eina AntConc.

L'adequació de les dades a les característiques del corpus

L'adequació de les dades als nostres objectius ha comportat la revisió acurada de cada un dels textos cedits. En aquesta fase prenen especial importància quatre dels criteris tinguts en compte per a la constitució del corpus.

El primer criteri és el relatiu al llenguatge d'especialitat, el qual ens ha portat a discriminar textos com correus electrònics que estaven redactats en un registre col·loquial i, per tant, ja no eren representatius del llenguatge jurídic sinó de l'argot dels advocats.

El segon criteri va lligat a l'autoria, en concret, al fet que els textos han d'estar redactats directament per advocats, la qual cosa ens ha obligat a suprimir qualsevol fragment l'autor del qual no sigui un advocat. En la redacció jurídica, sobretot en textos judicials, és molt habitual la citació literal de

⁸⁸ L'eina es pot baixar des del [web](#) del doctor Laurence Anthony.

fragments de textos legislatius o jurisprudencials. Aquests textos han estat redactats per jutges o per legisladors (i revisats per lingüistes), per tant, són textos que no s'adequen als nostres objectius i els hem eliminat.

El tercer criteri és el que té a veure amb la llengua: és molt habitual en textos jurídics redactats en català trobar fragments intercalats en castellà, perquè els advocats sovint fan referència a jurisprudència redactada en aquesta última llengua. Aquests fragments poden i soLEN constituir una part important de recursos i demandes, i hem revisat acuradament cada un dels textos per eliminar aquests fragments.

I el quart criteri correspon a la proporcionalitat de paraules per participant: les proporcions inicials entre l'autor que més hi ha contribuït i el que menys eren de 460 paraules el que menys i més de 35.000 paraules el que més. Amb l'ànim de reduir aquesta distància, hem demanat més paraules a l'autor que menys hi ha contribuït i hem descartat textos del que més hi ha contribuït. Tot i l'ajustament, les proporcions obtingudes no són les ideals, i per això, en la valoració dels resultats hem tingut en compte, quan ha sigut necessari, el nombre d'autors que han produït un element (com és el cas de la unitat d'anàlisi *com corresponguí en dret*).

Durant aquesta mateixa revisió, també hem eliminat les possibles dades de caràcter personal que s'hagin pogut deixar els participants; hem suprimit els salts de línia manuals i guions a final de ratlla, perquè interfereixin en la projecció de les dades en l'eina AntConc, i hem cospat característiques dels textos com la data de producció, el dret que s'hi aplica, els subdominis d'especialitat i també lús d'aspectes ortotipogràfics com els subratllats i les negretes.

Per acabar, cal dir que aquesta revisió ha significat el primer contacte de la investigadora amb els elements lingüístics susceptibles de ser analitzats, la qual cosa ha afavorit l'anàlisi posterior, perquè ha permès detectar la variació que aquests elements presenten. N'és un exemple la variació de l'abreviatura del tractament personal de *senyor*: *sr.*, *sr.*, *Sri* i *Sr.*

L'adequació dels fitxers al format TXT i UTF-8

Hem convertit tots els fitxers en arxius en format TXT i hem codificat els caràcters segons el format UTF-8, ja que són els requisits per poder treballar amb AntConc. La conversió en TXT dels fitxers cedits en Microsoft Word ha sigut relativament fàcil, perquè aquest processador de textos ja incorpora aquesta opció; però en els casos dels textos cedits en PDF (aproximadament un 20% dels textos), hem hagut d'emprar eines de reconeixement de caràcters i revisar totes les pàgines per esmenar els errors d'aquest tipus d'eines. La conversió al format UTF-8 l'hem duta a terme amb el programa Bloc de notes.

El format TXT té els seus avantatges i inconvenients. Com a avantatges, és un format fàcil de manipular i és compatible amb l'eina de corpus; i com a inconvenients, no reproduïx tots els aspectes ortotipogràfics que ofereix un processador normal de textos, com ara els subratllats, les negretes i les cursives, i tampoc permet reproduir taules o requadres. Així doncs, l'observació d'aquests aspectes ortotipogràfics només l'hem poguda dur a terme en la fase de processament. En el nostre cas, però, no són inconvenients rellevants ja que el model lingüístic que analitzem no incideix, o incideix molt poc, en aquest tipus d'aspectes.

La denominació dels arxius

La fase de processament de les dades acaba amb la denominació dels arxius. Hem establert un sistema per denominar cada un dels textos jurídics amb l'objectiu doble de dissociar les dades dels seus participants —i així complir amb la normativa de protecció de dades i protegir l'anonimat— i descriure les característiques dels arxius. Atès que l'AntConc no només projecta els elements objecte de cerca i el seu context, sinó també la denominació de l'arxiu on troba aquests elements, qualsevol informació que puguem encabir en aquesta denominació ens pot ser útil per a la interpretació dels resultats.

Així, la denominació dels arxius està formada per quatre peces informatives:

1. Una lletra que diferencia (en cap cas, identifica) un autor d'un altre: el fet que cada autor tingui una lletra diferent posa en relació la unitat d'anàlisi amb el nombre de participants que la reproduueixen, la qual cosa permet garantir que es tracta d'un fenomen transversal, evitar falses generalitzacions i també copsar el grau de coherència en l'ús d'una unitat en els textos d'un mateix autor.
2. Una xifra que diferencia un text d'un altre: el fet que cada text tingui un número diferent permet observar si un mateix aspecte lingüístic es reproduceix en un mateix text o si es tracta d'un aspecte transversal.
3. La ubicació geogràfica del despatx de l'advocat o advocada: aquesta informació està més vinculada a garantir la representativitat del corpus que a detectar graus d'implantació diferents segons l'origen geogràfic del despatx, ja que és sabut que la variació lingüística per raons geogràfiques és més reduïda en llenguatges d'especialitat (Cabré, 1992); però tot i això l'hem volguda mantenir.
4. El gènere discursiu: aquesta peça informativa és útil tant per a la representativitat del corpus com per a la creació de subcorpus en els casos en què no hem pogut executar cerques en el corpus general. La tipologia de gèneres discursius que hem fet servir l'hem extreta, i adaptada als nostres objectius, de la classificació ja estableguda per la CALA en el seu manual *Documentació jurídica i administrativa* (2002), ja que es tracta d'una classificació feta des de l'òptica lingüística i que encaixa amb la nostra anàlisi en estar vinculada al model lingüístic.

A tall d'exemple, els arxius A001_Gir_Sol.licitud.txt. i A002_Gir_demandat.txt, són dos textos jurídics (001 i 002), una sol·licitud i una demanda, d'un mateix autor (A) que té despatx professional a Girona (Gir).

e) La protecció de les dades de caràcter personal⁸⁹

Per tal de dur a terme el degut tractament de dades de caràcter personal en aquest projecte, hem actuat de conformitat amb la Instrucció del gerent de la Universitat Pompeu Fabra, de 19 de gener de 2012, per la qual s'aprova el procediment per al tractament de dades de caràcter personal en els projectes de recerca, i hem seguit les indicacions de la Comissió Interna de la Revisió Ètica de Projectes (CIREP) de la Universitat Pompeu Fabra. En concret, les actuacions que hem dut a terme en aquest projecte en matèria de protecció de dades han tingut lloc en la fase de recopilació de dades i en la fase de processament.

En la fase de recopilació de dades, en primer lloc, hem inclòs, en el consentiment informat (recollit en l'annex 4), la llegenda corresponent al tractament de dades de caràcter personal que conté la guia *El consentiment informat* de la CIREP i que estableix la Instrucció del gerent de 19 de gener de 2012, ja que les dades que es recullen mitjançant aquest document són, segons l'article 3 de la mateixa Instrucció, dades de caràcter identificatiu (noms i cognoms) que permeten la identificació de persones; en segon lloc, mitjançant el consentiment hem demanat explícitament als participants la supressió de les dades de caràcter personal que poguessin contenir els textos jurídics que cedien, amb l'objectiu de no haver de fer el tractament de dades innecessàries per a la nostra recerca, i en tercer lloc, en compliment de l'article 12.2 de la Instrucció esmentada, hem desat les dades recollides en un arxiu codificat amb accés restringit.

⁸⁹ El nou Reglament general de protecció de dades personals, que va entrar en vigor el maig de 2018 (Reglament 2016/679 del Parlament i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades), no afecta les actuacions dutes a terme en aquest projecte de recerca en matèria de protecció de dades.

Pel que fa a la fase de processament de les dades, hem revisat tots els documents per tal de garantir que no quedés cap dada de caràcter personal, la qual, en cas que l'hagim detectada, l'hem suprimida; i també, tal com hem comentat en l'apartat anterior, hem canviat la denominació dels arxius amb l'objectiu, entre d'altres, d'eliminar qualsevol associació que es pogués fer entre l'arxiu i el participant.

Per acabar, les dades recollides pel qüestionari no han sigut objecte de protecció d'acord amb l'article 1.2 de la Instrucció del gerent de 19 de gener, perquè estan registrades de forma dissociada mitjançant el Google Forms i no permeten la identificació dels participants.

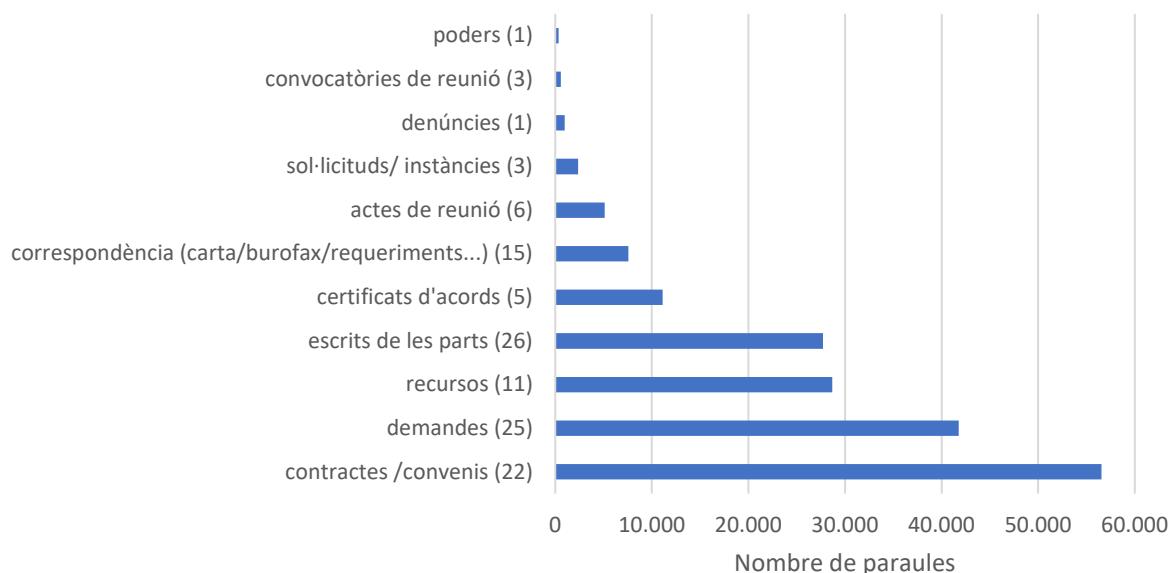
f) El corpus de textos jurídics produïts per advocats

El corpus resultant està constituït per cent divuit textos íntegres diferents redactats en llengua catalana i tots pertanyents al camp conceptual del dret propi de Catalunya o estatal, entre quals hi ha textos en matèria de dret civil, administratiu, laboral, mercantil i penal. Els textos han estat redactats entre l'any 2005 i 2016 directament per vint-i-cinc participants diferents, tots advocats o advocades, procedents d'arreu del territori de Catalunya, ja que hi han participat advocats de despatxos de Girona, Lleida, Vic, la Seu d'Urgell, Sabadell i Barcelona, Manresa, Solsona, Balaguer i la Pobla de Segur.

Els cent divuit textos contenen 185.216 *tokens* (total de mots) —xifra que s'adequa al límit proposat per Bowker i Pearson (2002), el qual és d'unes deu mil paraules— i 10.137 *types* (formes lingüístiques diferents). Pel que fa a la proporcionalitat de paraules per participant: l'autor que menys hi ha contribuït hi ha aportat 1.662 paraules, i l'autor que més hi ha contribuït, 28.052.

Des del punt de vista dels gèneres discursius, en el corpus hi ha fins a dotze gèneres diferents, entre els quals destaquen quantitativament els escrits judicials (demandes, escrits de les parts, denúncies i recursos) i els contractes o convenis; i tot seguit, en menys quantitat, hi ha poders, convocatòries de reunió, sol·licituds, instàncies, actes de reunió, correspondència i certificats d'accords empresarials. Tot i la manca de requisits obligatoris sobre aquest punt a l'hora de demanar la cessió de les dades, segons la terminologia de McEnery i Hardie (2012), el corpus és equilibrat, i la presència variada d'aquests gèneres afavoreix uns resultats representatius en aquesta anàlisi (Bowker i Pearson, 2002). El gràfic següent (figura 19) detalla el nombre de textos i la quantitat de paraules per cada gènere discursiu, i la taula 33 conté la relació completa dels textos que formen part del corpus, els quals es troben disponibles a l'annex 5.

Figura 19. Nombre de textos que componen el corpus textual classificats per gènere discursiu



Taula 33. Relació dels textos que constitueixen el corpus general

	CODI	PROCEDÈNCIA	GÈNERE
1	A001	Girona	sol·licitud
2	A002	Girona	escrits de les parts
3	A003	Girona	demandà
4	A004	Girona	recurs
5	A005	Girona	escrits de les parts
6	A006	Girona	correspondència
7	B001	Sabadell	demandà
8	B002	Sabadell	demandà
9	B003	Sabadell	escrits de les parts
10	C001	Sabadell	escrits de les parts
11	C002	Sabadell	demandà
12	C003	Sabadell	demandà
13	C004	Sabadell	demandà
14	C005	Sabadell	demandà
15	C006	Sabadell	demandà
16	D001	Barcelona	convocatòria de reunió
17	D002	Barcelona	contracte
18	D003	Barcelona	certificat d'acords
19	D004	Barcelona	certificat d'acords
20	D005	Barcelona	convocatòria de reunió
21	D006	Barcelona	acta de reunió
22	D007	Barcelona	poder
23	D008	Barcelona	acta de reunió
24	D009	Barcelona	acta de reunió
25	D010	Barcelona	acta de reunió
26	D011	Barcelona	correspondència
27	D012	Barcelona	certificat d'acords
28	D013	Barcelona	certificat d'acords
29	D014	Barcelona	convocatòria de reunió
30	E001	Sabadell	escrits de les parts
31	E002	Sabadell	demandà
32	E003	Sabadell	escrits de les parts
33	E004	Sabadell	conveni divorci
34	F001	Girona	correspondència
35	F002	Girona	demandà
36	F003	Girona	contracte / conveni
37	G001	Manresa	correspondència
38	G002	Manresa	demandà
39	H001	Solsona	recurs
40	I001	Girona	contracte
41	I002	Girona	contracte
42	J001	Vic	demandà
43	J002	Vic	contracte
44	K001	Sabadell	demandà
45	K002	Sabadell	demandà
46	K003	Sabadell	demandà
47	K004	Sabadell	escrits de les parts
48	K005	Sabadell	escrits de les parts
49	K006	Sabadell	contracte
50	K007	Sabadell	demandà
51	K008	Sabadell	contracte
52	K009	Sabadell	escrits de les parts
53	K010	Sabadell	denúncia
54	L001	Sabadell	correspondència
55	L002	Sabadell	escrits de les parts
56	L003	Sabadell	escrits de les parts
57	L004	Sabadell	contracte
58	L005	Sabadell	escrits de les parts
59	L006	Sabadell	recurs
60	L007	Sabadell	contracte (acords)
61	M001	Vic	correspondència
62	M002	Vic	contracte
63	M003	Vic	sol·licitud
64	M004	Vic	demandà
65	M005	Vic	demandà
66	M006	Vic	demandà
67	M007	Vic	escrits de les parts
68	M008	Vic	certificat d'acords
69	M009	Vic	contracte
70	N001	Girona	escrits de les parts
71	N002	Girona	escrits de les parts
72	N003	Girona	recurs
73	N004	Girona	escrits de les parts
74	N005	Girona	escrits de les parts
75	N006	Girona	escrits de les parts
76	O001	Balaguer	acta de reunió
77	O002	Balaguer	contracte
78	O003	Balaguer	correspondència
79	O004	Balaguer	correspondència
80	O005	Balaguer	escrits de les parts
81	O006	Balaguer	escrits de les parts
82	O007	Balaguer	demandà
83	P001	Lleida	recurs
84	P002	Lleida	escrits de les parts
85	P003	Lleida	escrits de les parts
86	P004	Lleida	recurs
87	Q001	Barcelona	acta de reunió
88	Q002	Barcelona	contracte
89	R001	Lleida	contracte
90	R002	Lleida	contracte
91	R003	Lleida	recurs
92	R004	Lleida	demandà
93	R005	Lleida	demandà
94	R006	Lleida	correspondència
95	S001	Pobla	demandà
96	S002	Pobla	escrits de les parts
97	S003	Pobla	demandà
98	T001	Balaguer	contracte
99	T002	Balaguer	demandà
100	T003	Balaguer	contracte
101	U001	Barcelona	correspondència
102	U002	Barcelona	correspondència
103	U003	Barcelona	correspondència
104	V001	Barcelona	contracte
105	V002	Barcelona	contracte
106	W001	Seu d'Urgell	correspondència
107	W002	Seu d'Urgell	correspondència
108	W003	Seu d'Urgell	correspondència
109	W004	Seu d'Urgell	escrits de les parts
110	W005	Seu d'Urgell	contracte
111	W006	Seu d'Urgell	escrits de les parts
112	W007	Seu d'Urgell	recurs
113	W008	Seu d'Urgell	conveni
114	W009	Seu d'Urgell	recurs
115	W010	Seu d'Urgell	recurs
116	X001	Barcelona	recurs
117	Y001	Barcelona	instància
118	Y002	Barcelona	escrits de les parts

En síntesi, el corpus que hem elaborat és un corpus inèdit, format per cent divuit textos jurídics diferents, procedents de vint-i-cinc advocats i advocades d'arreu de Catalunya, i és suficientment representatiu per tal dur a terme l'aproximació sociolingüística que aquí ens plantegem, això és, l'anàlisi de la implantació del model lingüístic del LJC en textos redactats per advocats.

g) Caracterització sociolingüística dels participants

En aquest estudi hi han participat vint-i-cinc advocats. L'advocacia és un col·lectiu al qual s'han adreçat múltiples actuacions de normalització lingüística tant per recuperar l'ús del català en aquest àmbit com per difondre el model lingüístic que ens ocupa. Des de l'any 1988, els advocats catalans disposen de la Comissió de Llengua del CICAC, un òrgan creat amb l'objectiu principal de fomentar el català en l'activitat professional de l'advocacia catalana (Casademont i Carod, 2017) i que ha proveït els advocats de recursos perquè poguessin treballar en català i millorar la qualitat lingüística dels seus escrits. En concret, des de l'any 1994 existeix el Servei Lingüístic del CICAC, vinculat a la Comissió de Llengua, que dona servei a tots els col·legiats de Catalunya (resolució de dubtes lingüístics, oferta de formació, difusió de materials i recursos, etc.).

D'entre les activitats que el CICAC duu a terme i que es dirigeixen a tots els advocats de Catalunya, destaquem les que donen a coneixer el model lingüístic: de l'any 1994 al 2008 es va dur a terme un Programa de Normalització Lingüística al qual l'any 2008 hi havia pràcticament 6.000 inscrits i que tenia com a objectius resoldre consultes lingüístiques, oferir formació i vehicular formularis jurídics en català redactats segons els criteris del LJC modern.⁹⁰ Des de l'any 2008 fins a l'actualitat, s'ofereixen cursos de llenguatge jurídic gratuïts amb la col·laboració de la Generalitat de Catalunya, i també des de l'any 2011 fins a l'actualitat es programen, en les diferents seus col·legials, tallers per donar a coneixer els recursos lingüístics de la CALA i les característiques del llenguatge jurídic català.

Paral·lelament a les actuacions dutes a terme des del CICAC, s'han endegat altres iniciatives per difondre el nou model lingüístic del LJC a l'advocacia, de les qual destaquem el Pla de qualitat lingüística als col·legis d'advocats de Girona dut a terme en el període 2006-2008, en què van participar tretze despatxos. Aquest Pla tenia com a objectius augmentar la qualitat lingüística de la documentació dels despatxos adscrits al Pla i oferir formació als advocats (Duran, 2007). Així mateix, com a font de difusió del model lingüístic —tot i ser més indirecte—, cal tenir en compte tota la legislació catalana aprovada pel Parlament de Catalunya, la qual està redactada en un LJC que segueix el model lingüístic que examinem (Domènech, 2012; Sanjaume, 2005). En aquest sentit, el Departament de Justícia de la Generalitat ha promogut, primer, el LexCat, i després, el Portal Jurídic de Catalunya, com a mitjans per difondre la legislació en català.

D'altra banda, segons les dades recollides (vegeu annex 3) pel qüestionari descrit a l'apartat 5.2.c, sabem que el 84% dels participants d'aquest estudi tenen com a llengua materna el català; un 8%, el català i castellà, i el 8% restant, només el castellà (un 8% equival a 2 participants). Pel que fa a la llengua habitual a casa, el 96% dels participants hi parlen català, mentre que només un 4% hi parlen castellà (un 4% equival a 1 participant).

Respecte de la llengua a l'àmbit laboral, un 87,5% utilitzen el català o majoritàriament el català a la feina; mentre que un 12,5% hi utilitza majoritàriament el castellà.

Pel que fa a la llengua en l'educació formal, un 45% dels participants van estudiar en català, mentre que un 55% van estudiar en castellà (aquesta pregunta només la van contestar 20 participants). En l'àmbit universitari, un 80% va estudiar en castellà o majoritàriament en castellà, mentre que un 20% va estudiar en català o majoritàriament en català. I amb relació a la llengua en l'educació no formal, cal dir que un 28% han rebut formació de llengua catalana (nivell C o J), un 8% ha fet cursos variis i un 56% no ha assistit a cap curs. No obstant això, d'aquest 56%, un 20% (que equival a 5 participants) ha expressat que ha après la llengua catalana de forma autodidacta (aprenentatge informal).

És important ressaltar que els participants que han afirmat que tenen únicament el castellà com a llengua materna, han rebut tots dos formació lingüística en llengua catalana, un té el nivell C i l'altre ha rebut formació del nivell J o equivalent.

⁹⁰ Dades obtingudes de la *Memòria del Servei Lingüístic del CICAC* (2008).

Abans de cloure aquest apartat, també cal fer referència a la informació sociolingüística que aporta l'entorn dels participants, entorn que hem copsat en els moments de vehicular les peticions: hem detectat que més del 75% dels participants són persones properes a la llengua catalana o que hi mostren interès o sensibilitat i que molt probablement tinguin una certa voluntat d'escriure bé.

En síntesi, el corpus està constituït per vint-i-cinc advocats amb un perfil majoritàriament catalanoparlant i sensible en temes lingüístics, i tots competents en aquesta llengua, però que en l'àmbit educatiu i laboral, han rebut influències de la llengua castellana, especialment en l'àmbit universitari. Com a advocats, se'ls ha adreçat múltiples actuacions de normalització lingüística amb l'objectiu de difondre el model lingüístic del LJC, com ara cursos formatius gratuïts de llenguatge jurídic, provisió de formularis jurídics i tallers formatius sobre recursos lingüístics i llenguatge jurídic català.

5.3 Anàlisi de la implantació del model del LJC

Per analitzar la implantació del model lingüístic del LJC en el corpus constituït per textos redactats per advocats, distingim entre *unitats d'anàlisi* i *elements objecte de cerca*. Les unitats d'anàlisi són els elements característics del model lingüístic dels quals valorem el grau d'implantació, i els elements objecte de cerca són les formes lingüístiques en què es materialitzen les unitats d'anàlisi esmentades. Procedim d'aqueta manera atès que la introducció directa de la unitat d'anàlisi en el camp de cerca d'AntConc no dona resultats suficients. Els passos que hem seguit per emprendre l'anàlisi són quatre: la selecció de les unitats d'anàlisi, la selecció dels textos del corpus adients per analitzar les unitats esmentades; la selecció dels elements objecte de cerca i, finalment, el càlcul del grau d'implantació de les unitats d'anàlisi (tant en termes quantitatius com qualitatius).

a) Selecció de les unitats d'anàlisi

La selecció de les unitats d'anàlisi l'hem feta amb vista que l'estudi del conjunt de les unitats sigui representatiu de la implantació del model lingüístic del LJC. En aquest sentit, hem tingut en compte:

- Que siguin unitats vinculades a la filosofia subjacent del model lingüístic, és a dir, vinculades als cinc principis rectors del model exposats en l'apartat 4.2.
- Que siguin unitats que representin cada un dels plans lingüístics que més caracteritzen el model del LJC. Al nostre parer, el pla estilístic, el pla convencional, el pla terminològic i el pla morfosintàctic, en detriment d'altres com el pla fonològic o prosòdic.
- Que siguin unitats que hagin sigut objecte de difusió mitjançant els recursos lingüístics institucionals i d'altres de publicats per entitats de l'àmbit privat.

Així, partint de les obres de Duarte (1991), Duarte, Alsina i Sibina (2002), Domènech (2012), els opuscles de la CALA i el *Llibre d'estil jurídic* de Garrigues (2010), hem escollit vint-i-tres unitats d'anàlisi que, tal com es pot veure a la taula, estan vinculades als principis d'identitat, claredat, respecte i homogeneïtat, i que classifiquem en criteris d'estil, convencions formals, aspectes terminològics i aspectes morfosintàctics. Ens ha sigut impossible analitzar unitats vinculades al principi d'igualtat atesos els requeriments ètics que hem seguit en el tractament de les dades del corpus.⁹¹

⁹¹ Arran de l'ètica seguida (vegeu apartat 5.2.e), hem suprimit totes les dades personals (com són els noms i cognoms de les persones esmentades en els textos) i, per tant, hem suprimit les referències clau per poder valorar si una forma (com és un tractament, un càrec o un ofici) és discriminatòria per raó de sexe o no. Per aquest motiu, ha estat impossible reunir un nombre suficient d'unitats d'anàlisi per extreure conclusions satisfactories sobre la implantació del principi d'igualtat. Tot i això, fem constar que una revisió informal dels textos mostra que, en general, no hi ha usos discriminatoris per raó de sexe.

Taula 34. Relació entre unitats d'anàlisi i principis rectors

Unitats d'anàlisi	Principis rectors			
	Identitat	Claredat	Respecte	Homogeneïtat
Criteris d'estil				
1. Ús dels tractaments <i>senyor</i> i <i>senyora</i>	x		x	
2. Restricció dels tractaments protocol·laris			x	
3. Ús de la primera persona per a l'emissor		x		
4. Ús mesurat de llatinismes		x		
5. Ús del tractament de <i>vós</i>	x	x	x	
6. Supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac			x	
7. Ús de xifres aràbigues	x			x
Convencions formals				
8. Supressió del punt en l'expressió de les sigles				x
9. Ús de minúscules en càrrecs i denominacions de professionals	x	x	x	
10. Restricció de lús abusiu de majúscules	x		x	
11. Ús de majúscula inicial en denominacions de textos legislatius			x	
12. Les convencions en l'expressió de la data	x		x	
Terminologia				
13. <i>Interlocutòria</i>	x			
14. <i>Actuacions</i>	x			
15. <i>Certificat</i>	x			
16. <i>Si escau</i>	x			
17. <i>Com correspongui en dret</i>	x			
18. <i>Dins el terminí (establert) i la forma escaient</i>	x			
Aspectes morfosintàctics				
19. El règim verbal d' <i>acompanyar</i>	x			
20. El règim verbal de <i>notificar</i>	x			
21. El règim verbal de <i>reòrrer</i>	x			
22. <i>El</i> (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu	x			
23. <i>Dons</i> (amb valor consecutiu)	x			

Entenem per criteris d'estil les recomanacions lingüístiques, sobretot de redacció, que afavoreixen una forma en detriment d'una altra per aconseguir un cert efecte. En el marc del llenguatge jurídic català, els criteris d'estil busquen crear sobretot un efecte modernitzador que transmeti valors com la igualtat i el respecte, característics d'una democràcia, i afavoreixi una redacció clara i més directa. En aquest sentit, hem escollit lús del tractament de *senyor*, la restricció dels tractaments protocol·laris, lús de la primera persona per a l'emissor, lús mesurat de llatinismes, lús del tractament de *vós*, la supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac i lús de xifres aràbigues.

Entenem per convencions formals les normes sobre aspectes gràfics i tipogràfics que s'han fixat amb la voluntat d'homogeneïtzar la imatge que transmet una corporació. Hem escollit la supressió del punt en l'expressió de sigles, lús de la minúscula en càrrecs o professions, la restricció de lús abusiu de la majúscula, lús de majúscula inicial en denominacions de textos legislatius i l'expressió de la data.

Amb relació als aspectes terminològics, concebem que aquests fan referència a les unitats especialitzades del coneixement (UCE), les quals són “unitats portadores de coneixement especialitzat”⁹² i poden adoptar formes diverses: un mot (UCE simples), un sintagma (UCE

⁹² “El coneixement especialitzat és aquell que no forma part del coneixement general dels parlants d'una llengua, sinó que ha hagut de ser objecte d'un aprenentatge particular, i que es caracteritza perquè s'ha conceptualitzat en referència a un esquema exacte preestablert per cada una de les matèries o escoles científiques” (Domènech, 1998: 52).

sintagmàtiques), una oració, una forma truncada o una forma del llenguatge artificial (Domènech, 1998). Així, hem escollit sis formes: tres UCE simples estretament vinculades a la voluntat de recuperar la tradició jurídica catalana: *interlocutòria, actuacions i certificat* (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Oleart, 1985) (tot i que l'última, segons Duarte, Alsina i Sibina, 2002, també va vinculada a la voluntat d'unificar el llenguatge i fixar-lo de manera semblant a les llengües veïnes); i tres UCE sintagmàtiques, les quals estan codificades per diversos recolls terminològics i fraseològics (el que conté Duarte i De Broto, 1991; *Terminologia jurídica i administrativa*, 2004, entre d'altres) i que busquen allunyar-se del barroquisme típic del llenguatge jurídic castellà i apropar-se a construccions catalanes més genuïnes. Les UCE sintagmàtiques escollides són: *si escau, com correspongui en dret i dins el termini (establert) i la forma escaient.*

Seguint amb la terminologia, és important esmentar dos factors: d'una banda, actualment la terminologia ha esdevingut un aspecte objecte de la normativa i, per tant, els resultats de la nostra anàlisi no només es poden interpretar en clau d'implantació del model lingüístic, sinó també —tot i que no és el nostre objectiu— en clau d'implantació terminològica. I de l'altra, que el corpus que hem constituït no és l'ideal per analitzar terminologia (Bowker i Pearson, 2002), ja que els corporis necessaris per analitzar elements terminològics requereixen dimensions més grans (per exemple, moltes de les UCE que haguessin sigut interessants d'analitzar —com ara, *vistiplau, esmenar, marmessor, arxivament, constrenyiment*, etc.— no registraven prou ocurredades per extreure resultats representatius). No obstant això, hem creut oportú analitzar la terminologia per varis raons: una, perquè els resultats obtinguts, encara que no tinguin la mateixa representativitat que la resta, són útils per identificar tendències; dues, perquè la terminologia va tenir un paper molt important en l'establiment del model del LJC, ja que es partia d'una situació molt deficitària i es va haver d'elaborar una metodologia de treball terminològic molt rigorosa per tal de recuperar la tradició perduda i alhora garantir la modernitat del llenguatge (Duarte i Alamany, 1986; Xirinachs, 1985); i tres, perquè, en relació amb les UCE sintagmàtiques, la nostra experiència com a docent ha constatat que hi ha usuaris del LJC que no se senten còmodes amb el registre que transmeten determinades locucions jurídiques en català, motiu més pel qual volem analitzar la implantació d'aquestes unitats.

Per aspectes morfosintàctics entenem els aspectes relatius a l'estructura interna dels mots i les relacions que s'estableixen entre els mots i les frases en les oracions. Aquests aspectes han rebut una atenció especial en les obres sobre el llenguatge jurídic català (per exemple, Domènech, 2012; *Manual de llenguatge judicial*, 2003; *Curs de llenguatge jurídic català*, 2008; *Saps què* del Departament de Justícia; *Retalls de llengua* del Pla de qualitat lingüística a despatxos d'advocats; *Català a la Carta* del CICAC, el TERMCAT, la pàgina web dels Serveis d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya, els serveis lingüístics de les universitats UPF, UOC, UB, URV i UPC, entre molts altres), perquè són aspectes que soelen generar errors en la redacció jurídica a causa de la interferència de la llengua castellana i el seu bon ús afavoreix una redacció genuïna. Per aquests motius, també són d'especial interès per a la nostra anàlisi.

Per a la tria dels aspectes morfosintàctics, ens hem basat en Domènech (2012) i el *Manual de llenguatge judicial* (Estopà i García, 2003) i hem tingut en compte tant les limitacions metodològiques (l'ús d'un corpus no etiquetat i la dificultat de comptabilitzar l'absència d'un element en un corpus) com els canvis normatius introduïts per la *Gramàtica de la llengua catalana* (2016) (GIEC). Així, en relació amb el primer punt, hem descartat l'estudi del gerundi de posterioritat, tan característic del LJC, per les dificultats que comporta analitzar aquesta unitat en un corpus no etiquetat; i en relació amb el segon, hem escollit els aspectes que no s'han vist afectats per la nova normativa, perquè, a pesar que els textos s'han escrit en un període en què la nova normativa encara no havia vist la llum, volem obtenir uns resultats útils de cara al futur. En vista d'això, hem descartat analitzar, per exemple, l'ús de la preposició *a* en el CD del verb *informar*, ja que la GIEC ha ampliat la casuística en què la preposició és normativa. Hem escollit el règim verbal del verb *acompanyar*, el règim verbal del verb *notificar*, el règim verbal de *recórrer*, l'article *el* (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu, i l'ús de *doncs* amb valor consecutiu.

De manera semblant a la terminologia, els aspectes morfosintàctics són aspectes normativitzats i, per tant, els resultats de la nostra anàlisi no només es poden interpretar en clau d'implantació del model lingüístic sinó també, tot i que no és el nostre objectiu, en clau d'implantació de la normativa. Cada una d'aquestes unitats es troba explicada en cada anàlisi (apartat 5.4).

b) Selecció dels textos del corpus

Una vegada feta la selecció de les unitats d'anàlisi, hem escollit els corpus on executar les cerques. De forma preferent, les cerques les hem executades en el corpus general format per cent divuit textos; no obstant això, algunes de les unitats no es poden analitzar en el corpus complet, ja sigui perquè registren una dispersió molt elevada de formes, ja sigui perquè tenen característiques molt vinculades als gèneres textuais. Així, amb l'ànim d'obtenir resultats al màxim de precisos possible, a més del corpus general, hem creat dos subcorpus:

1. Subcorpus de textos judicials: està format per un total de seixanta-tres documents, entre els quals hi ha vint-i-cinc demandes, una denúncia, vint-i-sis escrits de les parts i onze recursos. En aquest subcorpus hi hem analitzat l'ús de la primera persona en les formes verbals que fan referència a l'emissor i la restricció de l'ús abusiu de majúscules perquè són unitats que presenten una dispersió de formes molt elevada en el corpus complet; i també hi hem analitzat la implantació de les xifres aràbigues i de l'UCE sintagmàtica *com corresponguï en dret*, per ser unitats estretament vinculades als gèneres judicials.
2. Subcorpus de textos rellevants per a l'estudi del tractament de *vós*: està format per un total de vint documents: quinze cartes (entre les quals hi ha un burofax, cartes i requeriments), tres convocatòries de reunió i dues sol·licituds.

Taula 35. Assignació de les unitats d'anàlisi als corpus i subcorpus corresponents

Criteris d'estil	Corpus general	Subcorpus judicial	Cartes
1. Ús dels tractaments <i>senyor</i> i <i>senyora</i>	x		
2. Restricció dels tractaments protocol·laris	x		
3. Ús de la primera persona per a l'emissor		x	
4. Ús mesurat de llatinismes	x		
5. Ús del tractament de <i>vós</i>			x
6. Supressió d'expressions humiliants i afalagadores	x		
7. Ús de xifres aràbigues		x	
Convencions formals			
8. Supressió del punt en l'expressió de les sigles	x		
9. Ús de minúscules en càrrecs i den. de professionals	x		
10. La restricció de l'ús abusiu de majúscules		x	
11. Ús de majúscula inicial en denominacions de textos legislatius	x		
12. Les convencions en l'expressió de la data	x		
Terminologia i locucions			
13. <i>Interlocutòria</i>	x		
14. <i>Actuacions</i>	x		
15. <i>Certificat</i>	x		
16. <i>Si escau</i>	x		
17. <i>Com corresponguï en dret</i>		x	
18. <i>Dins el termini (establert) i la forma escaient</i>	x		
Aspectes morfosintàctics			
19. El règim verbal d' <i>acompanyar</i>	x		
20. El règim verbal de <i>notificar</i>	x		
21. El règim verbal de <i>recórrer</i>	x		
22. <i>E/</i> (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu	x		
23. <i>Doncs</i> (amb valor consecutiu)	x		

c) Selecció dels elements objecte de cerca

Tal com hem dit a l'inici, AntConc no obté resultats satisfactoris amb només la introducció en el camp de cerca de la unitat d'anàlisi; per això, hem hagut de recórrer a les diferents formes lingüístiques en què es materialitzen les unitats d'anàlisi. Així, els elements objecte de cerca són les formes en què ens fixem i que quantifiquem per poder calcular el grau d'implantació de la unitat d'anàlisi seleccionada. La tria d'aquests elements l'hem feta tenint en compte que busquem examinar la unitat d'anàlisi de la manera més exhaustiva i alhora automàtica possible, i també atenent la necessitat d'obtenir un percentatge d'implantació del model, la qual cosa obliga a anar més enllà de fer meres anàlisis quantitatives d'un únic element i —basant-nos en el càlcul del coeficient de la implantació terminològica de Quirion (2003)—, comporta haver de buscar dos tipus d'elements objecte de cerca: els que permeten valorar que l'ús que es fa de la unitat s'adiu al model i els que demostren el contrari. N'és un exemple el criteri relatiu als tractaments protocol·laris, en què un simple buidatge i recompte de totes les ocurrències de, per exemple, *il·lustre* no satisfa els nostres objectius, perquè no copsem totes les vegades que es podia haver emprat aquest tractament i no s'ha fet, per la qual cosa l'objecte de cerca no pot ser només el tractament en si i esdevé el càrrec susceptible de portar-ne. D'aquesta manera, copsem quantes vegades s'acompanya un càrrec d'un tractament i quantes no, i podem mesurar el grau d'implantació de la unitat d'anàlisi. Adoptar aquest tipus d'estrategies ha sigut clau per superar algunes de les limitacions que s'atribueixen al corpus, com són el fet que no es pot analitzar el que no hi és. I, a més, el fet d'aconseguir poder analitzar totes les unitats d'anàlisi des del prisma que contraposa les formes que s'adiuen amb les que no, ha permès mantenir una metodologia única i coherent en tota l'anàlisi i ha evitat recórrer a metodologies complementàries com l'anàlisi de freqüències per cada mil paraules (s/1000).

Els criteris que hem seguit per fer la tria dels elements objecte de cerca són els següents:

- Criteri de pertinència: valora el grau de pertinència de la forma lingüística dins l'àmbit jurídic, i com més pertinent és, és més susceptible d'esdevenir objecte de cerca (per exemple, en l'anàlisi de la minúscula per als càrrecs, hem triat com a elements objecte d'anàlisi les professions o càrrecs pertanyents a l'àmbit jurídic: *advocat, lletrat, procurador, jutge, president, secretari*, etc.; o bé en el cas de l'ús del punt en les sigles, hem seleccionat un conjunt de sigles que habitualment són presents en els escrits jurídics).
- Criteri de freqüència d'ús: els casos en què hem documentat molts objectes de cerca, hem tingut en compte la seva freqüència d'ús en el corpus i hem donat prioritat als elements que més ocurrències presenten. Aquest ha sigut el cas de les denominacions dels textos legislatius en l'anàlisi de l'ús de la majúscula.

La diversitat de formes que poden adoptar els elements objecte de cerca, en especial, les formes que no s'adiuen al model ha requerit una atenció especial. N'és una bona mostra la variació del tractament protocol·lari *Sa Senyoria*, el qual en el corpus presenta fins a quatre formes diferents: Ss^a, SS^a, S.S^a i S.S. Aquest tipus de variació l'hem tinguda en compte en la mesura que ha sigut possible i la documentem en l'anàlisi de cada unitat.

Per acabar, per a la tria dels elements objecte de cerca ha estat clau el fet que la investigadora que ha processat els textos és la mateixa que la que els ha analitzats, la qual cosa ha permès detectar en una fase prèvia els elements objecte de cerca més freqüents i, per tant, més adients per a l'anàlisi. En efecte, Baker (2006) ja apunta a la idea que la familiarització amb els textos durant la fase de processament afavoreix el disseny d'hipòtesis en la fase d'anàlisi.

d) Càlcul del grau d'implantació de les unitats d'anàlisi

El grau d'implantació de les unitats d'anàlisi representatives del model el calculem en termes de percentatge. I ho fem a partir del coeficient d'implantació que proposa Quirion (2003) (citat per Montané, 2012, i Cabré, 2010), el qual multipliquem per 100, a semblança de la fórmula del treball de Labèrnia (2015), que avalua la implantació de la normativa. Aquest percentatge aporta

informació sobre el total dels elements que s'adiuen al model en relació amb tots els seus concurrents i, a més, permet establir comparacions amb la resta d'unitats.

Per fer-ho, en primer lloc, per a cada unitat d'anàlisi hem comptabilitzat les ocurrències, en nombres absoluts, de cada un dels elements objecte de cerca que s'adiuen al model i dels que no (excepte en tres unitats en què, per raons de coherència, hem comptabilitzat el nombre de documents que s'adiuen al model, i que són l'anàlisi del *vós*, l'ús de xifres aràbigues i la restricció de l'ús abusiu de majúscules). Aquest càlcul l'hem executat amb l'eina AntConc i, davant la impossibilitat d'utilitzar aquesta eina, amb Microsoft Excel o manualment. En concret, l'eina AntConc l'hem utilitzada per a la majoria de càlculs, ja que ofereix opcions de cerca avançada com la cerca amb un context determinat o amb detecció de la majúscula i, en especial, la cerca mitjançant expressions regulars que permeten, entre d'altres, la cerca per lema; hem emprat el Microsoft Excel per analitzar les unitats d'anàlisi els elements de les quals hem extret manualment, com ara, les datacions; i hem fet el recompte manual només en el cas de l'ús del *vós*, perquè les dimensions petites del subcorpus ho han permès i perquè el corpus que haguéssim necessitat per sistematitzar l'anàlisi hauria d'haver estat etiquetat. El quadre següent mostra l'eina de càlcul feta servir per a cada una de les unitats d'anàlisi:

Taula 36. Eines de càlcul emprades en l'anàlisi de la implantació del model lingüístic

Criteris d'estil	Unitats d'anàlisi			Eina de càlcul		
	Càlcul amb AntConc	Càlcul amb Microsoft Excel	Càlcul manual	Càlcul amb AntConc	Càlcul amb Microsoft Excel	Càlcul manual
1. Ús dels tractaments <i>senyor</i> i <i>senyora</i>	✓					
2. Restricció dels tractaments protocol·laris	✓					
3. Ús de primera persona per a l'emissor	✓					
4. Ús mesurat de llatinismes	✓					
5. Ús del tractament de <i>vós</i>						✓
6. Supressió d'expressions humiliants i afalagadores	✓					
7. Ús de xifres aràbigues			✓			
Convencions formals						
8. Supressió del punt en l'expressió de les sigles	✓					
9. Ús de minúscules en càrrecs i den. de professionals	✓					
10. Ús abusiu majúscules			✓			
11. Ús de majúscula inicial en den. de textos legislatius	✓					
12. Les convencions en l'expressió de la data			✓			
Terminologia						
13. <i>Interlocutòria</i>	✓					
14. <i>Actuacions</i>	✓					
15. <i>Certificat</i>	✓					
16. <i>Si escau</i>	✓					
17. <i>Com corresponguí en dret</i>	✓					
18. <i>Dins el termini (establert) i la forma escaient</i>	✓					
Aspectes morfosintàctics						
19. El règim verbal d' <i>acompanyar</i>	✓					
20. El règim verbal de <i>notificar</i>	✓					
21. El règim verbal de <i>recórrer</i>	✓					
22. <i>El</i> (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu	✓					
23. <i>Dons</i> (amb valor consecutiu)	✓					

El càlcul de les ocurrències ha anat acompanyat d'una anàlisi qualitativa amb l'objectiu de descartar les que no són escaients. Per exemple, en el cas de l'anàlisi de les formes verbals en primera persona, hem comptabilitzat les vegades que s'empra *suplico* com a forma verbal i hem descartat les ocurrències de *suplico* com a substantiu (emprat per fer referència a la pètita de la demanda). Igualment, hem dut a terme anàlisis qualitatives per valorar els resultats quantitatius obtinguts. Un cas que ho il·lustra especialment és l'anàlisi de l'ús mesurat de llatinismes, en què el recompte numèric d'expressions llatines és insuficient per valorar la implantació i cal acompanyar-lo d'una anàlisi que valori la necessitat de l'expressió. Per acabar, l'anàlisi qualitativa també ha tingut en

compte el nombre de participants que han fet servir els elements objecte de cerca per així evitar generalitzar característiques lingüístiques pertanyents a un únic participant.

Un cop hem obtingut el nombre d'ocurrències de cada un dels elements, en segon lloc, hem calculat el total de cada tipologia (dels elements que s'adiuen al model i dels que no) i també hem fet la suma dels dos tipus per obtenir el total d'elements observats; amb aquestes dades i seguint la fórmula emprada per Labèrnia (2015) —basada en Quirion (2003)—, hem calculat el percentatge d'implantació de cada unitat d'anàlisi. Aquest percentatge l'obtenim dividint el total d'elements que s'adiuen al model pel total d'elements observats (els que s'hi adiuven més els que no) i el resultat el multipliquem per cent.

Taula 37. Fórmula de càlcul del percentatge d'implantació de cada unitat d'anàlisi

$$\frac{\text{Total ocurrències que compleixen el model}}{\text{Total ocurrències de tots els elements que observem}} \times 100 = \% \text{ d'implantació de la unitat d'anàlisi}$$

En tercer lloc, amb l'ànim d'obtenir dades globals sobre la implantació del model, ens hem servit de la mitjana aritmètica: així hem calculat la mitjana per tipus d'unitat (criteris d'estil, convencions formals, aspectes terminològics i aspectes morfosintàctics) i la mitjana de la implantació global del model.⁹³ Per al càlcul hem confeccionat unes taules que agrupen tots els resultats.

I en quart i darrer lloc, per superar la fase de descripció i mesurar la implantació en termes qualitatius, un cop obtinguts els percentatges d'implantació, els classifiquem segons un barem d'implantació dividit en quatre graus: grau d'implantació elevat, mitjà, baix, i nul o pràcticament nul. Basant-nos en els barems utilitzats en els estudis d'implantació,⁹⁴ n'hem elaborat un que s'adapta al perfil dels nostres participants (els quals tenen formació universitària avançada, però no podem garantir que hagin rebut una formació en llenguatge jurídic català)⁹⁵ i té un punt de referència mitjà que és el 50%, que trobem útil i necessari per a la interpretació dels resultats, ja que és el llindar per determinar l'èxit o el fracàs de la implantació. A continuació, exposem l'escala que posa en relació el percentatge d'implantació amb el grau d'implantació en què es troba la unitat. L'escala està dividida de l'1 al 100 en quatre franges:⁹⁶

- La franja del 0 al 25% representa un grau d'implantació nul o pràcticament nul: la unitat no està implantada, ja que no és present en el corpus o només hi és en menys d'un 25% de les formes detectades. Els usuaris empren clarament formes que contraduien el model lingüístic.

⁹³ En aquest punt ens separam de Quirion, el qual proposa el càlcul del coeficient global d'implantació, perquè la seva fórmula no elimina els biaixos que provoquen els resultats calculats sobre mostres diferents (per exemple, per calcular el grau d'implantació dels tractaments *senyor* i *señora*, tenim una mostra de 923 ocurrències i, en canvi, de l'ús mesurat de llatinismes, tenim una mostra de 54).

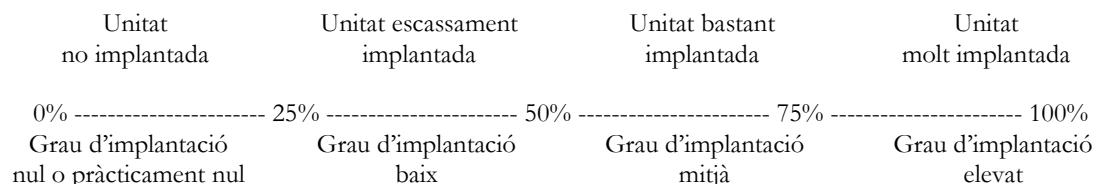
⁹⁴ Montané (2012) apunta al fet que hi ha diversos barems que quantifiquen la implantació, però cap que generi consens. Entre els barems destaquem els dels treballs del Quebec de Quirion (2003) i Auger (1999). En el context català, trobem el barem de Montané (2012) (inspirat en Quirion, 2003) i el de Labèrnia (2015).

⁹⁵ Tal com confirma Mestres (2017), “la docència en jurilingüística [referint-se a la docència en llengua catalana] que s'imparteix a les universitats dels Països Catalans en conjunt és abundant, però bastant desolador qualitativament i quantitativa d'una manera individual”.

⁹⁶ Aquest barem difereix del que establim per fer el seguiment bibliogràfic del model lingüístic en obres codificadores (capítol 4), perquè són barems queavaluen elements diferents implantats per usuaris diferents: d'una banda, en el capítol 4 avaluem la implantació d'una pauta lingüística (sigui un principi rector o un criteri lingüístic), mentre que aquí avaluem l'ús real del llenguatge; en el capítol 4 qui ha d'implantar la pauta és una entitat codificadora —moltes de les quals van participar en el procés d'elaboració del model lingüístic—, mentre que aquí qui ha d'implantar els elements que analitzem són professionals del dret. Per tant, el compromís d'uns i altres a l'hora d'implantar també difereix i, atès que entenem que les entitats codificadores analitzades en el capítol 4 tenen un compromís més elevat per implantar el model mitjançant els seus manuals, creiem que cal establir un barem més exigent i, per tant, interpretem que cal superar el 75% dels casos analitzats per obtenir resultats positius d'implantació, i no un 50% tal com estipulem aquí.

- La franja del 25 al 50% representa un grau d'implantació baix: la unitat no està implantada, ja que només és utilitzada entre el 25% i el 50% dels casos que s'han detectat. Les formes adequades al model s'alternen amb les formes que s'hi allunyen, però són més habituals aquestes últimes.
- El punt central, el 50%, representa el punt d'inflexió entre una unitat implantada i una no implantada.
- Grau d'implantació mitjà: la unitat està implantada, perquè, tot i que l'ús de la unitat no és majoritari, registra entre un 50% i un 75% dels usos que se'n fa. Les formes adequades al model s'alternen amb formes que s'hi allunyen, però són més habituals les formes adequades. Entenem que la variable està en procés d'implantació.
- Grau d'implantació elevat: la unitat està implantada, perquè la forma que defensa el model supera el 75% dels usos que s'han detectat i, per tant, és la majoritària en els textos jurídics escrits per advocats.

Figura 20. Barem d'implantació del model lingüístic del LJC



Poder classificar la implantació d'unitats d'anàlisi d'aquesta manera permet agrupar les unitats amb graus d'implantació propers i dissenyar, si cal, paquets de mesures més adequades i així afavorir una millor implantació.

5.4 La implantació del model

Aquest apartat conté l'anàlisi de la implantació de les vint-i-tres unitats seleccionades del model lingüístic del LJC, així com l'anàlisi de la mitjana global d'implantació del model en textos produïts en l'àmbit privat. Per a cada anàlisi expliquem breument la unitat seleccionada; assenyalem, si s'escau, el subcorpus escollit; concretem les formes que considerem adients al model i les que no, així com els elements objecte de cerca tinguts en compte; fem els càlculs quantitatius —acompanyats, quan correspongui, de les valoracions qualitatives— dels elements i també del percentatge d'implantació; apliquem el barem d'implantació i il·lustrem els resultats amb exemples extrets directament del corpus (en què emprem la cursiva per marcar les unitats d'anàlisi). En els casos que així ho requereixin, deixem constància del nombre de participants que han fet ús de les formes (en cas que siguin un únic participant) i de les incoherències en un mateix participant, entre d'altres.⁹⁷

a) Criteris d'estil

Ús dels tractaments *senyori* i *senyora*

⁹⁷ En aquesta anàlisi hem consultat en diverses ocasions obres lexicogràfiques en línia com el DIEC2, el GDLC, el Justiterm, el Cercaterm i el *Diccionari jurídic*, i altres manuals com el de *Locucions i expressions llatines* del Parlament de Catalunya. En tots els casos les consultes són en data d'abril de 2019.

En el llenguatge jurídic català modern, el tractament de respecte recomanat és *senyor* per als homes i *senyora* per a les dones. Es va apostar per aquests tractaments en detriment d'*En* i *Na*, perquè aquests últims són considerats arcaics i obsolets tot i comptar amb una llarga tradició en la llengua catalana; en detriment de *senyoreta*, per ser considerat discriminatori per raó de sexe; en detriment de *Don* i *Donya*, per ser interferències de la llengua castellana; i en detriment de *Senyor En i Senyora Na*, per ser considerats tractaments redundants i cales de les formes castellanes *Señor Don i Señora Doña* (Domènech, 2012: 53; Duarte, Alsina i Sibina, 2002: 93). Aquest criteri, per tant, incideix en la identitat, el respecte i la igualtat, perquè *senyor* i *senyora* són formes típiques de la llengua catalana, denoten una relació de respecte i afecte vers el receptor i no discriminen la figura femenina.

Per tant, de les formes acabades d'esmentar, considerem formes que s'adiuen al model *senyor* i *senyora*, i formes que no s'hi adiuen *En*, *Na*, *senyoreta*, *Don*, *Donya*, *Senyor En i Senyora Na*. Per al recompte hem tingut en compte, com a elements objecte de cerca, les variants flexionades en gènere i nombre, les abreviacions i les formes tant en majúscula com en minúscula, excepte la forma *en* minúscula perquè aquesta variant coincideix amb l'article personal de certes variants dialectals de la llengua catalana. La taula següent mostra els resultats:

Taula 38. Càcul del percentatge d'implantació de l'ús dels tractaments *senyor* i *senyora*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model		
senyor, senyora	873	En, Na, N'	49
		Don, Donya	1
		Senyor En, Senyora Na	0
Totals	873	50	
Total d'elements observats	923		
Percentatge d'implantació	94,6%		

En vista que el 94,6% dels tractaments de respecte que s'empren en els textos corresponen als tractaments *senyor* i *senyora*, el grau d'implantació d'aquesta unitat és elevat.

D'aquesta anàlisi també cal destacar els fets que les formes *En* i *Na* registren un ús molt més elevat que *Don* i *Donya* i que *Senyor En i Senyora Na*, i que hi ha fins sis participants que alternen en els seus escrits tant l'ús del tractament adient al model, *senyor* i *senyora*, com l'ús dels tractaments arcaics *En* i *Na*. Vegem-ne alguns exemples: “Farà efectiva a la *senyora XXX* la quantitat de...”, “interposo demanda de JUDICI VERBAL contra els *Srs...*, majors d'edat, veïns de...”, “*Na ... Procuradora dels Tribunals*” i “davant el Notari *don ... amb el número de protocol*”.

Restricció dels tractaments protocol·laris

Els tractaments protocol·laris són títols de cortesia que s'assignen a una persona per la seva dignitat, autoritat, càrec o categoria social (*Tractaments protocol·laris*, s. d.); per tant, són formes que denoten desigualtats entre les persones i afavoreixen uns valors que no encaixen amb el principi de respecte del model lingüístic del LJC modern. Per això un dels criteris lingüístics del model és reservar els tractaments protocol·laris per a situacions solemnes i protocol·làries (Domènech, 2012: 53) i, per tant, no s'han d'emprar en textos jurídics com els que pot produir un advocat en el seu exercici professional diari.

Per analitzar aquesta unitat, no hem pogut convertir en elements objecte de cerca els mateixos tractaments protocol·laris, perquè només hauria aportat informació sobre els casos en què s'han utilitzat, ja que no podem mesurar l'ús absent d'elements en un corpus. Per acomplir el nostre objectiu, doncs, hem partit de la llista de tractaments publicada pel Departament de Justícia de la Generalitat (*Tractaments protocol·laris*, s. d.) i hem escollit cinc càrrecs que pertanyen a l'àmbit jurídic i

que alhora registren més ocurrències en el corpus. A partir de l'observació d'aquests càrrecs, identifiquem les vegades que s'han emprat sense tractament i, per tant, seguint els criteris del model; i les vegades que s'han emprat amb tractament i, per tant, contradictori el model.

Els càrrecs que hem escollit són *jutge*, *fiscal*, *notari*, *alcalde* i *director*.⁹⁸ El cas de *jutge* és particular perquè, a l'hora de fer l'anàlisi, hem tingut en compte —gràcies a les observacions fetes en la fase de processament de les dades— que s'hi fa referència tant mitjançant el sinònim *jutjador* com mitjançant un tractament protocol·lari, ja sigui *Vostra Il·lustríssima*, *Sa Senyoria* o *Vostra Senyoria*. Per detectar aquests tractaments, hem tingut especialment en compte la diversitat que presenten, per exemple, *Vostra Il·lustríssima* també pot adoptar les formes *V.I.* o *VI*, i *Sa Senyoria* pot adoptar la formes *SS*, *Ss*, *S.S.*, *SS^a* o *S.S^a*. Per acabar, no hem escollit *degà* ni *magistrat*, perquè no registren cap ocurrència en el corpus, ni tampoc *president*, perquè, tot i que registra 92 ocurrències, cap d'aquestes és un càrrec que tingui assignat un tractament protocol·lari, sinó que es tracta de presidents de consells d'administració o juntes de societats, presidents de reunions o presidents de comunitats de veïns, de propietaris o de regants).

Taula 39. Càlcul del percentatge d'implantació de la restricció dels tractaments protocol·laris

	Elements que s'adiuen al model (càrrecs sense tractament protocol·lari)	Elements que no s'adiuen al model (càrrecs amb tractament protocol·lari)
jutge/jutjador/V.I. (i variants)	32	9
fiscal	29	0
notari	65	0
alcalde	18	3
director	0	2
Totals	144	14
Total d'elements observats	158	
Percentatge d'implantació	91,1%	

Davant el fet que el 91,1% dels càrrecs no van acompanyats dels tractaments protocol·laris, la unitat d'anàlisi té un grau d'implantació elevat. Pel que fa als càrrecs que van acompanyats de tractaments protocol·laris, els tractaments que detectem són *Sa Senyoria* i *Il·lustre* en els seves formes abreujades, i *Il·lustre*. En són una mostra els exemples següents: a l'hora de dirigir-se al jutge, “si el Ministeri Fiscal sol·licita que s'obri el present procediment a prova, i *S.S.* ho considera adient” i “De l'exploració de *S.S^a* en destaquem especialment la...”; a l'hora de referir-se a un alcalde “IL·LUSTRE SENYOR ALCALDE DE L'AJUNTAMENT DE...”; i a l'hora de referir-se al director d'un organismes de gestió tributària “IL·LM. SR. DIRECTOR DE L'ORGANISME DE GESTIÓ TRIBUTÀRIA”.

Ús de la primera persona per a l'emissor

L'ús de la primera persona en la redacció de textos jurídics per referir-se a l'emissor del text és un dels criteris del model que contribueix a generar un document més clar i directe, perquè permet la identificació fàcil de l'emissor, afavoreix la presència de formes verbals actives i evita les construccions impersonals o en tercera persona (Domènech, 2012; Duarte, Alsina i Sibina, 2002).

L'anàlisi de la implantació d'aquesta unitat la duem a terme en el subcorpus de textos judicials per varíes raons: perquè els elements objecte de cerca (que són totes les formes verbals en primera

⁹⁸ Fem notar que en aquesta analisi considerem *jutge*, *fiscal* i *notari* càrrecs; mentre que en l'anàlisi 5.4.9 els considerem oficis.

persona que apareixen en el corpus) presenten molta diversitat i el corpus general no està etiquetat, i perquè els elements objecte de cerca que seleccionem estan vinculats al gènere textual.

Els elements objecte de cerca són les formes conjugades de nou verbs que l'emissor de textos judicials empra per referir-se a si mateix. Hem classificat les formes en tres grups: els verbs *dic*, *manifesto*, *formulo* i *exposo*, que introduceixen la fórmula de la demanda, la denúncia, d'interposició del recurs o els altressí d'aquests documents; *adjunto* i *acompanyo*, que fan referència als documents que l'autor per demostrar el que defensa; i *sol·licito*, *demanó* i *suplico*, que introduceixen la pètita. Considerem formes que s'adiuen al model les formes dels verbs esmentats conjugades en primera persona; i considerem formes que no s'adiuen al model les formes conjugades en tercera persona o en impersonal.

Per cercar les formes verbals en el corpus hem tingut en compte els factors següents: que les formes verbals poden està tant en singular com en plural; que hi ha la tendència, especialment en els verbs per introduir la fórmula, a escriure totes les lletres en majúscules i separades per espais; que les formes impersonals poden anar introduïdes tant per la forma *es* com *se*; que cal descartar les formes impersonals que no fan referència a l'emissor; i que també cal descartar les formes homògrafes que no són verbs sinó adjetius o noms (per exemple, *adjunta* com a adjetiu i *suplico* com a nom). Els resultats es mostren a la taula següent:

Taula 40. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de la primera persona per a l'emissor

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model		
<i>dic, manifesto, formulo</i> i <i>exposo</i> (i variants)	134	<i>es diu, es manifesta, es formula</i> <i>i s'exposa</i> (i variants)	26
<i>adjunto, accompanyo</i> i <i>annexo</i> (i variants)	63	<i>s'adjunta, s'acompanya</i> i <i>s'annexa</i> (i variants)	102
<i>sol·licito, demano, suplico</i> (i variants)	115	<i>se sol·licita, es demana, se</i> <i>suplica</i> (i variants)	37
Totals	317		165
Total d'elements observats	482		
Percentatge d'implantació	65,8%		

Aquesta unitat presenta un grau d'implantació mitjà, ja que un 65,8% de les formes verbals es conjuguven en primera persona, és a dir, s'adiuen als criteris del model.

Observem també que les formes verbals que introduceixen la formulació i la pètita tendeixen a aparèixer en primera persona, mentre que *adjuntar*, *acompanyar* i *annexar*, més habituals en el cos del document, registren un nombre més elevat d'ocurrències en forma impersonal. Semblantment, les formes verbals que són part dels títols o que tenen la funció d'estrucciar el text, tendeixen a anar en primera persona, mentre que les mateixes formes però inserides dins el cos del document, tendeixen a anar en impersonal. Aquest fet s'observa clarament en els exemples següents: “*DEMANO AL JUTJAT*: Que vulgui disposar el que es demana”, “*Es fa protesta formal de costes, danys i perjudicis*. Per tot això, *AL JUTJAT SOL·LICITO*”, “*ALTRESSÍ DIC* : Que *es sol·licita* la designa d'un procurador d'ofici de la Ciutat de X”.

Ús moderat d'expressions llatines

Moderar l'ús de les expressions llatines és un dels criteris que fixa el model lingüístic (Domènech, 2012; Duarte i De Broto, 1990). Els llatinismes són expressions que provenen del dret romà i tenen una llarga tradició en el llenguatge jurídic català. L'ús d'aquestes expressions aporta concisió a la

redacció, però alhora obscuritat i, en aquest sentit, van en contra de la claredat que caracteritza el model lingüístic del IJC modern. És per aquest motiu que els criteris del model aposten per no abusar de les expressions llatines i fer-ne un ús moderat, el qual es veu justificat si l'expressió és transparent o necessària.

Per valorar la implantació d'aquest criteri, primer hem seleccionat un conjunt d'elements objecte de cerca amb vista a trobar el màxim d'expressions llatines possibles. Així, hem buscat ocurrències d'*apud acta, a priori, mortis causa i mutatis mutandis* (expressions observades en la fase de processament dels textos), i també totes les expressions que continguin les preposicions *ab, inter, sine i ut*, els substantius *lege* o *lex*, mots amb el lexema *iu-*, mots amb la terminació *-um* i *-ae* i la partícula *quo*. Considerem que les 55 expressions detectades a partir dels elements exposats són representatives de l'ús que es fa de les expressions llatines en el corpus i que ens poden aportar dades significatives per a la nostra anàlisi.

L'anàlisi de les expressions llatines, a més, requereix una anàlisi qualitativa més exigent, ja que no és la mera presència del llatinisme el que ens permet arribar a resultats satisfactoris, sinó la valoració de la transparència i la necessitat d'aquesta expressió. Així, entenem que l'ús de llatinismes transparents i necessaris està justificat i, per tant, són formes que s'adiuen al model; per contra, considerem l'ús de llatinismes innecessaris com un ús abusiu i, per tant, són formes que no s'adiuen al model. Amb vista a valorar la transparència i la necessitat dels 54 llatinismes detectats en el corpus, ens hem servit dels criteris següents.

Hem considerat llatinismes transparents:

- 1) si estan recollits en el *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC2), de l'Institut d'Estudi Catalans, o el *Gran diccionari de la llengua catalana* (GDLC), de l'Enclopèdia Catalana (com a obres lexicogràfiques que donen compte del lèxic comú i dels tecnicismes que s'han estès més socialment); o
- 2) si revesteixen una forma semblant al seu equivalent en català.

I, en cas que no siguin transparents, hem valorat, segons la concisió que aporten a la redacció, la necessitat d'emprar les expressions:

1. si la noció que expressen no es pot expressar amb la mateixa concisió en català, són expressions necessàries i, per tant, formes que s'adiuen al model.
2. si la noció que expressen es pot expressar amb la mateixa concisió en català, són expressions innecessàries i, per tant, formes que no s'adiuen al model.

Tenint en compte aquests criteris, del total de 54 llatinismes, 47 són expressions transparents o necessàries i 7 són expressions abusives; així doncs, en un 87% dels casos en què s'empren llatinismes aquests són pertinents segons el model i, per tant, el grau d'implantació del criteri és elevat. La taula recull de forma sintètica els resultats.⁹⁹

⁹⁹ Agraïm la col·laboració de l'advocat Albert Conesa i l'advocada Anna Valera, els quals han supervisat la idoneïtat de les valoracions finals.

Taula 41. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús moderat de les expressions llatines

	Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model	Motiu de la valoració
	Llatinismes transparents	Llatinismes necessaris	
<i>a priori</i>	1		transparent
<i>a quo</i> (o escrit erròniament <i>ad quo</i>)		9	necessari
<i>ab initio</i>			innecessari
<i>apud acta</i>		13	necessari
<i>contra legem</i>	1		transparent
<i>da mibi factum, dabo tibi ius</i>			innecessari
<i>de lege ferenda</i>		1	necessari
<i>inter vivos</i>	7		transparent
<i>ipso iure</i>			innecessari
<i>iuria novit curia</i>		4	necessari
<i>lex certa</i>		1	necessari
<i>mortis causa</i>	4		transparent
<i>motu propri</i> (sic)	1		transparent
<i>mutatis mutandi</i>	1		transparent
<i>nullum crimen, nulla poena sine lege prævia</i>			innecessari
<i>parentum inter liberos</i>			innecessari
<i>petitum</i>	1		transparent
<i>sine die</i>	1		transparent
<i>ut supra</i>	2		transparent
Totals	47	7	
Totals llatinismes	54		
Percentatge	87%		

A continuació, donem compte de les motivacions que ens han dut als resultats. A propòsit dels llatinismes considerats transparents:

- *a priori, motu propri* (sic), *mutatis mutandi, sine die i ut supra* són expressions recollides al DIEC2 i al GDLC (algunes fins i tot sense marca d'àrea temàtica) i, per tant, entenem que s'han estès socialment i que un parlant comú pot fer servir en situacions fins i tot no especialitzades, i, per tant, les considerem transparents.
- *inter vivos, mortis causa, petitum i contra legem* són expressions transparents perquè tenen una forma semblant al seu equivalent en català. Segons el TERMCAT, *inter vivos* significa ‘entre vius’; *mortis causa* significa ‘per causa de mort’, i *petitum* significa ‘pètita’; segons el *Diccionari jurídic, contra legem* significa ‘contrari a la llei’. *Inter vivos, mortis causa i contra legem* també es troben recollides a *Locucions i expressions llatines* (Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya, 2018b) amb els mateixos equivalents.

Pel que fa als llatinismes necessaris: els hi hem considerat, perquè per expressar la mateixa noció en llengua catalana cal una paràfrasi que va en detriment de la concisió de la redacció.

- *a quo* (i la forma *ad quo*, mal consignada per l'autor) forma part de l'expressió *jutge a quo* i que segons l'Encyclopédia Catalana vol dir ‘jutge o tribunal que dicta la resolució judicial contra la qual és interposat un recurs davant un jutge o un tribunal superior’. Atès que en català no hi ha una forma més concisa per expressar aquesta noció, ens trobem davant un cas que el llatinisme aporta concisió a la redacció i, per tant, és necessari.

- *lex certa* fa referència a la precisió i la claredat amb què han d'estar redactades les normes jurídiques. Si bé es pot traduir per *llei certa*, tal com hem documentat en el *Diccionari jurídic*, creiem que pot portar a confusió, perquè no fa referència a la veritat d'una llei —cosa que pot fer pensar l'adjectiu *certa*— sinó a la precisió i claredat abans esmentades.
- *apud acta* aporta concisió, perquè fa referència al fet que l'apoderament s'ha fet a l'oficina judicial i que s'incorpora en el mateix expedient; fins i tot hem observat que la mateixa LEC manté el llatinisme en les seves disposicions.
- *iura novit curia* és un llatinisme que porta implícit no només el fet que el jutge està obligat a conèixer la llei, sinó que, a més, en cas que un advocat citi una llei en alguns dels seus escrits que està derogada, és obligació del jutge estar-ne al cas i aplicar la que està vigent. La traducció que en fa el *Diccionari jurídic*, *el jutge coneix el dret*, no té tanta càrrega semàntica com la locució llatina.
- *de lege ferenda* és un llatinisme necessari perquè aporta concisió. Significa ‘amb vista a una futura llei que s'està tramitant’.

Pel que fa als llatinismes innecessaris: hem considerat els llatinismes següents abusius, perquè són obscurs i la noció que designen es pot expressar en català amb pràcticament una expressió igual de concisa. Els casos són:

- *ab initio* és un llatinisme innecessari perquè significa ‘des del principi’ i, quan acompanya les designacions d’articles o altres disposicions, fa referència al que hi ha estipulat a l’inici d’aquests. Es pot substituir per les expressions *des de l’inici*, *des del començament* o *des del principi*.
- *ipso iure*, ‘*da mibi factum, dabo tibi ius*’ i *parentum inter liberos* són llatinismes que es troben recollits en obres com el *Diccionari jurídic i Locucions i expressions llatines* (Departament d’Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya, 2018b): *ipso iure* es pot traduir per *en virtut del dret, pel mateix dret, pel ministeri de la llei, de ple dret* o també *d’ofici*; *da mibi factum, dabo tibi ius* es pot traduir per *dona’m un fet i te’n donaré el dret*; *i parentum inter liberos* fa referència a un tipus de testament i significa ‘dels pares a favor dels fills’.
- ‘*nullum crimen, nulla poena sine*’, el qual segons el TERMCAT es pot traduir per *no hi ha delictes ni pena si no hi ha llei* (prèvia).

Ús del tractament de *vós*

El *vós* és el tractament personal que el model lingüístic recomana per referir-se al receptor, perquè representa la recuperació de la tradició, transmet respecte, evita possibles ambigüïtats i no discrimina per raó de sexe. Per tant, el *vós* és un element que va lligat als principis d’identitat, claredat, igualtat i respecte. Segons *Documentació jurídica i administrativa* (2002), es recomana l’ús de *vós* per referir-se al receptor en la redacció de les cartes, les convocatòries de reunió i les sol·licituds. Així doncs, en ser un element que depèn del gènere textual, emprem el subcorpus constituït ad hoc (compost per vint textos).

En aquesta anàlisi el recompte és manual i l’hem fet de la manera següent: a partir de l’observació de les formes verbals, pronominals i possessives que van dirigides al receptor, detectem el tractament que s’utilitza; i un cop detectat el tractament, hem comptabilitzat un únic tractament per document (a diferència de la resta d’anàlisi, aquí no comptabilitzem els elements objecte de cerca). Considerem que els documents que contenen formes conjugades en segona persona del plural empren el tractament de *vós* i, per tant, són documents que s’adiuen al model; mentre que els documents que contenen altres formes conjugades com la tercera persona o la segona persona del

singular empren el tractament de *vostè* i *tu*, respectivament, i no s'adiuen al model. Els resultats es mostren al quadre següent.

Taula 42. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús del tractament de *vós*

Documents que s'adiuen al model			Documents que no s'adiuen al model		
cartes	convocat.	sol·licituds	cartes	convocatòries	sol·licituds
ús de <i>vós</i>	0	1	1	<i>vostè</i> i <i>vostès</i> <i>tu</i> impersonal	14 1 1
Totals	2			18	
Total d'elements observats		20			
Percentatge d'implantació		10%			

Només 2 dels 20 documents analitzats empren el *vós* com a tractament per dirigir-se al receptor: un document és una sol·licitud adreçada a un alcalde, i l'altre és una convocatòria de reunió, en què hem identificat que el *vós* s'alterna amb el tractament de tercera persona. Aquests dos casos representen un 10% i, per tant, el grau d'implantació del *vós* és pràcticament nul. D'altra banda, en els documents que contenen tractaments que no corresponen al del model, observem el *vostè*, en els casos en què la carta es dirigeix a un sol receptor; *vostès*, en els casos en què els documents es dirigeixen a més d'un receptor (un dels quals ha estat redactat pel mateix participant que ha emprat el *vós* en una altra ocasió); *tu*, en el cas d'una carta dirigida al president d'una comunitat de veïns; i una impersonal en una sol·licitud. Són una mostra d'aquests usos: “pel cas que no pugueu assistir i desitgeu delegar el *vostre* vot...”, “Benvolguda senyora, En contestació a la *seva* carta de data...”, “Per aquest motiu ens dirigim a *vostè*, a fi d'intentar arribar a un acord sobre els efectes del divorci...” i “Benvolgut President, M'adreço a *tu*, en la *tercera* qualitat de president de la Comunitat...”.

Supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac

El model lingüístic objecte d'estudi defensa un tractament respectuós i formal, i persegueix l'ús d'expressions que denotin humiliació i afalac, perquè estableixen relacions desiguals entre l'emissor i el receptor del document i afavoreixen un estil barroc i recargolat. En són una mostra l'ús de verbs com *pregar* i *suplicar*; les expressions *tinc l'honor d'adreçar-vos*, utilitzada a l'inici dels escrits; *És justícia que demano a....*, emprada en les datacions dels documents; i altres expressions amb referències religioses com *gràcia que espero obtenir del recte procedir de Vostra Il·lustríssima i que Déu us guardi molt anys*, presents en els escrits adreçats a jutges (Domènech, 2012; Duarte, 2002; Duarte i De Broto, 1990).

Per valorar la implantació d'aquesta unitat, hem observat els elements següents: la formulació de la pètita en els textos judicials per tal de comptar els casos en què s'empra el verb *demanar* o *sol·licitar* i els que s'empra el verb *suplicar*; les datacions en els cent cinc documents que contenen dates del corpus per identificar els casos en què hi ha expressions barroques; l'ús de *torn obert de preguntes* i el seu concurrent *presc i preguntes*; l'ús que es fa de *sol·licitar* i *demanar*, i l'ús de *pregar* en contextos en què es pot substituir per un dels verbs anteriors; i finalment, les expressions formades amb mots com *gràcia*, *Déu* o *honor*. El quadre mostra la classificació d'aquests elements segons si són adients o no al model i els resultats de l'anàlisi:

Taula 43. Càlcul del percentatge d'implantació de la supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model		
Ús de <i>demanar</i> o <i>solicitar</i> en la pètita	57	Ús de <i>suplico</i> en la pètita	5
Escriptura de dates sense barroquismes	97	<i>és justícia que demano a...</i> (o similars)	8
<i>torn obert de preguntes</i>	0	<i>pres i preguntes</i>	2
Ús de <i>demanar</i> o <i>solicitar</i>	180	Ús de <i>regar</i> en el sentit de <i>demanar</i>	6
		Expressions que continguin els mots <i>Déu, gràcia</i> o <i>honor</i>	0
Totals	334		21
Total d'elements observats	355		
Percentatge d'implantació	94,1%		

Del total dels 355 elements observats susceptibles de contenir expressions humiliants i afalagadores, el 94,1% no contenen cap element d'aquest tipus, de manera que el grau d'implantació d'aquest criteri és elevat. A més, cal fer notar que no hi ha cap expressió que contingui mots com *Déu, gràcia* o *honor*, per tant, les expressions amb referències religioses que tan abundaven en els textos jurídics ara ja han desaparegut. Il·lustrem la implantació d'aquesta unitat amb els exemples següents: “AL JUTJAT SOL·LICITO.- que presentat aquest escrit de demanda amb les seves còpies...”, “A Sabadell, a de _____ del _____”, “*És justícia que demano a Sabadell...*”, “SUPLICO AL JUTJAT: Primer. Que tingui...” i “*Es prega* que les notificacions es remetin...”.

Ús de xifres aràbigues

El model lingüístic objecte d'estudi estipula, per raons de claredat, que cal emprar xifres aràbigues per ordenar i numerar els continguts de bona part de textos jurídics; en concret, a *Documentació jurídica i administrativa* (2002), documentem que cal numerar amb xifres aràbigues els fets i els fonaments de dret, en el cas de les demandes; els fets, en el cas de les denúncies; i l'exposició d'al·legacions, motius, fets o fonaments de dret, en el cas dels recursos i els escrits de les parts.

Per valorar la implantació d'aquest criteri, ens cenyim al subcorpus de textos judicials. A semblança de l'anàlisi del *rós*, aquí no comptabilitzem els elements objectes de cerca sinó els documents. Així, considerem com a documents que s'adiuen al model, els documents que empren xifres aràbigues en tots els apartats en què així ho recomana el model; i considerem com a documents que no s'adiuen al model els que contenen l'ús d'altres formes com els ordinals escrits en lletres o les xifres romanes. Els resultats es mostren al quadre següent.

Taula 44. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de les xifres aràbigues

Documents que s'adiuen al model	Documents que no s'adiuen al model	Documents que no contenen cap tipus d'enumeració		
ús de xifres aràbigues en apartats de fets i fonaments de dret	5	ús d'altres formes per expressar els fets o els fonaments	52	6
Total de documents observats	57			
Percentatge d'implantació	8,8%			

Dels 57 documents analitzats, només 5 (2 demandes, 2 recursos i 1 escrit de les parts) fan ús de les xifres aràbigues per ordenar i numerar els apartats que precedeixen la pètita; la qual cosa representa un 8,8% dels documents i, en conseqüència, es tracta d'un criteri amb una implantació pràcticament nul·la.

Els documents que no compleixen els criteris, un total de 52, opten per numerar tots o alguns dels apartats amb ordinals expressats en lletres (com ara, “Primer.-...”; “Segon.-....”) o bé amb xifres romanes. Hem observat la tendència, com ja està documentada en Duarte (1991), a emprar els ordinals expressats en lletres per ordenar les exposicions de fets, al·legacions o motius; mentre que hi ha la tendència d'utilitzar les xifres romanes per a l'apartat dels fonaments de dret (per exemple “I. COMPETÈNCIA territorial...”, “V.- INTERVENCIÓ DEL MINISTERI FISCAL” i “VI.- COSTES.- Art. 394 LEC”). Els documents que no contenen cap tipus d'enumeració són escrits amb un fet únic o una sola disposició.

b) Convencions formals

La supressió del punt en les sigles

Els criteris lingüístics del model estipulen que no cal emprar els punts per separar les sigles (Capó i Veiga, 2005; Domènech, 2012: 61). És un criteri que opera sobretot en termes d'homogeneïtat per unificar els usos de les sigles.

Per analitzar aquesta qüestió, hem triat vuit sigles que pertanyen a l'àmbit jurídic i són habituals en els textos que constitueixen el corpus. Hem tingut cura que hi hagi almenys dues sigles relacionades amb la identitat de les parts (informació que és obligatòria en pràcticament la majoria de gèneres textuais que componen el corpus), dues de relacionades amb textos legislatius, dues de relacionades amb els tipus de societat mercantil i, en darrer lloc, dues de relacionades amb els impostos. Hem considerat formes que s'adiuen al model les que s'han escrit sense punts; i per contra, formes que no s'hi adiuen les que duen punts. Els resultats es mostren a la taula següent:

Taula 45. Càlcul del percentatge d'implantació de la supressió del punt en les sigles

Elements que s'adiuen al model (sense punts)		Elements que no s'adiuen al model (amb punts)	
DNI	69	D.N.I	46
CIF	21	C.I.F.	4
LEC	55	L.E.C.	13
CC	15	C.C.	1
SA	4	S.A.	49
SL	24	S.L.	58
IVA	13	I.V.A.	2
IPC	17	I.P.C.	1
Totals	218		174
Total d'elements observats	392		
Percentatge d'implantació	55,6%		

Tal com es desprèn de la taula, del total de 392 sigles detectades, 218 s'escriuen seguint el criteri que aquí analitzem. Això es tradueix en un 55,6% de formes que s'adiuen al model i, per tant, el grau d'implantació d'aquest criteri és mitjà. Són exemples de formes que no compleixen les que empren punts per separar les inicials que componen la sigla (com ara: D.N.I., S.A. i I.V.A.), algunes de les

quals no empren el punt final (com ara: *S.L.*). Detectem, també, que hi ha uns set participants que escriuen indistintament les sigles amb punt i sense punt.

Ús de minúscules en càrrecs i denominacions de professionals

El model lingüístic del LJC modern regula l'ús de les majúscules i minúscules en els textos jurídics per qüestions d'homogeneïtat i claredat, però també per qüestions de respecte. Aquest és el cas de la norma que fixa l'ús de la minúscula en l'expressió de càrrecs i professions (Domènech, 2012: 55), perquè l'ús de la majúscula sovint comporta un to reverencial que cal evitar especialment en el cas dels oficis i càrrecs i infringeix el principi de respecte que regeix el llenguatge jurídic modern (DGPL, 2016).

Per analitzar aquest criteri, hem observat les denominacions de cinc professions i cinc càrrecs que pertanyen a l'àmbit jurídic. Les formes detectades en minúscules són les que s'ajusten al model; mentre que les formes escrites en majúscula inicial o en totes les lletres no s'hi adiuen. Hem analitzat les denominacions tant en masculí com en femení, però no hem inclòs les denominacions en plural perquè hi interfereix un segon criteri, que és que els plurals aglutinadors sempre s'escriuen en minúscula. Igualment, hem parat especial atenció a descartar els casos en què s'empren majúscules amb funció demarcativa (com quan la majúscula se situa a l'inici de frase) i ens hem centrat a valorar els casos de majúscula en funció distintiva. Els resultats es mostren a la taula següent:

Taula 46. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de minúscules en càrrecs i denominacions de professionals

		Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
oficis	advocat/da	15	advocat/da
	lletrat/da	33	lletrat/da
	procurador/a	11	procurador/a
	jutge/essa	20	jutge/essa
	notari/ària	9	notari/ària
càrrecs	president/a	10	president/a
	director/a	3	director/a
	soci/sòcia	53	soci/sòcia
	administrador/a	12	administrador/a
	secretari/ària	24	secretari/ària
Totals		190	360
Total d'elements observats		550	
Percentatge d'implantació		34,5%	

D'un total de 550 formes analitzades, només un 34,5% d'aquestes compleixen el criteri d'ús de minúscula en l'expressió de càrrecs i oficis i, en conseqüència, aquest criteri té un grau d'implantació baix. Els casos que incompleixen la norma són casos en què emprén la majúscula inicial o bé la majúscula en totes les lletres de l'expressió, per exemple: “pel que fa al domicili professional del Secretari...”, “EL VISTIPLAU DEL PRESIDENT”, “N'..... Procuradora dels Tribunals”, “Signat: EL *LLETRET*”, “La Jutjadora declara com a fet provat que...”, “...davant el Notari de Sabadell, Sr. ...”, “Nomenament de President i Conseller Delegat del Consell d'Administració...”, “el Soci Receptor que es proposi transmetre...”. També detectem que uns vuit participants utilitzen indistintament la majúscula i la minúscula per a l'expressió dels càrrecs i oficis.

Restricció de l'ús abusiu de la majúscula

Entenem per ús abusiu de la majúscula el fet que totes les lletres d'una paraula estiguin escrites en majúscules sense que aquest ús estigui avalat per cap norma o recomanació. El model lingüístic té una tendència clarament minusculista i condemna l'ús abusiu de la majúscula (DGPL, 2016; Domènech, 2012), ja que va en detriment de la claredat que caracteritza el model lingüístic. Així ho documentem en el manual *Majúscules i minúscules* (2016), en què en cap moment es recomana l'ús de la majúscula en totes les lletres d'una paraula amb l'objectiu de destacar-la. I també trobem recomanacions més explícites en el manual de Garrigues (Triadú i Franquesa, 2010: 49), en què s'aconsella “no escriure paraules o frases amb totes les lletres en majúscula”, i en el manual didàctic *Curs de llenguatge jurídic* (2008: 28), en què podem llegir: “és inadequat utilitzar les majúscules dins del text per destacar-ne un fragment (tret dels títols)” i posa com a exemple “... en el termini de CINC DIES”. Semblantment, *Documentació jurídica i administrativa* (2002) recull un criteri que permet l'ús de majúscules en totes les lletres, però fa referència a expressions que són títols o tenen una funció vinculada a la macroestructura dels documents (per exemple: FETS, FONAMENTS DE DRET, ALTRESSÍ, EXPOSO o SOL·LICITO).

Per fer aquesta anàlisi, atesa la dispersió de formes que poden adoptar les expressions en què s'aplicaria un abús de majúscula, ens cenyim al subcorpus de textos judicials compost per 63 documents, i observem manualment i comptem mitjançant l'Excel els documents en què detectem abusos de majúscules. En aquesta anàlisi, tampoc comptabilitzem el nombre d'elements objecte de cerca, sinó que comptabilitzem els documents que presenten usos abusius i els que no. Així, considerem com a documents que no s'adiuen al model els que contenen com a mínim un ús abusiu de majúscula; i per contra, considerem com a documents que s'adiuen al model els que no contenen cap expressió escrita tota en lletres majúscules (llevat dels títols abans esmentats que tenen una funció vinculada a la macroestructura).

Taula 47. Càlcul del percentatge d'implantació de la restricció de l'ús abusiu de la majúscula

Documents que s'adiuen al model	Documents que no s'adiuen al model
11	52
Total de documents observats	63
Percentatge d'implantació	17,5%

Del total de 63 documents observats, en només 11, que representa un 17,5%, no es comet cap abús de majúscules en la redacció jurídica, i per tant, es tracta d'un criteri que registra un grau d'implantació pràcticament nul.

En els 52 documents restants en què sí que es fa un abús d'aquest recurs ortotipogràfic, aquest l'hem observat sobretot en les formulacions dels escrits i en les pètites: “interposo RECURS DE REFORMA I SUBSIDIARI D'APEL·LACIÓ...”, “formalitzem OPOSICIÓ AL RECURS D'APEL·LACIÓ...”, “formulo DEMANDA DE DISSOLUCIÓ DE MATRIMONI PER DIVORCI, contra...”; en els ordinals expressats en lletres: “PRIMERA.- Havent estat requerits la meva representada”; en expressions, noms i fins i tot adverbis o connectors que es volen subratllar: “I és aquest FET OBJECTIU el que queda acreditat...”, “fins el dia PERÒ el telefon dels ...”, i “s'acredita que no hi ha indicis de RES DE RES”); en els imports monetaris: “DOS-CENTS NORANTA-SET EUROS I VUITANTA-SET CÉNTIMS (297,87 €) corresponen a la minuta”; i en les referències als documents adjunts: “S'adjunta com a DOCUMENT NÚM. 1 anàlisi de tòxics”. Per acabar, afegim que, gràcies a les observacions fetes durant la fase de processament de les dades, constatem que els usuaris del LJC sovint accompanyen aquests usos de majúscules amb recursos ortotipogràfics com el subratllat, les negretes o les cursives.

Ús de majúscula inicial en denominacions de textos legislatius

A fi de garantir homogeneïtat i claredat en els textos jurídics, un dels criteris sobre els usos de majúscules afecta les denominacions de textos legislatius, les quals són molt habituals en els escrits produïts per advocats i soLEN ser una font de majúscules innecessàries. Per aquest motiu, el model lingüístic regula aquests usos i estipula que només cal emprar la majúscula en la inicial del primer mot de la denominació del text legislatiu, i pel que fa a la resta de la denominació, només cal emprar-la en aquells casos en què hi hagi un nom propi o algun altre criteri que ho estipuli (Domènech, 2012: 57).

Per examinar aquesta qüestió hem escollit com a elements objecte de cerca els tres tipus de denominacions següents: les denominacions que inclouen el mot *lleí* (i d'aquestes només hem observat les tres denominacions que més ocurrències registren en el corpus), les que inclouen el mot *reial* i les que inclouen el mot *codi*. Considerem que aquestes denominacions s'ajusten al model quan empren la majúscula inicial en només el primer mot; i considerem que no s'ajusten al model quan estan reproduïdes en qualsevol altra forma que no sigui la que s'ajusta al model. Els resultats es mostren a la taula següent.

Taula 48. Càlcul del percentatge d'implantació de l'ús de la majúscula inicial en denominacions de textos legislatius

	Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
Llei d'enjudiciament civil	4	82
Llei hipotecària	0	15
Llei orgànica	0	6
Reial Decret	2	19
Denominacions amb la paraula “Codi”	7	124
Totals	13	246
Total d'elements observats	259	
Percentatge d'implantació	5%	

Del total de 259 elements observats, només 13 s'adiuen als usos que estipula el model; això representa un 5% de les formes analitzades i, per tant, aquesta unitat d'anàlisi registra un grau d'implantació pràcticament nul. La majoria de casos que incompleixen el criteri és perquè s'empra la majúscula inicial en tots els mots que componen la denominació (en són una mostra: “Codi Penal”, “Codi Civil”, “Reial Decret Legislatiu”, “Llei d’Enjudiciament Civil”, “Llei Orgànica”), però també hi ha 25 casos en què no la utilitzen (“Llei hipotecària” i “codi penal”) —val a dir que 24 d'aquestes 25 ocurrències fan referència a *codi penal* i pertanyen a un únic autor—, un cas en què la utilitzen per a totes les lletres del primer mot (“LLEI 1/200, de 7 de gener, d’Enjudiciament Civil”) i un cas en què la utilitzen en el segon mot de la denominació (“codi de Successions”). Fem notar que dels cinc participants que han emprat bé les majúscules en les denominacions de textos legislatius, quatre les han emprat malament en altres ocasions.

Les convencions en l'expressió de la data

L'expressió de la data està estipulada per diverses normes i recomanacions que perseguixen la claredat, la genuïnitat i l'homogeneïtat en el llenguatge jurídic. Les normes i recomanacions que hem tingut en compte a l'hora d'examinar aquesta unitat d'anàlisi són, per ordre: no s'han d'utilitzar preposicions per introduir la designació geogràfica; cal posar una coma després de la designació geogràfica; no s'ha d'emprar preposició per introduir el dia ni tampoc l'expressió *el dia* (la qual s'ha de reservar per a casos solemnes); es recomana emprar nombres per designar el dia i l'any; no s'ha de posar punt en l'expressió dels anys; no cal utilitzar punt final, i cal expressar la data de forma aïllada del text en els certificats (DGPL, 2002; Duarte, Alsina i Sibina, 2002).

La data és un element que va vinculat al gènere textual, però, a pesar d'això, no fem l'anàlisi en un subcorpus concret, sinó que la fem en els documents de tot el corpus en què hi ha prou elements per observar-la: això dona un total de 105 documents. Els documents en què no l'observem és perquè no hi és, ja sigui perquè l'autor no l'ha posada, o bé perquè l'ha suprimida o l'ha deixada incompleta per raons de protecció de dades.

Considerem que les dates s'ajusten al model si compleixen tots els criteris que esmentem a la descripció de més amunt; i que no s'adiuen al model si incompleixen alguns dels criteris. El quadre següent mostra els resultats:

Taula 49. Càlcul del percentatge d'implantació de les convencions en l'expressió de la data

	Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model	Documents que no s'han pogut analitzar
Datació	23	82	13
Total d'elements observats	105		
Percentatge d'implantació	21,9%		

Així doncs, dels 105 documents que contenen data només un 21,9% compleixen les normes i recomanacions abans exposades i, en conseqüència, el criteri lingüístic relatiu a l'expressió de la data té un grau d'implantació baix. Els casos que incompleixen el model ho han fet a causa de:

- l'ús de les preposicions per introduir el dia o el lloc (Girona, *a* 9 de maig de 2016; *A* Barcelona, el 23 de desembre de 2014);
- l'expressió del dia en lletres (GIRONA, a *vint-i-vuit* de desembre de 2011.);
- l'ús del punt en l'expressió dels anys (Sabadell, XX de setembre de 2.015.);
- l'ús de formes barroques (*És Justícia que demano a Barcelona, a ... de juny de 2016*);
- i, en els certificats, el fet de no expressar de forma aïllada la data (*I per a que així consti als efectes legals oportuns, s'expedeix la present certificació a Barcelona, el 23 de desembre de 2014*).

Afegim que dels 11 participants que han escrit bé la data, 9 d'ells l'han escrita malament en altres ocasions.

c) Terminologia

Interlocutòria

L'esforç per recuperar la tradició que hi ha rere el terme *interlocutòria* (Duarte, Alsina i Sibina, 2002; Domènech, 2012) i la seva polèmica codificació com a traducció d'*auto* (Grau, Nieva-Fenoll i Egea, 2000; Nieva-Fenoll, 2000, 2011; Oleart, 1984, 1985; Pou, 2011, 2012; Rull, 2007; Sans, 2014; Secció Filològica, 1998) han sigut les motivacions principals per analitzar la implantació d'aquest terme. Actualment, en la llengua catalana hi ha dos termes normatius que fan referència a la noció de *resolució judicial motivada que decideix una incidència en un procés i no les qüestions de fons*,¹⁰⁰ i són, d'una banda, *interlocutòria*, aprovada l'any 1991 a proposta de la CALA,¹⁰¹ i de l'altra, *ante*, incorporada al lèxic normatiu l'any 2007 per l'Institut d'Estudis Catalans.

Si bé tots dos termes són normatius i, com a tals, els podríem considerar aptes per a la categoria “formes que s'adiuen al model”, només *interlocutòria* és útil als nostres objectius de cerca. Entenem que *ante* no és una forma que s'ajusti al model, perquè, encara que la llengua de Catalunya i Andorra

¹⁰⁰ Definició extreta del DIEC2 i que també comparteix el *Diccionari jurídico*, consultats l'abril de 2019.

¹⁰¹ Resolució de 3 d'abril de 1991, per la qual es publiquen acords sobre llenguatge administratiu.

sigui comuna, és un terme pertanyent al dret andorrà¹⁰² i els textos objecte d'anàlisi apliquen el sistema jurídic propi de Catalunya o, segons la matèria, el d'Espanya (vegeu apartat 5.2.ʃ). De la mateixa manera que és inadequat que un advocat britànic emprí terminologia jurídica nord-americana en la redacció d'escrits emmarcats en el dret anglosaxó, per més que vulgui referir-se a un concepte jurídic existent en totes dues cultures, també és inadequat que un advocat que aplica el dret català se serveixi de la terminologia pròpia d'un sistema jurídic aliè. Per si això no fos suficient, la legislació estatal traduïda al català¹⁰³ —i és coneguda la força codificadora en matèria de terminologia que tenen les lleis (Espallargas, 2011; Pou, 2011; Sanjaume, 2005)— empra el terme *interlocutòria* de manera sistemàtica i coherent per fer referència a la resolució judicial que ens ocupa aquí.

Així doncs, en consideració al raonament exposat, i centrant-nos en les designacions preferents i deixant de banda d'altres de correferents (com podria ser *acte resolutori*), considerem *interlocutòria* com a única que s'adiu al model, i *ante* i *auto* com a elements que s'empren per referir-se a la noció rere *interlocutòria* però que no s'adiuen al model.

Taula 50. Càlcul del percentatge d'implantació del terme *interlocutòria*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
<i>interlocutòria</i>	19
<i>ante</i>	1
<i>auto</i>	4
Totals	19
Total d'elements observats	24
Percentatge d'implantació	79,2%

D'un total de 24 formes detectades, el 79,2% d'aquestes empren el terme *interlocutòria* per designar la resolució judicial motivada que decideix una incidència en un procés i no les qüestions de fons i, en conseqüència, aquest terme té un grau d'implantació elevat. Vegem-ne alguns exemples: “RES ES DIU en l'esmentada *interlocutòria* respecte al meu patrocinat”, “Per *interlocutòria* de data ... es va acordar”, “dicti *auto* despatxant l'execució sol·licitada” i “També s'invoca l'*auto* de l'Audiència Provincial de Girona N°XX/2002”. Fem notar, també, que justament dels 3 participants que han emprat formes que no s'adiuen al model, 2 d'ells han emprat *interlocutòria* en altres ocasions.

Actuacions

El terme *actuacions* és la denominació que es va fixar l'any 1991¹⁰⁴ per fer referència al conjunt de documents que conformen un procediment judicial, i que buscava bandejar el castellanisme *autos* aleshores molt estès. La codificació d'*actuacions* es va fer tenint en compte la tradició jurídica catalana, en la qual es podien documentar una sèrie de propostes terminològiques que podien substituir *autos* (Oleart, 1985).

Considerem *actuacions* com a forma que s'adiu al model, i *antes* i *autos* com a formes que no s'hi adiuen. El recompte ha anat acompañat d'una anàlisi qualitativa en què hem tingut en compte la polisèmia del terme *actuacions* i hem descartat tots els usos que no s'ajusten a la noció que aquí ens ocupa.

¹⁰² Així ho estipula el mateix diccionari normatiu en definir *ante* com “en el dret processal andorrà, *interlocutòria*”.

¹⁰³ Per exemple, la Llei d'enjudiciament civil en la [versió oficial](#) publicada al BOE.

¹⁰⁴ Resolució de 3 d'abril de 1991, per la qual es publiquen acords sobre llenguatge administratiu.

Taula 51. Càlcul del percentatge d'implantació del terme *actuacions*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
<i>actuacions</i>	54
	<i>autos</i>
	0
	<i>antes</i>
	1
Totals	54
Total d'elements observats	55
Percentatge d'implantació	98,2%

D'un total de 55 formes detectades, el 98,2% empren el terme *actuacions* i, per tant, el grau d'implantació d'aquest terme és elevat. A tall d'exemple, com a formes normatives i que s'adiuen al model hem trobat “un cop testimoniada en les presents *actuacions*”, “per a la seva unió a les *actuacions*”, “aporta a les *actuacions*, com a Document núm. 9, un informe pericial”; i com a forma no adequada, hem documentat “elevant els *antes* a l'Audiència Provincial”. Fem notar que la persona que ha fet ús d'*antes* alhora registra usos adequats del terme *actuacions*.

Certificat

El terme *certificat* és l'aposta terminològica feta en el marc del restabliment del llenguatge jurídic català per fer referència al document que certifica alguna cosa. En aquest cas, i a diferència d'*interlocutòria* i *actuacions*, l'argument de pes a favor de *certificat* i en detriment de *certificació* (que fa referència a l'acció de certificar) és la voluntat d'unificar usos respecte de les llengües veïnes com el francès, l'occità, l'italià i l'anglès (Duarte, Alsina i Sibina, 2002).

Considerem com a elements que s'ajusten al model *certificat* (i el seu plural); mentre que la que no s'hi ajusta és *certificació* (i el seu plural), emprada en el sentit de document. El recompte que exposem a continuació ha anat acompanyat d'una anàlisi qualitativa que ha descartat la forma *certificat* com a participi del verb *certificar* i el terme *certificació* emprat correctament.

Taula 52. Càlcul del percentatge d'implantació del terme *certificat*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
<i>certificat</i> (i variants)	46
	<i>certificació</i> (i variants)
	49
Totals	46
Total d'elements observats	49
Percentatge d'implantació	48,4%

Del total de les 95 formes observades que fan referència a la idea d'un document que dona fe d'un fet, un 48,4% s'empren de manera correcta; per tant, el grau d'implantació és baix. Són exemples d'usos que s'adiuen al model: “...aportés el *certificat* de la comunitat de propietaris”; “segons el *certificat* que s'adjunta a l'audiència prèvia”; “això s'acredita mitjançant els *certificats* de defunció corresponents...”. Són exemples d'usos que no s'adiuen al model: “...es lliuri a aquesta part després (sic) de l'acte de judici, *certificació* de l'acte de judici i de la demanda”; s'adjunta com a DOCUMENT NÚM. 2, la preceptiva *certificació* de l'assentament practicat en els seus llibres”; “Signa la present *certificació*, als efectes del que estableix l'article...”. En aquest cas, dels catorze participants que han emprat bé el terme *certificat*, vuit també registran usos que no s'adiuen al model.

Si escau/ si és procedent

Si escau i *si és procedent* són dues unitats de coneixement especialitzat sintagmàtiques que fan referència, segons el DIEC2, a la noció de ser *conforme a dret, a pràctica, a conveniència*. Són les expressions que el model ha codificat com a traducció de l'expressió castellana *si procede* (*Curs de llenguatge jurídic*, 2008; Duarte i De Broto, 1990: 57; Estopà i García, 2003; *Terminología jurídica i administrativa*, 2004). A més, són expressions que soLEN generar errors: la primera, per la seva proximitat formal amb el verb *escaure's*; i la segona, per la interferència semàntica respecte del verb castellà *proceder*. I també perquè en castellà hi ha l'expressió *en su caso*, que pot abraçar el significat de tant *si escau* com *si s'escau*, i sovint es tradueix malament.

Així, com a elements que s'adiuen al model, considerem *si escau* i *si és procedent* (i variants com *si escauen* o *si procedeixen*) emprats fent referència a la noció a dalt esmentada; i com a elements que no s'adiuen al model, considerem *en el seu cas* i *si procedeix* i, també, la mateixa expressió *si escau* emprada de forma no adequada. Aquesta anàlisi ha anat acompañada d'una revisió qualitativa dels resultats per descartar els usos que no facin referència a la noció que aquí analitzem (com ara, els usos adequats de *en el seu cas*).

Taula 53. Càlcul del percentatge d'implantació de les UCE sintagmàtiques *si escau* i *si és procedent*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model		
<i>si escau</i> (i variants)	3	<i>en el seu cas</i>	28
<i>si és procedent</i> (i variants)	0	<i>si procedeix</i> (i variants)	0
		<i>si escau</i>	5
Totals	3		33
Total d'elements observats	36		
Percentatge d'implantació	8,3%		

Tal com es desprèn de la taula, del total dels 36 elements detectats, registrem 3 elements que s'adiuen al model; la qual cosa es tradueix en un 8,3% d'implantació, que alhora vol dir que el grau d'implantació d'aquestes UCE sintagmàtiques és nul. Vegem alguns exemples d'usos que s'adiuen al model: “Lectura i, si escau, aprovació de l'acta” i “per acreditar, si escau, la veritat de les còpies”; i d'usos que no s'adiuen al model: “a efecte de notificacions es designa el domicili del carrer Sant, núm. XX, 3r. 1a. de (XXXX), i per si escau, el número de telèfon d'aquesta part” i “Lectura i aprovació, en el seu cas, de l'acta de la sessió”.

Com correspongui en dret

Com correspongui en dret és una UCE sintagmàtica que designa la idea que es faci quelcom d'una forma respectuosa, adient, adequada al que estableix el dret. Un dels usos habituals d'aquesta expressió és la d'introduir la formulació d'un escrit judicial, com ara una demanda, i fa referència al fet que l'emissor del document (l'advocat) formula l'escrit en qüestió d'una forma respectuosa al que estableix el dret. En castellà, aquesta idea s'expressa mitjançant la locució *como en derecho mejor proceda*, que s'ha traduït al català per *com correspongui en dret*. Així ho trobem documentat en el Justiterm, la *Terminología jurídica i administrativa* (2004), el *Diccionari jurídic* i, també, en el glossari que conté el *Curs de llenguatge jurídic* (2a edició, 2008), en el qual trobem una forma concurrent: *com correspongui d'acord amb el dret*.

Aquesta anàlisi l'hem duta a terme en el subcorpus de textos judicials i hem considerat com a formes que s'adiuen al model tant *com correspongui en dret* com *correspongui d'acord amb el dret*; i com a

formes que no s'hi adiuen, totes les formes que s'allunyin d'aquestes UCE sintagmàtiques fixades i que, a més, no s'ajustin a la genuïnitat i la normativa del català.

La dispersió de formes detectada per a aquesta unitat d'anàlisi ens ha obligat a triar com a objecte de cerca un segment comú en totes les UCE, siguin o no adjENTS al model. Així, mitjançant el segment *a dret, amb el dret i en dret* (el mot *dret*, tant en minúscula com en majúscula) hem pogut localitzar fins a cinquanta-nou expressions; les quals s'han reduït a quaranta-quatre després de descartar les que no pertanyen a l'UCE sintagmàtica que aquí analitzem. A la taula següent es mostra la distribució de les ocurrències detectades en el corpus.

Taula 54. Càlcul del percentatge d'implantació de l'UCE sintagmàtica *com correspongui en dret*

Elements que s'adiuen al model		Elements que no s'adiuen al model		
		Elements no adequats	Altres elements	
<i>com correspongui en dret</i>	0	<i>como* millor escaigni en dret</i> 1	<i>com millor/més en Dret signi procedent (o variants)</i> 6	
<i>com correspongui d'acord amb el dret</i>	0	<i>com millor procedeixi* en dret</i> (o variants) <i>Com millor s'escaigui* en dret</i> 26	<i>de la manera que millor escaigui en dret/ de la forma més escaient en dret</i> 2	
			<i>com més adient a Dret</i> 5	
			<i>de la forma més respectuosa en dret</i> 3	
Totals	0		28	16
Total d'elements observats	44			
Percentatge d'implantació	0%			

De les 44 formes registrades, no n'hi ha cap que correspongui exactament amb les formes que el model lingüístic del LJC ha codificat. Són exemples de les formes que no segueixen el model les següents: “comparec davant aquest Jutjat i *com millor en Dret procedeixi*, DIC”, “compareix i *com millor procedeixi en Dret, E X P O S A*” i “*com millor s'escaigui en Dret*, DIC”. Com veiem, totes les expressions tendeixen al calc respecte de l'expressió castellana i, fins i tot, algunes incorren en construccions no adequades a la normativa en traduir *proceda* per *s'escaigui* o *procedeixi*.

No obstant això, hem volgut documentar igualment una sèrie d'expressions que, si bé no s'adiuen al model, representen la voluntat de l'autor o autora de buscar locucions que respectin la genuïnitat del català. En són exemples: “*de la manera que millor escaigui en Dret*, DIC”, “*de la forma més escaient en dret*, MANIFESTO:”, “*com més adient a Dret signi*, DIC” i “davant del Jutjat comparec i *de la forma més respectuosa en dret*, MANIFESTO”. Cal remarcar que les cinc ocurrències registrades de *com més adient a Dret* pertanyen a un únic autor o autora i el mateix passa amb les tres formes de *de la forma més respectuosa en dret*.

Dins el termini (establert) i la forma escaient

L'UCE sintagmàtica *dins el termini (establert) i en la forma escaient* és la que el model ha codificat per traduir l'expressió castellana *en tiempo y forma* i que fa referència al fet que una acció s'ha dut a terme respectant els períodes de temps i la forma que la llei estableix. Aquesta traducció la trobem fixada a Duarte i De Broto (1991), el Justiterm, el recull de *Terminología jurídica i administrativa* (2004) i el *Curs de llenguatge jurídic* (2a edició, 2008), entre altres recursos. En aquest curs i a *Documentació jurídica i*

administrativa (2002), a més, observem que els exemples i els models de documents que s'hi exposen fan ús d'aquesta UCE.

Vist el consens que hi ha en la codificació d'aquesta UCE sintagmàtica, considerem com a forma que s'ajusta al model *dins el termini (establert) i en la forma escaient*; i concebem el calc *en temps i forma*, com a forma no ajustada al model. La taula següent mostra la distribució de les 29 ocurrències detectades en el corpus.

Taula 55. Càlcul del percentatge d'implantació de l'UCE sintagmàtica *dins el termini (establert) i la forma escaient*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
<i>dins de termini i en la forma escaient</i>	1
	<i>en temps i forma</i>
	27
	<i>en legal termini i en la forma escaient</i>
	1
Totals	1
Total d'elements observats	29
Percentatge d'implantació	3,4%

Del total de les 29 UCE sintagmàtiques observades, només una correspon a la forma per la qual va apostar el model, cosa que es tradueix en un 3,4% d'implantació, que equival a un grau d'implantació pràcticament nul. El context en què hem detectat la forma que s'adiu al model és el següent: “formulo *dins de termini i en la forma escaient* les següents AL·LEGACIONS”. Il·lustren les formes que no s'adiuen al model les següents: “Que tingui per presentat aquest escrit *en legal termini i en la forma escaient*”, “per mitjà d'aquest escrit comparec *en temps i forma*, formulant el corresponent escrit” i “un cop s'hagi desemborsat íntegrament *en temps i forma* l'ampliació de capital”. El primer cas es tracta d'una forma que s'apropa a la forma codificada pel model, però no la hi hem considerat perquè l'usuari ha optat per calcar la preposició *en* del castellà i emprar un adjetiu, *legal*, absent en la forma que s'adiu al model i, a més, que es troba col·locat precedint el nom, la qual cosa va en detriment de l'ordre natural dels mots i contradiu el principi de claredat del model. La resta de casos constitueixen, com és evident, calcs de l'expressió castellana.

d) Aspectes morfosintàctics

Acompanyar

El verb *acompanyar* emprat en el sentit que una persona adjunta un document (que el podem anomenar *secundari*) a un altre (que el podem anomenar *principal*) té un comportament sintàctic específic que es diferencia del castellà. En català, el seu complement directe és el document principal, i el seu complement de règim (CR) ha de fer referència al document secundari i ha d'anar introduït per la preposició *de* o *amb* (per exemple, “Acompanya la demanda amb el poder”); mentre que, en castellà, el verb *acompañar* accepta com a complement directe tant el document principal com el secundari (Domènech, 2012).

Així doncs, l'element objecte de cerca és el mateix verb *acompanyar* per tal de poder trobar totes les variants flexionades. I considerem com a formes que s'adiuen al model, les ocurrències del verb *acompanyar* que segueixen el comportament sintàtic a dalt esmentat (incloses les construccions pseudopassives); i com a formes que no s'hi adiuen, les ocurrències amb un complement directe que, per interferència del castellà, expressi el document secundari (incloses també les construccions pseudopassives). Per al recompte hem descartat les accepcions d'aquest verb en altres sentits que no siguin el que aquí ens ocupa (com ara, que una persona va juntament amb un altra). La taula següent mostra la distribució de les 111 ocurrències detectades.

Taula 56. Càlcul del percentatge d'implantació del règim verbal d'*acompanyar*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model		
<i>acompanyar</i> + CD (doc. pral.) + CR (doc. secundari)	0	<i>acompanyar</i> + CD (doc. pral.)	92
construccions pseudopassives	4	construccions pseudopassives	15
Totals	4		107
Total d'elements observats	111		
Percentatge d'implantació	3,6%		

De les 111 formes detectades, només el 3,6% corresponen a les formes que accepta el model; per tant, el règim verbal d'*acompanyar* que aquí analitzem té un grau d'implantació pràcticament nul. Dels exemples de formes que s'adiuen al model, destaquem els següents: “TERCER.- És per això que s'interposa la present [demanda], *acompanyada* de la documentació necessària”; i com a exemples de les formes que no s'adiuen al model, destaquem: “*S'acompanya* com a documents assenyalats amb els números 4 i 5”, “A la demanda únicament *es va acompañar* una certificació del deute signada per la secretària” i “Que tingui per presentat aquest escrit i els documents *acompanyats* dintre del termini estableert”.

Notificar

El verb *notificar*, en el sentit de “donar coneixement o notícia (d'alguna cosa), fer-la saber, especialment d'una manera oficial” (DIEC2), és transitiu i el seu complement directe ha d'expressar la cosa, la notícia, que es comunica, mai la persona a qui es dirigeix la comunicació, cosa que sí que passa en la llengua castellana (Domènech, 2012).

L'element objecte de cerca és el mateix verb *notificar* per tal de poder trobar totes les variants flexionades. I considerem com a formes que s'adiuen al model, els usos del verb *notificar* que segueixen el comportament sintàtic a dalt esmentat; i com a formes que no s'hi adiuen, els usos del verb *notificar* amb un complement directe que, per interferència del castellà, expressi la persona a la qual es notifica una notícia. Per al recompte d'aquestes ocurredades, hem valorat altres construccions amb el verb *notificar* com les pseudopassives. La taula següent mostra la distribució de les 68 ocurredades detectades.

Taula 57. Càlcul del percentatge d'implantació del règim verbal de *notificar*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model		
<i>notificar</i> + CD (notícia que es comunica) + CI (persona a la qual es comunica la notícia)	59	<i>notificar</i> + CD (persona a la qual es comunica la notícia)	9
Totals	59		9
Total d'elements observats	68		
Percentatge d'implantació	86,8%		

De les 59 formes detectades, el 86,8% corresponen a les formes que accepta el model; el règim verbal del verb *notificar* té, per tant, un grau d'implantació elevat. Són exemples de formes que s'adiuen al model: “L'espòs *notificarà* la seva nova adreça a l'esposa”, “PRIMER.- Que *s'ha notificarat*

Diligència d'Ordenació de data 12 de febrer” i “El Concessionari *haurà de notificar* l'anomalia a l'usuari el qual pagarà”. I són exemples de formes que no s'hi adiuven: “Aquesta part NO *ha estat mai notificada* de cap resolució dictada per aquest jutjat” i “el meu principal mai *va ser notificat* ni va rebre reclamació de cap tipus”.

Recórrer

El verb *recórrer* en el sentit d'interposar un recurs és intransitiu i no accepta complements directes i, quan duu complement de règim, regeix sempre la preposició *contra* (Domènech, 2012). En castellà, per contra, el verb *recurrir* té valor transitiu i admet, per consegüent, complements directes; per la qual cosa es creen interferències lingüístiques en la redacció jurídica en llengua catalana.

Els elements objecte de cerca són les diverses formes del verb *recórrer*, i considerem com a formes que s'adiuen al model, les del verb *recórrer* quan aquest regeix la preposició *contra*; i les que no s'hi adiuven, les que corresponen al verb *recórrer* emprat com a verb transitiu. Per al recompte d'aquestes ocurrències, hem descartat els usos d'aquest verb en altres sentits que no siguin els que aquí analitzem (com ara, fer un trajecte determinat), i hem inclòs altres construccions del verb *recórrer* com les pseudopassives. La taula següent mostra la distribució de les setze ocurrències detectades.

Taula 58. Càlcul del percentatge d'implantació del règim verbal de *recórrer*

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
<i>recórrer</i> + CR introduït per <i>contra</i>	0
<i>recórrer</i> emprat com a verb transitiu	16
Totals	0
Total d'elements observats	16
Percentatge d'implantació	0%

Del total de les formes observades, cap no se cenyeva a la forma que s'adiu al model. Ho il·lustrem amb els exemples següents, en què tots els casos el document objecte d'impugnació exerceix el rol de complement directe o objecte sobre el qual recau l'acció del verb *recórrer*: “Encara que no es digui a la resolució *recorreguda* sí consta als informes notificats”, “La Provisió que es *corre* indica que es va acordar”, “amb caràcter previ a la resolució que ara *correm*” i “Per tant, la resolució *recorreguda* és nul·la de ple dret”.

El (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu

Les expressions que indiquen la legislació a què l'emissor vol fer referència soLEN anar introduïdes per locucions com *de conformitat amb* o *d'acord amb*, les quals van seguides per l'article *el* amb valor individualitzador (que és el que es coneix com a article neutre) i aquest, al seu torn, introduceix verbs com ara *exposar*, *preveure* i *establir*. En són exemples: “d'acord amb el que disposa l'article...” i “de conformitat amb el que estableix la llei...”. Aquestes expressions soLEN patir interferències de la llengua castellana quan, en comptes d'emprar una forma personal del verb, aquest es conjuga en participi passat i va introduït per l'article amb valor individualitzador o una forma que pretén evitar-lo: “*d'acord amb el disposit a l'article”, “*de conformitat amb lo establert a la llei” o “*d'acord amb allò previst”. Aquestes interferències es deuen al fet que, en castellà, l'article neutre seguit de participi és una forma molt comuna i correcta, però també al fet que la forma castellana *lo* registra un ús molt elevat en l'oralitat dels catalanoparlants (Solà, 2008; GIEC). El *Manual de llenguatge judicial* (Estopà i García, 2003: 70) adverteix d'aquesta interferència i condemna explícitament aquest tipus de calcs (posa com a exemples “l'establert en el Codi civil” i “allò disposit per l'article 850”) i proposa com a solucions construccions com “el que disposen els articles...”.

Així doncs, aquesta anàlisi se centra a analitzar la implantació de la construcció *el* (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu (forma que s'adiu al model) en les expressions que introduceixen la legislació en què s'ha basat l'emissor; i amb aquesta finalitat, les contraposa a construccions que contenen calcs com l'ús del demostratiu *allò* sense valor díctic, l'article neutre *el* seguit d'un participi i, evidentment, la forma castellana *lo* (totes, formes que no s'adiuen al model).

Per detectar les formes hem considerat com a elements objecte de cerca quatre verbs molt habituals en aquest tipus d'expressions, que són *exposar*, *preveure*, *establir* i *disposar*; i per comptabilitzar el màxim nombre d'ocurrències possible, hem tingut en compte la dispersió de formes que poden adoptar, i per cada verb hem observat les variants següents: les construccions impersonals en present i pretèrit perfect (*el que s'exposa* o *el que s'ha exposat*) i les construccions conjugades en tercera persona tant en plural com en singular (*el que exposa* i *el que exposen*). La taula següent mostra la distribució de les cent vuitanta-tres ocurrences detectades.

Taula 59. Càlcul del percentatge d'implantació de l'estructura *el* (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model
<i>el que s'exposa</i> (i variants)	15
<i>el que preveu</i> (i variants)	12
<i>el que estableix</i> (i variants)	29
<i>el que disposa</i> (i variants)	34
Totals	90
Total d'elements observats	183
Percentatge d'implantació	49,2%

Del total de 183 formes detectades, quasi la meitat segueixen la construcció que accepta el model lingüístic del LJC, en concret, un 49,2%, per la qual cosa el grau d'implantació és baix.

Són exemples de les formes que s'adiuen al model: “a l'empara *del que es disposa* a la clàusula 11” i “d'acord amb *el que s'estableix* a l'article 661”; i són exemples de les formes que no s'adiuen al model: “En prova de *l'exposat* acompaño de Document núm. 6”, “segons *allò previst* en les Clàusules 3.1 i 3.2” i “Per tot *lo exposat*, SOL·LICITO AL JUTJAT”.

Doncs (amb valor consecutiu)

Un dels usos genuïns de la conjunció *doncs* és l'expressió de conseqüència (Domènech 2012: 33) i sol ser un ús molt reivindicat en els manuals i materials sobre el LJC, perquè sovint queda desplaçat per un valor causal que no correspon a aquesta conjunció. L'ús del *doncs* amb valor causal es deu a la influència del castellà, en concret, es tracta d'una interferència de la conjunció *pues*, que pot expressar tots dos valors. El *doncs*, en català, també serveix per expressar una conclusió i oposició, però en aquests sentits no ens fixarem perquè no soLEN ser font d'errors en la redacció jurídica.

L'element objecte de cerca és el mateix *doncs*. I considerem com a formes que s'adiuen al model els usos de *doncs* amb valor consecutiu; mentre que considerem com a formes que no s'hi adiuen els usos amb valor causal. Amb una revisió manual, hem descartat tots els usos de *doncs* que expressen conclusió i oposició.

Taula 60. Càlcul del percentatge d'implantació de la conjunció *doncs* (amb valor consecutiu)

Elements que s'adiuen al model	Elements que no s'adiuen al model		
<i>doncs</i> (amb valor consecutiu)	24	<i>doncs</i> (amb valor causal)	31
Totals	24		31
Total d'elements observats	55		
Percentatge d'implantació	43,6%		

De les 55 formes detectades, 24 representen usos que s'adiuen al model; per tant, el grau d'implantació d'aquesta conjunció és d'un 43,6%, que es considera un grau d'implantació baix. Com a exemples d'usos que s'adiuen al model apuntem “El tenor literal de la llei és *doncs* molt clar” i “Agrairíem *doncs* que contactés amb el nostre despatx”; i com a exemples d'usos que no s'adiuen al model: “Ostenten les parts legitimació *doncs* són els cònjuges del matrimoni que es pretén...” i “és evident que la Mutua no ha respectat el precepte legal esmentat, *doncs* no ha suspès cautelarment el dret a l'objecte de comprovar”.

e) Càlcul de les mitjanes de la implantació del model

En aquest apartat, calculem els dos tipus de mitjanes de la implantació del model que ens aporten una idea més general del grau d'implantació del model lingüístic: la mitjana per tipus d'unitat i la mitjana global. Per això, agrupem els resultats obtinguts en una taula (en què el verd clar significa grau d'implantació elevat; el groc, grau d'implantació intermedi; el taronja, grau d'implantació baix, i el vermell grau d'implantació molt baix) i apliquem les fórmules matemàtiques que corresponen a la mitjana aritmètica.

La mitjana d'implantació per tipus d'unitat

Segons el tipus d'unitat, els criteris d'estil registren un 64,5% d'implantació, el qual va seguit de la terminologia, amb un 39,5%, els aspectes morfosintàctics, un 36,6% i les convencions formals, un 26,8%. La taula següent recull de forma sintètica els resultats.

Taula 61. Càlcul de la mitjana d'implantació segons els tipus d'unitat d'anàlisi

Criteris d'estil	Grau d'implantació				Mitjana
	nul o pràcticament nul	baix	mitjà	elevat	
1. Ús dels tractaments <i>senyori senyora</i>				94,6%	64,5%
2. Restricció dels tractaments protocol·laris				91,1%	
3. Ús de la primera persona per a l'emissor			65,8%		
4. Ús mesurat de llatínismes				87%	
5. Ús del tractament de <i>vós</i>	10%				
6. Supressió expressions que denotin humiliació o afalac				94,1%	
7. Ús de xifres aràbigues	8,8%				
Convencions formals					
8. Supressió del punt en l'expressió de les sigles			55,6 %		26,8%
9. Ús de minúscules en càrrecs i denominacions de prof.		34,5%			
10. Restricció de l'ús abusiu majúscules	17,5%				
11. Ús de majúscula inicial en denom. de textos legislatius	5%				
12. Les convencions en l'expressió de la data	21,9%				
Terminologia					
13. Interlocutòria				79,2%	39,5%
14. Actuacions				98,2%	
15. Certificat		48,4%			
16. Si escau/si és procedent	8,3%				
17. Com correspongui en dret	0%				
18. En el termini (establert) i en la forma escaient	3,4%				
Aspectes morfosintàctics					
19. El règim verbal d' <i>acompanyar</i>	3,6%				36,6%
20. El règim verbal de <i>notificar</i>				86,8%	
21. El règim verbal de <i>recórrer</i>	0%				
22. <i>El</i> (amb valor individualitzador) que intr. or. de relatiu		49,2%			
23. <i>Doncs</i> (amb valor consecutiu)		43,6%			

Mitjana global d'implantació del model lingüístic

La mitjana global de la implantació del model lingüístic és del 43,7%, per tant, segons el barem, es tracta d'un grau d'implantació baix, la qual cosa vol dir que les formes adequades al model s'alternen amb les formes que s'hi allunyen, però són més habituals aquestes últimes.

Síntesi

A fi de mesurar la implantació del model lingüístic del LJC en textos produïts en l'àmbit privat, en aquesta anàlisi utilitzem el corpus textual com a eina d'anàlisi (Baker, 2006; Bowker i Pearson, 2002; McEnery, 2006), mitjançant el qual calculem el grau d'implantació d'un conjunt de vint-i-tres elements representatius del model lingüístic, que classifiquem en quatre tipus: criteris d'estil, convencions formals, terminologia i aspectes morfosintàctics. El càlcul del grau d'implantació el realitzem a partir de les fòrmules emprades en treballs d'implantació de la normativa (Labèrnia, 2015, que es basa en Quirion, 2003); i per poder obtenir dades més globals i mesurar la implantació en termes qualitatius, calculem la mitjana d'implantació per tipus d'unitat i la mitjana global de la implantació del model, i avaluem els resultats a partir d'un barem d'implantació dissenyat ad hoc que dividim en quatre graus: grau d'implantació elevat, mitjà, baix i nul o pràcticament nul.

En el procés de constitució del corpus tenim en compte fins a nou criteris delimitadors (relatius a la llengua, el llenguatge d'especialitat, el domini d'especialitat, el canal, l'autoria, el nombre d'autors, la data de producció, el nombre de paraules, els gèneres discursius, la integritat dels textos i la proporcionalitat de paraules per participant) i parem especial atenció en la normativa vigent de protecció de dades. El corpus resultant és representatiu i suficient en estar format per cent divuit textos redactats en català, pertanyents al camp conceptual del dret, produïts entre l'any 2005 i 2016 directament per vint-i-cinc advocats procedents d'arreu del territori de Catalunya i amb un perfil majoritàriament catalanoparlant. Triem el sector de l'advocacia, perquè està inexplorat, és representatiu de l'àmbit privat, és un dels col·lectius més sensibles en temes lingüístics i ha sigut destinatari de moltes iniciatives enfocades a difondre el model lingüístic del LJC.

Els resultats de l'anàlisi apunten que la mitjana global d'implantació del model lingüístic del LJC és d'un 43,7%, per tant, el model presenta un grau d'implantació baix, la qual cosa significa que el model no està implantat en textos jurídics de l'àmbit privat, ja que només s'utilitzen les formes que el model recomana entre el 25% i el 50% dels casos; això vol dir que les formes adequades al model s'alternen amb les formes que s'hi allunyen, però són més habituals aquestes últimes.

Des del punt de vista dels tipus d'unitats, els criteris d'estil registren un grau d'implantació que supera el líndar del 50%, en concret, registren un grau d'implantació mitjà del 64,4%; mentre que la resta de tipus d'unitats registren graus d'implantació baixos: la terminologia, un 39,5%; els aspectes morfosintàctics, un 36,6%, i les convencions formals, un 26,8%. Amb relació a la terminologia, identifiquem dues tendències oposades: les UCE simples tendeixen a implantar-se, mentre que les UCE sintagmàtiques tendeixen a no implantar-se.

I pel que fa a les unitats d'anàlisi, els resultats confirmen que de les vint-i-tres unitats analitzades les que presenten un grau d'implantació elevat són: l'ús dels tractaments *senyor* i *señora*; la restricció dels tractaments protocol·laris, l'ús mesurat de llatinismes, la supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac, els termes *interlocutòria* i *actuacions*, i l'ús correcte del règim verbal del verb *notificar*. I les unitats que registren un grau d'implantació mitjà són la supressió del punt en l'expressió de les sigles i l'ús de la primera persona per a l'emissor.

Per contra, les unitats que registren una implantació baixa són l'ús de la minúscula en càrrecs i denominacions de professionals, el terme *certificat*, l'article *el* (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu i l'ús del *dones* amb valor consecutiu. I les que presenten un grau d'implantació nul o pràcticament nul són l'ús de tractament de *vós*, l'ús de xifres aràbigues per estructurar els apartats d'un text jurídic, la restricció de l'ús abusiu de majúscules, l'ús de la majúscula inicial en denominacions de textos legislatius, les convencions en l'escriptura de la data, els règims verbals dels verbs *acompanyar* i *recórrer*, i les UCE *si escau, com correspongui en dret i dins el termini (establert) i la forma escaient*.

Per acabar, l'anàlisi també permet observar usos lingüístics dels usuaris del LJC: per un costat, un mateix usuari sovint alterna contínuament en un mateix escrit formes lingüístiques que s'adiuen al model i formes que no s'hi adiuen i, per tant, en general l'usuari no és coherent en l'aplicació dels

criteris dins un mateix escrit, tal com hem vist en l'expressió de la data, l'ús de la majúscula en les denominacions de textos legislatius i la supressió dels punts a les sigles, entre d'altres; per l'altra, l'usuari se serveix contínuament de recursos ortotipogràfics per fer ressaltar un mot sobre un altre, com ara les majúscules, però també negretes, subratllats i cursives.

PART III
PROPOSTES DE FUTUR

CAPÍTOL 6. ACTUACIONS PER MILLORAR LA SITUACIÓ DEL LJC

És ben coneguda la transcendència que els coneixements generats en el món científic redundin en benefici de la societat; contràriament, s'obstaculitzaria la innovació, s'alentiria el desenvolupament social i econòmic de la societat i es perdria la baula que vincula el coneixement científic amb la seva aplicació real.

Per contribuir a la necessària transmissió entre el coneixement científic i la societat, i per materialitzar la dimensió aplicada d'aquest treball, en aquest capítol ens proposem transformar els resultats de la recerca científica en propostes d'acció tangibles implementables en la societat. En primer lloc, analitzem els resultats dels estudis a partir d'una anàlisi DAFO, un instrument utilitzat en el camp empresarial que, en aquest cas, extrapolem a l'àmbit de la planificació lingüística. Amb la matriu DAFO analitzem les debilitats, les amenaces, les forteses i les oportunitats dels resultats obtinguts en els capítols de l'1 al 5; i en segon lloc, sobre la base del diagnòstic proporcionat per aquest instrument, i amb vista a contribuir a millorar la situació del LJC, fixem objectius i dissenyem les actuacions necessàries per assolir-los.

Entenem que fent aquest exercici d'interpretació i transformació dels resultats científics en propostes tangibles implementables a la societat, facilitem l'aplicació i l'explotació dels coneixements generats en els estudis que componen aquesta tesi. Els resultats que obtenim constitueixen una bateria de propostes que busquen ser implementades en un futur a la societat, atès que van adreçades a organismes amb competències en la normalització lingüística del LJC per tal que aquests les incorporin en els seus plans de treball; i a pesar que estan dissenyades pensant en la situació a Catalunya, les actuacions que proposem són extrapolables a qualsevol regió del domini lingüístic català.

Aquest capítol està format per dos apartats: el primer conté l'anàlisi DAFO dels resultats obtinguts en els estudis que formen aquesta tesi doctoral; i el segon presenta la bateria d'actuacions per millorar la situació del LJC, ordenades per línies d'actuació i vinculades a uns objectius concrets.

6.1 Anàlisi DAFO

L'anàlisi DAFO va ser concebuda per Albert S. Humphrey juntament amb altres investigadors durant la dècada dels anys setanta com un instrument de planificació estratègica per a les empreses. Aquest instrument examina tant la vessant interna d'una empresa com el seu entorn extern, i concep els aspectes negatius i positius de l'empresa com a debilitats i forteses, i els aspectes negatius i positius de l'entorn com a amenaces i oportunitats. D'aquesta manera, configura un mapa de la situació que permet fixar objectius realistes i prendre decisions estratègiques ben encaminades per tal que l'empresa obtingui resultats positius. Per bé que és un instrument amb origen a l'àmbit empresarial, és aplicable a qualsevol situació de la qual es necessiti una anàlisi i, en definitiva, es tracta d'un instrument que permet fer front a qualsevol situació complexa d'una manera senzilla i eficaç.¹⁰⁵

En aquest capítol l'utilitzem per identificar els factors favorables i desfavorables del LJC que incideixen en la seva normalització; però no analitzem tots els factors que l'afecten, sinó només els que es deriven dels resultats de la nostra recerca. Així, detectem les debilitats, les amenaces, les forteses i les oportunitats del LJC relacionades amb la terminologia emprada per designar-lo (capítol 1), amb el seu marc legal, polític i sociolingüístic (capítol 2),¹⁰⁶ amb el seu panorama documental (capítol 3), amb la codificació del model lingüístic (capítol 4) i amb la implantació del model en l'àmbit privat (capítol 5).

Debilitats

Les debilitats són aspectes del LJC que dificulten la normalització d'aquest tecnolecte:

Panorama documental:

- D1. La gran dispersió de recursos del panorama documental del LJC, sobretot en els segments de diccionaris terminològics i manuals de redacció i estil, dificulta l'accés als recursos.
- D2. El panorama documental dels recursos en línia del LJC és inestable: les primeres edicions dels recursos en línia són substituïdes per les noves i altres recursos simplement desapareixen.
- D3. Les fonts gramaticals, discursives i convencionals del panorama documental (en especial, els manuals de redacció i estil, els apunts lingüístics i els models de documents) presenten redundància de continguts.
- D4. Els materials didàctics en LJC també presenten certa redundància de continguts.
- D5. La dispersió tipològica present en el panorama documental del LJC dificulta l'accés a la informació, sobretot en els manuals de redacció i estil, els quals solen contenir altres tipus de recurs.
- D6. Bona part de les obres terminològiques editades inclouen poca informació lingüística i semàntica del terme, per exemple, no inclouen definicions ni exemples.

Codificació del model lingüístic:

- D7. La dispersió dels manuals codificadors del model de referència del LJC perjudica la difusió del model.
- D8. Els recursos estan conceptualitzats des del punt de vista lingüístic, cosa que fa poc accessible la informació per a un usuari jurista o llec en lingüística.

¹⁰⁵ Són un exemple de l'aplicació de l'anàlisi DAFO en el camp de la planificació lingüística el *Plan de acción para la promoción del euskera 2015*, elaborat pel Govern basc el 2015, i l'anàlisi DAFO de la llengua castellana realitzada l'any 2006 en el marc de la I Acta Internacional de la Lengua Española, organitzada pel Ministerio de Cultura, la Fundación El Monte i la Fundación Biblioteca de Literatura Universal.

¹⁰⁶ Atès que l'aproximació que fem en el capítol 2 al marc legal i al context sociohistòric del LJC és de caràcter general, l'anàlisi DAFO no permet analitzar de forma exhaustiva tots els aspectes favorables i desfavorables d'aquesta vessant del LJC; no obstant això, decidim incloure aquesta informació per la gran incidència que té en el procés de normalització del LJC.

- D9. El model lingüístic presenta vacil·lacions i discrepàncies sobretot en el nivell dels criteris lingüístics.
- D10. El criteri relatiu a l'ús de xifres aràbigues per estructurar els apartats dels escrits jurídics ha estat adoptat parcialment en les codificacions diferents de les publicades per la GPL.
- D11. El criteri relatiu a l'ús del *vós* com a tractament preferent en els escrits jurídics ha estat adoptat parcialment en les codificacions diferents de les publicades per la GPL.

L'ús del LJC en l'àmbit privat:

- D12. El model lingüístic del LJC no està implantat en els escrits produïts en l'àmbit privat; en concret, registra un grau d'implantació baix, això vol dir que les formes adequades al model s'alternen amb les formes que s'hi allunyen, però són més habituals aquestes últimes.
- D13. La qualitat lingüística dels escrits jurídics representatius de l'àmbit privat és baixa en haver-hi una forta presència d'interferències lingüístiques del castellà.
- D14. Les UCE sintagmàtiques tendeixen a no implantar-se en els escrits produïts en l'àmbit privat.
- D15. El *vós* no és el tractament de preferència en els escrits jurídics de l'àmbit privat, no està implantat.
- D16. Les convencions formals no estan implantades en els escrits jurídics representatius de l'àmbit privat.
- D17. Els usuaris del LJC que operen en l'àmbit privat desconeixen el model lingüístic del LJC.

Amenaces

Les amenaces són factors de l'entorn del LJC que n'obstaculitzen la normalització.

Denominacions del LJC:

- A1. La publicació de nous estudis pot generar més denominacions amb nous matisos i provoquin un augment de la dispersió denominativa i nocional present.

El marc legal, polític i sociolingüístic:

- A2. El pressupost per emprendre accions de normalització lingüística (convocatòria d'ajuts econòmics, campanyes de màrqueting, campanyes de sensibilització, etc.) pot veure's retallat.
- A3. La població amb poques competències lingüístiques en català pot augmentar.
- A4. El marc legal no dona un tractament preferent a la llengua catalana.
- A5. Es pot desenvolupar un marc jurídic poc favorable a regular nous usos per al LJC.

Panorama documental:

- A6. Hi ha poc interès per a difondre/conèixer el model lingüístic del LJC en el sector editorial i professional.

Codificació del model lingüístic:

- A7. Hi ha indicis que apunten que els organismes codificadors diferents de la GPL adopten el model lingüístic del LJC de forma acrítica.
- A8. L'augment de les vacil·lacions i discrepàncies detectades en les codificacions del model lingüístic pot fer perillar la unitat del model.
- A9. El model lingüístic no està adaptat a altres àmbits d'ús diferents de l'Administració pública.

L'ús del LJC en l'àmbit privat:

- A10. L'ús del LJC disminueix.
- A11. L'ús del LJC cada vegada és més escàs en àmbits com el notarial i el judicial.
- A12. Es poden generalitzar termes i expressions lingüístiques no adequats al model.
- A13. Els usuaris del LJC poden demostrar poca preocupació per la qualitat lingüística.
- A14. Es desconeixen les causes de la no implantació del model.

Fortaleses

Les fortaleses són aspectes del LJC que afavoreixen la seva normalització.

Denominacions del LJC:

- FO1. Disposem d'una proposta de nomenclatura de referència obtinguda a partir d'una anàlisi terminològica de textos de la bibliografia especialitzada del LJC.

Panorama documental:

- FO2. Disposem d'un de Catàleg que aglutina fins a 232 recursos del panorama documental 2000-2018, els ordena segons diversos paràmetres i ofereix noves vies d'accés a la informació, entre les quals destaca la paraula clau.
- FO3. El panorama disposa de molts manuals de redacció i estil que tracten les qüestions principals del model lingüístic.
- FO4. El panorama disposa de molts diccionaris terminològics en la combinació català-castellà, de menys de 6.000 termes, amb definicions i sense exemples.
- FO5. Es documenten experiències en l'elaboració de recursos del LJC que contribueixen a reduir les redundàncies de tipus de recursos i, per tant, optimitzen els recursos públics.
- FO6. El panorama documental disposa d'un diccionari terminològic molt complet: *Diccionari jurídic* (de la SCEJ), amb més de 6.000 entrades, definicions de caire lexicogràfic i encyclopèdia i exemples.
- FO7. La gran majoria dels recursos són públics i disposen d'una llicència d'ús obert de les dades.
- FO8. Més de la meitat dels recursos (71%) estan digitalitzats i s'hi pot accedir en línia.

Codificació del model lingüístic:

- FO9. Hi ha un únic model lingüístic del LJC.
- FO10. El model lingüístic s'ha adoptat de forma generalitzada en sectors com l'Administració pública, l'acadèmic, el sindical i el professional, i en les zones geogràfiques de Catalunya, Andorra, les Illes Balears i la Comunitat Valenciana.
- FO11. Els principis rectors del model lingüístic del LJC (identitat, claredat, respecte, igualtat i homogeneïtat) s'han codificat de forma sòlida.
- FO12. La selecció dels criteris de tradició i modernitat com a eixos vertebradors del model lingüístic del LJC ha resultat encertada per al restabliment del LJC.

L'ús del LJC en l'àmbit privat:

- FO13. Els criteris d'estil relatius a la supressió dels tractaments protocol·laris i les formes barroques, humiliants i amb referències religioses estan implantats en textos jurídics de l'àmbit privat.
- FO14. El criteri que estipula que no s'ha d'abusar dels llatinismes està implantat en textos jurídics de l'àmbit privat.
- FO15. La terminologia jurídica tendeix a implantar-se en textos jurídics de l'àmbit privat, com és el cas del terme *interlocutòria i actuacions*.
- FO16. Els tractaments *senyor i senyora* estan implantats en textos jurídics de l'àmbit privat.

Oportunitats

Les oportunitats són factors de l'entorn del LJC que afavoreixen la normalització.

El marc legal, polític i sociolingüístic:

- O1. Hi ha un marc institucional català consolidat que disposa d'organismes amb autoritat lingüística i amb competències per normalitzar terminologia jurídica i criteris lingüístics per al LJC.
- O2. Hi ha organismes que promouen la recerca en jurilingüística.
- O3. Hi ha una xarxa de serveis lingüístics en l'Administració pública.
- O4. El sector de l'advocacia disposa d'una Comissió de Llengua amb funcions d'impulsar el LJC en el seu àmbit i disposa d'un Servei Lingüístic amb capacitat per executar funcions d'assessorament i formació als col·legiats.
- O5. Es disposa d'un marc legal que garanteix usos oficials del català i permet dur a terme actuacions de normalització del LJC.
- O6. Hi ha processos de normalització lingüística en curs, alguns d'ells articulats mitjançant plans de treball sectorials amb altres col·lectius, com els notaris, que operen en l'àmbit privat.
- O7. Es disposa d'experiència en plans pilot i processos de normalització lingüística.
- O8. La normalització del LJC ha tingut èxit en l'Administració pública catalana.
- O9. Les tecnologies permeten superar els problemes que presenta el panorama documental relatius a la dispersió tipològica, la disfuncionalitat i la infrautilització.
- O10. Les tecnologies ofereixen nous recursos d'aprenentatge, com ara el vídeo i les aplicacions per a mòbil.
- O11. Les tecnologies permeten fer més digitals les publicacions digitalitzades.
- O12. Les tecnologies tenen molt poder de difusió.
- O13. A pesar que els percentatges d'ús del LJC siguin baixos, en comparació amb la dècada dels anys vuitanta el LJC s'ha estès en nous àmbits d'ús com el privat (notarial, advocacia) i el judicial.
- O14. Cada vegada hi ha més generacions de professionals escolaritzats en català.
- O15. Hi ha noves vies d'accés a l'acreditació del nivell J que permeten fer arribar l'opció d'obtenir aquesta acreditació a un públic molt més ampli.

Panorama documental:

- O16. El panorama documental presenta els buits següents:
 - a. Amb relació a les fonts gramaticals, discursives i convencionals: manuals de redacció relacionats amb l'argumentació, repertoris d'errors freqüents per a la traducció jurídica i materials didàctics de llenguatge jurídic adreçats a un públic no catalanoparlant, adaptats als diferents col·lectius professionals i més especialitzats en els diferents registres del LJC.
 - b. Amb relació a les fonts terminològiques: diccionaris exhaustius jurídics en altres combinacions que no siguin català-castellà, diccionaris fraseològics i diccionaris amb més informació gramatical, notes d'ús i definicions amb orientació enciclopèdica.
 - c. Amb relació a les fonts jurídiques: formularis jurídics actualitzats des del punt de vista jurídic i en català.
- O17. S'ha dut a terme poca recerca sobre LJC.
- O18. La programació de jornades sobre LJC estimula la creació de recursos, sobretot de tipus especialitzat (és a dir, articles científics, monografies, etc.), per al LJC.

6.2 Propostes de millora

Un cop realitzada la matriu DAFO, fixem els objectius que busquen minimitzar les febleses, reduir les amenaces, consolidar les fortaleses i aprofitar les oportunitats de la situació del LJC dibuixada pels resultats d'aquesta recerca científica, i dissenyem les actuacions necessàries per assolir-los. A un

objectiu pot corresponder més d'una actuació; i viceversa, una actuació pot tenir assignat més d'un objectiu. Agrupem els objectius en tres línies d'actuació

Línia 1	Codificació	Engloba el conjunt d'actuacions que formen part, o hi estan relacionades, del procés de presa de decisions sobre el model lingüístic del LJC que tenen com a objectiu seleccionar una forma lingüística en detriment d'una altra i dotar-la de valor prescriptiu.
Línia 2	Difusió	Reuneix el conjunt d'actuacions que tenen com a objectius donar a conèixer la codificació del model lingüístic del LJC i els seus recursos.
Línia 3	Ús	Inclou el conjunt d'actuacions que tenen com a objectiu que l'usuari del llenguatge jurídic utilitzi el LJC o en millori l'ús que en fa.

Per a l'establiment de les actuacions, tenim en compte els criteris següents:

- Que siguin actuacions factibles: conscients de la complexitat de l'àmbit jurídic, proposem actuacions que es puguin dur a terme en un període de temps raonable; i deixem de banda la proposta d'actuacions que incideixin, per exemple, en el marc legal, atès que les veiem poc factibles, almenys a curt termini, i també propostes que siguin competència d'altres administracions que no siguin les autonòmiques, com ara fixar com a requisit el coneixement del català en la selecció dels funcionaris de l'Administració de justícia, o bé en l'habilitació professional de certs col·lectius.
- Que siguin actuacions integrables en altres plans d'actuació: els objectius i les actuacions aquí dissenyades han de poder integrar-se de forma conjunta o individual, segons sigui convenient, en altres plans d'actuació dels organismes dedicats a la normalització lingüística del LJC.
- Que siguin actuacions amb empara legal: les mesures traçades han de tenir cobertura normativa de conformitat amb l'article 143.1 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, que estableix que correspon a la Generalitat de Catalunya la competència exclusiva en matèria de llengua pròpia, que inclou, en tot cas, la determinació de l'abast, els usos i els efectes jurídics de la seva oficialitat, i també la normalització lingüística del català.

A continuació, presentem, classificats segons les línies d'actuació descrites, els 16 objectius específics que creiem necessaris per millorar la situació del LJC, i que tenen assignades 18 actuacions. Cada actuació va acompañada d'una descripció i una justificació.

a) Línia 1. Codificació

Objectius específics	Actuacions
O1. Fixar una nomenclatura de referència per designar la noció <i>varietat funcional que correspon al camp conceptual del dret</i> .	A1. Normalitzar ¹⁰⁷ <i>llenguatge jurídic</i> com a denominació principal, i <i>català jurídic, tecnolecte jurídic i llenguatge del dret</i> com a sinònims complementaris per designar la varietat que correspon a l'àmbit conceptual del dret.
O2. Agrupar la codificació completa del model lingüístic del LJC.	A2. Elaborar un manual que descrigui de forma completa el LJC i tots els seus registres.

¹⁰⁷ En aquest cas, entenem per normalitzar la “fixació de nocions i denominacions estandarditzades” (Cabré, 1999: 125). L'activitat de normalització terminològica a Catalunya la duu a terme el TERMCAT.

O3. Esbrinar les causes que produeixen les vacil·lacions i les discrepancias en el nivell dels criteris lingüístics en les codificacions del model lingüístic del LJC, i resoldre les vacil·lacions i les discrepancias esmentades.	A3. Dur a terme un estudi amb la finalitat d'identificar les causes que generen vacil·lacions i discrepancias en el nivell dels criteris lingüístics del model del LJC, i tenint en compte els resultats, mantenir, eliminar o flexibilitzar els criteris lingüístics que provoquen vacil·lacions i discrepancias en el nivell dels criteris lingüístics.
O4. Pouar fraseologia jurídica en fonts històriques del LJC susceptible de ser implantada en l'actualitat.	A4. Dur a terme un estudi amb l'objectiu de documentar unitats de coneixement especialitzat (UCE) sintagmàtiques que puguin esdevenir noves propostes per a les UCE vigents no implantades.

A1. Normalitzar *llenguatge jurídic* com a denominació principal, i *català jurídic, tecnolecte jurídic i llenguatge del dret* com a sinònims complementaris per designar la varietat funcional que correspon a l'àmbit conceptual del dret.

Descripció: l'actuació consisteix a proposar a les autoritats lingüístiques que corresponguin de normalitzar la denominació *llenguatge jurídic* per designar la varietat funcional que correspon a l'àmbit conceptual del dret, així com *català jurídic* i *tecnolecte jurídic* com a sinònims complementaris; i proposar a les institucions responsables de les obres lexicogràfiques de referència que la incloguin com a entrada. Les propostes de denominacions a què fem referència són els resultats obtinguts en aquest treball a l'hora d'assolir l'objectiu de trobar una nomenclatura de referència per designar la varietat esmentada.

Justificació: aquesta actuació permet reduir la dispersió nocional i denominativa al voltant de *llenguatge jurídic català*, la qual cosa disminueix les possibilitats que es generin més denominacions amb nous matisos per designar el mateix concepte (les quals es poden propagar a altres camps del saber i perjudicar encara més el panorama denominatiu), contribueix a reduir la dispersió d'etiquetes o paraules clau utilitzades en sistemes de catalogació de les biblioteques per accedir a la informació i, en definitiva, afavoreix la precisió en la comunicació especialitzada.

A2. Elaborar un manual que descrigui de forma completa el LJC i tots els seus registres.

Descripció: l'actuació consisteix a reunir en una única font descripcions del LJC en general i els seus registres (com el registre administratiu i el registre legislatiu, entre d'altres). L'exposició ha de posar èmfasi a reflectir les relacions semàntiques entre el LJC i els seus registres, així com les característiques comunes i els trets diferenciadors de cadascun, atenent la divisió entre principis rectors i criteris lingüístics.

Justificació: la reunió de tota la codificació del LJC i els seus registres en un únic manual contribueix a consolidar la concepció que hi ha un únic model lingüístic de LJC i que aquest tecnolecte és un conjunt de registres que engloba el registre legislatiu, l'administratiu, el notarial, entre d'altres. Igualment, enforteix encara més la codificació dels principis rectors del model i també contribueix a prevenir vacil·lacions en el nivell dels criteris lingüístics. Així mateix, atès que la codificació actual del model de referència del LJC es troba repartida en diversos manuals, aquesta actuació permet una consulta més àgil de la informació relacionada amb el model lingüístic del LJC i, en definitiva, en millora la difusió.

A3. Dur a terme un estudi amb la finalitat d'identificar les causes que generen vacil·lacions i discrepàncies en el nivell dels criteris lingüístics del model del LJC, i tenint en compte els resultats, mantenir, eliminar o flexibilitzar els criteris lingüístics que provoquen vacil·lacions i discrepàncies en el nivell dels criteris lingüístics.

Descripció: aquesta actuació consisteix a: i) identificar els criteris lingüístics que més vacil·len i discrepen (en són una mostra els que detectem en aquest treball: el tractament de *vós*, l'ús de les xifres aràbigues i els usos de majúscula en els càrrecs); ii) valorar les raons que han motivat separar-se de la codificació respecte del model de referència (si convé, posar-se en contacte amb els editors o autors del manual codificador per conèixer les raons per les quals s'han separat del model lingüístic), i iii) segons les raons que motiven la dispersió de criteris, considerar: mantenir la dispersió del criteri, flexibilitzar el model lingüístic en aquest punt o bé demanar als autors o editors que esmenin la codificació vacil·lant del criteri.

Justificació: a pesar que la codificació del model lingüístic del LJC està consolidada i és sòlida, dur a terme una actuació d'aquest tipus és necessari per controlar les solucions que s'ofereixen per a una mateixa qüestió lingüística i, en cas que sigui convenient, adoptar les mesures necessàries per unificar-les, ja que un augment de la dispersió de criteris pot atemptar contra la unitat del model i en perjudicaria la implantació.

A4. Dur a terme un estudi amb l'objectiu de documentar unitats de coneixement especialitzat (UCE) sintagmàtiques que puguin esdevenir noves propostes per a les UCE vigents no implantades.

Descripció: l'actuació consisteix a: i) detectar UCE sintagmàtiques que no s'han implantat, en són una mostra les que detectem en aquesta tesi: *dins el termini (establert) i la forma escaient i com corresponguí en dret*; ii) seleccionar un corpus de textos jurídics redactats en català susceptibles d'inserir els equivalents històrics de les UCE sintagmàtiques no implantades; iii) aplicar la metodologia de treball necessària per detectar expressions que puguin ser útils per substituir les UCE sintagmàtiques no implantades, i iv) a partir de la informació obtinguda del corpus, elaborar noves propostes terminològiques, en col·laboració amb les institucions amb competències lingüístiques i el sector professional, per a les UCE sintagmàtiques que siguin més susceptibles de ser implantades.

Justificació: aquesta actuació aporta, respectant el principi rector de la identitat del model lingüístic del LJC, noves propostes terminològiques per a les UCE sintagmàtiques vigents que no s'acaben d'implantar. És, doncs, un estudi que primer té incidència en la codificació del LJC per després influir en l'ús, en concret, per revertir la baixa implantació de les UCE sintagmàtiques en escrits jurídics.

b) Línia 2. Difusió

Objectius específics	Actuacions
O5. Pal·liar els inconvenients de la disfuncionalitat i la dispersió tipològica que caracteritzen els recursos de LJC.	A5. Desenvolupar el Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 i posar-lo a disposició del públic.
O6. Pal·liar la inestabilitat dels recursos en línia de LJC.	
O7. Millorar les vies d'accés a recursos de LJC.	

O8. Reunir tots els continguts i recursos de LJC en una única font.	A6. Crear el web www.catalajuridic.cat
O9. Evitar més redundàncies de tipus de recurs i de continguts en fonts gramaticals, discursives i convencionals.	A7. Incentivar, en els projectes d'elaboració de recursos lingüístics del LJC, la transferència del coneixement i la cooperació entre institucions o organismes amb un perfil comú.
O10. Fomentar la producció de materials multimèdia per a l'aprenentatge del LJC.	A8. Complementar materials didàctics sobre el LJC amb vídeos didàctics. A9. Crear un canal de YouTube per vehicular i difondre vídeos sobre continguts relacionats amb el LJC. A10. Adaptar els continguts del Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic a una aplicació per a mòbil. A11. Dissenyar i posar en marxa el MOOC “Curs de redacció jurídica per a advocats” que tingui com a objectiu ensenyar el LJC en un nivell J.
O11. Completar el panorama documental.	A12. Elaborar nous recursos que permetin satisfer les necessitats lingüístiques dels usuaris del LJC que encara no estan cobertes, o bé completar els recursos existents amb informació que cobreixi les necessitats esmentades.
O12. Fomentar l'organització d'espais de debat i reflexió sobre el LJC.	A13. Programar jornades d'estudi sobre el LJC.

A5. Desenvolupar el Catàleg de recursos del LJC 2000-2018 i posar-lo a disposició del públic

Descripció: l'actuació consisteix a desenvolupar noves opcions de cerca i noves prestacions del Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 i posar-lo a disposició del públic. Les tasques que s'han de dur a terme per desenvolupar-lo són les següents:

- Completar la base de dades amb recursos publicats abans del 2000 i que siguin rellevants.
- Catalogar per separat les fitxes que componen els recursos anomenats *apunts lingüístics* (el *Saps què?* del Departament de Justícia, els *Apunts lingüístics* del Parlament de Catalunya i el *Català a la Carta* del CICAC).
- Completar l'extracció de paraules clau de tots els recursos.
- Implantar la cerca lliure en el Catàleg
- Crear enllaços directes a parts concretes dels recursos catalogats i associar-hi paraules clau.
- Complementar els atributs semàntics dels recursos amb paraules veïnes.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Entenem per *paraules veïnes* els mots sinònims o correferents de les paraules clau associades als recursos i que un usuari pot emprar per buscar un determinat recurs o determinada informació.

- Completar l'apartat de Consultes amb un camp de cerca sobre les necessitats que cobreixen cada recurs.
- Crear remissions entre els recursos.
- Configurar cerques combinades avançades.
- Víncular el Catàleg amb motors de cerca ja existents com l'Optimot.
- Desar els recursos en un servidor propi (de conformitat amb la normativa de propietat intel·lectual), de tal manera que la caducitat de l'enllaç que projecta el catàleg depengui únicament del gestor del catàleg.
- Víncular les columnes dels gràfics amb la llista de recursos que representen.
- Adaptar l'eina perquè pugui ser consultada mitjançant dispositius mòbils.
- Incorporar l'opció d'enregistrar i controlar les visites que rep el cercador i les paraules clau que s'insereixen en el camp de cerca.

Justificació: el desenvolupament del Catàleg de recursos del LJC contribueix a pal·liar els problemes que presenta el panorama documental en els sentits següents:

- El desenvolupament de les paraules clau i les paraules veïnes (en definitiva, de la cerca lliure), així com l'associació d'aquestes no només a recursos sinó també als seus diferents apartats, millora la consulta a la informació dels recursos del panorama documental, atès que redueix els inconvenients de la dispersió tipològica (és a dir, visibilitza els recursos inclosos dins altres recursos); minva els problemes que comporta la disfuncionalitat existent entre els recursos lingüístics concebuts des de l'òptica lingüística i el perfil no lingüístic d'alguns usuaris (és a dir, augmenta les possibilitats que un usuari arribi a la informació que busca mitjançant la paraula que tingui en ment); i minimitza la dificultat de consulta dels apunts lingüístics que actualment es troben molt dispersos en documents individuals en format PDF o HTML.
- L'emmagatzematge dels recursos en un servidor propi contribueix a reduir la inestabilitat dels recursos en línia del panorama, ja que el servidor preserva l'accés als recursos en línia, els quals són susceptibles de desaparèixer de la xarxa quan els organismes renoven les pàgines web o publiquen noves edicions que substitueixen les anteriors.
- L'opció de cerca de recursos per necessitats lingüístiques facilita la detecció de les mancances dels recursos del panorama, una informació molt útil per al disseny d'actuacions de normalització lingüística.

Així mateix, el Catàleg permet explotar el fet que els recursos són de lliure accés, així com els avantatges que presenten les tecnologies per als sistemes de cerca i catalogació, i també facilita la detecció de fonts lingüístiques de LJC per a treballs de recerca que es vulguin emprendre en l'àmbit de la lexicografia, la traducció o l'aprenentatge de llengües, entre d'altres.

A6. Crear el web www.catalajuridic.cat

Descripció: l'actuació consisteix a obrir un web que esdevinguï un referent per al LJC i aglutini tot el que s'ha publicat en relació amb aquest tecnolecte. El web ha d'oferir els continguts següents:

- La codificació completa del LJC i els seus registres.
- La història del LJC en què es difonguin els continguts del capítol 2 d'aquesta tesi amb enllaços directes a fonts històriques.
- La recerca que s'ha fet sobre LJC i altres tecnolectes jurídics.
- El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018.
- Enllaços a l'Optimot-Dret i el *Diccionari jurídic* de la SCEJ.
- Enllaços als serveis lingüístics de Catalunya que treballen en l'àmbit jurídic, així com al portal Terminologia Jurídica del TERMCAT.
- Enllaç al canal YouTube sobre el LJC (vegeu actuació A9).

- Novetats sobre el LJC.

La web ha de disposar de mecanismes per cercar i recuperar la informació de forma ràpida i fàcil, tenint en compte el doble perfil d'usuari que habitualment tindrà: el lingüista i el jurista.

Justificació: reunir els continguts sobre el LJC esmentats i l'accés a recursos de LJC en un sol lloc web contribueix a donar visibilitat no només al LJC sinó també als seus recursos, la història i les línies de recerca, la qual cosa n'afavoreix la difusió, n'incentiva l'interès i facilita l'accés a aquest tipus d'informació que ara mateix es troba repartida en diverses fonts. En particular, aglutinar la recerca feta sobre LJC i la dels altres tecnolectes jurídics afavoreix la seva visibilització i difusió.

A7. Incentivar, en els projectes d'elaboració de recursos lingüístics de LJC, la transferència del coneixement i la cooperació entre institucions o organismes amb un perfil comú.

Descripció: l'actuació consisteix a posar en contacte organismes que tenen unes determinades necessitats lingüístiques relatives al LJC, amb d'altres organismes que han desenvolupat projectes que satisfan aquestes necessitats. En seria un exemple l'establiment d'una col·laboració entre un ajuntament que necessita elaborar un llibre d'estil per a la seva documentació i un ajuntament que ja en disposa d'un.

Justificació: aquest tipus d'actuacions és necessari per evitar invertir esforços en l'elaboració de recursos de LJC que difonen continguts ja recollits en altres publicacions, i d'aquesta manera es contribueix a treure el màxim rendiment als projectes que ja han dut a terme altres organismes i no s'afegeixen recursos redundants en el panorama documental.

A8. Complementar materials didàctics sobre el LJC amb vídeos didàctics.

Descripció: l'actuació consisteix a elaborar vídeos didàctics que il·lustrin els continguts sobre el LJC que conté el Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic del Departament de Justícia, que està en línia, i el Curs de llenguatge jurídic, que està digitalitzat i que serveix de material didàctic en els cursos que actualment organitza el Departament de Justícia.

Justificació: la inserció del vídeo en les activitats de formació millora l'aprenentatge de l'usuari, perquè és un format que transmet el missatge d'una manera més directa, atractiva i eficaç que un text escrit. L'ús del vídeo també disminueix el temps invertit en l'aprenentatge d'una qüestió, és de facilit accés i permet conciliar la feina i el temps dedicat a la formació.

A9. Crear un canal de YouTube per vehicular i difondre vídeos sobre continguts relacionats amb el LJC.

Descripció: l'actuació consisteix a obrir un canal de YouTube amb l'objectiu de centralitzar i donar a conèixer vídeos amb continguts relacionats amb el llenguatge jurídic català: vídeos didàctics sobre qüestions lingüístiques, però també vídeos sobre dret lingüístic i de jornades i congressos celebrats sobre aquestes matèries.

Justificació: impulsa la presència del LJC en xarxes socials i potencia la difusió a internet dels recursos lingüístics i altres materials sobre LJC. YouTube és un dels cercadors més emprats avui dia, amb milions d'usuaris diaris, i permetria fer arribar continguts sobre LJC a un públic molt ampli. A més, la plataforma també permet la interacció entre els usuaris i compartir els materials en altres xarxes socials.

A10. Adaptar els continguts del Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic a una aplicació per a mòbil.

Descripció: adaptar les explicacions teòriques, els exercicis i les solucions del Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic perquè puguin ser consultats mitjançant una aplicació per a mòbil, o bé incorporats en aplicacions ja existents que ja disposen de molts subscriptors, com ara Duolingo.

Justificació: aquesta actuació millora la difusió del Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic, en augmentar les vies d'accés al curs esmentat, en concret, proporciona una via d'accés molt ràpida i còmoda com és el telèfon mòbil.

A11. Dissenyar i posar en marxa el MOOC “Curs de redacció jurídica per a advocats” que tingui com a objectiu ensenyar el LJC en un nivell J.

Descripció: L'actuació consisteix a crear un curs d'aprenentatge de LJC en format MOOC (*massive open online course*; en català, curs en línia obert i massiu). Es tracta d'una nova modalitat d'aprenentatge que té caràcter massiu, és a dir, té un nombre il·limitat de matriculats i està obert a tothom (advocats exerceents i no exerceents, lingüistes, universitaris i no universitaris, i qualsevol altra persona); és en línia, per tant, s'hi pot accedir en qualsevol moment, des de qualsevol lloc i amb qualsevol dispositiu que tingui connexió a internet; i és obert, que vol dir que materials són accessibles de forma gratuïta.

A grans trets, el disseny d'un MOOC requereix la planificació del curs (establir objectius i competències per assolir, estipular la càrrega lectiva i la durada del curs, organitzar els temes per setmanes o mòduls, etc.); l'edició de materials tant teòrics com de suport, com ara exercicis i vídeos, aquests últims tenen un paper molt important en aquest tipus de cursos; el disseny del blog del curs, un espai on es pengen les activitats i els materials de suport i s'interactua amb el tutor i els companys; el disseny d'espais d'interacció com poden ser els debats vinculats a un tema en concret; i l'establiment d'un sistema d'avaluació que permeti obtenir un certificat que acrediti l'aprofitament del curs.

A pesar que s'hi pot inscriure qualsevol persona, el curs s'adreça a l'advocacia i, per tant, els continguts han de tenir present les necessitats d'aquest col·lectiu i oferir continguts adaptats al seu perfil. Aquests continguts han d'explicar, com a mínim, les característiques dels registres del LJC que més utilitzen, ensenyar tècniques d'argumentació en LJC i tractar les interferències respecte del castellà, i tot tractat a partir d'explicacions lingüístiques amb terminologia no especialitzada.

Justificació: aquesta actuació ofereix formació en LJC en un format innovador i modern que explota els avantatges de les tecnologies i dona visibilitat al LJC en plataformes educatives d'última generació que estan guanyant adeptes dia a dia. També constitueix una via més que amplia l'oferta formativa reglada en LJC i permet que la formació arribi a un públic més ampli més enllà de l'àmbit geogràfic de Catalunya. Des de la perspectiva de l'usuari, es tracta d'un sistema d'aprenentatge atractiu, perquè és gratuït i afavoreix la conciliació de la vida laboral amb les activitats formatives. Així mateix, centrar el curs en el col·lectiu de l'advocacia contribueix a dissenyar recursos adaptats a aquest col·lectiu.

A12. Elaborar nous recursos que permetin satisfer les necessitats lingüístiques dels usuaris del LJC que encara no estan cobertes, o bé completar els recursos existents amb informació que cobreixi les necessitats esmentades.

Descripció: aquesta actuació consisteix a: i) detectar les necessitats de l'usuari del LJC (sia professional del dret, sia professional de la llengua) prenent com a punt de partida l'estudi de Domènech i Gelpí (2017); ii) posar-les en relació amb les necessitats que cobreixen els recursos existents (per a la detecció i selecció dels recursos existents, és útil el Catàleg de recursos de LJC 2000-2018); iii) detectar les necessitats no cobertes pels recursos del panorama actual, i iv) valorar si

cal crear un recurs o completar-ne un d'existents. Per a aquesta actuació, escau tenir present els buits detectats en el panorama documental 2000-2018:

- a. Amb relació a les fonts gramaticals, discursives i convencionals: manuals de redacció relacionats amb l'argumentació, repertoris d'errors freqüents per a la traducció jurídica i materials didàctics de llenguatge jurídic adreçats a un públic no catalanoparlant, adaptats als diferents col·lectius professionals i més especialitzats en els diferents registres del LJC.
- b. Amb relació a les fonts terminològiques: diccionaris exhaustius jurídics en altres combinacions que no siguin català-castellà, diccionaris fraseològics i diccionaris amb més informació gramatical, notes d'ús i definicions amb orientació enciclopèdica.
- c. Amb relació a les fonts jurídiques: formularis jurídics actualitzats des del punt de vista jurídic i en català.

Justificació: completar el panorama amb els recursos necessaris evita crear redundàncies de continguts i proporciona més eines útils als usuaris per a la resolució de dubtes en l'ús del LJC, la qual cosa redunda en benefici de la qualitat dels seus escrits.

A13. Programar jornades d'estudi sobre el LJC.

Descripció: organitzar amb caràcter bianual una jornada sobre LJC amb l'objectiu de presentar les línies de recerca vigents, exposar els treballs científics en curs i els que s'han acabat, i generar debat i reflexió entorn de qüestions vinculades al LJC.

Justificació: aquest tipus d'actuació busca explotar l'oportunitat que hi ha poca recerca feta en LJC i hi ha línies d'investigació pendents de treballar (els usos orals, les tècniques d'argumentació, el canvi de codi en entorns judicials, els errors en redacció jurídica, l'adquisició del coneixement jurídic especialitzat, etc.). A més, l'organització de jornades incentiva l'elaboració d'estudis de recerca en LJC i, per tant, afavoreix la generació de nous coneixements sobre aquesta matèria. També contribueix a la difusió del LJC com a objecte d'estudi i fa progressar el debat en aquest camp.

c) Línia 3. Ús

Objectius específics	Actuacions
O13. Capacitar professionals del dret amb coneixements de LJC.	A14. Incrementar el nombre de cursos de LJC, sobretot els adreçats a professors de dret, advocats i jutges, com a agents multiplicadors de l'ús que són.
O14. Millorar la qualitat lingüística dels escrits jurídics en l'àmbit privat.	A15. Desenvolupar un gestor de formularis jurídics amb l'opció integrada d'assessorament lingüístic especialitzat en LJC. A16. Implementar un pla de qualitat lingüística per a despatxos d'advocats i notaries.
O15. Dotar l'advocacia de més recursos per treballar en català.	A17. Incrementar la traducció de formularis jurídics redactats en castellà cap al català.

O16. Esbrinar els motius de la no implantació del model lingüístic en textos jurídics de l'àmbit privat.

A18. Elaborar un estudi sobre els factors d'implantació del model lingüístic.

A14. Incrementar el nombre de cursos de LJC, sobretot els adreçats a professors de dret, advocats i jutges, com a agents multiplicadors de l'ús que són

Descripció: l'actuació consisteix a oferir formació en LJC a col·lectius que no n'han rebut o n'han rebut molt poca, com ara els professors de dret, i ampliar places en els cursos adreçats als col·lectius que ja reben iniciatives de formació, com ara l'advocacia i la judicatura.

Justificació: el coneixement del model lingüístic del LJC és imprescindible per poder-lo utilitzar i, en el cas dels professors de dret, per poder-lo ensenyar. A més, el professor de dret té una gran influència en l'alumnat i com més domini el model lingüístic del LJC, millor podrà transmetre la filosofia d'aquest model i encomanar sensibilitat per la llengua, la qual cosa afavoreix que s'implanti el model i que es persegueixi la qualitat lingüística.

A15. Desenvolupar un gestor documental amb l'opció integrada d'assessorament lingüístic especialitzat en LJC.

Descripció: l'actuació consisteix a desenvolupar un programa informàtic que tingui una doble funció: organitzar escrits jurídics i millorar-los des del punt de vista lingüístic. Per un costat, la funció d'organització està pensada perquè el programa emmagatzemi els escrits jurídics que el professional del dret crea en el seu exercici diari i els ordeni seguint un doble sistema: el sistema clàssic de carpetes i un sistema d'etiquetes, el qual permet una recuperació eficaç de la informació. Per l'altre, la funció de millora de la qualitat lingüística consisteix en una opció de revisió ortogràfica i gramatical i també de revisió estilística d'acord amb els criteris del model lingüístic del LJC. A semblança del corrector del Word, el gestor subratlla els elements que contenen un error o un aspecte millorable i projecta les solucions o la informació lingüística necessària per corregir-lo.

L'eina va adreçada tant al professional del dret (advocats, procuradors, notaris, jutges), com lingüistes (traductors, correctors), com també personal administratiu encarregat de la redacció de documentació jurídica en català.

Aquest gestor presenta dues interfícies de treball: una, en què es visualitzen els documents desats, la jerarquia de carpetes creades i les opcions de cerca dels documents en què hi ha d'haver llista d'etiquetes creades i altres opcions de cerca segons client o data d'elaboració; i l'altra, és la part que s'activa en obrir un dels documents desats. Aquesta segona part adopta forma de processador de textos, ofereix les opcions de revisió lingüística i permet editar i incloure les solucions. Així mateix, l'eina inclou una barra d'eines personalitzable que ofereix accés directe a recursos lingüístics com diccionaris especialitzats en dret, bases de dades legislatives o bé plataformes de resolució de consultes lingüístiques (com l'Optimot). L'eina també permet compartir els escrits jurídics entre els companys de feina i editar de forma comuna un mateix document.

Justificació: el motiu principal que fonamenta aquesta actuació és integrar l'assessorament lingüístic informatitzat en LJC a una eina de treball imprescindible per a un despatx professional com és un gestor documental. L'assessorament lingüístic informatitzat en LJC ajuda a sistematitzar la redacció, facilita la tasca de correcció dels escrits i dona conèixer recomanacions i criteris del model lingüístic del LJC, tot plegat contribueix a millorar la qualitat lingüística dels documents jurídics redactats en català i també a la difusió del model lingüístic. D'altra banda, el gestor documental és una eina que possibilita un millor aprofitament de l'espai físic del despatx, perquè disminueix l'ús del paper i

agilitza la consulta de la documentació de treball, aporta una solució de gestió digital dels documents i afavoreix i facilitat el treball en equip.

A16. Implementar un pla de qualitat lingüística per a despatxos d'advocats i notaries.

Descripció: l'actuació consisteix a dissenyar i posar en pràctica un pla adreçat als professionals del dret que vulguin incorporar o ja utilitzin com a llengua de treball el català. El pla té com a objectiu augmentar la qualitat lingüística i comunicativa dels documents de treball dels professionals i capacitar-los perquè es puguin relacionar oralment i per escrit amb el ciutadà i amb l'Administració. L'actuació pot aprofitar l'experiència del Pla pilot de qualitat lingüística per a despatxos d'advocats que va tenir lloc a Girona el període 2007-2008 i que va ser impulsat per l'Associació de Juristes en Defensa de la Llengua Pròpia, el CPNL, el Col·legi d'Advocats de Girona i el Departament de Justícia i l'aleshores Secretaria de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya.

Justificació: aquesta actuació permet treballar directament amb professionals interessats a emprar el català en el seu exercici professional i té efectes sobre la documentació en ús en l'àmbit jurídic, per tant, els resultats incideixen directament i de forma positiva en la implantació del LJC en el sector jurídic. És una actuació que contribueix a la difusió dels recursos lingüístics existents i aprofita l'esforç invertit en el període 2007-2008 en el Pla de qualitat lingüística per a despatxos d'advocats de Girona, ja que pot aprofitar tant el disseny del Pla com els materials que es van produir i, per tant, l'actuació rendibilitza els recursos públics que s'hi van destinjar. A més, es tracta d'una actuació que busca la conciliació entre el món laboral i la formació, millora la qualitat en la prestació dels serveis a la ciutadania i millora la imatge professional dels despatxos i notaries.

A17. Incrementar la traducció de formularis jurídics del castellà cap al català.

Descripció: l'actuació consisteix a seleccionar un conjunt de formularis jurídics, per exemple els 100 formularis més habituals de cada jurisdicció (civil, penal, contenciosa administrativa, etc.) i traduir-los al català. La traducció no només comporta el canvi d'idioma sinó també l'adaptació de la redacció al model lingüístic del LJC.

Justificació: aquesta actuacióobreix la necessitat actual de disposar de més formularis jurídics en LJC, un recurs molt utilitzat pel col·lectiu d'advocats per exercir la seva professió, i té un efecte directe en l'increment de l'ús i la implantació del model d'aquest tecnolecte. Disposar de formularis jurídics en català afavoreix que els professionals de l'advocacia utilitzin aquesta llengua en la seva pràctica professional, ja que es tracta d'uns documents de treball que faciliten la redacció de documents jurídics com ara les demandes, els recursos i altres escrits de les parts.

A18. Elaborar un estudi sobre els factors d'implantació del model lingüístic

Descripció: l'actuació consisteix a dur a terme un estudi que tingui com a objectiu identificar els factors que incideixen en la implantació, tant positiva com negativa, dels elements (criteris d'estil, terminologia, convencions i aspectes morfosintàctics) que componen el model lingüístic. Amb aquest objectiu, i atesa la naturalesa diversa dels elements del model lingüístic, l'estudi està format per una ànalisi basada en corpus en què es puguin extreure resultats significatius sobre la incidència de diversos factors d'implantació (en són exemples, la difusió, la brevetat dels termes, l'àmbit d'ús, l'existència de termes concurrents, la capacitat per formar derivats, etc.) i per un qüestionari adreçat directament als usuaris del LJC en què es puguin obtenir dades més subjectives i difícils d'obtenir a partir d'un estudi d'implantació, com ara les possibles connotacions que pugui tenir una expressió. Les respostes del qüestionari més els resultats de l'anàlisi basada en corpus permetrà tenir una visió completa de les raons que incideixen en la implantació.

Justificació: els resultats de l'estudi serveixen per identificar les raons que expliquen la implantació o no d'un element del model lingüístic del LJC. Disposar d'aquestes dades és útil per poder millorar o completar els criteris que es tenen en compte en el procés de codificació del LJC, adaptar el model a noves necessitats dels usuaris i, en última instància, millorar els resultats de la implantació del model lingüístic.

Síntesi

En aquest capítol, amb l'objectiu de transformar els resultats de la recerca científica en propostes d'acció tangibles implementables en la societat, analitzem els resultats dels cinc estudis que componen aquesta tesi mitjançant una matriu DAFO, que ens permet interpretar en clau de debilitats, amenaces, fortaleses i oportunitats els aspectes del LJC relacionats amb la terminologia emprada per designar-lo (capítol 1), amb el seu marc legal, polític i sociolingüístic (capítol 2), amb el seu panorama documental (capítol 3), amb la codificació del model lingüístic (capítol 4) i amb la implantació del model en l'àmbit privat (capítol 5). I tot seguit, utilitzem aquesta relació de factors estratègics i crítics per fonamentar-hi objectius i actuacions que tenen com a finalitat última contribuir a millorar la situació del LJC. L'aproximació general amb què abordem el marc legal, polític i sociolingüístic en el capítol 2 fa que l'anàlisi DAFO d'aquest aspecte no sigui exhaustiu, però creiem convenient incorporar-lo atesa la rellevància que té el marc esmentat en la normalització del LJC.

El resultat és el disseny d'un conjunt d'actuacions que permeten assolir els 16 objectius que estipulen per minimitzar les debilitats, combatre les amenaces, consolidar les fortaleses i explotar les oportunitats detectades del LJC. Les actuacions estan distribuïdes en tres línies d'actuació, que són la codificació, la qual recull actuacions que busquen seleccionar una forma lingüística en detriment d'una altra i dotar-la de valor prescriptiu; la difusió, en què s'agrupen les actuacions que tenen com a objectius donar a conèixer la codificació del model lingüístic del LJC i els seus recursos; i lús, que inclou actuacions tenen com a objectiu que l'usuari del llenguatge jurídic utilitzi el LJC en el seu exercici professional, o en millori lús que en fa.

Les actuacions que incideixen en la codificació del LJC consisteixen a proposar la normalització d'una nomenclatura de referència per designar el nostre objecte d'estudi, per així reduir la dispersió nocional i denominativa present en els estudis sobre el LJC; reunir les descripcions fets del LJC general i la dels seus registres, per així consolidar la concepció d'un sol model lingüístic, així com les relacions semàntiques que s'estableixen entre el LJC i els seus registres; esbrinar les causes de les vacil·lacions i discrepàncies que es produeixen en manuals codificadors del LJC respecte del model lingüístic de referència, la qual cosa afavoreix el control de la dispersió de criteris; i buscar i codificar noves UCE sintagmàtiques que puguin esdevenir propostes per substituir les UCE sintagmàtiques que registrin un grau baix d'implantació.

Les actuacions que milloren la difusió del LJC busquen sobretot pal·liar els problemes de la dispersió, la inestabilitat, la disfuncionalitat i la redundància, així com fomentar els formats multimèdia, i en aquest sentit, proposem el desenvolupament del Catàleg de recursos de LJC que creem en aquesta tesi, la creació del lloc web www.catalajuridic.cat, la creació d'un canal de YouTube centrat en la difusió del LJC, la creació de vídeos didàctics sobre el LJC i aplicacions per a mòbil, entre d'altres. També proposem la programació de jornades, així com la incentivació de col·laboracions entre organismes que tenen necessitats lingüístiques semblants, i també l'elaboració de recursos sempre que aquests cobreixin necessitats lingüístiques no cobertes encara pels recursos actuals.

Les actuacions vinculades a lús perseguen l'increment del nombre de cursos de LJC, imprescindible per revertir el poc ús del LJC; el desenvolupament d'un gestor de formularis jurídics amb l'opció integrada d'assessorament lingüístic especialitzat en LJC; la implementació d'un pla de qualitat lingüística per a despatxos d'advocats i notaries; l'increment de la traducció de formularis jurídics redactats en castellà cap al català, i l'estudi dels factors de no implantació del model lingüístic.

Conclusions

Aquest apartat està organitzat en dos blocs: les conclusions del treball i les línies de futur. En el primer, exposem les conclusions de cada estudi, les quals van precedides per la menció de l'objectiu de l'estudi en qüestió i una exposició succinta de la metodologia seguida i els resultats obtinguts. I en el segon, donem compte de les noves línies de treball que sorgeixen a partir de la recerca iniciada aquí.

Conclusions del treball

Objectiu 1: proposar una nomenclatura que superi la dispersió existent per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret.

La consecució d'aquest primer objectiu ens porta a fer una anàlisi que aborda la dispersió denominativa i nocional present en els estudis sobre el LJC per fer referència a la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret. Ens servim de la comunitat de veïns de Cornu (2000), que consisteix a agrupar denominacions al voltant d'una noció que comparteixen, per reunir la dispersió denominativa i ordenar la dispersió nocional. Per trobar les denominacions que componen la comunitat, busquem tant en obres lexicogràfiques com en fonts textuais, i, atès que la cerca en obres lexicogràfiques no dona resultats satisfactoris, les fonts textuais esdevenen l'única font d'on extraiem les denominacions. El conjunt de fonts textuais utilitzades constitueix un corpus textual de tretze textos d'especialitat produïts per experts pertanyents als estudis sobre el LJC. En aquest corpus, basant-nos en la concepció d'UCE de Domènech (1998) i els criteris d'establiment de sinonímia de Freixa (2002), detectem fins a catorze denominacions que designen nocions properes a la noció objecte d'estudi. Seguidament, basant-nos en Sarcevic (1997), analitzem les relacions d'equivalència que s'estableixen entre aquestes nocions i la noció central, i copsem les relacions d'equivalència plena i parcial, així com les relacions d'inclusió i interacció entre elles; aquesta anàlisi semàntica permet identificar, entre altres aspectes, les denominacions que designen una noció amb una equivalència plena respecte de la nostra noció objecte d'estudi. Seguidament, comptabilitzem el grau de freqüència de les denominacions mitjançant l'eina AntConc i mesurem el consens entre els experts, la qual cosa permet trobar les denominacions amb més ús i consens en la bibliografia especialitzada. Finalment, atenent tots aquests resultats, formulem una nomenclatura per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret.

Resultats

La nomenclatura que supera la dispersió existent per designar la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret està formada per una denominació principal, *llenguatge jurídic català*, i cinc denominacions sinònimes, *català jurídic*, *llenguatge jurídic* (forma truncada), *tecnolècte jurídic*, *llenguatge del dret* i *llengua del dret*. L'anàlisi també constata que el llenguatge administratiu i el llenguatge legal mantenen una relació d'inclusió respecte del llenguatge jurídic, mentre que el llenguatge juridicoeconòmic hi manté una relació d'intersecció.

Conclusions

La nomenclatura encapçalada per *llenguatge jurídic català*, com a denominació principal, i *català jurídic*, *llenguatge jurídic* (forma truncada), *tecnolècte jurídic*, *llenguatge del dret* i *llengua del dret*, com a denominacions sinònimes, representa una proposta útil per designar *la varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp conceptual del dret*. I en vista que els autors de les tretze fonts textuais emprades tenen una trajectòria acadèmica i professional reconeguda, la nomenclatura pot esdevenir de referència per als estudis sobre el LJC; en conseqüència, la utilitzem en aquest treball per designar la noció esmentada.

Tenint en compte la comunitat de veïns resultant de l'estudi (catorze denominacions que fan referència a cinc nocions), i tenint en compte les característiques del corpus emprat (un corpus relativament petit format per textos d'autors que fan un ús controlat de la terminologia i que són continuistes de la línia de Duarte), considerem que la dispersió denominativa i nocional present en la bibliografia sobre el LJC és molt elevada i, consegüentment, queda encara més justificada la necessitat de disposar de la nomenclatura apuntada més amunt.

Emprar aquesta nomenclatura en els estudis futurs permetrà reduir i, per tant, controlar la dispersió denominativa i nocional al voltant de la noció que estudiem, amb la qual cosa contribuïm a enfocar la precisió de la comunicació especialitzada, desfer ambigüïtats en relació amb la delimitació del LJC, evitar la propagació de múltiples denominacions amb un mateix referent a altres camps i, també, millorar les vies d'accés a la informació en sistemes de catalogació.

Així mateix, dels resultats obtinguts també constatem que no és adequat concebre el llenguatge jurídic i el llenguatge administratiu com dos llenguatges diferents o que s'interseccionen, i que, seguint la línia ja apuntada per Domènech (2012, 2017), cal considerar el llenguatge administratiu com un tipus de llenguatge jurídic i que, per tant, hi manté una relació d'inclusió. Per aquest motiu, en aquest treball decidim referir-nos al llenguatge administratiu amb el terme *registre administratiu*.

D'altra banda, la metodologia seguida i els resultats obtinguts també permeten inferir conclusions sobre les circumstàncies que han afavorit la dispersió denominativa i nocional que aquí abordem:

1. El fet que no trobem la noció objecte d'estudi recollida en cap obra lexicogràfica i el fet que hem de recórrer a materials didàctics, articles o inclús recensions de llibres per trobar-ne delimitacions nocionals menen a pensar que es tracta d'una noció que ha rebut poca atenció teòrica i que no ha estat objecte de normalització terminològica.
2. Les circumstàncies històriques han propiciat que la normalització del llenguatge jurídic comencés per un dels seus registres, el *registre administratiu*, amb un àmbit d'ús molt ben delimitat, l'Administració pública; la qual cosa va fer que es posés el focus sobre aquest registre i se'l concebés com si fos un llenguatge separat del LJC.
3. La convergència, detectada en l'anàlisi semàntica, entre el model lingüístic del LJC i el del *registre administratiu* o el *registre legislatiu* afavoreix la confusió sobretot a l'hora de descriure'l's i delimitar-los semànticament.
4. L'heterogeneïtat i la variació, com a característiques intrínseqües de qualsevol llengua i llenguatge d'especialitat, impossibiliten l'establiment de límits clars i nítids entre els llenguatges d'especialitat i els seus registres; i les obres que aborden la variació lingüística en general i els llenguatges d'especialitat (a tall d'exemple, Cabré, 1992; Domènech, 2006; Marí i Cassany, 1990, i Conca et al., 1998) també empren una terminologia molt variada, en què, d'una banda, es documenten termes com *codi*, *subcodi*, *registre*, *tecnolocità* i *llenguatge* per fer referència als llenguatges d'especialitat, i, de l'altra, s'observa l'ús del mateix terme *llenguatge* tant per designar llenguatges que n'inclouen d'altres com per designar els que hi estan inclosos i, en conseqüència, la jerarquia o les relacions semàntiques d'inclusió que es podrien establir entre aquests llenguatges són invisibles.

Com a darrer punt, els resultats i les conclusions d'aquest estudi sobre la variació terminològica al voltant de la noció *varietat funcional de la llengua catalana que correspon al camp del dret* representen una contribució als estudis de variació terminològica en textos especialitzats.

Objectiu 2: documentar la història del LJC i el context en què s'emmarquen els estudis d'aquesta tesi.

Per assolir el segon objectiu de la tesi donem compte de la història del llenguatge jurídic català, des dels primers textos jurídics documentats del segle XI fins al procés de normalització lingüística present en l'actualitat. Fem referència al marc històric i l'estatus que s'atorga al català; documentem els principals textos jurídics elaborats en llengua catalana, en especial, els que corresponen a etapes medievals i modernes; fem esment de l'ús quantitatiu i qualitatiu del LJC, i tractem amb més detall les etapes del restabliment i de l'estancament del LJC, per ser, la primera, el període en què es configura el nostre objecte d'estudi, i, la segona, el període en què se circumscriuen els estudis que duem a terme. Per fer aquesta exposició ens basem en diverses fonts, d'entre les quals destaquem les contribucions de Duarte, Alsina i Sibina (2002), que aporten una proposta de divisió de la història del LJC, la qual adoptem i completem; les obres de caràcter divulgatiu de Ferrando i Nicolás (2005), i Duarte i Massip (1991), que proporcionen les dades necessàries per a la descripció del marc històric, i els articles especialitzats que aborden el LJC des de l'òptica de la lingüística històrica i que han estat publicats de forma separada en els diferents números de la *Revista de Llengua i Dret*. El tractament que fem de la informació és sintètic i se centra sobretot en Catalunya.

Resultats

La història del LJC es divideix en nou etapes: i) l'etapa de gènesi, ii) l'etapa de creixement, iii) l'etapa de maduresa, iv) l'etapa de recessió, v) la primera etapa d'opressió legal, vi) l'etapa de reviscolament, vii) la segona etapa d'opressió legal, viii) l'etapa de restabliment, i ix) l'etapa d'estancament. En les tres primeres etapes, les de gènesi, creixement i maduresa, que cobreixen el període del segle XI a la segona meitat del segle XV, el LJC neix, s'expandeix i es consolida. Es documenten diversos textos jurídics sobretot de caire legislatiu, i es registren usos del LJC a Catalunya, però també a les Balears, el Regne de València, Sardenya, Sicília, Nàpols i també Grècia. A la segona meitat del segle XV s'inicia la quarta etapa, la de recessió, en què el castellà esdevé la llengua de la Cort i fa minvar el prestigi del català; aquest fet propicia una recessió quantitativa que va comportar un procés de substitució lingüística del català pel castellà que va tenir una incidència variada segons el territori, i també una recessió qualitativa del LJC que va ocasionar la castellanització del lèxic i les estructures lingüístiques de la llengua catalana en els escrits jurídics.

Des del segle XVIII fins a finals del segle XIX, la primera etapa d'opressió legal, el LJC és objecte de prohibicions i limitacions constants, i cal recórrer a les escriptures notariales i els testaments per documentar-ne usos. Aquesta etapa va seguida de l'etapa de reviscolament, en què es produeixen reivindicacions per recuperar la llengua catalana, unes reivindicacions que es fan realitat en els breus períodes de la Mancomunitat (1914-1925), en què s'aprova l'ortografia i la gramàtica oficials del català, i de la Segona República (1931-1939), en què el català esdevé oficial. L'any 1939 comença la segona etapa d'opressió legal que coincideix amb la Dictadura de Franco, en què el català torna a estar prohibit.

Un cop acabada la dictadura, s'inicia l'etapa de restabliment (1975-2001), la qual es caracteritza per una inicial embranzida institucional que posa en marxa tot un procés de normalització lingüística del LJC que se centra sobretot en el seu registre administratiu. Finalment, l'etapa d'estancament (2001-actualitat), malgrat que representa la continuïtat de l'etapa de restabliment, en el sentit que el marc institucional i també les polítiques lingüístiques continuen vigents, la situació del LJC no avança respecte de tot el que s'ha aconseguit en l'etapa anterior: els obstacles que impedeixen millorar la situació continuen essent pràcticament els mateixos, el marc jurídic experimenta un retrocés a causa de la STC 31/2010, l'ús del LJC disminueix en àmbits com la justícia i el notariat, els resultats registrats de les actuacions de normalització no corresponen als esforços invertits, i, a més, té lloc una retallada pressupostària a causa de la crisi econòmica que frena el desenvolupament de certes actuacions de normalització lingüística.

Conclusions

Tenint en compte els diferents estatus que ha tingut el català al llarg dels anys, la història del LJC es divideix en nou etapes: l'etapa de gènesi, la de creixement, la de maduresa, la de recessió, la primera etapa d'opressió legal, l'etapa de reviscolament, la segona etapa d'opressió legal, l'etapa de restabliment i la d'estancament.

L'ús del LJC, que es documenta per primera vegada el segle XI, tot i haver registrat moments en què minvava molt, encara perdura en l'actualitat. El període que va del segle XI fins a la segona meitat del segle XV aglutina la major part de fonts lingüístiques, moltes d'elles textos legislatius, utilitzades per a l'observació dels usos lingüístics que es busquen recuperar per al nou model lingüístic. En són una mostra els *Furs de València* (1261), el *Libre de les Costums de Tortosa* (1272), els *Usatges de Barcelona* i el posterior *Compendium* (segle XV). Les etapes en què els usos del LJC disminueixen coincideixen amb les etapes en què el LJC no és una llengua oficial, i en aquests períodes d'opressió cal recórrer a l'esfera privada per trobar documents com les escriptures notarials i els testaments, que mantenen vius usos genuïns del LJC.

La llarga durada de les dues etapes d'opressió legal juntes, pràcticament dos-cents cinquanta anys (del segle XVIII a finals del segle XIX, i del 1939 al 1975), en què el LJC és apartat de l'esfera pública, prohibit i fins i tot perseguit, i les conseqüències que això comporta, justifiquen el tarannà de les actuacions de normalització lingüística dutes a termes a l'etapa del restabliment del LJC, les quals busquen recuperar el LJC des del punt de vista jurídic, lingüístic i funcional.

A pesar de les múltiples actuacions executades per millorar la situació del LJC, els indicadors sobre l'ús del LJC registren gradualment xifres inferiors, i la semblança entre els obstacles que impedeixen un ús normal del LJC els anys vuitanta i els que ho fan en l'actualitat és elevada, la qual cosa ens condueix a una etapa d'estancament, en què, a més, el marc jurídic que empara els usos del LJC es veu retallat per la STC 31/2010 i no aconsegueix regular noves funcionalitats per al LJC, i la migradesa econòmica frena el desenvolupament d'actuacions de normalització lingüística.

El repàs històric dut a terme representa una nova contribució per als estudis del LJC en reunir i posar en relació dades sobre el LJC que han estat publicades de forma separada, i que exposades conjuntament permeten copsar l'evolució que ha experimentat aquest tecnolecte i entendre la situació actual.

Objectiu 3: crear una eina que reculli els recursos de LJC del panorama documental actual i contribueixi alhora a millorar aquest panorama.

Per atényer el tercer objectiu, dissenyem una base de dades documental anomenada Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 i, a partir d'aquesta eina, fem una descripció del panorama documental objecte d'estudi, la qual fa visibles els buits i les redundàncies, i aporta dades útils per detectar punts de millora. Per a la creació de la base de dades documental, ens basem en les aportacions de Codina (1996) i, primer, delimitem les característiques essencials de la base de dades (el segment de la realitat que representa, els objectius i les entitats que ha de registrar); segon, seleccionem els camps d'informació necessaris i estipulem el tractament documental que requereix la interpretació posterior de les dades mitjançant gràfics; tercer, cerquem recursos sobre LJC publicats durant el període 2000-2018, n'extraiem les dades i les bolquem en un full de càlcul, i quart, implantem la base de dades en línia (<https://parles.upf.edu/llocs/adljc>), per a la qual cosa comptem amb el suport informàtic finançat per la UPF. Un cop recollits 232 recursos de LJC, considerem que és un nombre prou exhaustiu perquè el Catàleg esdevingui representatiu del període que cobreix i permeti fer una descripció global suficient per aconseguir el nostre objectiu. Per a la descripció documental, fem ús de les opcions de cerca que ofereix el Catàleg, de les quals destaquem l'opció de cerca per paraula clau —atès que pal·lia el biaix que suposa emprar classificacions tancades de recursos lingüístics i permet detectar la dispersió existent en els recursos—, la informació projectada pels gràfics i també l'observació directa dels recursos, i descrivim el panorama a partir dels sis paràmetres següents: any de publicació, sector i zona

geogràfica on s'ha publicat el recurs, tipus de mitjà, tipus de font d'informació i tipus de recurs; també n'examinem les redundàncies de contingut.

Resultats

El resultat d'aquest estudi és doble: per una banda, la creació del Catàleg de recursos de LJC 2000-2018, i, per l'altra, la descripció del panorama documental.

El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 recull de manera conjunta, ordenada i actualitzable 232 recursos; ofereix opcions de cerca dels recursos segons tretze paràmetres diferents (títol, autor, any de publicació, editor, sector i zona geogràfica en què s'ha publicat, tipus de mitjà, tipus de font d'informació, tipus de recurs i paraula clau, i, en el cas de les fonts terminològiques, definicions, exemples i nombre d'entrades superior o inferior a 6.000 termes); proporciona accés directe als recursos en línia, i, a més, genera catorze gràfics que projecten informació sobre el panorama documental actual.

D'altra banda, el panorama documental de recursos de LJC es caracteritza per registrar la producció més elevada de recursos els anys 2005 i 2011, que justament coincideixen amb els anys en què s'han celebrat jornades d'estudi sobre el LJC. Més de la meitat de les iniciatives per elaborar recursos provenen de Catalunya, i, dins d'aquesta regió, la majoria són del sector de l'Administració pública. L'àmbit acadèmic també ha desenvolupat un paper important en l'elaboració de recursos, si bé menor que l'Administració pública, però molt superior als sectors sindical, editorial i professional; d'aquest últim sector només recollim recursos publicats per l'advocacia i no consten recursos publicats pels col·lectius de la judicatura, la procuradoria i el notariat. Dues de les característiques dels recursos que publiquen els sectors de l'Administració pública i l'acadèmic són la llicència dús obert de què disposen tots els recursos i la redundància de recursos, especialment de manuals de redacció i estil. D'altra banda, segons el tipus de mitjà, els recursos publicats en línia són els més abundants, a pesar que no hi ha recursos en format vídeo ni cap aplicació per a mòbil, i els recursos en paper i CD-ROM cada vegada són més escassos.

Pel que fa als tipus de fonts d'informació, el nombre de fonts d'informació gramatical, discursiva i convencional i de fonts terminològiques és més elevat que el nombre de fonts especialitzades i jurídiques. I en alguns casos les fonts d'informació gramatical, discursiva i convencional inclouen fonts terminològiques, però no al revés, ja que la dispersió tipològica està concentrada sobretot en els manuals de redacció i estil, mentre que recursos com els apunts lingüístics, reculls de models de documents i diccionaris terminològics són els tipus de recurs que queden més invisibilitzats a causa de la dispersió esmentada. Aquest tipus de dispersió tipològica obliga a interpretar les dades numèriques que oferim com a dades aproximatives.

El tipus de recurs més abundant són els manuals de redacció i estil, els quals presenten redundàncies de contingut elevades. En aquest segment s'hi mantenen els buits ja detectats pels experts com els manuals sobre argumentació i repertoris d'errors freqüents per a la traducció jurídica. Els segments dels apunts lingüístics, els recolls de models de documents i els materials didàctics també registren redundàncies de contingut. L'últim segment, a més, presenta buits, com ara materials especialitzats en altres registres del LJC diferents de l'administratiu, materials adaptats als diferents col·lectius de professionals del dret i materials adreçats a un públic que no té un nivell de suficiència (C1) de català.

A propòsit de les fonts terminològiques, les que més abunden són els diccionaris terminològics bilingües de la combinació lingüística català-castellà de menys de 6.000 termes, amb definicions i sense exemples. D'entre els diccionaris, destaca el *Diccionari jurídic* de la SCEJ, filial de l'IEC, en ser l'única font terminològica de més de 6.000 termes, amb definicions i exemples. Pel que fa als buits d'aquest segment, es mantenen els ja detectats pels experts, que són diccionaris jurídics bilingües exhaustius, diccionaris fraseològics i diccionaris amb més informació gramatical, amb notes dús i definicions amb orientació enciclopèdica. Sobre les fonts especialitzades, hi ha una tesi doctoral que aborda el LJC des del punt de vista lingüístic, trenta-dos articles especialitzats i cap catàleg que

reculli els recursos publicats els últims anys; pel que fa a les fonts jurídiques, els formularis jurídics actualitzats des del punt de vista jurídic i en català registren un nombre reduït.

Conclusions

Les conclusions que extraiem de l'anàlisi documental procedeixen tant de la creació de l'eina com dels resultats obtinguts a través d'ella.

El Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 constitueix un instrument que, un cop obert al públic, contribueix a millorar el panorama actual del LJC, perquè incrementa les vies d'accés als recursos mitjançant les múltiples opcions de cerca que ofereix i que són sobretot útils per als recursos que han experimentat una forta proliferació, com els diccionaris terminològics i els manuals de redacció i estil; representa, gràcies a l'opció de cerca per paraula clau, un primer pas per reduir les dificultats d'accés a la informació que suposa la dispersió tipològica existent en els recursos; proporciona accés directe als recursos en línia; és actualitzable; projecta informació sobre el panorama documental i en fa visibles els buits i les redundàncies; omple el buit d'un recopilatori de recursos de LJC actualitzat, i, en definitiva, millora la difusió dels recursos i en fomenta el coneixement en tractar-se d'una plataforma que recull i ordena fins a 232 recursos de LJC.

Així doncs, el Catàleg és útil per a l'investigador que vulgui fer recerca, per exemple, en LJC o lexicografia, ja que permet segmentar de forma automàtica el panorama documental dels recursos del LJC a partir de diversos paràmetres; és interessant per a les institucions amb funcions de planificació o normalització lingüístiques per prendre consciència dels problemes que hi ha en el panorama documental 2000-2018; també fa servei a l'àmbit de la docència, especialment, la docència en jurilingüística, però també en dret, ja que permet treballar competències relacionades amb la cerca documental i la consulta d'informació lingüística, i també és una eina de profit per al traductor o el jurista, o qualsevol persona interessada en el LJC, com a usuaris del LJC, perquè, a través de la plataforma, tenen accés a 232 recursos lingüístics que els poden ajudar a satisfer les seves necessitats lingüístiques relacionades amb el LJC. En efecte, el Catàleg aspira a ser una eina amb aplicacions al camp de la recerca, la planificació o normalització lingüístiques, la docència, la traducció jurídica i al camp professional del dret.

Així mateix, aquest instrument, tal com apuntem en l'apartat 6.2.b, permet un desenvolupament addicional que contribuiria a resoldre altres problemes del panorama, com la disfunció entre el perfil de l'usuari i la manera com conceptualitza la informació el recurs, la inestabilitat dels recursos en línia i també contribuiria a reduir encara més els inconvenients de la dispersió tipològica.

D'altra banda, a partir de la informació sobre el panorama documental, arribem a un seguit de conclusions que constitueixen dades útils per al disseny d'actuacions que millorin el panorama documental. Les conclusions són:

- És innecessària la publicació, en el sector de l'Administració pública i el sector acadèmic, de més fonts d'informació gramatical, discursiva i convencional sobre criteris de majúscules, abreviacions, tractaments protocol·laris, criteris per a una redacció no sexista i criteris de redacció planera, perquè el panorama ja disposa de materials suficients.
- Els sectors editorial i professional (sobretot la judicatura, la procuraduria i el notariat) no tenen un gran interès en la promoció de recursos lingüístics de LJC.
- És inefficient la publicació de més diccionaris terminològics especialitzats en dret, llevat que es tracti d'una branca del dret encara no codificada, que siguin bilingües català-castellà, de menys de 6.000 termes, amb només definicions, sense exemples, perquè ja se n'ha publicat un nombre molt elevat.
- També és innecessari publicar més reculls de models de documents i apunts lingüístics, llevat que s'incorporin nous continguts.
- La cooperació entre diferents institucions en l'elaboració de recursos lingüístics és una bona iniciativa per evitar redundàncies de recursos amb redundàncies de contingut (com és

el cas de l'elaboració del *Manual de documents i llenguatge administratius*, 2009, editat per fins a cinc universitats de la Comunitat Valenciana, i el manual *Criteris lingüístics: per a textos corporatius de difusió general*, 2013, elaborat per la Xarxa Vives d'Universitats).

- La publicació de recursos lingüístics en format vídeo o aplicació per a mòbil representaria la introducció de nous formats en el panorama.
- El fet que les dades de bona part dels recursos es trobin en línia i amb llicència d'ús obert facilita l'explotació dels recursos.
- Hi ha poca recerca sobre LJC.
- L'organització de jornades sobre el LJC promou la publicació d'articles especialitzats sobre el LJC i, per tant, impulsa la recerca sobre aquest tecnolecte.
- Completa el panorama, en cas que se'n demostrés la necessitat, l'elaboració de formularis jurídics actualitzats; materials didàctics especialitzats en l'àmbit notarial, la judicatura i l'advocacia; materials didàctics de llenguatge jurídic adreçats a un públic no catalanoparlant; manuals d'argumentació; diccionaris fraseològics; diccionaris bilingües amb exhaustivitat en el nombre d'entrades lexicogràfiques, amb definicions d'orientació enciclopèdica i més informació gramatical, i repertoris d'errors freqüents per a la traducció jurídica.
- El panorama disposa de recursos de referència, com ara el *Diccionari jurídic* de la SCEJ.

En darrer terme, els resultats de la descripció del panorama documental dels recursos de LJC publicats en el període 2000-2018 també permeten una lectura en clau sociolingüística, ja que un recurs lingüístic no és simplement un producte lingüístic, sinó que també és un producte sociohistòric i ideològic.

Objectiu 4: detectar si el model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada.

L'establiment d'aquest objectiu ve donat per la falta de seguiment de les instruccions de la CALA en els manuals que codifiquen actualment el LJC. Així, per esbrinar si el model lingüístic ha estat adoptat també en aquests manuals, comparem, en termes de continuïtat, vacil·lació o discrepància, la codificació de dotze elements del model de referència (cinc principis rectors i set criteris lingüístics) amb la codificació que en fan altres organismes mitjançant els seus respectius manuals de redacció i estil. I ho fem a partir d'un corpus bibliogràfic format pels manuals de redacció i estil que difonen els models lingüístics adoptats per tretze organismes que operen en els sectors administratiu públic, acadèmic, sindical i professional, i que es troben a les zones del domini lingüístic català de Catalunya, la Comunitat Valenciana, les Illes Balears i Andorra.

Resultats

El model lingüístic de referència del LJC s'ha adoptat de forma generalitzada en organismes procedents de diverses zones geogràfiques i pertanyents a diversos sectors: organismes d'Andorra, Catalunya, la Comunitat Valenciana i les Illes Balears han adoptat de forma generalitzada el model lingüístic en els seus manuals de redacció i estil, independentment del sector a què pertanyin, l'universitari, el sindical, el professional i l'Administració pública. Amb tot, la lectura individual de l'adopció de cada principi rector i cada criteri lingüístic condueix a detectar dos criteris lingüístics que han estat adoptats parcialment: l'ús del *nós* com a tractament preferent i l'ús de les xifres aràbigues en els apartats dels documents jurídics.

La metodologia emprada també ha permès efectuar les observacions següents:

- Els criteris lingüístics registren més vacil·lacions i discrepàncies en comparació amb els principis rectors, els quals només registren dues vacil·lacions sense cap discrepància.
- No advertim cap vincle significatiu entre la codificació i els factors *organisme*, *zona geogràfica* i *sector*, a pesar que hi ha observacions puntuals que condueixen a pensar que l'*organisme* i el *sector* podrien influir en la codificació.
- La terminologia emprada per a la codificació és redundant, i l'estructura dels capítols, molt semblant (tots s'organitzen des de l'òptica lingüística i contenen els mateixos tipus d'apartats).

- La codificació del model lingüístic de referència està recollida en diverses publicacions editades per separat.

Conclusions

Al cap de quasi vint anys d'haver finalitzat la codificació del model lingüístic de referència del LJC, el model s'ha consolidat i ha arribat a altres sectors i zones geogràfiques. Així doncs, podem qualificar de positiu el balanç de les polítiques lingüístiques que van impulsar la fixació del nou model lingüístic del LJC, i les actuacions de normalització lingüística encaminades a la codificació d'aquest nou model queden avalades per l'àmplia adopció que hi ha hagut del model: els criteris de fixació basats en la tradició i la modernitat han resultat encertats, així com tota la tasca d'unificació d'aspectes convencionals.

No obstant això, hi ha dos criteris lingüístics que, atès que han estat adoptats de forma parcial, considerem que requereixen una revisió: es tracta de l'ús de *vós* com a tractament preferent i l'ús de les xifres aràbigues en els documents jurídics, els quals requereixen una ànalisi més profunda que tingui com a objectius trobar els motius que provoquen les vacil·lacions i discrepàncies i valorar si cal rectificar-los o si cal que el model es flexibilitzi en aquests punts.

L'ànalisi també permet mostrar que la divisió del model lingüístic del LJC entre principis rectors i criteris lingüístics és útil per a la seva descripció i estudi. En concret, el model lingüístic del LJC es caracteritza per cinc principis rectors: els principis d'identitat, de claredat, de respecte, d'igualtat i d'homogeneïtat, els quals assenten les bases del model de les quals deriva tot el conjunt de criteris lingüístics que fixen una forma lingüística en detriment d'una altra. Els criteris lingüístics del model lingüístic del LJC afecten sobretot els plans terminològic, morfològic, estilístic i convencional del tecnolecte, i són més susceptibles de patir vacil·lacions i discrepàncies que els principis rectors.

En relació amb els factors *organisme*, *zona geogràfica* i *sector*, inferim que, en general, no afecten la codificació del model lingüístic del LJC. Diem *en general*, perquè sí que observem dos casos puntuals: un cas relatiu a un organisme, l'AVL, la idiosincràsia de la qual podria ser la causa de les vacil·lacions i les discrepàncies detectades en les seves fonts, i un altre cas relatiu al sector, atès que, arran del que documentem en el manual de la UPF i la CAIB, el factor *sector* sí que podria ser rellevant per a la codificació dels elements. En tot cas, caldrien més ànalisis per corroborar la influència d'aquests factors en la codificació del model.

I, finalment, pel que fa a la terminologia emprada en les descripcions del model lingüístic, arribem a la conclusió que la redundància terminològica detectada i l'elevada semblança entre els manuals codificadors (tots organitzats des de l'òptica lingüística amb els mateixos apartats) poden ser un indicí que el model s'ha adoptat de forma acrítica.

Objectiu 5: mesurar el grau d'implantació del model lingüístic del LJC en textos representatius de l'àmbit privat.

Per complir el cinquè objectiu, partim d'un corpus textual format per escrits jurídics varis en què mesurem, basant-nos en les fórmules emprades en estudis d'implantació de la normativa (Labèrnia, 2015, que es basa en Quirion, 2003), el grau d'implantació de vint-i-tres elements representatius del model lingüístic, que classifiquem en quatre tipus d'unitats: criteris d'estil, convencions formals, terminologia i aspectes morfosintàctics. Tot plegat permet obtenir els percentatges d'implantació de cadascun dels elements, les mitjanes d'implantació per tipus d'unitat i la mitjana global d'implantació del model. I per superar la fase de descripció i mesurar la implantació en termes qualitatius, classifiquem els percentatges obtinguts segons un barem d'implantació dividit en quatre graus: grau d'implantació elevat, mitjà, baix, i nul o pràcticament nul.

El corpus textual que fem servir és representatiu i suficient en estar format per cent divuit textos jurídics redactats en català, pertanyents al camp conceptual del dret, produïts entre l'any 2005 i el 2016 directament per vint-i-cinc advocats procedents d'arreu del territori de Catalunya i amb un

perfil majoritàriament catalanoparlant. Triem el sector de l'advocacia, perquè és representatiu de l'àmbit privat, està inexplorat, és un dels col·lectius més sensibles en temes lingüístics i ha sigut destinatari de moltes iniciatives enfocades a normalitzar el LJC.

Resultats

El grau d'implantació del model lingüístic del LJC en textos representatius de l'àmbit privat és d'un 43,7%, que significa que el grau d'implantació és baix i que el model no està implantat. Tenint en compte les mitjanes calculades per cada tipus d'unitat, el tipus que presenta un grau mitjà d'implantació són els criteris d'estil, amb un 64,4% d'implantació de mitjana; en canvi, la resta presenta un grau d'implantació baix: la terminologia, un 39,5%; els aspectes morfosintàctics, un 36,6%, i les convencions formals, un 26,8%. En relació amb la terminologia, identifiquem dues tendències oposades: les UCE simples tendeixen a implantar-se, mentre que les UCE sintagmàtiques tendeixen a no implantar-se.

I des de la perspectiva de les unitats d'anàlisi, les que presenten un grau d'implantació elevat són: l'ús dels tractaments *senyor* i *seanya*, la restricció dels tractaments protocol·laris, l'ús mesurat de llatinismes, la supressió d'expressions que denotin humiliació o afalac, l'ús dels termes *interlocutòria* i *actuacions* i l'ús correcte del règim verbal de *notificar*. Les unitats que registren un grau d'implantació mitjà són la supressió del punt en l'expressió de les sigles i l'ús de la primera persona per a l'emissor. Les unitats que registren una implantació baixa són l'ús de la minúscula en càrrecs i denominacions de professionals, el terme *certificat*, l'article *el* (amb valor individualitzador) que introduceix una oració de relatiu i l'ús del *doncs* amb valor consecutiu. I les que presenten un grau d'implantació nul o pràcticament nul són l'ús de tractament de *vós*, l'ús de xifres aràbigues per estructurar els apartats d'un text, la restricció de l'ús abusiu de majúscules, l'ús de la majúscula inicial en denominacions de textos legislatius, les convencions en l'expressió de la data, els règims verbals dels verbs *acompanyar* i *recórrer* i les UCE *si escau, com corresponguí en dret i dins el termini (establert) i la forma escaient*.

Conclusions

En vista que el model lingüístic del LJC no està implantat en textos produïts per l'advocacia, un col·lectiu jurídic representatiu de l'àmbit privat, constatem que el procés de normalització del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat no s'ha acabat; és a dir, encara no hi ha hagut un trasllat efectiu entre la codificació i la difusió que s'ha fet del model lingüístic i l'ús d'aquest model en els escrits jurídics. En efecte, el poc ús del LJC que es fa en l'àmbit privat (vegeu estadístiques en l'apartat 2.9) no s'adiu al model lingüístic del LJC.

Considerem desafortunada aquesta conclusió tenint en compte que el procés de normalització va començar fa quasi quaranta anys i s'han dut a terme múltiples actuacions de codificació i difusió del model lingüístic del LJC (cursos formatius de nivell J, tallers informatius, jornades, plans de qualitat lingüística en despatxos d'advocats, etc.). Les conclusions d'aquesta anàlisi constaten que les actuacions esmentades no han reeixit i que cal revisar què ha fallat en el procés de normalització lingüística del model del LJC.

A més, atenent el perfil dels participants en l'estudi, que és clarament catalanoparlant i sensible a temes lingüístics, s'esperava que un grup d'aquestes característiques utilitzaria el model lingüístic. Per consegüent, si l'advocacia, com un dels col·lectius més sensibles en temes de llengua catalana, no empra el model, és poc probable que ho facin altres col·lectius de l'àmbit privat.

D'altra banda, en vista dels graus d'implantació obtinguts, no hi ha tendències d'implantació homogènies des del punt de vista dels tipus d'unitats, ja que el grau d'implantació depèn, en gran mesura, de la unitat d'anàlisi en concret; així i tot, identifiquem els punts forts i els punts febles que presenta el model. Els punts forts del model són els criteris d'estil relatius a la supressió dels tractaments protocol·laris i les formes barroques, humiliants i amb referències religioses: en general, l'usuari del LJC de l'àmbit privat abandona aquest tipus d'expressions tan emprades abans i que ara el model busca eliminar. Igualment, en general, no s'abusa de les expressions llatines, la qual cosa

interpretarem com una tendència cap al llenguatge més directe i clar. Seguint amb els punts forts, cal esmentar la implantació d'*interlocutòria*, un terme la codificació del qual havia sigut molt polèmica, i la implantació d'*actuacions* com a traducció d'*ante*, i també l'ús dels tractaments *senyor* i *senyora*, en detriment d'altres de més formals, discriminadors i castellanitzants.

Per contra, els punts febles del model estan relacionats amb l'ús del *vós* (tot i que el corpus en què analitzem l'ús de *vós* és de dimensions petites, la tendència és bastant clara: el tractament de *vós* no és la forma preferent en els escrits analitzats), en el lloc del qual l'usuari prefereix el *vostè*; la fraseologia, sobretot la de caire jurídic (ja que, com diem més amunt, la fraseologia més aviat barroca sí que ha caigut en desús); les convencions formals, en què, per un costat, es manté la majúscula reverencial, i, per l'altre, l'usuari no en fa en general un ús coherent, i els aspectes morfosintàctics, que continuen presentant moltes interferències procedents del castellà en els escrits jurídics.

Els resultats i les conclusions obtingudes omplen un buit en els estudis del LJC, ja que l'àmbit jurídic és dels més inexplorats. Constitueixen dades útils per als lingüistes encarregats d'actualitzar i revisar el model lingüístic del LJC i per als docents de LJC i els editors de materials didàctics, ja que amb aquest estudi tenen identificats els elements lingüístics més controvertits i, per tant, les qüestions en què cal posar més èmfasi. També són útils per a planificadors o dinamitzadors lingüístics que vulguin dissenyar noves actuacions en l'àmbit jurídic privat, ja que constatem a partir d'un estudi que el procés de normalització no s'ha acabat i en detectem els punts febles, i per a legisladors que vulguin revisar la política lingüística dirigida a l'àmbit jurídic.

D'altra banda, la descripció de la implantació dels elements morfosintàctics i terminològics no només es pot interpretar en clau d'implantació del model lingüístic del LJC, sinó també en clau d'implantació de la normativa i implantació terminològica, respectivament. I quant a la metodologia emprada per mesurar la implantació d'un model lingüístic, la qual combina el càlcul del percentatge d'implantació (basat en Quirion, 2003) amb el barem d'implantació (dissenyat ad hoc), creiem que ha sigut satisfactoria perquè ha permès interpretar els resultats i pot ser útil per a futurs estudis d'implantació d'aquest mateix model o d'altres models lingüístics d'altres àmbits.

Valoracions sobre els factors d'implantació

Cloem aquestes conclusions amb un seguit de valoracions, més subjectives, que tenen origen en el fet que les conclusions i els resultats obtinguts en aquesta anàlisi, juntament amb els de les altres anàlisis que componen la tesi i altres estudis externs, permeten descartar causes i apuntar possibles motius del grau baix d'implantació del model lingüístic del LJC. Primer, apuntem les causes que tenen a veure amb la implantació global del model, i tot seguit les relacionades amb les unitats d'anàlisi.

En relació amb les causes que expliquen la baixa implantació del model lingüístic, el fet que els usuaris no facin un ús coherent de les convencions formals dins un mateix text (com ara els usos de majúscules en les denominacions de les lleis, l'expressió de la data, etc.) fa pensar que l'usuari no aplica les convencions perquè no les coneix. Per tant, el desconeixement del model podria ser una causa de la no implantació; la qual cosa lliga amb la insuficiència de formació en LJC que documenta Mestres (2016)¹⁰⁹ a les facultats de dret, la qual, a més, pot fer pensar que una de les causes del no coneixement —i, per tant, de la no implantació— és la falta de formació. En aquest sentit, doncs, i tal com apuntem en el capítol 6, incrementar el nombre d'accions de tipus formatiu que facin arribar el model lingüístic del LJC a un públic més ampli pot ser una bona mesura per revertir la baixa implantació documentada.

D'altra banda, les característiques sociolingüístiques de l'àmbit jurídic privat, en què l'ús del català és molt escàs (vegeu l'apartat 2.9), no afavoreixen una implantació adequada del model lingüístic. En conseqüència, les condicions sociolingüístiques poden ser un factor que afecta la implantació del

¹⁰⁹ Si bé és cert que l'anàlisi de Mestres és de l'any 2016 i cap dels participants al corpus ha fet la carrera de dret en aquest any, també és cert que és més probable que la carrera de dret ofereixi més assignatures de redacció jurídica en català ara que no pas abans.

model. I en vista que en l'estudi del panorama documental (capítol 3) documentem poques iniciatives de manuals de redacció i estil procedents del sector professional, entenem que hi ha poc interès per part dels usuaris del LJC d'aquest sector en el model lingüístic. Per tant, les causes de la baixa implantació del model també poden tenir a veure amb una actitud desinteressada dels usuaris.

Finalment, respecte a les causes que expliquen els diversos graus d'implantació de les unitats concretes del model lingüístic del LJC, creiem que la baixa implantació del tractament de *vós* està més relacionada amb l'evolució dels usos i les connotacions que pateix aquest tractament¹¹⁰ que no pas amb la desconeixença. En l'estudi sobre la codificació (capítol 4) documentem dos manuals que constaten que el *vostè* és un tractament preferent en l'àmbit privat, i en aquest estudi el participant prefereix el *vostè*, el qual s'ha utilitzat en 16 dels 20 escrits.

Sobre les UCE simples: la tendència a la implantació d'aquestes unitats està afavorida pel caràcter normatiu que ha adquirit la terminologia, i, a més d'estar normativitzada per un organisme (en aquest cas, el TERMCAT), la legislació també exerceix una funció rellevant de codificació que contribueix a la seva implantació. Contràriament, les UCE sintagmàtiques no s'implanten perquè no estan tan normativitzades com la terminologia, i perquè l'usuari no se sent còmode amb la fraseologia catalana (a causa, al nostre parer, de la falta de tradició d'expressions fraseològiques), perquè sovint transmet un registre que no és el que busquen els usuaris del LJC. És una tendència observada que va en la línia del que observem en els tallers i del que constata Pou (2011).

Pel que fa a les convencions formals, en general, creiem que no estan implantades perquè no es coneixen (tal com ho evidencia la poca coherència interna en els escrits), i també perquè probablement els advocats —com a professionals particulars— no tinguin una necessitat d'homogeneïtzar tants usos lingüístics. Entenem que les convencions formals són aspectes que inicialment es van pensar per al registre administratiu, tenint present que una institució, una administració pública, havia de projectar una imatge homogènia, unificada, i calia disminuir la dispersió de formes que apareguessin en els seus escrits. Amb aquest objectiu, i pensant en tot moment que l'Administració pública disposava de serveis lingüístics, van fixar tot un conjunt de convencions formals: abreviacions, sigles, certs usos de la puntuació, símbols i usos de majúscules i minúscules. Per tant, creiem que caldría valorar si es pot exigir al sector privat (i sobretot a professionals particulars) el mateix nivell d'homogeneïtzació que es va concebre per al LJC pensat per a la Generalitat. Per acabar l'apartat de les convencions formals, fem una referència breu al criteri relatiu a l'ús de la minúscula en les denominacions de càrrecs, el qual creiem que no està implantat perquè, en realitat, la jerarquia no ha desaparegut.

Com a darrer punt de les valoracions, creiem que és evident que la no implantació dels aspectes morfosintàctics es deu a la castellanització de l'àmbit (jurisprudència en castellà, manuals de dret majoritàriament també en castellà, la legislació oficial primer es publica al BOE en castellà, etc.), així com a la gran proximitat entre les gramàtiques catalana i castellana, que contribueix al fet que els aspectes morfosintàctics siguin reticents a implantar-se i es produueixin calcs.

Objectiu 6: transformar els resultats de la recerca científica en propostes d'acció tangibles implementables en la societat.

Per a l'assoliment del sisè objectiu analitzem els resultats dels cinc estudis que componen aquesta tesi mitjançant una matriu DAFO —un instrument de l'àmbit empresarial que extrapolem a l'àmbit de la planificació lingüística—, la qual ens permet interpretar en clau de debilitats, amenaces, fortaleces i oportunitats els aspectes del LJC relacionats amb la terminologia emprada per designar-lo (capítol 1), el seu marc legal, polític i sociolingüístic (capítol 2), el seu panorama documental (capítol 3), la codificació del model lingüístic (capítol 4) i la implantació del model en l'àmbit privat (capítol 5). I seguidament, utilitzem les dades proporcionades per la matriu DAFO per fonamentar-hi objectius i actuacions que tenen com a finalitat última contribuir a millorar la situació del LJC. L'aproximació general amb què abordem el marc legal, polític i sociolingüístic en el capítol 2 fa que

¹¹⁰ Vegeu Nogué (2008) per a més informació sobre els usos del *vós*.

L'anàlisi DAFO d'aquest aspecte no sigui exhaustiu, però creiem convenient incorporar-lo atesa la rellevància que té el marc esmentat en la normalització del LJC.

Resultats

El resultat és una bateria de 18 actuacions de normalització lingüística, vinculades a 16 objectius concrets i classificades segons tres línies d'actuació (codificació, difusió i ús) que permeten minimitzar les debilitats, combatre les amenaces, consolidar les fortaleses i explotar les oportunitats detectades del LJC en l'anàlisi DAFO.

Les actuacions que incideixen en la codificació del LJC consisteixen a proposar la normalització d'una nomenclatura de referència per designar el nostre objecte d'estudi; reunir les descripcions fetes del LJC general i la dels seus registres; esbrinar les causes de les vacil·lacions i les discrepàncies que es produeixen en manuals codificadors del LJC respecte del model lingüístic de referència, i buscar i codificar noves UCE sintagmàtiques que puguin esdevenir propostes per substituir les UCE sintagmàtiques que registrin un grau baix o nul d'implantació.

Les actuacions que milloren la difusió del LJC busquen sobretot pal·liar els problemes de la dispersió, la inestabilitat, la disfuncionalitat i la redundància, així com fomentar els formats multimèdia. En aquest sentit, proposem el desenvolupament del Catàleg de recursos de LJC que creem en aquesta tesi, la creació del lloc web www.catalajuridic.cat, la creació d'un canal de YouTube centrat en la difusió del LJC, la creació de vídeos didàctics sobre el LJC i aplicacions per a mòbil, entre d'altres. També proposem la programació de jornades, així com la incentivació de col·laboracions entre els organismes que tenen necessitats lingüístiques semblants, i també l'elaboració de recursos, sempre que satisfacin necessitats lingüístiques no cobertes encara pels recursos actuals.

Les actuacions vinculades a l'ús persegueixen l'increment del nombre de cursos de LJC, imprescindible per revertir el poc ús del LJC; el desenvolupament d'un gestor de formularis jurídics amb l'opció integrada d'assessorament lingüístic especialitzat en LJC; la implementació d'un pla de qualitat lingüística per a despatxos d'advocats i notaries; l'increment de la traducció de formularis jurídics redactats en castellà cap al català, i l'estudi dels factors de no implantació del model lingüístic.

Conclusions

L'anàlisi dels resultats mitjançant la matriu DAFO i la transformació d'aquests resultats en propostes de millora permet obtenir, sobre la base d'estudis científics, una bateria d'actuacions de normalització lingüística vinculades a uns objectius concrets que busquen millorar la situació del LJC. Es tracta de propostes ajustades a les necessitats actuals, integrables en plans de treball i que poden ser útils per a organismes amb competències en la normalització lingüística del LJC.

Atesa la naturalesa de debilitats que presenta el panorama documental del LJC, entenem que cal reforçar especialment la difusió d'aquest tecnolecte. I cal fer-ho mitjançant la creació de nous recursos que demostrin ser necessaris i la programació de jornades sobre el LJC, però sobretot mitjançant el foment de nous formats digitals en l'aprenentatge del LJC i mitjançant la resolució de la dispersió, la disfuncionalitat, la redundància i la inestabilitat que presenta el panorama documental. Posem el focus en aquestes dues darreres vies, perquè considerem que en la societat en què vivim actualment, on la tecnologia avança de forma exponencial, és imprescindible adaptar-se als nous formats digitals, i perquè no té sentit crear nous recursos, per més que satisfacin necessitats lingüístiques no cobertes, si no es pot accedir fácilment a la informació que contenen. En aquest sentit, el desenvolupament del Catàleg hi pot jugar un paper clau, en tractar-se d'una eina que contribueix a minimitzar alhora diverses debilitats del panorama documental, com són la dispersió, la inestabilitat i la disfuncionalitat.

També considerem que cal reforçar les actuacions relatives a l'ús del LJC, atesa la baixa implantació que té aquest tecnolecte en els escrits jurídics de l'àmbit privat. Les actuacions dissenyades en la

línia d'ús no només han de contribuir a augmentar l'ús del model lingüístic del LJC, sinó també a millorar-ne la qualitat.

La línia d'actuació que incideix en la codificació és la que conté actuacions de menys envergadura en comparació amb la resta, la qual cosa és lògic en vista que la codificació del model lingüístic del LJC és sòlida i està consolidada, tal com demostren les conclusions del capítol 4; no obstant això, es poden implementar millores que contribueixin a reduir la dispersió dels manuals codificadors del model de referència, la baixa implantació de propostes d'UCE sintagmàtiques, la dispersió denominativa i nocial, i les vacil·lacions i discrepàncies del model lingüístic.

Així doncs, l'anàlisi DAFO demostra ser un instrument útil per detectar els factors estratègics i crítics del LJC, atès que redueix la complexitat de les dades obtingudes en els estudis d'aquesta recerca a una relació de debilitats, amenaces, forteses i oportunitats que permet marcar de forma senzilla i eficaç uns objectius realistes i assolibles. És, doncs, un instrument que facilita la transmissió dels coneixements obtinguts en un projecte de recerca a la societat.

Per acabar, escauria complementar aquests resultats amb una segona anàlisi DAFO que posi l'atenció en l'anàlisi dels factors externs al LJC i interpreti els factors favorables i desfavorables del marc legal en matèria de dret lingüístic, les característiques sociolingüístiques dels diversos àmbits d'ús del LJC i el context historicopolític.

Línies de futur

Com en qualsevol projecte d'investigació, la cerca d'una resposta a les preguntes que ens plantegem obre ineludiblement el plantejament de noves preguntes. En aquest sentit, a continuació anotem possibles línies de treball futur que busquen validar les metodologies proposades, resoldre les limitacions amb què ens topem i també aprofundir la recerca començada.

En el capítol 1 proposem una metodologia per a la formulació d'una nomenclatura de referència que combina les aportacions de Cornu (2000), Domènech (1998), Freixa (2002), Sarcevic (1997) i Montané (2012). Seria molt interessant aplicar la mateixa metodologia en altres camps del saber en què es detecti variació terminològica molt elevada al voltant d'una noció i hi hagi la necessitat de reduir-la. Un treball d'aquestes característiques permetria validar, rebutjar o millorar la metodologia que proposem.

En el capítol 3 creem el Catàleg de recursos de LJC 2000-2018, del qual seria d'interès assegurar el manteniment i l'actualització en tractar-se d'una eina útil tant per a investigadors com per a professionals i estudiants de dret, de traducció o de filologia, i que permet, a més, analitzar de forma ràpida el panorama documental. Cada any es publiquen nous recursos de LJC que, un cop incorporats dins el Catàleg, arribarien a un públic més ampli i veurien incrementades les seves vies d'accés a la informació que contenen. Així mateix, seria interessant fer un estudi que posés en relació els recursos inventariats amb les necessitats lingüístiques dels usuaris amb l'objectiu de detectar les necessitats que estan molt cobertes, les que estan poc cobertes i les que no ho estan, així com implementar una nova opció de cerca al Catàleg —i, per tant, una nova via d'accés als recursos— basada en les necessitats.

En el capítol 5 demostrem, mitjançant una anàlisi basada en un corpus textual compost per fins a cent divuit textos produïts per advocats, que el model lingüístic no està implantat en textos jurídics representatius de l'àmbit privat. Aquests resultats donen pas a diverses línies d'estudi que apuntem tot seguit:

- a) Detectar les causes que han propiciat la baixa implantació del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat mitjançant una anàlisi basada en tècniques usades en sociolingüística (descripció exhaustiva de l'ecosistema lingüístic de l'àmbit jurídic privat, tècniques d'observació participant, enquestes i entrevistes en profunditat). Una anàlisi d'aquest tipus permetria detectar els factors que afecten la implantació del model lingüístic del LJC, els quals aporten dades útils per millorar els criteris de codificació dels elements lingüístics que

s'hagin de revisar (en cas que n'hi hagi), contribuir a trobar propostes lingüístiques més adequades amb més possibilitats d'implantació i, en definitiva, configurar un quadre útil per fer una valoració completa de la implantació del model lingüístic i detectar què ha fallat en el procés de normalització del LJC en l'àmbit privat.

- b) Avaluar la qualitat lingüística del LJC en les vies de difusió rellevants del model lingüístic del LJC (com ara el suplement del BOE en català, el DOGC, la premsa o els materials didàctics de les classes de dret de la universitat), amb l'objectiu de descartar que les causes de la baixa implantació del model lingüístic del LJC es trobin en aquestes vies de difusió del model.
- c) Avaluar quin tipus de formació en LJC s'ha d'introduir als plans d'estudis de dret, i també als diferents col·lectius professionals, amb l'objectiu d'adequar al màxim la docència a les necessitats de l'aprenent. Aconseguir una docència adequada és imprescindible perquè el procés d'aprenentatge del LJC tingui èxit i es pugui contribuir de manera reeixida a revertir la baixa implantació del model lingüístic.
- d) Mesurar el grau d'implantació d'una mostra més àmplia d'elements lingüístics del model lingüístic del LJC. En el nostre treball fem aportacions rellevants sobre la implantació de diversos elements que representen en el seu conjunt el model lingüístic, però es poden ampliar en els termes següents:
 - Analitzar elements lingüístics vinculats al principi d'igualtat, atès que en la nostra anàlisi, arran de l'ètica seguida en el tractament de dades personals, ha estat impossible reunir un nombre suficient d'unitats d'anàlisi per extreure conclusions en relació amb aquest principi.
 - Analitzar un nombre més elevat d'elements terminològics del model lingüístic amb el propòsit de verificar les tendències detectades en aquest treball.
 - Analitzar el tractament del *més* en un corpus més extens amb l'objectiu de confirmar la tendència detectada en aquest treball.
- e) Dur a terme un estudi, amb la mateixa metodologia, per mesurar el grau d'implantació del model lingüístic en textos produïts per notaris, registradors, empresaris o traductors jurats, entre altres usuaris típics del LJC, per obtenir més dades sobre el LJC en l'àmbit privat i validar la metodologia emprada.

A l'últim, el corpus textual de textos jurídics produïts per advocats que hem compilat és un corpus propi d'aquest treball de recerca, però que, de conformitat amb el consentiment informat (annex 4) signat pels participants del corpus, també es pot emprar per a futurs treballs de recerca vinculats a aquesta tesi. D'aquesta manera, es pot treure el màxim profit a la compilació del corpus textual, el qual té un gran valor no només per la gran inversió de temps feta en la recollida de la mostra i en el processament de les dades, sinó també per la dificultat que té recopilar textos d'aquest tipus pel seu caire personal i privat. Així doncs, gràcies a la possibilitat d'emprar el corpus en altres treballs diferents d'aquesta tesi, aquest corpus té múltiples aplicacions en estudis amb objectius com ara desenvolupar materials pedagògics de LJC, dur a terme estudis lexicomètrics o bé analitzar aspectes lingüístics, com, per exemple, les combinacions lèxiques en el LJC, els aspectes d'implantació de la normativa en textos formals, la llegibilitat de textos jurídics, el grau d'especialització de textos especialitzats en dret, els usos lingüístics segons els gèneres discursius de l'àmbit jurídic i les tècniques d'argumentació, entre molts altres aspectes. A més, els textos que componen el corpus inclouen informació sobre l'emissor (la qual en cap cas l'identifica però sí que permet diferenciar els textos d'usuaris diferents i agrupar els dels mateixos usuaris), la procedència del despach professional en què s'ha redactat l'escrit i el tipus de gènere discursiu (contracte, demanda, recurs, convocatòria de reunió, etc.), dades que es poden convertir en paràmetres per segmentar el corpus i analitzar-lo des de perspectives diferents.

Bibliografia

- Alamany i Sesé, R. (1983). A dia cert/sabut/adiat. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (1), 27-33. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1349>
- Alsina Keith, À. (1986). El II Congrés Internacional de la Llengua Catalana. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (7), 215-223. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1485/n7-alsina-ca.pdf>
- Alturo, J., Bellès, J., Font i Rius, J. M., García, Y., Mundó, i A. M. (cur.). (2003). *Liber Iudicium Popularis: Ordenat pel jutge Bonsom de Barcelona* (núm. 23 de la col·lecció *Textos Jurídicos*). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia i Interior. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/cataleg/48075.pdf>
- Álvarez Gómez, D. (2016). *Compendium Constitutionum Generalium Cathalonie: Narcís de Sant Dionís*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia; Parlament de Catalunya. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/cataleg/177588.pdf>
- Andreu i Bellés, J. (2009). *Manual de documents i llenguatge administratius* (3a ed.). Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/10833/manual_documents_administratius.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Andújar, G., i Cunillera, M. (2017). *Traducció jurídica i jurada francès-català*. Vic: Eumo Editorial.
- Anguela i Sant, C., i Solé i San Millán, M. (1995). El programa de normalització lingüística a l'àmbit jurídic. *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, (4), 9-15. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/129309/178577>
- Apunts lingüístics*. (s. d.). Parlament de Catalunya, Serveis d'Assessorament Lingüístic. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.parlament.cat/web/documentacio/recursos-lingistics/contingut/index.html?p_id=6193
- Àrea de Recerca, Producció Documental i Biblioteca del Parlament de Catalunya. (2005). *Bibliografia: Tècnica legislativa*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.parlament.cat/document/nom/bibtem_16%20tecnica%20legislativa%202.pdf
- Arnall Duch, A. (2013). *Llenguatge jurídic català: estat de la qüestió i propostes de futur* (Pla de recerca de la tesi, Universitat Pompeu Fabra). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/28191/Arnall_plarecerca.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Arnall Juan, M. J. (1980). *Las Cartas partidas por A, B, C de Jaime I como Rex Aragonum, Comes Barchinone et Dominus Montispesulanus*. Saragossa: Institución Fernando el Católico de la Excelentísima Diputación Provincial de Zaragoza.
- Arnall Juan, M. J. (2000). *Lletres reials a la ciutat de Girona: 1293-1515*. Girona: Fundació Noguera, Ajuntament de Girona.
- Arnall Juan, M. J. (2005). *Lletres reials a la ciutat de Girona: 1517-1713*. Girona: Fundació Noguera, Ajuntament de Girona.

- Arnall Juan, M. J., i Baiges i Jardí, I. (1983). *El Testament de Pere el Gran: estudi diplomàtic*. Palerm: Accademia di Scienze, Lettere e Arti.
- Arnall Juan, M. J., i Pons i Guri, J. M. (1993). *L'escriptura a les terres gironines* (vol. 1). Girona: Diputació de Girona.
- Auger, P. (1999). *L'implantation des officialismes halieutiques au Québec: essai de terminométrie*. Quebec: Office Québécois de la Langue Française.
- Badia i Margarit, A. M., i Duarte i Montserrat, C. (1979). *Formulari administratiu*. Barcelona: Curial Edicions Catalanes.
- Baker, P. (2006). *Using corpora in discourse analysis*. Londres: Continuum. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://cataleg.upf.edu/record=b1399272~S11*cat
- Ballester Cardell, F. (2013). *Tècniques de redacció de documentació administrativa*. Palma: Universitat de les Illes Balears. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://secretariageneral.uib.cat/digitalAssets/237/237808_te768cniques-de-redaccio769.pdf
- Bestué, C., i Torres, O. (2006). El català jurídic: qüestions pendents relacionades amb la traducció i la terminologia tenint en compte la història, el marc legal i el procés de normalització del català. *Papers Lextra*, (2), 79-88. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://www.lextra.uji.es/papers/2006/Bestue_Torres06.pdf
- Borja Albi, A. (2000). *El texto jurídico inglés y su traducción al español*. Barcelona: Ariel.
- Bover, J., i Colomer, R. (2007). Terminología jurídica: eines i recursos. *Papers Lextra*, (3), 41-53. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.lextra.uji.es/papers/2007/lextra2007.pdf>
- Bowker, L., i Pearson, J. (2002). *Working with specialized language: a practical guide to using corpora*. Nova York: Routledge. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://cataleg.upf.edu/record=b1263948~S11*cat
- Branchadell Gallo, A. (1996). *La normalitat improbable*. Barcelona: Editorial Empúries.
- Cabré Castellví, M. T. (1992). *La terminología: La teoría, els mètodes, les aplicacions*. Barcelona: Editorial Empúries.
- Cabré Castellví, M. T. (1993). *La terminología: Teoría, metodología, aplicaciones*. Barcelona: Editorial Antàrtida, Empúries.
- Cabré Castellví, M. T. (1999). *La terminología: Representación y comunicación*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada.
- Cabré Castellví, M. T. (2010). La implantación de la terminología: conceptos, estrategias, recursos y estudios realizados sobre el francés de Quebec y el catalán. Dins X. Alberdi Larizgoitia i P. Salaburu Etxeberria (ed.), *Ugarteberu Terminología Jardunaldiak “Euskararen garapena esparru akademikoetan”* (p. 2-17). Euskal Herriko Unibertsitatea (Universidad del País Vasco), Euskara Institutua. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.ehu.eus/documents/2430735/2730484/LIBURUAehuei10.pdf>
- Cabré Castellví, M. T. (dir.). (1991). *DAU: documents administratius universitaris*. Barcelona: Universitat de Barcelona, Servei de Llengua Catalana.
- Cabré Castellví, M. T., Domènech Bagaria, O., i Estopà Bagot, R. (2018). *La terminología avui: Termes, textos i aplicacions*. Barcelona: Editorial UOC.

Cabré Castellví, M. T., i Bach, C. (cur.). (2005). *Coneixement, llenguatge i discurs especialitzat*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

Cabré Castellví, M. T., i Estopà Bagot, R. (2005). Unidades de conocimiento especializado: caracterización y tipología. Dins T. Cabrè, i C. Bach (cur.), *Coneixement, llenguatge i discurs especialitzat* (p. 69-93). Girona: Documenta Universitaria, Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

Camps i Giralt, O. (1991a). Parlem de models (1). *Escola Catalana*, (276), 5-6.

Camps i Giralt, O. (1991b). Parlem de models (2). *Escola Catalana*, (279), 5-6.

Capdevila, M., i Talarn, J. (2003). Curs d'autoaprenentatge de llenguatge jurídic. Dins *IX Trobada de Centres d'Autoaprenentatge: Bellaterra (Cerdanyola del Vallès)*, 3 i 4 d'abril de 2003. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/doc_45516484_1.pdf

Capó Frau, J., i Veiga Fernández, M. (2005). *Abreviaciones*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/altres/arxius/abrevia.pdf>

Caria, R. (1994). Les ordinacions municipals de l'Alguer (1526). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (22), 45-70. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/525/n22-caria-ca.pdf>

Carod Rovira, A. (1988). *Informe sobre l'ús del català als jutjats*. Cambrils: Col·legi d'Advocats de Reus.

Casademont i Caixàs, E., i Carod Rovira, A. (2017). El Comitè Terminològic de Dret i el portal Terminologia jurídica: recursos de consens per a l'accés a la justícia en català. Dins E. Monzó, i J. Jiménez-Salcedo (ed.), *Les llengües minoritzades en l'ordre postmonolingüe* (p. 235-252). Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.6035/EstudisTraduccio.2017.22>

Casals, M. T., Altés, M. C., Guasch, M. J., Graells, J., Plana, M., Domínguez, F., i Solé, M. (1999). Conclusions de la Jornada sobre el Llenguatge Jurídic Català. *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, (14), 24-27. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/129491/178890>

Castellà, J. M. (1992). *De la frase al text*. Barcelona: Empúries.

Castellà, S. (2018). La protecció de la llengua catalana per la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries: una mirada als disset anys de l'entrada en vigor a l'Estat espanyol. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (69), 91-102. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i69.2018.3156/n69-castella-ca.pdf>

Català a la Carta. (2017). Comissió de Llengua Catalana, Consell de l'Advocacia Catalana. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.cicac.cat/arees/llengua/recursos-linguistics/catala-la-carta>

Cervera, A. (2012). Recursos terminològics de l'àmbit jurídic en català: duplicitats i mancances. El problema del control de qualitat. *Terminàlia*, (5), 59-64. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000185/00000075.pdf>

- Cid, P., i Recorder, M. J. (2004). La documentación en la traducción especializada. Dins C. Gonzalo García, i V. García Yebra, *Manual de documentación y terminología para la traducción especializada* (p. 73-88). Madrid: Arco/Libros.
- Climent-Ferrando, V. (2018). Vint anys de l'entrada en vigor de la Carta europea de les llengües regionals o minoritàries del Consell d'Europa. Necessitats de reforma o statu quo? *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (69), 1-5. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i69.2018.3160/n69-climent-ca.pdf>
- Codina, L. (1993). *Sistemes d'informació documental: Concepció, anàlisi i disseny de sistemes de gestió documental amb microordinadors*. Barcelona: Editorial Pòrtic.
- Codina, L. (1996). Análisis de sistemas y metodología de diseño de bases de datos documentales. *Scire*, 2(2), 11-34. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.ibersid.eu/ojs/index.php/scire/article/view/1055>
- Colón, G., i Garcia, A. (1970). *Furs de València* (vol. 1). Barcelona: Editorial Barcino.
- Comissió Interna de Revisió Ètica de Projectes [CIREP]. (s. d.). *El consentiment informat*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.upf.edu/documents/3137276/3159275/Guia+Consentiment+Informat+d.pdf/2c0ee1f8-3ea5-0fa1-b37e-025fb0429278>
- Conca, M. (1998). *Text i gramàtica: Teoria i pràctica de la competència discursiva*. Barcelona: Teide.
- Congost i Colomer, R. (2002). La llengua dels notaris. Notes sobre l'ús social del català (i del castellà) a la Girona de mitjan segle XIX. *Estudi General: Revista de la Facultat de Lletres de la Universitat de Girona*, (22), 125-148. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/EstudiGral/article/view/43795/56225>
- Cornu, G. (2000). *Linguistique juridique*. París: Montchrestien.
- Criteris lingüístics del Departament de Justícia. (2013). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/home/serveis/llenguatge_juridic/de_quines_eines_disposo/criteris_linguistics_gene/criteris_linguistics.pdf
- CUB: Criteris de la Universitat de Barcelona. (s. d.). Universitat de Barcelona, Serveis Lingüístics. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.ub.edu/cub/portada.php>
- Curs de llenguatge jurídic (1a ed.). (2006). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/doc_13156450_1.pdf
- Curs de llenguatge jurídic (2a ed.). (2008). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/cllj_2a_ed.pdf
- De Broto i Ribas, P. (1990). *Apunts de llenguatge jurídic*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia.
- De Peguera, L. (1702). *Práctica, forma, y estil, de celebrar corts generales en Cathalunya, y materias incidents en aquellas*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://books.google.es/books/about/Practica_forma_y_estil_de_celebrar_Corts.html?id=gQM2bSIGSSYC&redir_esc=y
- Decret 107/1987, de 13 de març, pel qual es regula l'ús de les llengües oficials per part de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. DOGC núm. 827, de 10 d'abril de 1987.

Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/827/17579.pdf>

Decret 129/2018, de 26 de juny, de la traducció i la interpretació jurades. DOGC núm. 7562, de 28 de juny de 2018. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/7652/1683588.pdf>

Decret 152/2001, de 29 de maig, sobre avaluació i certificació de coneixements de català. DOGC núm. 3406, d'11 de juny de 2001. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/3406/1332740.pdf>

Decret 180/2014, de 30 de desembre, sobre el certificat de coneixements de llenguatge jurídic. DOGC núm. 6780, de 31 de desembre de 2014. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/6780/1395350.pdf>

Decret 218/2018, de 9 d'octubre, pel qual es modifica el Decret 180/2014, de 30 de desembre, sobre el certificat de coneixements de llenguatge jurídic (nivell J). DOGC núm. 7724, d'11 d'octubre de 2018. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&mode=single&documentId=828314&language=ca_ES

Decret 3/2006, de 17 de gener, pel qual es modifica el Decret 152/2001, de 29 de maig, sobre avaluació i certificació de coneixements de català. DOGC núm. 4554, de 19 de gener de 2006. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/4554/535490.pdf>

Decret 396/1983, de 8 de setembre, de creació de la Comissió per a la Normalització Lingüística. DOGC núm. 368, de 30 de setembre de 1983. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/368/6112.pdf>

Decret 397/1983, de 8 de setembre, pel qual s'assignen a la Direcció General de Política Lingüística funcions relatives al seguiment i la impulsió de l'aplicació de la Llei 7/1983. DOGC núm. 368, de 30 de setembre de 1983. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/AppJava/PdfProviderServlet?documentId=14349&type=01&language=ca_ES

Decret 41/1986, de 13 de febrer, de creació d'òrgans auxiliars de la Comissió per a la Normalització Lingüística i de la Direcció General de Política Lingüística. DOGC núm. 661, de 13 de febrer de 1986. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://portaljuridic.gencat.cat/ca/pjur_ocults/pjur_resultats_fitxa/?action=fitxa&documentId=17972&newLang=ca_ES&mode=single

Decret 87/1994, de 19 d'abril, de traducció i interpretació jurades d'altres llengües al català. DOGC núm. 1892, de 4 de maig de 1994. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/1892/46756.pdf>

Decret 90/1980, de 27 de juny, sobre la normalització de l'ús del català en els òrgans de l'Administració de la Generalitat de Catalunya, dels organismes autònoms i d'altres institucions que en depenen o hi estan vinculades. DOGC núm. 74, de 16 de juliol de 1980. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/AppJava/PdfProviderServlet?documentId=1456&type=01&language=ca_ES

Decret 99/2001, de 3 d'abril, de primera modificació del Decret 36/1998, de 4 de febrer, de mesures per a l'aplicació de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. DOGC núm. 3369, de 17 d'abril de 2001. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/AppJava/PdfProviderServlet?documentId=262825&type=01&language=ca_ES

Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya. (2018a). *Llibre d'estil de les lleis i altres textos del Parlament de Catalunya*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/intrade/292654>

Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya. (2018b). *Locucions i expressions llatines*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/intrade/243589>

Diccionari de la llengua catalana [DIEC2] (2a ed.). (2007). Institut d'Estudis Catalans. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://dlc.iec.cat/>

Diccionari jurídic. (2010). Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Jurídics. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://cit.iec.cat/DJC/default.asp?opcio=0>

Direcció General de Política Lingüística [DGPL]. (1992). *Majúscules i minúscules* (2a ed.) (núm. 1 de la col·lecció *Estudis i Propostes*). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

Direcció General de Política Lingüística [DGPL]. (1993). *Pla general de normalització lingüística: resum de propostes*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Política Lingüística.

Direcció General de Política Lingüística [DGPL]. (2002). *Documentació jurídica i administrativa* (núm. 5 de la col·lecció *Criteris Lingüístics*). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/altres/arxius/document.pdf>

Direcció General de Política Lingüística [DGPL]. (2011). *Guia d'usos no sexistes de la llengua en els textos de l'Administració de la Generalitat de Catalunya*. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Direcció General de Política Lingüística. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/permalink/c2f7c918-5382-11e4-8f3f-000c29cdf219>

Direcció General de Política Lingüística [DGPL]. (2016). *Majúscules i minúscules* (4a ed.). Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Direcció General de Política Lingüística. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/btpl/arxius/18-BTPL-Majuscules-i-minuscules.pdf>

Documents administratius universitaris de la Universitat Pompeu Fabra. (s. d.). Universitat Pompeu Fabra. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.upf.edu/daupf/>

Domènech Bagaria, O. (1998). *Unitats de coneixement i textos especialitzats: primera proposta d'anàlisi*. Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://openaccess.uoc.edu/webapps/o2/handle/10609/58045>

Domènech Bagaria, O. (2006). *Textos especialitzats i variació vertical: la diversitat terminològica com a factor discriminant del nivell d'especialització d'un text* (Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/7503/toddb1de2.pdf;jsessionid=2AAC92D97EFF0391FF7EAA76C810129?sequence=1>

Domènech Bagaria, O. (2012). *Traduir del castellà al català: més enllà de la intercomprendió*. Barcelona: Editorial UOC.

Domènech Bagaria, O. (2017). *El català jurídic: situació actual i reptes de futur* [Material inèdit de la ponència presentada a l'acte “Carles Duarte: de la llengua i el dret”, organitzat per l'Escola d'Administració Pública de Catalunya el 15 de juny de 2017].

Domènech Bagaria, O., i Gelpí Arroyo, C. (2017). Eines i recursos per a la traducció jurídica cap al català: dels tipus de recursos a les necessitats dels usuaris. Dins E. Monzó, i J. Jiménez-Salcedo (ed.), *Les llengües minoritzades en l'ordre postmonolingüe* (p. 221-234). Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://dx.doi.org/10.6035/EstudisTraduccio.2017.22>

Duarte i Montserrat, C. (1980). *El català, llengua de l'Administració*. Barcelona: Edicions Idesinenter.

Duarte i Montserrat, C. (1983). El Vocabulari del Llibre de les Costums de Tortosa (Ms. de 1272). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (2), 33-57. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1367/n2-duarte-ca.pdf>

Duarte i Montserrat, C. (1983). Per a una definició de llenguatge administratiu. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (1), 3-8. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1346/n1-duarte-ca.pdf>

Duarte i Montserrat, C. (1983). Taula rodona sobre la normalització lingüística en l'activitat jurídica a Catalunya. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (1), 117-118. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1356/n1-duarte-ca.pdf>

Duarte i Montserrat, C. (1983). Un profitós Col·loqui sobre Llengua i Administració. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (2), 131-135. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1374>

Duarte i Montserrat, C. (1984). *El vocabulari jurídic del Llibre de les costums de Tortosa* (Ms. de 1272) (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona).

Duarte i Montserrat, C. (1984). *Llengua i Administració*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.

Duarte i Montserrat, C. (1985). Notes sobre el Llibre de les Costums de Tortosa. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (6), 23-25. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1454>

Duarte i Montserrat, C. (1986). L'aprofitament de la documentació històrica en l'establiment del llenguatge administratiu català modern. Dins C. Duarte, i R. Alamany (cur.), *Tradició i modernitat en el llenguatge administratiu* (p. 11-21). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.

Duarte i Montserrat, C. (1986). L'elaboració de llenguatges especialitzats de l'Administració. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (8), 17-23. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1498/n8-duarte-ca.pdf>

Duarte i Montserrat, C. (1986). La coordinació del llenguatge administratiu català. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (8), 171-176. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1509/n8-duarte-ca.pdf>

Duarte i Montserrat, C. (1986). *Llengua i Administració. Estudis sobre la llengua, el dret i l'administració*. Barcelona: La Magrana.

Duarte i Montserrat, C. (1989). La traducció jurídico-administrativa avui a Catalunya. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (13), 61-69. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/963/n13-duarte-ca.pdf>

- Duarte i Montserrat, C. (1990). Els llenguatges d'especialitat. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (14), 93-109. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1011/n14-duarte-ca.pdf>
- Duarte i Montserrat, C. (1991). La llengua del manuscrit de 1272 del Llibre de les Costums de Tortosa. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (16), 7-56. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1254>
- Duarte i Montserrat, C. (1992). *Curs de llenguatge administratiu català* (6a ed.). Barcelona: Editorial Teide.
- Duarte i Montserrat, C. (1993). *Llengua i Administració*. Barcelona: Columna.
- Duarte i Montserrat, C. (1993). Llenguatge administratiu i jurídic. Dins C. Duarte i Montserrat, *Llengua i Administració* (p. 55-69). Barcelona: Columna.
- Duarte i Montserrat, C. (1995). Consideracions generals d'estil. Dins Grup d'Estudis de Tècnica Legislativa, *La redacció de les lleis* (p. 11-23). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- Duarte i Montserrat, C. (2002). El llenguatge administratiu i jurídic: la necessitat d'un nou pas endavant. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (38), 13-17. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/427/n38-duarte-ca.pdf>
- Duarte i Montserrat, C. (2009). El llenguatge administratiu i jurídic: una renovació persistent. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (51), 39-46. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/2263/n51-duarte-ca.pdf>
- Duarte i Montserrat, C., i Alamany, R. (cur.). (1984). *L'establiment del llenguatge administratiu català. Actes de les Jornades sobre l'establiment del llenguatge administratiu català*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- Duarte i Montserrat, C., i Alamany, R. (cur.). (1986). *Tradició i modernitat en el llenguatge administratiu. Actes del Cicle de conferències sobre tradició i modernitat en l'establiment del llenguatge administratiu*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- Duarte i Montserrat, C., Alsina, À., i Sibina, S. (1996). *Manual de llenguatge administratiu* (4a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- Duarte i Montserrat, C., Alsina, À., i Sibina, S. (2002). *Manual de llenguatge administratiu* (6a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- Duarte i Montserrat, C., i De Broto i Ribas, P. (1986). *Introducció al llenguatge jurídic* (1a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia.
- Duarte i Montserrat, C., i De Broto i Ribas, P. (1988). *Introducció al llenguatge jurídic* (2a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia.
- Duarte i Montserrat, C., i De Broto i Ribas, P. (1990). *Introducció al llenguatge jurídic* (3a ed.). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia, Departament de Governació, Escola d'Administració Pública de Catalunya.
- Duarte i Montserrat, C., Ferrer, J., i Torrents, R. (1984). L'aprofitament de la documentació medieval en l'establiment del llenguatge administratiu català actual. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (4) 3-9. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1402>

Duarte i Montserrat, C., i Massip, À. (1991). *Síntesi d'història de la llengua catalana*. Barcelona: La Magrana.

Duarte i Montserrat, C., i Torrents, R. (1986). Notes sobre documents administratius dels segles XVI i XVII. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (7), 7-11. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1475/n7-duarte-torrents-ca.pdf>

Duran Guillén, M. (2007). El Pla de qualitat lingüística als col·legis d'advocats de Girona. *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, (40), 16-22. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/128299/177222>

El coneixement i l'ús del català en els despatxos d'advocats, notaris i procuradors de les comarques gironines. (1996). [Girona: Centre de Normalització Lingüística]

Els textos que van reptar Felip V. (3 de setembre de 2017). *Diari de Girona*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.diaridegirona.cat/cultura/2017/09/04/textos-que-reptar-felip-v/865548.html>

Enciclopèdia Catalana. (s. d.). Grup Enciclopèdia Catalana. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.encyclopediacat/>

Enquesta d'usos lingüístics a l'Administració de justícia 2008. (s. d.). Secretaria de Política Lingüística, Generalitat de Catalunya, Departament de la Vicepresidència. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/permalink/ed619807-5381-11e4-8f3f-000c29cdf219>

Escribano Riera, D. (2015). *Anàlisi sociològica del règim d'oficialitat lingüística al domini territorial meridional de la llengua catalana durant la Segona República espanyola (1931-1938)* (Tesi doctoral, Universitat de Barcelona). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://deposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/65626/1/DER_TESI.pdf

Escriv Gil, G., i Sales Boix, A. (2010). *Guia de tractament no sexista de la informació i la comunicació a la Universitat Jaume I*. Unitat d'Igualtat de la Universitat Jaume I. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://isonomia.uji.es/wp-content/uploads/2013/06/PDF-GyMT-Guia_no_sexista-2010-CAS.pdf

Espallargas Majó, A. (2011). Aspectes del tractament de la terminologia en els textos aprovats pel Parlament de Catalunya: les definicions en les lleis. Dins Ll. Potrony, i J. M. Romaní (ed.), *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* (p. 105-119). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Societat Catalana de Terminologia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/intrade/6324>

Espallargas Majó, A. (2014). *Curs taller de redacció de textos breus*. Departament d'Assessorament Lingüístic del Parlament de Catalunya. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/intrade/169814>

Estopà Casals, R., i García Ginestà, C. (2003). *Manual de llenguatge judicial*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia i Interior. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/doc_88604569_1.pdf

Estudi per a la realització de la campanya publicitària "Català als jutjats". (1989). Barcelona: DYM.

Fabregat i Cosme, F., López i Quiles, A., i Olmos i Tamarit, V. S. (1988). Construccions de llenguatge administratiu municipal del segle XVII al País Valencià. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (11), 157-190. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de

<http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/917/n11-fabregat-lopez-olmos-ca.pdf>

Farreñy i Sastre, M. D. (1986). Notes d'interès lingüístic en set processos de crim medievals (Lleida, segle XV). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (7), 47-59. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1478/n7-farreny-ca.pdf>

Fernàndez, A. (1993). *Una experiència de normalització lingüística: El Pla de la Direcció General d'Administració Local*. Generalitat de Catalunya, Departament de Governació, Direcció General d'Administració Local, Consorci per a la Normalització Lingüística.

Ferrando Francés, A., i Nicolás Amorós, M. (2005). *Història de la llengua catalana*. Barcelona: Editorial UOC.

Fonollosa Mariné, M. C., Matas i Povedano, P., Pérez i Valmaña, D., Ribas i Vilanova, X., Vila i Despujol, R., i Virós i Pujolà, L. (1986). Castellanització i decadència de la llengua a la comarca del Bages. Un estudi dels protocols notariaus (1790-1820). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (7), 185-207. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1483/n7-fonollosa-matas-perez-ribas-vila-viros-ca.pdf>

Freixa, J. (2002). *La variació terminològica: anàlisi de la variació denominativa en textos de diferent grau d'especialització de l'àrea de medi ambient* (Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.tdx.cat/handle/10803/1677>

Freixa, J. (2005). Variación terminológica: ¿Por qué y para qué? *Meta*, 50(4). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.erudit.org/fr/revues/meta/2005-v50-n4-meta1024/019917ar/>

Freixa, J. (2013). Otra vez sobre las causas de la variación denominativa. *Debate Terminológico*, (9), 38-46. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.seer.ufrgs.br/index.php/ritem/article/download/37170/24032>

Freixa, J., i Montané March, M. A. (2007). La variació en termes matemàtics. *Llengua & Literatura: Revista Anual de la Societat Catalana de Llengua i Literatura*, (18), 257-283. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000039/00000094.pdf>

García Palomeque, R., i Pérez Campos, R. (2003). Les noves tecnologies: un pas endavant en la documentació jurídica. *Biblioteconomia i Documentació*, (10). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://bid.ub.edu/10garcia.htm>

Gelpí Arroyo, C. (2008a). *Projecte docent: concurs públic per a la provisió de places de personal acadèmic contractat*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.upf.edu/documents/2852919/2854836/PDrevisat46print13_final.pdf/f0c79911-557e-45f5-922b-f3e1a8e98fd9

Gelpí Arroyo, C. (2008b). Recursos en línia per a l'aprenentatge del llenguatge jurídic en català: tipus, usuaris i accessibilitat. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (49), 11-25. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/885/n49-gelpi-ca.pdf>

Ginebra, J., i Rull, X. (2011). Una aproximació al règim verbal en català antic: una font per al llenguatge juridicoadministratiu actual? Dins Ll. Potrony, i J. M. Romaní (ed.), *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* (p. 121-144). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Societat Catalana de Terminologia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000184/00000059.pdf>

Ginebra, Jordi. (2012). Planificació, codificació i estandardització de les llengües. Dins J. Ginebra, E. Bernal, J. Costa i D. Paloma, *La normativa de la llengua catalana*. FUOC.

Graells Costa, J., Romagosa Huguet, M., Vilaró Casalinas, F., i Xirinachs i Codina, M. (1999). *Criteris de traducció de noms, denominacions i topònims*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/altres/arxius/criteri_1.pdf

Gramàtica de la llengua catalana [GIEC]. (2016). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Gran diccionari de la llengua catalana [GDLC]. (1998). Grup Enciclopèdia Catalana. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.diccionari.cat>

Grau, A. (2000). *Catàleg de llenguatge administratiu i jurídic*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.ub.edu/sl/cilaj/jornades/IJornada/cataleg.pdf>

Grau, J. (2015). El català, llengua de Govern: la política lingüística de la Mancomunitat de Catalunya (1914-1924). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (64), 86-101. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-20.8030.02.117/n64-Grau-ca.pdf>

Grau, A., Nieva-Fenoll, J., i Egea, À. (supervisors). (2000). Terminologia conflictiva del dret processal català. Dins M. Riera (resp.), *Llenguatge jurídic i administratiu universitari: Actes de la I Jornada de la CILAJ, Barcelona, 24 de novembre de 2000*. Comissió Interuniversitària de Llenguatge Administratiu i Jurídic, Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.ub.edu/sl/cilaj/jornades/IJornada/terminologia.pdf>

Gregory, M., i Carroll, S. (1978). *Language and situation. Language varieties and their social contexts*. Londres: Routledge and Kegan Paul.

Grup d'Estudi de Llengües Amenaçades [GELA], Parlament de Catalunya, Generalitat de Catalunya, i Universitat de Barcelona. (2010). *Acord sobre l'ús no sexista de la llengua*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/intrade/6239>

Grup d'Estudis de Tècnica Legislativa [GRETEL]. (1995). *La redacció de les lleis*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.

Haensch, G. (1983). Les llengües d'especialitat o tecnolectes. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (1), 9-16. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1347/n1-haensch-ca.pdf>

Heidepriem Olazábal, E. (2017). Bibliografia recent d'interès. Any 2016. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (68), 285-316. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i68.2017.3048/n68-Heidepriem-ca.pdf>

Heidepriem Olazábal, E. (2017). Bibliografia recent d'interès. Any 2015. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (67), 401-423. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i67.2017.2950/n67-heidepriem-ca.pdf>

Hoffman, L. (1998). *Llenguatges d'especialitat: Selecció de textos*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada.

Idioma d'impartició de la docència als estudis de grau de la UPF. Cursos 2016-2017 i 2017-2018 [Informe]. (2018). Universitat Pompeu Fabra. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.upf.edu/documents/3701303/44587585/Idioma+doc%C3%A8ncia+UPF+i+graus%2016-17+i+2017-18.pdf>

Informe de política lingüística 2016. (2017). Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/informepl/arxius/IPL2016_web.pdf

Informe de política lingüística 2017. (2018). Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/informepl/arxius/IPL-2017.pdf>

Informe sobre la normalització lingüística en l'àmbit de l'Administració de justícia. (1997). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Direcció General de Política Lingüística.

Informe sobre política lingüística: Any 1999. (2000). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Direcció General de Política Lingüística.

Instrucció del gerent de 19 de gener de 2012 per la qual s'aprova el procediment per al tractament de dades de caràcter personal en els projectes de recerca, desenvolupament i innovació. (2012). Universitat Pompeu Fabra. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://seuelectronica.upf.edu/projectes-de-recerca>

International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA]. (2011). *ISBD: Descripción bibliográfica internacional normalizada* (edició consolidada). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/isbd/isbd-translations-es.pdf>

Jiménez-Salcedo, J. (2017). L'ús distintiu de la majúscula en llengua catalana: anàlisi d'un corpus de fonts convencionals aplicable a la redacció juridicoadministrativa. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (68), 117-142. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i68.2017.2988/n68-Jimenez-Salcedo-ca.pdf>

Jiménez-Salcedo, J., i Moreno-Rivero, J. (2017). Al voltant de la jurilingüística: principis i aplicacions de la recerca sobre llengua i dret. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (68), 1-4. <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i68.2017.3064/n68-Jimenez-Salcedo-Moreno-Rivero-ca.pdf>

Jou i Mirabent, Ll. (1998). El repte de la Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. *Llengua i Us*, (11), 4-7. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/129598/179030>

Junyent, M. C. (ed.). (2013). *Visibilitzar o marcar. Repensar el gènere en la llengua catalana.* Barcelona: Empúries.

Justiterm. (s. d.). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://justicia.gencat.cat/ca/serveis/justiterm>

Labèrnia, A. (2015). *La incidència de certs factors sociolingüístics en la implantació de setze variants sintàctiques en català* (Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/315284/tal.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Lizandra i Crespi, R. (2012). El foment del català entre els professionals del dret: un nou impuls al català a la justícia. *Terminalia*, (5), 45-49. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.raco.cat/index.php/Terminalia/article/view/257905/345153>

Llei 1/1998, de 7 de gener, de política lingüística. DOGC núm. 2553, de 9 de gener de 1998. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/2553/111878.pdf>

Llei 1/2000, de 7 de gener, d'enjudiciament civil. Suplement en llengua catalana del BOE de dissabte 5 de febrer de 2000. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.boe.es/boe_catalan/dias/2000/02/05/pdfs/A00223-00372.pdf

Llei 7/1983, de 18 d'abril, de normalització lingüística. DOGC núm. 322, de 22 d'abril de 1983. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/PDF/322/5259.pdf>

Libre d'estil. (2006). Presidència del Govern de les Illes Balears. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.caib.es/sites/llenguacatalana/ca/libre_destil_caib-55710/

Libre d'estil de la Diputació de Girona. (s. d.). Diputació de Girona. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.ddgi.cat/llibreEstil/>

Libre d'estil de la Universitat Pompeu Fabra. (s. d.). Universitat Pompeu Fabra. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.upf.edu/leupf/>

Libre verd de l'Administració de justícia. Documents de treball. (2005). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Consell de Justícia de Catalunya. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/doc_89437109_1.pdf

Majúscules i minúscules. (s. d.) Govern d'Andorra. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.cultura.ad/images/stories/Llengua/Documents/'TeoriaMajuscules.pdf>

Majúscules i minúscules. (s. d.). Servei Lingüístic CCOO. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://www.ccoo.cat/sl/documents/majuscules_i_minuscules.pdf

Manual d'estil: Ajuntament de Mataró. (2001). Ajuntament de Mataró. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.mataro.cat/portal/contingut/document/originals/manualestil.pdf>

Manual de documentació administrativa. (2011). València: Publicacions de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Manual de estilo del lenguaje administrativo. (1990). [Madrid:] Ministerio para las Administraciones Públicas.

Manual de llenguatge jurídic. (2017). Consell Superior de la Justícia del Principat d'Andorra. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://www.justicia.ad/images/documents/af_csj%20manual_d.pdf

Marí, I. (1984). L'elaboració coordinada del llenguatge administratiu català. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (3), 125-131. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1392/n3-mari-ca.pdf>

Marí, I. (2011). De la normalització a la sostenibilitat: els límits de la planificació de l'estatus. *Treballs de Sociolingüística Catalana*, (21), 83-94. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/TSC/article/view/252250/338619>

Marí, I., i Cassany, D. (1990). Els perfils del català: varietats i registres de la llengua catalana. *Com ensenyar català als adults*, (4) (número monogràfic).

Martí i Mainar, P. (1996). Situació actual del llenguatge administratiu en llengua catalana. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (25), 7-30. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/595/n25-marti-ca.pdf>

Martí Mestre, J. B. (1989). Les “Ordinacions de la costa marítima del regne de València” (1673): una mostra de llengua administrativa en el segle XVII. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (13), 77-89. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/965/n13-marti-es.pdf>

Martí Mestre, J. B. (1992). Unes ordenances del càrrec de sots-sagristà de la Seu de València dels segles XVI i XVII. Edició i notes lingüístiques. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (18), 25-66. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1092/n18-marti-ca.pdf>

Martín i Casals, M. (1995). La fixació de models lingüístics en les directrius de tècnica legislativa. Dins Grup d'Estudis de Tècnica Legislativa, *La redacció de les lleis* (p. 171-241). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Escola d'Administració Pública de Catalunya.

Martínez i Taberner, C. (2000). *La llengua catalana a Mallorca al segle XVIII i primer terç del XIX*. Barcelona, Palma: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Universitat de les Illes Balears, Departament de Filologia Catalana i Lingüística.

Massip i Fonollosa, J. (1985). Les Costums de Mar de Tortosa. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (6), 27-37. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1455>

Mattila, H. E. S. (2012). *Jurilinguistique comparée : Langage du droit, latin et langues modernes* (Text francès per Jean-Claude Gémar). Cowansville (Quebec, Canadà): Éditions Yvon Blais.

Matturro, J. (2005). Recursos en línia per a la traducció jurídica: anàlisi de les fonts més emprades pels traductors d'anglès i català. *Papers Lextra*, (1), 57-71. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.lextra.uji.es/papers/2005/lextra2005.pdf>

McEnery, T. (2006). *Corpus-based language studies: an advanced resource book*. Nova York: Routledge.

McEnery, T., i Hardie, A. (2012). *Corpus linguistics: method, theory and practice*. Nova York: Cambridge University Press.

Memòria del Deganat dels Jutjats de Girona. (2007). *Addenda: Informació lingüística de l'àmbit jurídic i judicial de les comarques de Girona*, (3).

Memòria del Departament de Justícia 2008. (2009). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/arxius/memoria_dj_2008.pdf

Memòria del Departament de Justícia 2015. (s. d.). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/memoria_2015/memoria justicia_2015.pdf

Memòria del Servei Lingüístic del CICAC. (2008). Consell de l'Advocacia Catalana.

Memorial de Greuges de 1760. Projecte de Constitució de l'Estat català de 1883. Memorial de Greuges de 1885. Missatge a la reina regent de 1888. Bases de Manresa de 1892 (núm. VI/1 de la col·lecció Textos Jurídics Catalans. *Lleis i costums*). (1990). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.parlament.cat/document/cataleg/48071.pdf>

Mestres, J. M. (1986). Eines de referència per a la redacció i la correcció de textos administratius i jurídics. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (7), 13-33. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1476/n7-mestres-ca.pdf>

Mestres, J. M. (1991). Les relacions entre l'Administració i l'administrat/da des del punt de vista de llenguatge administratiu i jurídic. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (15), 21-33. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1013/n15-mestres-ca.pdf>

Mestres, J. M. (1993). La normalització lingüística als ajuntaments. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (19), 105-116. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1570/n19-mestres-ca.pdf>

Mestres, J. M. (2013). Mattila, Heikki E. S. Jurilinguistique comparée: Langage du droit, latin et langues modernes, text francès per Jean-Claude Gémard, Cowansville (Quebec, Canadà), Yvon Blais, 2012, XXX+646 p. ISBN: 978-2-89635-724-6 [Recensió]. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (60), 223-226. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-20.8030.02.46/n60-mestres-ca.pdf>

Mestres, J. M. (2016). La docència jurilingüística a les universitats dels Països Catalans. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (66), 239-260. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/10.2436-rld.i66.2016.2795/n66-mestres-ca.pdf>

Mestres, Josep M., Costa, J., Olivé, M., i Fité R. (2009). *Manual d'estil: La redacció i l'edició de textos* (4a ed.). Vic, Barcelona: Eumo Editorial, Universitat Pompeu Fabra, Associació de Mestres Rosa Sensat, Universitat de Barcelona.

Miralles Monserrat, J. (1984). *Un llibre de cort reial mallorquí del segle XIV (1357-60): Introducció, transcripció i estudi lingüístic*. Palma: Institut d'Estudis Baleàrics, Editorial Moll.

Mitjà, X. (2003). *Llenguatge administratiu igualitari*. Centre de Normalització Lingüística Maresme-Mataró, Ajuntament de Mataró. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.mataro.cat/web/portal/contingut/document/normativa/reglaments/docs/llenguiaigual.pdf>

Models de documents. (s. d.). Govern d'Andorra. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.cultura.ad/recursos/utilitats/models-de-documents>

Montané March, M. A. (2007). *La implantació de la terminologia normalitzada en llengua catalana: Primera aproximació* (Projecte de tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra, Institut Universitari de Lingüística Aplicada). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.upf.edu/documents/8008026/8008490/amm_proj.pdf/890b83d2-94b2-7713-aebb-7f5d9565659e

Montané March, M. A. (2012). *Terminología e implantación: análisis de algunos factores que influencian el uso de los términos normalizados de la informática y las TIC en lengua catalana* (Tesi doctoral, Universitat Pompeu Fabra). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.tdx.cat/bitstream/handle/10803/97295/tamm.pdf?sequence=1>

Montané March, M. A., i Cabré Castellví, M. T. (2010). Factores de implantación en la terminología normalizada en lengua catalana: una aproximación metodológica. Dins J. L. Bueno Alonso (ed.), *Analizar datos > Describir variación / Analysing data > Describing variation* (p. 568-582). Vigo: Universidade de Vigo (Servizio de Publicacions).

Monzó i Nebot, E. (2002). *La professió del traductor jurídic i jurat. Descripció sociològica de la professió i anàlisi discursiva del transgènere* (Tesi doctoral, Universitat Jaume I). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.tdx.cat/handle/10803/10563>

Monzó i Nebot, E., i Jiménez-Salcedo, J. (ed.). (2017). *Les llengües minoritzades en l'ordre postmonolingüe*. Castelló de la Plana: Publicacions de la Universitat Jaume I. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://repositori.uji.es/xmlui/bitstream/handle/10234/167350/9788416546275.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Moran, J., i Rabella, J. A. (2001). *Primers textos de la llengua catalana*. Barcelona: Proa.

Murtra, P. (2011). Acord sobre l'ús no sexista de la llengua: un pas endavant. *Llengua i Ús: Revista Tècnica de Política Lingüística*, (50), 40-47. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/LlenguaUs/article/view/250999/359090>

Nieva-Fenoll, J. (2000). Esquemes procedimentals del dret processal català: terminologia conflictiva. Dins M. Riera (resp.), *Llenguatge jurídic i administratiu universitari: Actes de la I Jornada de la CILAJ*. Barcelona, 24 de novembre de 2000. Barcelona: Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona.

Nieva-Fenoll, J. (2011). Problemes terminològics de la justícia en català. Dins Ll. Potrony, i J. M. Romaní (ed.), *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* (p. 69-83). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Societat Catalana de Terminologia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000184/00000056.pdf>

Nogué, N. (2008). *La dixi de persona en català*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

Observatori Català de la Justícia. (2012). *La llengua catalana a la justícia*. Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://administraciojusticia.gencat.cat/web/.content/home/seccions_tematicques/llengua_cat_alana/llengua_catalanaJusticia.pdf

Oleart i Piquet, O. (1984). Els autos i els actes (I). *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (4), 111-114. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1409/n4-oleart-ca.pdf>

Oleart i Piquet, O. (1985). Els autos i els actes (i III) les actuacions. El procés. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (5), 27-32. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1427/n5-oleart-ca.pdf>

Papers Sindicals. Manual per a la redacció de documents (8a ed.). (2010). Servei Lingüístic de la Comissió Obrera Nacional de Catalunya. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://www.ccoo.cat/sl/documents/papers_sindicals.pdf

Parodi, G. (2010). *Lingüística de corpus: de la teoría a la empiria*. Madrid: Vervuert.

Pearson, J. (1998). *Terms in context*. Amsterdam: J. Benjamins.

Pérez Hernández, M. C. (2002). Explotación de los córpora textuales informatizados para la creación de bases de datos terminológicas basadas en el conocimiento. *Estudios de Lingüística Española*, (18). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://elies.rediris.es/elies18/index.html>

Picó i Junoy, J., Adan Domènech, F., Cerrato Guri, E., Casanova Martí, R., i Fuguet Carles, X. (2015). L'ús del català a l'Administració de justícia. Un panorama decebedor i algunes propostes de millora. *Revista Jurídica de Catalunya*, 114(3), 721-741.

Pinto, M. (1992). *El resumen documental*. Madrid: Ediciones Pirámide.

Pinto, M., i Cordón, J. A. (1999). *Técnicas documentales aplicadas a la traducción*. Madrid: Editorial Síntesis.

Pla Boix, A. M. (2005). L'ordenació de la qüestió lingüística a Catalunya de 1892 a 1936: el procés de reconeixement de l'estatut d'oficialitat del català. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (43), 179-211. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/784>

Plataforma per la Llengua. (2014). *Què implica que el català no sigui llengua oficial a Europa?* Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.plataforma-llengua.cat/media/assets/4325/cons_cat_no_ofic_UE_maig_2014.pdf

Plataforma per la Llengua. (2017). *Quins són els obstacles que impedeixen l'ús del català a la justícia?* Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/informe-de-la-situacio-del-catala-a-la-justicia_cor_1490877172.pdf

Plataforma per la Llengua. (2018). *Estudi sobre usos lingüístics a les oficines notarials de Catalunya*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de https://www.plataforma-llengua.cat/media/upload/pdf/estudi-sobre-usos-linguistics-a-les-oficines-notarials-de-catalunya_1525772475.pdf

Pons Parera, E. (2011). Els efectes de la STC 31/2010, de 28 de juny, sobre el règim lingüístic de l'Estatut d'autonomia de Catalunya. *Revista d'Estudis Autònoms i Fedamentals*, (12), 120-152. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.raco.cat/index.php/REAF/article/view/250442/335144>

Pou i Pujolràs, A. (2007). El català a l'Administració de justícia i el nou Estatut. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (48). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/861/n48-pou-ca.pdf>

Pou i Pujolràs, A. (2011). Terminologia jurídica catalana: algunes qüestions relatives a la consolidació de l'ús. Dins Ll. Potrony, i J. M. Romaní (ed.), *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* (p. 85-103). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Societat Catalana de Terminologia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000184/00000057.pdf>

Pou i Pujolràs, A. (2012). La normalització terminològica en l'àmbit jurídic: un estat de la qüestió. *Terminàlia*, (5), 50-58. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.raco.cat/index.php/Terminalia/article/view/257906/345154>

Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana: Barcelona octubre de 1906. (1908). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://ia801402.us.archive.org/12/items/primercongrsin00conguoft/primercongrsin00conguoft.pdf>

Quirion, J. (2003). *La mesure de l'implantation terminologique : proposition d'un protocole. Étude terminométrique du domaine des transports au Québec*. Quebec: Gouvernement du Québec, Office de la langue française.

Real Decreto 489/1997, de 14 de abril, sobre publicación de las leyes en las lenguas cooficiales de las Comunidades Autónomas. BOE núm. 92, de 17 d'abril de 1997. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://www.boe.es/buscar/doc.php?id=BOE-A-1997-8204>

Reglamento (UE) 2016/679 del Parlamento europeo y del Consejo de 27 de abril de 2016, relativo a la protección de las personas físicas en lo que respecta al tratamiento de datos personales y a la libre circulación de estos datos y por el que se deroga la Directiva 95/46/CE. DOUE núm. L 119, de 4 de maig de 2016. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://eur>

lex.europa.eu/legal-content/ES/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0001.01.SPA&toc=OJ:L:2016:119:TOC

Resolució de 3 d'abril de 1991, per la qual es publiquen acords sobre llenguatge administratiu. DOGC núm. 1438, de 3 de maig de 1991. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://portaldogc.gencat.cat/utilsEADOP/AppJava/PdfProviderServlet?documentId=71072&type=01&language=ca_ES

Retalls de llengua. (2007). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.cicac.cat/wp-content/uploads/2014/02/PDF-conjunt-de-retalls-de-llengua.pdf>

Ripollés i de la Fragua, R. (1984). Notes sobre el vocabulari del llibre de censals (s. XVII) de les Borges Blanques. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (4), 115-124. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1410/n4-quintana-ca.pdf>

Ripollés i de la Fragua, R. (1992). Articulata dels terratinents de Castellots 1662. Estudi del llenguatge jurídico-administratiu. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (17), 31-48. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1281/n17-ripolles-ca.pdf>

Rovira i Ermengol, J. (cur.). (1933). *Usatges de Barcelona i commemoracions de Pere Albert*. Barcelona: Editorial Barcino.

Rull, X. (2007). Presència del llenguatge jurídic i administratiu andorrà en la segona edició del Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (47). Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/831/n47-rull-ca.pdf>

Rull, X. (2010). El règim verbal en els vocabularis de llenguatge jurídic: una proposta. *Terminalia*, (2), 23-31. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.raco.cat/index.php/Terminalia/article/view/249277/333615>

Sales Salvador, D. (2006). Competència documental per a la traducció professional: vies d'abastiment informatiu per al traductor jurídic (anglès-català). Dins E. Monzó i Nebot (ed.), *Les plomes de la justícia* (p. 47-63). Barcelona: Pòrtic.

Salom i Ges, J. (2006). *Català jurídic*. [Andorra la Vella]: Universitat d'Andorra, Fundació Crèdit Andorrà.

Sanjaume, M. (2005). Quan les paraules són llei. Dins J. Vigo i Bonada, i J. M. Mestres i Serra (cur.), *III Seminari de Correcció de Textos: La terminología i la corrección de textos* (p. 85-104). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://criteria.espaic.iec.cat/files/2014/07/7-2-3_SCT03-2006_01_actes1.pdf

Sans Urgell, J. (2014). El vocabulari andorrà i el seu reconeixement normatiu. Dins Ramon Sistac (cur.), *Segones Jornades de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans a Andorra (19 i 20 d'octubre de 2007)* (p. 43-60). Barcelona, Andorra: Institut d'Estudis Catalans, Govern d'Andorra.

Sarcevic, S. (1997). *New Approach to Legal Translation*. La Haia...: Kluwer Law International.

Sastre i Torrens, M. R. (1984). Formulisme jurídic i llenguatge popular en un llibre de consells del segle XVII. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (4), 135-150. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1412/n4-sastre-ca.pdf>

Secció Filològica. (1998). *Els termes jurídics acte/ante i interlocutòria: Acord del 17 d'abril de 1998*. Institut d'Estudis Catalans. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000041/00000084.pdf>

Secretaria de Política Lingüística [SPL]. (2004). *Majúscules i minúscules* (3a ed.). (Col·lecció *Criteris Lingüístics*, núm. 1). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Secretaria de Política Lingüística.

Secretaria de Política Lingüística [SPL]. (2005). *Marcar les diferències: la representació de dones i homes a la llengua* (núm. 6 de la col·lecció *Criteris Lingüístics*). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de la Presidència, Secretaria de Política Lingüística, Institut Català de la Dona. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/web/.content/documents/publicacions/altres/arxius/marcar.pdf>

Secretaria de Política Lingüística [SPL], i TERMCAT. (2010). *Criteris de traducció de textos normatius del castellà al català* (núm. 7 de la col·lecció *Criteris Lingüístics*). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Vicepresidència, Secretaria de Política Lingüística. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://llengua.gencat.cat/permalink/2b871910-5384-11e4-8f3f-000c29cdf219>

Seminari de Documentació Jurídica en Català de la Comissió de Cultura. (2002). *50 documents jurídics en català* (2a ed.). Barcelona: Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.cicac.cat/wp-content/uploads/2014/01/50docsjur.pdf>

Sentència del Tribunal Constitucional 31/2010, de 28 de juny. Consultada l'1 d'abril de 2019 des de <https://boe.es/boe/dias/2010/07/16/pdfs/BOE-A-2010-11409.pdf>

Solà, J. (dir.). (2008). *Gramàtica del català contemporani*. Barcelona: Empúries.

Solé, M. (1991). El català a l'Administració de justícia. Dins *Estudis i propostes per a la difusió de l'ús social de la llengua catalana: Situació actual i evolució recent de la llengua catalana* (vol. 2) (p. 197-200). Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura.

Solé i Cot, S. (1977). Fonts històriques per a la recuperació de la terminologia jurídica catalana. *Revista Jurídica de Catalunya*, (3), 187-192.

Solé i Cot, S. (1982). La llengua dels documents notarials catalans en el període de la Decadència. *Recerques: Història, Economia, Cultura*, (12), 39-56. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.raco.cat/index.php/Recerques/article/view/137588/241382>

Solé i Cot, S. (2003). Més sobre la llengua dels documents notarials: Recensió i anotacions a l'article de Rosa Congost "La llengua dels notaris". Notes sobre l'ús social del català (i del castellà) a la Girona de mitjan s. XIX i consideracions sobre els efectes de la política. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (40), 291-302. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/481/n40-sole-ca.pdf>

Soler i Fontrodona, F. de P. (1994). Necessitat d'una normativa lingüística del llenguatge jurídic. El seu àmbit. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (22), 71-79. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/526/n22-soler-ca.pdf>

Taula rodona: Confonem gènere i sexe? El sexism en el llenguatge: delimitació del fenomen. Dins A. Grau, M. Juncadella, i E. Solé (org.), *Actes de la V Jornada (15 d'abril de 2005): Confonem gènere i sexe? Llenguatge no sexista: fenomen, límit i aplicació*. Comissió Interuniversitària de Llenguatge Administratiu i Jurídic (CILAJ), Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://www.ub.edu/sl/cilaj/actes/VJornada/3_Taula_rodona.pdf

Taula rodona: Reptes de l'estandardització del llenguatge jurídic i administratiu: del corpus a l'ús (s. d.). Dins Manel Riera (resp.), *Docència i normalització del llenguatge jurídic català: Actes de la III Jornada de la CILAj*, Tarragona, 14 de juliol de 2002. Comissió Interuniversitària de Llenguatge Administratiu i Jurídic, Serveis Lingüístics de la Universitat de Barcelona. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://www.ub.edu/sl/cilaj/actes/IIIJornada/3_Taula_rodona.pdf

Tena, L. (coord.), Ballester, F., Haba, E., Ribes, D. (2016). *Llibre d'estil de la Diputació de Barcelona*. Barcelona: Diputació de Barcelona. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://llengua.diba.cat/sites/llengua.diba.cat/files/llibre_destil_de_la_diputacio_de_barcelona.pdf

TERMCAT. (2006a). *La normalització terminològica en català: criteris i termes 1986-2006*. Barcelona: TERMCAT.

TERMCAT. (2006b). *Recerca terminològica: El dossier de normalització*. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://www.termcat.cat/docs/docs/RecercaTerminologicaDN.pdf>

TERMCAT. (2010). *El diccionari terminològic*. Barcelona: TERMCAT, Eumo Editorial.

Terminologia jurídica i administrativa. (2004). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://justicia.gencat.cat/web/.content/documents/llengua/juradm.pdf>

Terrado i Pablo, X. (1986). Registres lingüístics i llenguatge notarial. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (7), 35-46. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1477/n7-terrado-ca.pdf>

Tognini-Bonelli, E. (2001). *Corpus linguistics at work*. Amsterdam: John Benjamins.

Torrents, R. (1983). Diplomatari del Monestir de la Real de Mallorca. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (1), 161. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1363/n1-torrents-ca.pdf>

Tractaments protocol·laris. (s. d.). Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://justicia.gencat.cat/web/.content/home/serveis/llenguatge_juridic/de_quines_eines_disposo/criteris_linguistics_gene/tractaments.pdf

Triadú i Vila-Abadal, J., i Franquesa i Bonet, E. (coord.). (2010). *Llibre d'estil jurídic*. Cizur Menor: Garrigues, Aranzadi.

Tudela i Penya, J. (1994). *El català a l'Administració de la Generalitat*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://www.gencat.cat/llengua/documentacio/articles/DOT4Tud_El%20catala_a_Adm_Gen/DOT4Tud_El_catala_a_Adm_Gen.pdf

Vallès i Elizalde, À. (2007). Resolucions judicials i qualitat lingüística. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (48), 37-58. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/858/n48-valles-ca.pdf>

Vernet, J. (2005). Processos de normalització de la llengua catalana. Dins A. Manuel, I. Ferran, i O. Josep (ed.), *Vint anys de la Llei d'Ús i Ensenyament del Valencià* (p. 253-297). Alzira: Edicions Bromera.

Vila i Moreno, F. X., Nogué Pich, M., i Vila i Moreno, I. (2007). *Estudis d'implantació terminològica: una aproximació en l'àmbit dels esports*. Barcelona: TERMCAT.

Vitri, P. L., Cussó, G., i Mestres, J. M. (2011). Les unitats lèxiques no nominals de l'àmbit juridicoadministratiu en els reculls terminològics. Dins Ll. Potrony, i J. M. Romaní (ed.), *Indexació, terminologia i llenguatge jurídic* (p. 183-205). Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Societat Catalana de Terminologia. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <https://publicacions.iec.cat/repository/pdf/00000184/00000063.pdf>

Xirau i Serra, J. (1991). El món del dret i la normalització lingüística. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (16), 193-203. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1279/n16-xirau-ca.pdf>

Xirinachs i Codina, M. (1985). Tradició i modernitat en l'establiment del llenguatge administratiu. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (5), 251-254. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1437/n5-xirinachs-ca.pdf>

Xirinachs i Codina, M. (1986). La Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu. *Revista de Llengua i Dret, Journal of Language and Law*, (7), 209-212. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de <http://revistes.eapc.gencat.cat/index.php/rld/article/view/1484/n7-xirinachs-ca.pdf>

Xirinachs i Codina, M. (2012). La Comissió Assessora de Llenguatge Administratiu (CALA). *Terminalia*, (5), 65-67. Consultat l'1 d'abril de 2019 des de http://revistes.iec.cat/index.php/Terminalia/article/view/60614/pdf_321

Annex

Annex 1: Full de càlcul del Catàleg de recursos de LJC 2000-2018

El full de càlcul que conté els recursos inventariats en el Catàleg de recursos de LJC 2000-2018 està disponible a l'enllaç següent:

https://drive.google.com/file/d/1XnXoq2Yace64lHYC3j9_xMx_pBM1sBc2/view?usp=sharing

Annex 2: Buidatge dels recursos codificadors

L'annex 2 recull l'extracció de tots els fragments que hem consultat per fer el seguiment bibliogràfic de la codificació del model de referència del LJC. L'extracció la recopilem en diverses taules, cada una correspon a un dels dotze elements seleccionats del model lingüístic del LJC. La primera columna de la taula indica el recurs del qual hem extret la informació, l'any d'edició del recurs i la institució que l'ha publicat; i a la segona columna hi ha el fragment de text en què ens basem per extreure els resultats.

L'arxiu es troba disponible a l'enllaç següent:

https://drive.google.com/file/d/1_z6evOJvqZP9YdaomVDQKZT0FRK138Pa/view?usp=sharing

Annex 3: Qüestionari i respostes dels participants del corpus textual

Projecte de recerca sobre llenguatge jurídic català (UPF) - Breu qüestionari als participants del corpus

El temps que requereix contestar aquest qüestionari és d'1 minut. Té com a objectiu poder descriure de forma general el conjunt de les persones participants en el projecte. Es tracta d'un qüestionari totalment anònim, sense dades identificatives.

**Si us plau, utilitzeu el camp "Una altra opció", en cas que cap de les respostes proporcionades no sigui l'adequada, en cas que en vulgueu marcar dues o en cas que vulgueu afegir altra informació que pugui resultar d'interès.

1. Professió. De què treballeu?

- advocat/da exercent
- advocat/da no exercent
- procurador/a
- jutge/essa
- personal administratiu
- Otro: _____

2. Llengua materna. Quina és la vostra llengua materna?

- català
- castellà
- català i castellà
- Otro: _____

3. Llengua habitual a casa. Quina llengua parleu habitualment a casa?

- català
- castellà
- català i castellà
- Otro: _____

4. Llengua habitual a la feina. Quina llengua utilitzeu habitualment a la feina?

- català
- castellà
- majoritàriament català
- majoritàriament castellà
- Otro: _____

5. Llengua d'estudi. En quina llengua vau estudiar la carrera?

- Vaig estudiar Dret en català.
- Vaig estudiar Dret en castellà.
- Vaig estudiar Dret majoritàriament en català.
- Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.
- Otro: _____

5.2 Llengua d'estudi. En quina llengua vau estar escolaritzats (EGB)?

- en català
- en castellà
- Otro: _____

6. Formació lingüística. Heu fet cursos de català?

- He fet el curs de nivell C de llengua catalana.
- He fet el curs de nivell D de llengua catalana.
- He fet el curs de nivell J (o similar/equivalent) de llengua catalana.
- He fet cursos varis de llengua catalana
- No he fet cap curs de català. La meva formació lingüística és la que vaig adquirir a la carrera.
- Otro: _____

ENVIAR

	1. Professió. De què treballeu?	2. Llengua materna. Quina és la vostra llengua materna?	3. Llengua habitual a casa. Quina llengua parleu habitualment a casa?	4. Llengua habitual a la feina. Quina llengua utilzeu habitualment a la feina?	5. Llengua d'estudi. En quina llengua vau estudiar la carrera?	5.2 Llengua d'estudi. En quina llengua vau estar escolaritzats (EGB)?	6. Formació lingüística. Heu fet cursos de català?
1	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en català.		He fet el curs de nivell C de llengua catalana.
2	advocat/da exercent	català	català		Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.		No he fet cap curs de català. La meva formació lingüística és la que vaig adquirir a la carrera.
3	advocat/da exercent	català i castellà	català	majoritàriament català	Vaig estudiar Dret en castellà.		autoaprenentatge
4	advocat/da exercent	castellà	castellà	majoritàriament català	Vaig estudiar Dret en castellà.		He fet el curs de nivell J (o similar/equivalent) de llengua catalana.
5	advocat/da no exercent	català	català	majoritàriament català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en català.		No he fet cap curs de català. La meva formació lingüística és la que vaig adquirir a la carrera.
6	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en català.	en català	He fet el curs de nivell C de llengua catalana.
7	advocat/da exercent	castellà	català	català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	He fet el curs de nivell C de llengua catalana.
8	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	he fet nivell C i cursos varis
9	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en català.	en català	He fet el curs de nivell J (o similar/equivalent) de llengua catalana.
10	Advocat exercent i Secretari Habilitat administració local	català	català	català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en castellà	He fet cursos varis de llengua catalana
11	Advocat en exercici	català	català	català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en castellà	Vaig estudiar en català el BUP i el COU
12	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	Sóc professor de català, en baixa forma, en aquells exàmens que es feien a principis dels anys 70, al CICF, promoguts per l'Òmnium Cultural.
13	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en català.	en català	He fet el curs de nivell J (o similar/equivalent) de llengua catalana.

14	advocat/da exercent	català	català	majoritàriament català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	En els estudis de BUP i COU varem fer cursos de català
15	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	no he fet cap curs. llegint.
16	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	Autodidacta. Cap curs
17	advocat/da exercent	català	català	majoritàriament català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en català	Formació lingüística adquirida bàsicament a l'EGB i Batxillerat
18	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en català	He fet cursos varis de llengua catalana
19	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en castellà	He après català de forma autodidacta i sóc traductor jurat castellà-català
20	advocat/da exercent	català	català	majoritàriament castellà	Vaig estudiar Dret en castellà.	en català	No he fet cap curs específic, la meva formació lingüística en català és la de primària i secundària.
21	advocat/da exercent	català i castellà	català	majoritàriament castellà	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en català	No he fet cap curs de català. La meva formació lingüística és la que vaig adquirir a la carrera.
22	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	No he fet cap curs de català. La meva formació lingüística és la que vaig adquirir a la carrera.
23	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en català	No he fet cap curs de català. La meva formació lingüística és la que vaig adquirir a la carrera.
24	advocat/da exercent	català	català	català	Vaig estudiar Dret en castellà.	en castellà	No he fet cap curs. La meva formació lingüística és l'aprenentatge durant els estudis fins a Cou, llegir, fixar-s'hi i fer ús del diccionari de manera habitual i normal encara a data d'ara, no internet, que no és la manera, crec, de retindre, sí és més veloç.
25	advocat/da exercent	català	català	majoritàriament castellà	Vaig estudiar Dret majoritàriament en castellà.	en català	No he fet cap curs de català. La meva formació lingüística és la que vaig adquirir a la carrera.

Annex 4: Consentiment informat

CONSENTIMENT INFORMAT PER PARTICIPAR EN UN PROJECTE DE RECERCA

Projecte: **Anàlisi sociolingüística del llenguatge jurídic català**

Doctoranda: Anna Arnall Duch

Contacte: anna.arnall@upf.edu

Departament: Departament de Traducció i Ciències del Llenguatge

Universitat: Universitat Pompeu Fabra

Presentació, objectius i metodologia

L'anàlisi sociolingüística del llenguatge jurídic català forma part d'una tesi doctoral que té com a finalitat millorar la situació actual del català jurídic i que està formada per quatre ànalsis: l'ànàlisi denominativa, l'ànàlisi documental, l'ànàlisi lingüística i l'ànàlisi sociolingüística.

En concret, l'ànàlisi sociolingüística té com a objectiu **observar i descriure l'ús que fan del llenguatge jurídic català professionals del dret com els advocats i advocades**. Una de les eines més adequades i més habituals per dur a terme aquesta descripció lingüística és el corpus textual, un programa que s'alimentarà amb les dades objecte d'aquest consentiment.

Els resultats d'aquest projecte seran aplicables als camps de la lingüística, la sociolingüística i la docència, i permetran establir comparacions respecte d'altres projectes, corroborar la vigència dels factors que s'havien identificat fa uns anys, millorar el disseny de materials didàctics especialitzats en llenguatge jurídic i crear-ne de nous.

Com es pot participar en el projecte?

La participació en aquest projecte de recerca és totalment voluntària. A més, un cop s'hagi decidit participar en el projecte, la persona participant pot retirar el seu consentiment en qualsevol moment.

La participació en el projecte comporta:

1. respondre un qüestionari molt breu sense dades identificatives que té com a únic objectiu poder descriure de forma general el conjunt de les personnes participants (la seva formació lingüística, el grau d'ús de català a la feina, etc.).
2. cedir textos o fragments de textos jurídics anonimitzats. En cas que per error hi hagi alguna dada de caràcter personal en els textos cedits, la doctorand es compromet a eliminar-la immediatament. Els textos poden ser demandes, recursos, documents de treball, contractes, correus electrònics, etc. que tractin sobre temes jurídics o administratius i que estiguin redactats per advocats o advocades.

Confidencialitat

Les dades que facilitin les personnes participants s'emmagatzemem amb les mesures de seguretat fixades per la Llei orgànica 15/1999, de 13 de desembre, de protecció de dades de caràcter personal, i només la doctorand esmentada en l'encapçalament d'aquest document hi té accés.

Així mateix, les dades cedides s'identifiquen amb un codi alfanumèric per tal de protegir la identitat i mantenir l'anonimat de les personnes participants. En cas que es publiquin dades de forma agregada, es procedirà de tal manera que no es podrà identificar la persona participant.

Les dades cedides s'utilitzen per a la consecució del projecte esmentat anteriorment, així com per a projectes que en un futur hi puguin estar vinculats. En qualsevol cas, les dades sempre s'utilitzaran de forma anònima per tal de protegir al màxim la identitat de les personnes participants.

Més informació

La doctoranda Anna Arnall es posa a la vostra disposició per resoldre qualsevol dubte que sigui necessari abans de signar el full de consentiment següent i també en qualsevol moment posterior. Podeu contactar-hi mitjançant l'adreça anna.arnall@upf.edu o bé al telèfon 652 318 457.

DECLARACIÓ DE CONSENTIMENT

Un cop llegit tot el que s'ha exposat, declaro que he pogut plantejar preguntes sobre la meva participació en la recerca i que, si n'he fetes, han estat resoltes satisfactoriament, i

Declaro que consento:

- ✓ participar en aquest projecte de recerca.
- ✓ que la informació que envii pugui ser analitzada per la investigadora d'aquest projecte únicament amb les finalitats establertes en aquest full de consentiment.
- ✓ autoritzar que els fragments de textos que faciliti a la doctorand puguin ser reproduïts, d'una forma totalment anònima, en la tesi doctoral i altres articles científics, i comunicats públicament en esdeveniments com congressos acadèmics.

Nom i cognoms: _____

Signatura: _____

Lloc i data: _____

Les dades personals facilitades seran incorporades en el fitxer de dades de caràcter personal "Projectes de recerca, desenvolupament i innovació", titularitat de la Universitat Pompeu Fabra amb la finalitat de portar a terme estudis, treballs o projectes de recerca així com la seva promoció i gestió dels productes resultants.

Aquestes dades només podran ser cedides, amb el consentiment previ de l'interessat: a entitats que col·laboren en el desenvolupament de l'activitat, per difondre la recerca als mitjans de comunicació i Internet; i en aquells casos en què sigui necessari per al compliment de les obligacions legalment establertes.

En qualsevol moment podeu exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició mitjançant comunicació escrita, acompanyada d'una fotocòpia del DNI o document equivalent adreçada a: Gerent. Universitat Pompeu Fabra. Pl. de la Mercè, 10-12. 08002 Barcelona.

Annex 5: Corpus textual

Els textos que constitueixen el corpus emprat per a l'anàlisi de la implantació del model lingüístic del LJC en l'àmbit privat es troben disponibles a l'enllaç següent. L'enllaç conté una carpeta amb 3 corpus: el corpus general (118 textos), el subcorpus judicial (63 documents) i el subcorpus *vós* (20 documents):

<https://drive.google.com/file/d/1G5zo13v5Eo3z66RlnmwbFuyJMfdAnAtE/view?usp=sharing>